Dr. DOBSON
răspunde la întrebările dumneavoastră despre
CREŞTEREA COPIILOR
JaMES DOBSON

Misiunea Creştina "NOUA SPERANŢA"

Prefaţă la ediţia în limba română

Copyright © 1982, original în limba engleză
Dr.Dobson answers your questions about RAISING CHILDREN © 1993 James DOBSON
Copyright © 1993, ediţia în limba română *Dr. Dobson răspunde la întrebările dumneavoastră despre creşterea copiilor* © 1993 Misiunea Creştină "NOUA SPERANŢĂ"

Această carte este prima dintr-o serie de lucrări care se adresează, în primul rînd, familiei. Gîndindu-ne la familie, îndeosebi la familia creştină din România acestui frămîntat sfîrşit de mileniu, sperăm că seria de cărţi pe care o propunem cititorului român să-l ajute să descopere principiile biblice care au stat dintotdeauna la temelia zidirii unui cămin fericit.
De altfel, familia creştină a fost, probabil, şi este în continuare, cel mai eficient mijloc de educaţie religioasă. Acest fapt a fost valabil mai cu seamă în anii trecuţi cînd proclamarea publică a adevărului biblic a fost mult îngrădită. Cu toate aceste obstacole, familia şi biserica au reuşit să păstreze valorile de origine divină. Rolul educativ al familiei nu poate fi înlocuit cu nimic. Istoria ne învaţă că, inevitabil, erodarea familiei a fost unul din semnele şi cauzele prăbuşirii imperiilor şi destrămării naţiunilor. Stabilitatea unui popor este dată, în mare măsură, de stabilitatea familiilor ce îl compun. Din nefericire, asistăm astăzi, cînd avem atît de mare nevoie de restaurare, normalitate şi stabilitate, la neglijarea rolului esenţial al familiei şi la atacuri neîntrerupte pentru găsirea de alternative la această instituţie de origine divină.
Pe lîngă rolul educativ al familiei, credem că ea poate oferi o oază de linişte, pace şi acceptare în mijlocul unei lumi zbuciumate. Este cadrul instituit de Dumnezeu în care omul să se simtă iubit fără rezerve şi condiţii, împlinit şi fericit.
Dar familia nu îşi îndeplineşte scopurile în mod automat. Membri ei trebuie să înveţe să se înţeleagă, să se accepte, să se iubească şi să îşi împlinească rolul specific. Altfel, familia nu îşi atinge menirea dată de Dumnezeu. Seria de cărţi pe care o supunem atenţiei dumneavoastră vine în întîmpinarea celor care sînt

serios preocupaţi de familie şi de bunul ei mers. Sînt scrise de un cunoscut psiholog şi educator creştin, Dr. James Dobson, pe care îl lăsăm să se prezinte singur în paginile următoare. Cărţile pe care le traducem sînt accesibile, clare şi scrise într-un limbaj simplu. Modalitatea de prezentare aleasă de autor este, de asemenea, atrăgătoare. Nu veţi găsi o prezentare sistematică a principiilor pe baza cărora funcţionează familia, dar veţi putea descoperi aceste adevăruri eterne din întrebările şi răspunsurile care se concentrează asupra unor probleme reale, puse de oamenii doritori să afle soluţii.
Cartea pe care o aveţi în mînă, "Dr. Dobson răspunde întrebărilor dumneavoastră despre creşterea copiilor", este o lucrare care se ocupă de unul dintre segmentele fundamentale ale vieţii de familie: creşterea copiilor.
Autorul acoperă rînd pe rînd, cele mai importante aspecte ale artei de a fi un părinte bun: viaţa în familie, educaţia spirituală a copiilor, problemele specifice legate de şcoală şi educaţie, disciplina şi diversele forme de disciplinare şi, poate unul dintre cele mai spinoase subiecte, confruntarea cu adolescenţa.
Poate că nu toate aspectele legate de problematica familiei, pe care le veţi întîlni în aceste cărţi, se potrivesc exact cu dificultăţile pe care le întîmpină familia din România de azi. Alegeţi ce este bun şi adaptaţi ce se poate adapta. Chiar dacă acum unele probleme sînt specifice doar culturii americane, probabil că nu peste mult timp şi familiile noastre se vor confrunta cu ele şi este bine să fim pregătiţi.
în speranţa că v-am putut fi de folos, vă lăsăm în compania unei lecturi plăcute şi, credem, utile.
"Noua Speranţă'

CUPRINS

Introducere: Sursa eternă 9
1 Viaţa în familie 13
2 Educaţia spirituală a copiilor 35
3 Educaţia copiilor 57
4 Probleme de instruire în copilărie 69
6 Educaţia copiilor mici 93
7 înţelegerea rolului disciplinării 109
8 Cum să disciplinăm 129
9 Bătaia: cînd, cum şi de ce 149
10 Rivalitatea dintre fraţi 163
11 învăţaţi pe copil simţul răspunderii 177
12 Hiperactivitatea la copii 197
13 Confruntarea cu adolescenţa 211
14 întrebări din partea adolescenţilor 237
15 Televiziune şi violenţă 255 Comentarii finale 263

INTRODUCERE

SURSA ETERNA

Cînd se năştea un copil prin anii 1800, sau înainte, mama, lipsită de experienţă, era ajutată de multe prietene şi rude, care se învîrteau în jurul ei, pentru a-şi oferi sfaturile şi sprijinul. Foarte puţine din aceste mătuşi, bunici, sau vecine au citit vreo carte despre creşterea copiilor, dar acest lucru nu a reprezentat o piedică. Aveau o înţelepciune populară care le dădea o încredere neclintită. Aveau un răspuns gata pregătit pentru orice situaţie, indiferent dacă acesta era bun, sau greşit. Astfel, o femeie tînără era sistematic învăţată de către femeile mai în vîrstă, cu o considerabilă experienţă, cum să devină mamă.
Odată cu dispariţia acestei "familii extinse," slujba de mamă provoacă mai multe griji şi nelinişte. Multe cupluri tinere de astăzi nu au rude şi prieteni care să le acorde acest sprijin. Trăiesc într-o societate în continuă mişcare, în care vecinii cei mai apropiaţi sînt adesea total necunoscuţi. Mai mult, s-ar putea ca părinţii lor să locuiască departe, sau să nu fie capabili să-i ajute. în consecinţă, tinerii părinţi sînt îngrijoraţi de lipsa lor de pregătire pentru creşterea copiilor. Doctorul Benjamin Spock descrie temerile lor în felul următor: "îmi amintesc de

mame care plîngeau în maternitate chiar în dimineaţa zilei în care trebuiau să îşi ducă copilul acasă. 'Nu ştiu ce să fac,' se tînguiau ele."
Această stare de lucruri i-a împins pe mulţi părinţi să alerge la "experţi" pentru informaţii şi sfaturi. Au căutat răspunsuri pentru complexele lor probleme la pediatri, psihologi, psihiatri şi educatori. Ca urmare, un număr crescînd de copii americani au fost crescuţi, în ultimii patruzeci de ani, conform sfaturilor acestor profesionişti. De fapt, nici o ţară din lume nu a îmbrăţişat, pe o scară atît de largă, învăţăturile psihologilor şi altor specialişti în creşterea copiilor, ca Statele Unite.
Este momentul să ne întrebăm, "Care a fost efectul acestei influenţe profesionale?" Ne-am putea aştepta, ca posibilităţile

mintale ale copiilor din America să depăşească cu mult pe cele ale copiilor crescuţi fără această asistenţă tehnică, dar aceasta nu este adevărat. Delicventa juvenilă, consumul de droguri, alcoolismul, sarcinile nedorite, bolile mintale şi sinuciderile ating cifre înspăimîntătoare printre tineri, iar numărul lor creşte continuu. Am complicat şi distorsionat enorm slujba de părinte! Bineînţeles, nu sînt atît de naiv încît să învinovăţesc de toate aceste nenorociri doar pe "experţi," dar cred că ei au jucat un rol cheie în apariţia problemei. De ce? *Deoarece specialiştilor în comportament le-au lipsit, în general, încrederea în etica iudeo-creştină şi au neglijat înţelepciunea nepreţuită* a *acestei tradiţii!*
Mi se pare că secolul douăzeci a produs o generaţie de specialişti, care s-au crezut calificaţi să ignore atitudinile părinteşti şi practica a mai bine de 2000 de ani, înlocuind-o cu propriile păreri, adaptate modei trecătoare a timpului. Fiecare specialist, scriind din experienţa sa limitată şi reflectînd propriile păreri, ne-a vîndut presupunerile sale, susţinînd că reprezintă chiar Adevărul. De exemplu, un antropolog a scris un articol incredibil de îndrăzneţ, în *The Saturday Evening Post,* din noiembrie 1968, numit "Noi, oamenii de ştiinţă avem dreptul să fim Dumnezeu." Doctorul Leach a afirmat:
Nu poate exista nici o altă sursă pentru aceste judecăţi morale, decît însuşi omul de ştiinţă. în religia tradiţională, se susţine că morala provine de la Dumnezeu, dar Dumnezeu avea autoritatea să stabilească şi să aplice legile morale numai pentru că avea şi puterea supranaturală de a crea şi de a distruge. Acum, aceste puteri au fost uzurpate de către om, şi, deci, acesta trebuie să îşi asume şi răspunderile morale care le însoţesc.
Acest paragraf rezumă numeroasele boli ale zilelor noastre. Oamenii aroganţi, precum Edmund Leach, l-au îndepărtat pe Dumnezeu şi s-au plasat pe ei înşişi pe aceasta înaltă poziţie, înarmaţi cu această autoritate, au emis părerile lor ridicole, cu o neclintită încredere. în schimb, familiile disperate s-au agăţat de recomandările lor păgubitoare, ca de un colac de salvare, colac care, adeseori, s-a scufundat odată cu cei care se sprijineau de el.
Aceste învăţături false au inclus noţiuni cum ar fi: disciplinarea cu dragoste este dăunătoare, iresponsabilitatea este sănătoasă, educaţia religioasă este inutilă, atitudinea sfidătoare este o

supapă adecvată a tensiunii nervoase, orice autoritate este periculoasă şi multe altele. în ultimii ani, punctul de vedere umanist a devenit şi mai extremist şi anti-creştin. De exemplu, o mamă mi-a spus recent că urmează sfaturile unui psiholog. Acesta îi învăţa pe părinţii din cadrul programului pe care îl aplica, ca fetele să întreţină relaţii sexuale cu taţii lor, începînd de la doisprezece ani, pentru a-şi dezvolta o atitudine mai sănătoasă faţă de sexualitate.
Dacă aţi tresărit la această sugestie, să ştiţi că şi eu am fost şocat, dar aceasta este direcţia în care ne duce relativismul moral, produsul final al omului care nu acceptă standardele, onoarea, valorile culturale, nu recunoaşte nici un reper absolut şi nu slujeşte nici unui alt "dumnezeu" decît mintea umană. Regele Solomon a scris despre aceste eforturi nebuneşti în Proverbe 14:12: "Multe căi pot părea bune omului, dar pînă la urmă se văd că duc la moarte."
Admit că această carte, pe care o veţi citi, conţine şi ea multe sugestii şi puncte de vedere pe care nu încerc să le validez sau să le dovedesc. Prin ce diferă scrierile mele de recomandările, lipsite de orice suport, ale celor pe care i-am criticat? Diferenţa se referă la *sursa* concepţiilor pe care le prezint. Principiile fundamentale, exprimate aici, nu sînt inventii proprii, care vor fi uitate în scurt timp. îşi au originea în scrierile autorilor biblici inspiraţi, scrieri pe care se bazează toate relaţiile din familie. Aceste principii au fost transmise din generaţie în generaţie pînă în ziua de azi. Strămoşii noştri i-au învăţat pe copiii lor, care la rîndul lor, i-au învăţat pe copiii lor şi astfel cunoştinţele au fost păstrate pentru posteritate. Acum, din

nefericire, aceste cunoştinţe sînt puternic atacate, în unele medii, şi complet uitate în altele. Dacă am avut o misiune de îndeplinit, în scrierea acestei cărţi, nu a fost pentru renumele şi faima lui James Dobson, nici pentru a-mi demonstra îndemînarea profesională. Scopul meu nu a fost altul decît să prezint tradiţia iudeo-creştină referitoare la educaţia copiilor şi modul în care se aplică aceste concepte în zilele noastre. Acest punct de vedere este adînc înrădăcinat în cultura apuseană, dar nu a fost exprimat în scris pînă acum.
El implică controlul cu dragoste, o introducere rezonabilă în auto-disciplină şi responsabilitate, *conducerea* părintească care caută binele maxim al copilului, respectul pentru demnitatea şi valoarea fiecărui membru al familiei, nişte graniţe realiste respectate cu fermitate şi, în final, o folosire judicioasă a

pedepselor şi recompenselor necesare educaţiei. Este un sistem care există de mai bine de douăzeci de secole. Nu eu l-am inventat şi nici nu îl pot schimba. Misiunea mea a fost doar să prezint recomandările Creatorului. Sînt convins că aceste concepţii vor rămîne valabile atît timp cît părinţi şi copii vor convieţui pe acest pămînt. Va supravieţui, cu certitudine, umanismului şi altor eforturi neînsemnate ale oamenilor de a găsi o alternativă.

CAPITOLUL 1

VIATA *ÎN*

FAMILIE

îmi este teamă că nu sînt pregătită să îmi cresc copilul pe care l-am născut luna trecută. Sigur, am înţeles cum trebuie hrănit, scăldat şi schimbat, dar sînt nesigură în ceea ce priveşte viitorul. Care ar trebui să fie obiectivul relaţiei mele cu el? Puteţi să îmi daţi cîteva sugestii fundamentale care să îmi călăuzească eforturile părinteşti de-a lungul primilor patru ani?

întrebarea dumneavoastră îmi aminteşte de un prieten care zbura, cu cîţiva ani în urmă, cu micul său avion spre un aeroport, dintr-o zonă mai puţin umblată. A ajuns tocmai cînd soarele s-a ascuns după un munte, la sfîrşitul zilei, şi pînă cînd a efectuat manevrele necesare pentru aterizare, nu a mai putut distinge clar terenul de aterizare. Avionul nu avea lumini şi nu era nimeni de servici pe micul aeroport. A înconjurat din nou pista de aterizare încercînd să aterizeze, dar întunericul a devenit impenetrabil. Două ore s-a tot rotit cu avionul în jurul aeroportului, în întunecimea nopţii, ştiind că îşi va găsi cu siguranţă moartea, după ce tot combustibilul se va consuma. Atunci, pe cînd intra în panică, s-a produs o minune. Cineva de la sol a auzit bîzîitul continuu al motorului şi şi-a dat seama de încurcătura în care se afla prietenul meu. Binevoitorul a înconjurat, cu maşina, de mai multe ori pista de aterizare, pentru a arăta aviatorului poziţia acesteia şi, apoi, şi-a aşezat maşina cu farurile aprinse, la capătul pistei, pînă cînd avionul **a** reuşit să aterizeze.
Mă gîndesc la istoria lui, ori de cîte ori aterizez pe timp de noapte. Privind în faţă, văd luminile verzi, care marchează pista şi care îi arată pilotului direcţia pe care trebuie să o urmeze. Dacă

avionul rămîne între şirurile de lumini, totul este bine. în zona luminată există siguranţă, dar la stînga sau la dreapta ei se află dezastrul.
Ca părinţi, noi avem nevoie de anumite jaloane, trasate foarte clar, care să ne arate încotro să îndreptăm nava familiei. Dorim *principii* călăuzitoare care ne vor ajuta să ne creştem copiii sănătoşi şi în siguranţă.
Pentru realizarea acestui scop, permiteţi-mi să enumăr cîteva mesaje care trebuie transmise fiecărui copil, în timpul primelor patruzeci şi opt de luni de viaţă. Aceste

concepte sînt de o mare semnificaţie, pentru mine, în abordarea slujbei de părinte şi pot fi considerate semnale sau lumini călăuzitoare. Ele sînt:

1. "Te iubesc mai mult decrt poţi tu să înţelegi. Eşti preţios pentru mine şi îi mulţumesc în fiecare zi lui Dumnezeu că mă lasă să te cresc!"
2. "Deoarece te iubesc, trebuie să te învăţ să mă asculţi. Aceasta este singura cale, prin care te pot îngriji şi proteja de lucruri care ar putea să îţi facă rău. Să citim ce ne spune Biblia: 'Copii, ascultaţi în Domnul de părinţii voştri, căci este drept' (Efeseni 6:1)." Acesta este un răspuns scurt la o întrebare foarte complexă şi importantă, dar pdate că vă va oferi un început pentru formularea *propriilor* concepţii despre misiunea de părinte. (1)

Puteţi să ne oferiţi cîteva indicaţii despre cantitatea de muncă care trebuie dată copiilor?

Trebuie să existe un echilibru adecvat între muncă şi joacă. Mulţi copii de la ţară au foarte multe lucruri de făcut în gospodărie, ceea ce le face viaţa grea. Dimineaţa devreme şi după ce se întorc de la şcoală, ei trebuie să hrănească porcii, să strîngă ouăle, să mulgă vaca şi să aducă lemne. Le rămîne foarte puţin timp de joacă şi copilăria lor devine o experienţă destul de dură. Aceasta este o poziţie extremă cu care nu sînt deloc de acord. Totuşi, comparaţi situaţia aceasta, cu recomandările de la polul opus ale specialiştilor în comportament, care afirmă, că nu trebuie să cerem copiilor noştri nici măcar să ude florile sau să deschidă uşa pisicii ca să iasă afară din casă. Conform acestor recomandări, juniorul nostru ar trebui lăsat să stea tolănit pe pat, cu stomacul supraîncărcat, şi să urmărească şase-şapte ore de programe inutile de televiziune, în timp ce praful continuă să se acumuleze pe cărţi şi caiete. Ca de obicei, ambele extreme sînt dăunătoare copilului. Calea logică, de mijloc, este de a pune copilul faţă în faţă cu responsabilitatea şi cu munca, dar lăsîndu-i suficient timp de joacă. Timpul acordat fiecărei activităţi se va modifica odată cu trecerea anilor, gradat, cerîndu-i mai multă muncă, pe măsură ce creşte. (2).

Trebuie părinţii să forţeze copilul să mănînce?

Nu. Nu sînt un specialist în nutriţie, dar cred că pofta de mîncare a unui copil normal depinde de cantitatea de mîncare de care are nevoie. Va flămînzi cînd va avea nevoie de hrană. Totuşi, cred că părintele trebuie să supravegheze cu atenţie apetitul copilului, asigurîndu-se că este satisfăcut cu hrana necesară. Puţin zahăr înainte de cină, îl va face să-şi piardă interesul pentru aceasta. Sau, îşi poate umple stomacul cu suc sau cu un anumit fel de mîncare. beci, este bine să i se dea un singur fel de mîncare odată, începînd cu carnea bogată în fier şi alte proteine, urmată de feluri mai puţin importante. Odată sătul, nu văd nici un motiv pentru a-l forţa să continue să mănînce. De asemenea, părinţii ar trebui să ştie că pofta de mîncare a copilului scade rapid, între al doilea şi al treilea an, datorită scăderii ratei mari de creştere de pînă atunci, şi, deci, se reduce şi necesarul de mîncare. (3)

Ce credeţi despre expresia "Copii trebuie văzuţi, nu auziţi"?

Această afirmaţie scoate la iveală o profundă ignoranţă despre copii şi nevoile lor. Nu-mi închipui cum un adult, plin de dragoste, poate creşte copii, tiinţe vulnerabile, după această filozofie. Copiii sînt ca şi ceasurile, trebuie lăsaţi să meargă! **(4)**

Aţi merge atît **de departe,** încît **să-i cereţi iertare unui copil, dacă vă daţi seama că aţi greşit?**

Cu siguranţă că aş face-o, şi de altfel am şi făcut-o. Cu cîţiva ani în urmă, eram foarte ocupat de problemele mele şi eram destul de obosit şi iritat. într-o seară am fost deosebit de ursuz şi nestăpînit faţă de fata mea de zece ani. Ştiam că nu sînt corect, dar pur şi simplu, am fost prea obosit, pentru a îndrepta situaţia. în timpul acelei seri am învinovăţit-o, pe nedrept, pe Danae, de mai

multe ori, şi am supărat-o. După ce m-am dus la culcare am regretat modul meu de comportament şi am decis ca în dimineaţa următoare să-mi cer scuze. După o

noapte bună de somn şi un mic dejun gustos, m-am simţit mult mai optimist. M-am apropiat de fiica mea, înainte să plece la şcoală, şi i-am spus:
"Danae, sînt sigur că ştii că taţii nu sînt oameni perfecţi. Obosim, ne enervăm, ca şi ceilalţi oameni şi, uneori, nu sîntem deloc mîndri de comportarea noastră. Ştiu că nu am fost corect faţă de tine seara trecută. Am fost îngrozitor de ursuz şi te rog să mă ierţi."
Danae şi-a pus mîinile în jurul gîtului meu şi m-am înfiorat pînă la călcîie. A spus, "Ştiam că îţi vei cere scuze. Tăticule, te iert."
Poate fi vreo îndoială asupra faptului că, adeseori, copiii sînt mult mai conştienţi de conflictul dintre generaţii, decît părinţii lor, mult prea ocupaţi? (5)
Sînt foarte dezamăgită de felul în care se dezvoltă copilul meu de patru ani. Dacă tendinţele actuale continuă, ca adult va fi un ratat. Este posibil să prevezi caracterul viitor şi trăsăturile personalităţii copilului de la o vîrstă fragedă?
Probabil că nu. Rene Voeltzel a spus, "Nu trebuie să căutăm prea devreme în copil persoana care va fi mai tîrziu." Sînt de acord. Este dăunător şi incorect să-l judecaţi prea devreme. Fiţi răbdătoare şi daţi-i timp micuţului, pentru a se maturiza. Lucraţi, cu blîndeţe, asupra trăsăturilor care vă interesează cel mai mult, dar, în orice caz, permiteţi-i să fie copil. Oricum, va fi copil doar pentru un timp foarte scurt. (6)
Ce părere aveţi despre consiliul de familie în care fiecare membru are dreptul la un vot egal asupra deciziilor care afectează întreaga familie?
Este o idee bună, ca fiecare membru al familiei să ştie că ceilalţi preţuiesc opinia şi punctele lui de vedere. Deciziile cele mai importante trebuie luate împreună, deoarece acesta este un mijloc excelent de zidire a fidelităţii şi loialităţii faţă de familie. Totuşi, ideea votului egal duce conceptul acesta prea departe: un copil de opt ani nu ar trebui să aibă aceeaşi influenţă, la adoptarea

deciziilor, ca şi tatăl şi mama sa. Fiecare trebuie să ştie clar că părinţii sînt căpitanii binevoitori ai corăbiei familiei. (7)
Trebuie să pedepsesc pe fiul meu pentru că face în pat?
Absolut nu! Niciodată nu este bine să pedepseşti un copil pentru o acţiune involuntară. A pedepsi pe cineva pentru o acţiune care, pur şi simplu, nu o poate evita, înseamnă că îi vei crea probleme serioase.
Bineînţeles, dacă aveţi motive să credeţi că băiatul dumneavoastră este treaz şi totuşi urinează în pat numai pentru că este prea leneş ca să meargă la baie, problema se schimbă. Totuşi, adevăratul enurezis (pierderea inconştientă a urinei în timpul somnului -n.tr.) este complet involuntar. (8)
Puteţi oferi vreun sfat pentru cazurile în care enurezisul apare din nou la şase ani?
Enurezisul poate produce o întristare profundă, emoţională şi socială, pentru copilul mai mare. Deci, este înţelept să-l ajutaţi să învingă această problemă cît mai repede. Aş recomanda folosirea unui dispozitiv care produce zgomot atunci cînd copilul urinează noaptea (deocamdată acest sfat este valabil numai pentru americani deoarece respectivul dispozitiv este produs de Sears, Roebuck and Co. şi se numeşte Wee Alert -n.tr.).
Urinarea în pat apare ca rezultat al unui somn foarte profund, care face dificilă, dacă nu chiar imposibilă, obţinerea controlului în timpul nopţ;i Mintea nu răspunde semnalului acţiunii reflexe care îl trezeşte pe un copil cu somnul mai uşor. Din fericire, această acţiune reflexă poate fi învăţată sau condiţionată chiar şi în cazul unui copil cu somn greu.
Sistemul Wee Alert produce un zgomot foarte dezagreabil atunci cînd copilul urinează în timpul nopţii. Copilul a fost învăţat să îşi trezească unul din părinţi (alegerea aceasta poate provoca interesante probleme familiale), care trebuie să-l stropească cu apă rece. Tratamentul este, bineînţeles, neplăcut dar esenţial pentru reuşita programului. Trebuie să i se spună copilului că aceasta ***nu*** reprezintă o formă de pedeapsă pentru udarea patului. Trebuie ajutat să învingă obiceiul, pentru ca să-

şi poată invita

prietenii să-şi petreacă noaptea la el şi el de asemenea să poată rămîne peste noapte la ei. Apa rece îl trezeşte complet pe copil şi nu va dori să repete experienţa din nou. Este o formă de condiţionare adversă ca şi în cazul scăpării de obiceiul fumatului. Mai tîrziu, relaxarea imediat următoare urinării va fi asociată cu neplăcerea provocată de apa rece. Cînd această conexiune este făcută, urinarea este controlată.

Procedeul va dura între patru şi opt săptămîni pentru a învinge această deficienţă, dar în unele cazuri succesul poate fi mai rapid. Fiul meu a rămas uscat din a treia noapte de cînd am folosit dispozitivul respectiv. Aşa cum este arătat în indicaţiile ce însoţesc sistemul Wee Alert, copilul nu trebuie oprit de la consumul de lichide, nici pedepsit sau trezit noaptea. Nici una din aceste metode clasice nu comunică nimic minţii inconştiente din timpul somnului profund şi plin de vise. Se pare că acest sistem o face.

(Vă rog să observaţi, că nu eu am inventat sistemul Wee Alert şi nici nu primesc vreo recompensă, de la firma producătoare pentru că îl recomand. Doar sugerez folosirea lui, pentru că dă rezultate foarte bune). (9)

Eu **şi soţia mea** sîntem **extrem de ocupaţi în această perioadă a vieţii noastre. Serviciul meu mă ţine departe de casă mai multe zile pe** săptămînă, **iar soţia mea lucrează, cu succes, ca agent imobiliar. Ca să fim sinceri, nu putem dărui celor trei copii ai noştri prea mult timp, dar atunci cînd sîntem împreună le acordăm toată atenţia noastră. Amîndoi am dori să petrecem mai mult timp în sînul familiei, dar ne simţim mîngîiaţi, într-un fel, deoarece considerăm că "mal importantă este calitatea timpului petrecut împreună cu copiii, decît durata sa." Calitatea acestui timp acordat copiilor este caracteristica esenţială. Sînteţi de acord cu acest punct de vedere?**

Există un sîmbure de adevăr în majoritatea proverbelor populare şi acesta nu face excepţie. Cu toţii sîntem de acord că nu există nici un beneficiu dacă petrecem şapte zile pe săptămînă cu copiii noştri, dar sîntem nervoşi şi capricioşi. Dar, de aici încolo, disputa dintre calitate şi cantitate se schimbă esenţial. Expusă pe scurt, situaţia este următoarea: *această diferenţiere (dihotomie) nu va fi tolerată în nici un alt domeniu al vieţii. De ce să o aplicăm doar copiilor?* Daţi-mi voie să ilustrez.

Să presupunem că nu aţi mîncat nimic toată ziua şi sînteţi înfometat. Mergeţi la cel mai bun restaurant din oraş şi cereţi ospătarului cel mai bun fel de mîncare pe care îl au. El vă va răspunde politicos că specialitatea casei este un muşchi file pregătit într-un mod deosebit. Peste douăzeci de minute vă va aduce delicioasa mîncare. în mijlocul uriaşei farfurii abia se zăreşte **o** bucăţică de carne de vreo trei centimetri pătraţi şi cîţiva cartofi.

La plîngerile dumneavoastră vehemente, "Asta numeşti dumneata specialitatea casei?", ospătarul vă serveşte următoarea replică: "Domnule, cum puteţi critica mîncarea noastră înainte de **a** o gusta? V-am adus cea mai bună bucată de file pe care o puteţi cumpăra. Este preparată perfect, condimentată cu grijă şi servită caldă. Mă îndoiesc că veţi găsi ceva mai gustos, la oricare alt restaurant din oraş. Admit că porţia este cam mică, dar în cele din urmă, domnule, toată lumea ştie că nu cantitatea contează; calitatea este cea mai importantă la acest fel de mîncare."

"Dar este absurd!" răspundeţi dumneavoastră, şi eu sînt de acord cu aceasta. Vedeţi, subtilitatea unei astfel de expresii este că pune în opoziţie două virtuţi necesare şi ne invită să alegem una din ele. Dacă şi cantitatea şi calitatea sînt ingredientele necesare ale vieţii noastre de familie, atunci de ce să nu le oferim **pe** *amîndouă* copiilor noştri? Este insuficient să-i hrănim, ocazional, pe copiii noştri "flămînzi" cu cîte o bucăţică de "carne" chiar dacă este de cea mai bună calitate.

Fără a fi lipsit de respect faţă de dumneavoastră, totuşi, consider că falsa dispută dintre

cantitate şi calitate a devenit pentru noi un şiretlic ca să nu dăruim copiilor *nici pe una, nici pe cealaltăl* Această expresie a fost susţinută mult de către părinţii foarte ocupaţi şi stresaţi, care se simt vinovaţi de lipsa timpului, pe care ar trebui să-l acorde copiilor. Copii lor sînt la creşă sau grădiniţă în timpul zilei şi lăsaţi în grija cuiva seara, fără posibilitatea desfăşurării activităţilor tradiţionale ale părinţilor. Şi, pentru **a** scăpa de povara acestei vinovăţii, Mama şi Tata adoptă această expresie care face ca totul să pară la locul lui: "Ei bine, după cum ştiţi, nu *durata* timpului petrecut împreună contează, ci *calitatea* acelui timp." îmi menţin opinia că această expresie cu caracter general este ca un vas spart care nu va păstra apa. (10)

Dacă ar fi posibil să plasăm un vitezometru stilului de viaţă, cred că familia noastră ar depăşi regulat viteza sunetului. Sîntem atît de incredibil de ocupaţi, încît nu avem timp deloc pentru viaţa din cadrul familiei. Ce efect are acest ritm, care îţi taie respiraţia, asupra familiei şi în special asupra copiilor?

învinsul inevitabil în această cursă cu viteză maximă, este micuţul om, care stă sprijinit de un zid, cu mîinile în buzunarele blugilor. întreaga zi tatăl îi .\pseşte, iar seara se roagă de el, "Tăticule, hai să ne jucăm cu mingea!" Dar tatăl este incapabil de aşa ceva. De altfel mai are şi o servietă plină cu acte, care trebuie rezolvate. Mama i-a promis că astăzi, îl va duce în parc, dar, în ultimul moment, şi-a adus aminte că trebuie să meargă la o întîlnire a femeilor. Puştiul înţelege mesajul, ai lui sînt iarăşi ocupaţi. Deci, intră în cameră şi petrece două ore inutile în faţa televizorului.

Copiii pur şi simplu nu se pot adapta cu sistemul "trebuie să facem." Este necesar mult timp pentru a fi un părinte eficient, cînd copiii sînt mici. Este nevoie de timp, ca să-i familiarizezi cu nişte cărţi bune, este nevoie de timp pentru a înălţa un zmeu, pentru o mică partidă de fotbal, sau să joci un alt joc pentru copii. De asemenea să ai timp pentru a asculta încă o dată, povestea cu genunchiul zgîriat sau cu păsărică ce şi-a rupt aripa. Acestea sînt cărămizile construirii respectului de sine, iar mortarul este dragostea. Dar ele se regăsesc rar printre meandrele unui program încărcat, în schimb, vieţile aglomerate produc oboseală, oboseala produce iritabilitate, iritabilitatea va da naştere indiferenţei, iar indiferenţa va fi interpretată de copil drept o lipsă de afecţiune şi respect faţă de persoana lui.

Există o reclamă în Statele Unite, "încetineşte ritmul, America!" Oricum, de ce te grăbeşti? Nu ştii că va trece foarte repede copilăria urmaşilor tăi şi nu vei mai rămîne cu nimic, decît cu aceea amintire vagă, a anilor, cînd copiii tăi aveau nevoie de tine? Nu vreau să sugerez că trebuie să investim întreaga noastră viaţă de adulţi în generaţiile viitoare, sau să oblig, pe orice om, să devină părinte. Dar, odată ce copii au apărut, ei trebuie incluşi, cu orice preţ, în programul nostru. (11)

Familia mea trăieşte împreună sub acelaşi acoperiş şi avem acelaşi nume de familie, dar nu ne "simţim" ca o familie. Sîntem atît de grăbiţi şi de apăsaţi de rutina zilnică încît, cîteodată, simt că abia îmi mai cunosc soţia şi copiii. Cum pot începe să Insuflu un sentiment al unităţii în această familie împrăştiată? Cum reuşiţi să desfăşuraţi activităţi plăcute, pline de semnificaţie, în familia dumneavoastră?

Am scris şi am vorbit mult despre pericolul surmenării şi al "panicii produsă de rutină," şi nu voi repeta aici aceste avertismente, cu excepţia recomandării că trebuie să depuneţi eforturi conjugate pentru încetinirea ritmului în care îşi desfăşoară activităţile familia dumneavoastră. Pe lîngă această sugestie doresc să subliniez importanţa creării în familie a unor *tradiţii* speciale. Prin tradiţii înţeleg acele evenimente şi moduri de comportare, care se repetă şi sînt anticipate, mai ales de copii, şi care produc un sentiment de apropiere şi părtăşie, între cei iubiţi.

De exemplu, în familia noastră, cea mai importantă tradiţie de vacanţă se centrează în jurul mîncării. De fiecare dată de Thanksgiving (ziua mulţumirii, sărbătoare naţională în Statele Unite, ţinută în ultima joi a lunii noiembrie-n.tr.) şi de Crăciun, femeile pregătesc mîncăruri delicioase, printre care nelipsitul curcan şi altele. Mîncarea favorită se numeşte ambrozie, pregătită din portocale tăiate felii şi boabe de struguri curăţate. Familia curăţă boabele de struguri în noaptea dinaintea sărbătorii Thanksgiving. Aceste două sărbători, Thanksgiving şi Crăciunul, sînt experienţe minunate pentru noi. Se rîde mult şi atmosfera familială este foarte caldă tot timpul zilei. Aşteptăm cu nerăbdare aceste sărbători, nu numai pentru hrana gustoasă, ci şi pentru acea bucurie prezentă între oamenii care se iubesc.

Nu numai de Tharksgiving sau de Crăciun avem feluri de mîncare deosebite, ci şi cu ocazia celorlalte sărbători din cursul anului. De Anul Nou, ne delectăm cu o mîncare de fasole, gătită cel puţin opt ore la foc şi însoţită de mari bucăţi de şuncă slabă. O servim cu pîine de porumb

şi cepe mici. Este atît de bună! De 4 iulie (ziua naţională a Statelor Unite-n.tr.), invităm treizeci sau mai mulţi prieteni şi servim hamburgeri şi dovleac copt. Acestea sînt urmate de focuri de artificii.
Pare clar că majoritatea tradiţiilor noastre (dar nu toate), se concentrează în jurul servirii mesei împreună. Un alt exemplu este

cel care urmează imediat după Thanksgiving. După ce hrana este aşezată-pe masă şi toţi ne-am ocupat locurile, eu citesc cîteva pasaje din Scriptură, după care Shirley povesteşte istoria pelerinilor care au mulţumit lui Dumnezeu pentru ajutorul dat ca să treacă printr-o iarnă aspră. Apoi, fiecare primeşte două boabe de porumb indian, care simbolizează două dintre binecuvîntările cele mai mari din timpul anului. Un coş trece pe la toţi, şi cele două boabe sînt aruncate în el, după ce fiecare a istorisit cele două binecuvîntări. Exprimarea recunoştinţei se face în prezenţa părinţilor, copiilor, bunicilor si tuturor celor dragi. în timp ce coşul face înconjurul mesei, lacrimi de mulţumire şi de dragoste apar pe mulţi obraji. Este unul din momentele cele mai emoţionante ale anului.
Acest lucru mă readuce la problema familiilor dezbinate. Marea valoare a tradiţiilor este că ele dau familiei sentimentul unităţii şi identităţii. Toţi avem o nevoie disperată să simţim că facem parte, nu doar dintr-o mulţime de oameni ocupaţi, care trăiesc în aceeaşi casă, ci că aparţinem unei familii vii, unice, avînd un caracter propriu şi o anumită moştenire. Acest sentiment este singurul antidot pentru singurătatea şi izolarea din atît de multe familii de astăzi. (12)
Ştiu că de dragul căsniciei şi al familiei mele nu ar trebui să mă angajez la prea multe lucruri. Dar, ce pot face cu sentimentele de vinovăţie pe care le am cînd neglijez unele lucruri valoroase, în special pe cele referitoare la datoriile mele din biserică?
Cred că Dumnezeu doreşte să folosim bunul simţ, atunci cînd acceptăm diferite sarcini, chiar dacă sînt legate de cauze importante. Inevitabil, această judecare a lucrurilor, ne va determina să renunţăm la unele responsabilităţi, pentru a menţine un echilibru între muncă, recreere, activităţi familiale, exerciţii fizice, închinarea înaintea lui Dumnezeu, etc. Dacă se încearcă implicarea în prea multe activităţi bune, multe alte obiective importante vor fi sacrificate. Aceasta se aseamănă cu instalarea unui sistem de irigaţii şi montarea prea multor orificii de udare. Cînd se procedează astfel, *nici o parte a grădinii* nu este bine udată.

îmi amintesc de o reclamă, dintr-o revistă, care arăta cum se produc vinurile Gallo. Conţinea un mesaj semnificativ pentru discuţia noastră. Nu ştiam că viticultorii îndepărtează, nu numai mlădiţele moarte din vie, ci şi un anumit număr de ramuri roditoare. Cu alte cuvinte, ei.sacrifică o parte din recoltă, pentru ca fructele rămase să fie de o calitate mai bună. Vedeţi semnificaţia acestei ilustraţii pentru problema de care ne ocupăm?
Observaţi versetele biblice din loan 15:1, 2:
Eu sînt adevărata Viţă şi Tatăl Meu este Vierul. Pe orice mlădiţă care este în Mine şi nu aduce roadă, El o taie; şi pe orice mlădiţă care aduce roadă, o curăţeşte ca să aducă mai multă roadă.
în viaţa de creştin este necesar să elimini unele lucruri bune, pentru ca alte lucruri bune să fie făcute mai bine. Aceasta este cea mai sigură metodă, să obţii calitate în activităţile folositoare care-ţi mai rămîn. Dar permiteţi-mi să vă avertizez, ca nu cumva aceasta concepţie să vă conducă în extrema cealaltă, cînd nu veţi mai accepta nici o responsabilitate în biserică şi nu veţi mai purta nici o povară alături de cei aflaţi în nevoi. Această poziţie nu se justifică prin nimic. (13)
Nu sîntem în stare, din punct de vedere financiar, să ne permitem lungi călătorii, sau să ne petrecem concediul într-o staţiune de schi, de exemplu. Ne puteţi sugera cîteva tradiţii simple şi atractive pentru copii?
Nu trebuie să cheltuiţi o gămadă de bani pentru păstrarea unei vieţi de familie plină de sens. Copiilor le plac activităţile zilnice cele mai simple. Le place să audă aceeaşi poveste, de mii de ori, şi sînt gata să rîdă de fiecare dată, cînd repetaţi aceeaşi glumă, pînă cînd vă vine să vă suiţi pe pereţi de atîta repetat. Puteţi transforma treburile mărunte ale gospodăriei în evenimente pline de căldură şi apropiere, doar acordîndu-le puţină atenţie. Cheia este *repetiţia,* cea care transmite sentimentul tradiţiei.
Să dăm un exemplu. Cînd copii mei erau mici, încercam cît mai des să-i culc eu. La acea oră , soţia mea era extenuată şi aprecia foarte mult acest ajutor. Astfel, îmi puteam petrece cincisprezece,

douăzeci de minute împreună cu copiii, oricît de ocupat eram în timpul zilei. Responsabilitatea includea şi schimbarea lui Ryan, în primii trei ani de viaţă, (l-a trebuit destul timp să învingă acest obstacol, ca şi în cazul multor alţi copii.) M-am gîndit că dacă tot trebuie să schimb un copil mic care se agită mereu, ar fi mai bine să transform această activitate într-un moment amuzant pentru amîn-doi. Deci, în fiecare seară jucam un mic joc. în timp ce-l schimbam vorbeam cu brăduleţii de afară. Spuneam, "Brăduleţilor, nu-l înţepaţi. Cred că nu trebuie să-l înţepaţi; vedeţi ce cuminte stă, nici nu se mai agită. în seara aceasta lăsaţi-l în pace, înţepaţi-l mîine seară." Dacă se mişca, îl zgîriam uşor, nu pentru a-l răni ci pentru **a-l** avertiza. Băiatul repede spunea, "Tăticule m-au înţepai!" Amîndoi ne îmbufnam şi în fiecare seară Ryan nu uita să spună: "Vorbeşte brăduleţilor, tăticule!" în acest mod am transformat o activitate de rutină într-un joc amuzant pentru tată şi fiu.
îmi aduc aminte de cuvintele spuse de Howard Hendricks atunci cînd i-au crescut copiii, l-a întrebat ce le-a plăcut cel mai mult din copilăria lor şi răspunsurile lor l$_7$au surprins. Momentele pe care ei le-au apreciat cel mai mult, au fost cele în care se trîntea pe podea şi se lupta cu ei!
Şi fata mea a simţit acelaşi lucru cînd a fost mică. Mai degrabă s-ar fi luptat cu mine, decît să meargă la Disneyland sau la grădina zoologică. După o trîntă care mă lăsa extenuat, ea totdeauna îmi mulţumea că am acceptat lupta. Din anumite motive, copiilor le plac aceste activităţi mai sălbatice. (Mamelor nu le place acest joc.) Există un transfer invizibil de dragoste între părinte şi copil în această zbenguială, care nu are loc în alt mod.
De asemenea îmi place să rezerv o seară pe săptămînă, pentru a citi cu voce tare cu întreaga familie. Cîteodată acest lucru este dificil, mai ales dacă între copii există diferenţe de vîrstă, dar dacă copii voştri sînt apropiaţi ca ani, această activitate devine foarte importantă. Puteţi citi *Tom Sawyer,* sau alte cărţi populare printre cei mici. Ideea este de a avea o seară de lectură *împreună,* ca o familie.
Pe scurt, cred că mulţi americani au uitat valoarea caracteristicilor şi activităţilor care conferă unicitate familiei lor şi o face diferită faţă de altele. Valoarea aceasta a fost frumos ilustrată de piesa de teatru *Fiddler on the Roof* (Violonistul de pe acoperiş). Ce îi conferea echilibru cînd cînta într-o poziţie aşa de incomodă?
Tradiţia, care spunea fiecărei persoane cine era el. Aş vrea să las aceeaşi moştenire copiilor mei. (14)
Pot fi aceste tradiţii folositoare şi pentru transmiterea valorilor spirituale?
Cu certitudine. De fapt, de departe, cele mai *importante* tradiţii sînt acelea care ajută la învăţarea principiilor creştine şi a elementelor moştenirii iudeo-creştine. Acestea îi dăruiesc băiatului sau fetei un sens suplimentar al istoriei şi al locului lui/ei în lume. Dacă mă întrebaţi c/ne *sînt* astăzi, răspunsul meu va reflecta valorile şi învăţăturile pe care le-am acumulat pe cînd eram copil, înţelegerea acestora a început chiar înainte de a putea vorbi.
Astfel, un alt cîştig vital al creştinismului, este extraordinarul simţ al identităţii, care se dezvoltă din cunoaşterea lui Isus Cristos. Fiecare copil poate fi făcut conşient, fără a se îndoi cîtuşi de puţin, că este o fiinţă creată de Dumnezeu. El poate şti că Dumnezeu, Creatorul, are un plan pentru viaţa lui şi că Isus a murit în tocul lui. Sînt convins, că nu există un mai mare respect faţă de sine şi un simţ al valorii proprii, decît conştienta de sine, care provine din valorile spirituale. Această înţelegere a realităţii răspunde celor mai importante întrebări din viaţă, printre care, "Cine sînt?" "Cine mă iubeşte?" "încotro merg?" şi "Care este scopul vieţii mele?" Numai Cristos poate răspunde acestor întebări într-un mod semnificativ pentru existenţa noastră pămîntească.(15)
Ce aţi face dacă copilul dumneavoastră de optsprezece ani s-ar decide să devină un proscris al societăţii şi să fugă de acasă?

Este dificil oricui să-şi imagineze cum ar face faţă unei crize date, da., vă pot spune care cred eu că este cea mai bună reacţie în astfel de situaţii. Fără să mă cert cu el, şi fără să mă plîng necontenit, aş spera să-mi influenţez băiatul să-şi schimbe hotărîrea, înainte ca să fie prea tîrziu. Dacă nu l-aş putea convinge, l-aş lăsa să plece. Nu este prea înţelept din partea părinţilor, să fie prea autoritari şi severi cu adolescenţii, aflaţi la o vîrstă mai mare; s-ar putea să-i forţeze să devină sfidători la adresa autorităţii părinteşti, doar pentru a-şi dovedi independenţa şi maturitatea. Pe lîngă aceasta, dacă tatăl îşi agită pumnul în aer, bate cu el în masă

şi strigă, la fiul său pe cale să-l părăsească, atunci acesta nu va simţi, din plin, toată responsabilitatea comportării sale. Dacă mama şi tatăl său sînt prea mult implicaţi emoţional, el poate fi sigur de sprijinul lor cînd va avea nevoie. Cred că este mult mai bine să-i tratăm pe aceşti adolescenţi, ca pe nişte adulţi; este foarte probabil că el va reacţiona ca un adult, dacă i se conferă acest statut. Reacţia părintească cea mai potrivită ar fi: "Dragă Lucian, ştii că decizia ta mă va întrista mulţi ani. Doresc să analizăm împreună argumentele pro şi contra; apoi, decizia finală va fi a ta. Eu nu îţi voi sta în cale." Acum Lucian ştie că întreaga responsabilitate este pe umerii lui. fncepînd cu mijlocul adolescenţei, părinţii ar trebui să acorde, progresiv, responsabilitate copilului, astfel încît, cînd va scăpa de sub controlul lor, nici să nu mai aibă nevoie de el.

Evanghelia lui Luca, conţine o uimitoare poveste despre un tînăr de acest gen. Este cunoscută sub numele de pilda fiului risipitor. Citiţi această pildă în Luca 15 şi observaţi că are cîteva mesaje semnificative pentru lumea contemporană, fn primul rînd, tatăl nu a încercat să-l găsească pe băiat şi să-l aducă acasă. Băiatul era destul de mare, ca să ia singur decizii iar tatăl i-a îngăduit să-şi aleagă singur cursul vieţii. *în* al doilea rînd, tatăl nu a sărit în ajutorul lui, cînd a trecut prin nevoi financiare disperate. Nu i-a trimis bani. Nu a existat nici un grup de binevoitori, care să-l susţină în nebunia lui. Observaţi cuvintele din versetele 16 şi 17: "nu i le da nimeni.... Şi-a venit în fire." Poate că, uneori îi oprim pe copiii noştri "să-şi vină în fire" nelăsîndu-i să simtă consecinţele greşelilor lor. Dacă un adolescent încalcă legile circulaţiei, *el* trebuie să plătească amenda. Dacă strică ceva, *el* trebuie să reparej Dacă este exmatriculat de la şcoală, *el* trebuie să suporte consecinţele, fără ca părinţii să alerge imediat şi să protesteze la director. Va avea multe de învăţat din aceste dificultăţi. Părintele, prea grăbit să-şi salveze copilul din dificultate, îi poate face un deserviciu.

în al treilea rînd, tatăl l-a primit acasă fără să-l umilească, sau să-i ceară despăgubiri. Nu i-a spus, "Nu ţi-am spus eu că o să dai de necazuri?" sau "Ne-ai necăjit de moarte pe mine şi pe mama ta. Toată lumea vorbeşte despre isprăvile copilului nostru!" *în* loc de acestea el şi-a descoperit profunzimea dragostei sale spunîn-du-i: "Era pierdut şi a fost găsit!" (16)

Doresc să vă pun o întrebare personală. Cărţile dumneavoastră se ocupă de aspectele practice ale vieţii de zi cu zi. Oferă soluţii şi sugestii pentru rezolvarea unor probleme tipice ale părinţilor şi căsniciei. Dar aceasta mă face să mă întreb despre familia dumneavoatră. Lucrurile merg întotdeauna uşor în căminul dumneavoastră? Vă simţiţi cîteodată un tată ratat? Şi dacă da, cum vă luptaţi cu îndoielile şi sentimentul de vinovăţie?

Mi s-a pus această întrebare de multe ori, deşi răspunsul nu ar trebui să mire pe nimeni. Shirley şi cu mine trecem prin aceleaşi experienţe triste şi presiuni cu care sînt confruntaţi şi ceilalţi părinţi. Comportarea noastră şi a copiilor noştri nu este întotdeauna exemplară. Uneori căminul nostru este neobişnuit de agitat.

Poate că veţi înţelege mai bine dacă voi povesti despre ceea ce noi numim, acum, "Duminica Neagră." Din anumite motive, ziua de odihnă ne poate crea cele mai mari frustări, mai ales în primele ore ale dimineţii. Am aflat că şi alţi părinţi simt aceleaşi tensiuni în perioada "pregăteşte-i pe toţi pentru biserică." Dar "Duminica Neagră" a

fost cumplită. Am început acea zi prin a ne scula prea tîrziu, ceea ce a însemnat că toţi trebuiau să se grăbească pentru **a** fi gata pentru biserică. Acest lucru a produs o presiune emoţională, mai ales pentru mine şi Shirley. Apoi a fost problema laptelui vărsat ia micul dejun şi a cremei de pantofi împrăştiată pe podea. Şi bineînţeles, Ryan a fost primul gata îmbrăcat, ceea ce i-a permis să se strecoare pe uşa din spate şi să se murdărească din cap pînă în vîrful picioarelor. A fost necesar ca Ryan să fie dezbrăcat complet şi îmbrăcat din nou cu haine curate. în loc să încercăm să stăpînim aceşti factori iritanţi, pe măsură ce apăreau, am început să ne criticăm unul pe celălalt şi acuzaţiile zburau dintr-o parte în alta. A fost aplicată cel puţin o pedeapsă cu bătaia şi alte trei sau patru au fost promise. Da, a fost o zi de care să-ţi aduci aminte (sau să o uiţi). în final, patru oameni agitaţi şi-au luat locul în biserică, gata de a primi o mare binecuvîntare spirituală! Nu exista nici un predicator în această lume care ne-ar fi putut impresiona în acea dimineaţă.
M-am simţit vinovat de tonul strident, care s-a auzit în casa noastră, în acea Duminică Neagră. Desigur, copiii noştri au avut şi ei partea lor de vină, dar nu au făcut decît să răspundă, în acest

mod, la lipsa noastră de organizare. Shirley şi cu mine am dormit prea mult şi aceasta a fost originea conflictului.
După serviciul de după-amiază, am adunat familia în jurul mesei din bucătărie. Am început, prin a descrie ziua, pe care tocmai o încheiam şi am cerut fiecăruia să mă ierte pentru partea mea de vină. Mai departe am dat prilejul celorlalţi membri ai familiei să spună ce simt.
Ryan a tras primul cartuş şi a ţintit-o pe mama lui: "Ai fost prea nervoasă azi, mamă!" a spus el cu mult patos. "M-ai învinuit pentru orice am făcut astăzi."
Apoi, Danae şi-a revărsat amarul şi frustrarea. în final, împreună cu Shirley, am reuşit să explicăm tensiunile care au dus la reacţiile noastre exagerate.
A fost un timp util de dezbatere şi onestitate, care ne-a apropiat unul de altul. Am făcut apoi o rugăciune cu toată familia, în care am cerut Domnului să ne ajute să trăim şi să lucrăm împreună, în dragoste şi armonie.
Adevărul, pe care l-am scos în evidenţă, este că *fiecare* familie trece prin momente, în care încalcă toate regulile şi chiar, se îndepărtează de la principiile creştine după care trăiesc. Oboseala poate învinge toate idealurile înalte, insuflate părinţilor de pastori, cărţi, sau diferite cursuri. Problema importantă este cum reuşesc mamele şi taţii să restabilească prietenia din familie, odată ce a trecut furtuna Discuţia deschisă, fără ameninţări, oferă o soluţie la această problemă, fntorcîndu-ne la întrebare, să recunoaştem că un psiholog nu poate împiedica toate problemele emoţionale din familia sa, tot aşa cum nici un doctor nu poate împiedica boala în familia sa. Trăim într-o lume imperfectă, care ne provoacă în multe feluri. Totuşi, principiile biblice ne oferă cea mai sănătoasă abordare a vieţii de familie, chiar şi folosirea stresului în avantajul nostru, (fntr-o zi o să vă povestesc şi despre Lunea Neagră.) (17)
Sîntem **confruntaţi pe zi ce trece tot mai mult cu probleme financiare. Aveţi vreo sugestie?**
Există cărţi care tratează acest subiect, al cîştigării controlului asupra resurselor financiare, iar eu nu sînt expert în astfel de probleme. Deci, comentariile mele vor fi scurte. Singura mea contribuţie la acest subiect, este în contradicţie cu dorinţa după tot

mai multe lucruri, care ne conduce să cumpărăm lucruri ce nu ne trebuiesc şi nici nu ne sînt necesare.
Deşi nu mă consider un om bogat, totuşi am avut parte de majoritatea lucrurilor după care aleargă atîl americanii: maşini noi, o casă frumoasă şi o serie de aparate, care

promit să ne facă viaţa uşoară. Privind aceste lucruri, prin prisma cheltuielilor financiare, toate aceste posesiuni materiale nu satisfac nevoile noastre aşa cum o promit! Dimpotrivă, am descoperit că proverbul, "Ce posezi, te va stăpîni pînă la urmă" este adevărat. Cheltuind banii cîştigaţi din greu pe obiecte noi, nu fac decît să mă oblig să le întreţin şi să le protejez. în loc ca ele să contribuie la plăcerea mea, nu fac altceva decît să îmi ocupe sîmbetele. Trebuie să schimb uleiul, să vopsesc, să repar, să curăţ, sau să mă străduiesc să le vînd. Timpul preţios, pe care trebuia să-l petrec în activităţi familiale foarte utile, îl risipesc pentru lucruri care îşi pierd repede valoarea.

Permiteţi-mi să vă întreb care a fost *cea* mai costisitoare şi mai lipsită de valoare cumpărătură pe care aţi făcut-o în ultimul an? Poate a fost un deschizător de conserve electric, care rugineşte pe undeva prin casă, sau un costum, pe care nu l-aţi purtat. V-aţi dat seama că acel articol nu a fost cumpărat cu banii dumneavoastră, ci cu timpul pe care l-aţi petrecut cîştigînd acei bani? într-adevăr, aţi furat o perioadă din zilele pe care le-aţi primit, ca să le trăiţi pe acest pămînt, pentru a cumpăra o vechitură, care doar vă ocupă spaţiu în casă. Mai mult, nimic pe această lume nu vă poate înapoia timpul cheltuit. A trecut pentru totdeauna. Ne investim viaţa într-un materialism ieftin, cumpărînd şi apoi străduindu-ne să întreţinem diverse lucruri. Sună răspunsul meu ca o mică predică? Poate că da, deoarece condamn şi modul meu de viaţă. Sînt sătul de tirania lucrurilor! Dar, mă adresez şi celor ce, într-adevăr, nu au prea multe posibilităţi materiale, mulţimii de oameni care posedă atîl de puţin. Cîte femei tinere din zilele noastre nu sînt nemulţumite pentru că nu au obiecte, care acum cincizeci de ani nici nu erau inventate, sau nu erau la modă? Cîte familii sînt nemulţumite pentru că au un apartament cu numai două camere, cînd cu doar cîţiva ani în urmă acesta era suficient? Cîţi bărbaţi nu fac atac de cord, luptîndu-se să cîştige tot mai mult? Cîte familii nu se ruinează, încercînd să ţină pasul cu prietenii lor mai înstăriţi, ca să afle că aceştia, deja, au reuşit să cîştige mai mult?

Nnhiinlii iii.iliui.ili-.nuihii in .1 lovit 1 11 loată forţa în timpul unei iu in Ani|ii,i Vi/iiiml inii/i-c .1 (i.~i< in■ r.lorice, am fost surprins ■..'i /."in-■.< (ir, 1 1 11 mi numesc "< .r.lnln <|d.ile." Acolo, în ceaţă, se înălţau cl.idni (|i.iii(lio.isi! construit»» du oameni, suficient de inconştienţi **sA creadă** că le vor poseda. Dar unde sînt toţi acei oameni astăzi? Toţi au murit şi majoritatea sînt complet uitaţi. Castelele măreţe, pe care le-au lăsat în urma lor, mărturisesc vulnerabilitatea şi vremelnicia vieţii oamenilor care le-au construit. Nici unul nu a supravieţuit, pentru a-şi revendica posesiunea. Lor li se potrivesc foarte bine cuvintele spuse de Isus despre bogatul ce era pe punctul de a părăsi această lume: "Nebunule! Chiar în noaptea aceasta ţi se va cere înapoi sufletul; şi lucrurile pe care le-ai pregătit, ale cui vor fi?" (Luca 12:20).

Daţi-mi voie să spun, cu toată convingerea, că eu doresc să las în urma mea mai mult decît nişte "castele goale." La vîrsta de patruzeci şi cinci de ani, îmi dau seama ce repede îmi trece viaţa prin faţa ochilor. Viaţa este ca o coardă bine unsă care îmi alunecă uşor printre degete. Zadarnic am încercat să o ţin pe loc, sau să îi încetinesc ritmul alunecării; acesta se accelerează an după an. Tot atît de sigur cum s-au evaporat cu repeziciune ultimii douăzeci de ani, vor zbura şi următoarele trei-patru decenii. Deci, nici un alt timp nu este mai potrivit pentru mine (şi pentru tine) decît acum, ca să stabilim care sînt lucrurile de valoare, care merită efortul şi timpul nostru. Făcînd această evaluare, am ajuns la concluzia, că acumularea bogăţiilor este un motiv insuficient pentru trăirea vieţii mele. Cînd voi ajunge la sfîrşitul vieţii - ceea ce se va întîmpla, dintr-o clipă în alta- şi cînd voi privi înapoi, vreau să văd lucruri mult mai valoroase decît case, maşini, obiecte sau bani. Nici celebritatea nu este de o valoare mai mare. Voi considera viaţa mea trăită cu folos, dacă pot zări în urma mea o familie iubitoare, o investiţie preţioasă în vieţile altor oameni şi o încercare onestă de a-L sluji pe Dumnezeul care m-a creat. Nimic altceva nu are sens şi nu este demn de truda mea! Ce poţi spune despre tine? (18)

spatele meu. Părul îi era nepieptănat, iar cearcănele negre de sub ochi trădau o

stare avansată de oboseală. Trecînd pe lîngă mine cu tribul ei de mici războinici, am întrebat-o, "Nu vă supăraţi, toţi aceşti copii sînt ai dumneavoastră, sau mergeţi la vreun picnic cu mai mulţi copii?" A privit spre mine cu ochi obosiţi şi mi-a răspuns, "Sînt toţi ai mei şi credeţi-mă, nu este nici un picnic!"
Femeia avea dreptate. A fi părinte nu este o glumă. Sugerez ca familii întemeiate de curînd să renunţe la copii? Cu siguranţă nu! Familiile care iubesc copiii şi doresc să experimenteze emoţia de a aduce pe lume noi fiinţe, nu trebuie să se sperie de dificultatea slujbei de părinte. Privind lucrurile din perspectiva mea de tată, nu au existat momente mai emoţionante în viaţa mea, ca acelea, cînd am privit ţintă în ochii fetiţei mele şi, după cinci ani, în cei ai băieţeiuluijpe poate fi mai înălţător, decît să vezi acele micuţe făpturi umane cum înfloresc, cresc, învaţă şi iubesc? Ce recompensă poate fi mai mare decît aceea cînd copilul ţi se caţără pe genunchi, te îmbrăţişează şi îţi şopteşte, "Tăticule te iubesc?"
într-adevăr copiii cer mult efort, dar merită pe deplin preţul plătit. De altfel, nimic valoros nu este ieftin. (19)

Luînd în considerare cît este de dificil să fi un părinte bun, de ce să doreşti să ai copii? Oare merită?

A fi părinte este, fără îndoială un lucru complex şi costisitor. îmi amintesc de o mamă, cu şapte copii neastîmpăraţi, care s-au urcat într-un autobuz în Los Angeles şi s-au aşezat pe scaunele din

EDUCAŢIA SPIRITUALA A COPIILOR

37

Trebuie să i se permită unui copii să "decidă singur" în problemele legate de concepţia sa despre Dumnezeu? Nu cumva forţăm copiii noştri să adopte religia noastră, spunîndu-le ce trebuie să creadă?

Daţi-mi voie să răspund acestei întrebări printr-o ilustraţie preluată din natură. Bobocul de gîscă are o particularitate semnificativă pentru ilustrarea acestui subiect. La scurt timp după ce iese din găoace, el se ataşează de primul lucru pe care îl vede mişcîndu-se lîngă el, în aşa mare măsură încît, acel lucru i se "imprimă" pentru totdeauna. De atunci încolo, el va urma acel lucru, ori de cîte opri se mişcă în apropierea lui. în mod obişnuit, mama gîscă rămîne "imprimată" în el, deoarece ea a fost cea care a clocit ouăle. Dacă aceasta este îndepărtată, bobocul se va alipi de orice alt înlocuitor mobil, viu sau nu. De fapt, cel mai uşor se va ataşa de o minge albastră de fotbal, legată cu o bucată de sfoară. După o săptămînă, va urma mingea, cînd aceasta se va găsi în vecinătatea lui. Factorul cel mai important în acest proces este timpul. Bobocul de gîscă este "impresionabil" doar cîteva secunde, imediat după ieşirea din găoace; dacă această ocazie este pierdută, nu mai revine niciodată. Cu alte cuvinte, acest scurt interval din viaţa bobocului este enorm de important, pentru că este posibil să înveţe ceva.
Există astfel de perioade propice învăţării şi în viaţa copilului. Cu toate că fiinţele umane nu au instinctele animale (posedă impulsuri, reflexe, etc), există o scurtă perioadă, în timpul copilăriei,

cînd copilul este deschis învăţăturilor religioase. Concepţiile lor despre bine şi rău, numite de Freud "superego" ("ego" înseamnă în limba latină "eu"), se formează în această perioadă şi concepţia lor despre Dumnezeu începe să se întărească. Ca şi în cazul bobocului de gîscă, ocazia trebuie folosită atunci cînd se prezintă. Se

citează, adeseori, b afirmaţie a conducătorilor Bisericii Catolice, "Daţi-ne un copil în vîrstă de pînă la şapte ani, şi îl vom avea pentru toată viaţa," ceea ce este, de obicei, corect deoarece atitudinile permanente pot fi formate acum, în aceşti şapte ani vulnerabili ai copilăriei. Din nefericire, şi opusul acestei afirmaţii este adevărat. Absenţa, sau aplicarea greşită a învăţăturii în această primă parte a vieţii va limita drastic devotamentul viitor al copilului faţă de Dumnezeu. Cînd un părinte spune că nu îl va "îndoctrina" pe copilul său, ci îi va da ocazia să "decidă singur," aproape sigur rezultatul deciziei este negativ. Dacă părintele doreşte să insufle o credinţă vie copilului său, trebuie să renunţe la orice "obiectivitate" greşit înţeleasă. Copilul ascultă cu atenţie, ca să descopere cît de mult crede părintele lui ceea ce îi vorbeşte; orice lipsă de hotărîre şi confuzie a părintelui se va amplifica în copil. **(1)**

în fiecare seară, înainte de culcare, împreună cu soţia şi copilul nostru, facem o rugăciune. De asemenea, el participă săptămînal la şcoala duminicală şi la celelalte servicii din biserică. Totuşi, simt că nu este suficient pentru asigurarea dezvoltării sale spirituale. Ce altceva mai pot face pentru maturizarea lui spirituală, acum cînd atenţia sa este atît de limitată?

Răspunsul este dat de Moise atunci cînd, cu 4000 de ani în urmă, a scris în Deuteronom 6:7-9: "Să le întipăreşti (principiile şi poruncile lui Dumnezeu) în mintea copiilor tăi, şi să vorbeşti de ele cînd vei fi acasă, cînd vei pleca în călătorie, cînd te vei culca şi cînd te vei scula. Să le legi ca un semn de aducere aminte la mîini, şi să-ţi fie ca nişte fruntarii între ochi. Să le porţi pe uşiorii casei tale şi pe porţile tale." Cu alte cuvinte, nu putem transmite atitudinile creştine doar prin rugăciuni înainte de culcare şi perioade regulate de pregătire spirituală. Trebuie să le *trăim* **de** dimineaţa pînă seara. Trebuie reluate în timpul discuţiilor obişnuim, folosind ilustraţiile, demonstraţiile, încurajările şl **pedepsele.** Sarcina de a învă-
ţa pe copiii noştri este, cred, *cea* mai importantă slujbă pe care ne-o dă Dumnezeu. (2)

Este foarte greu pentru noi să ne putem închina în linişte în faţa lui Dumnezeu, cu întreaga familie, deoarece copiii noştri par plictisiţi şi nu sînt interesaţi de aceasta. Fac zgomot, rid **şi se mişcă în timpul citirii Bibliei. De cealaltă parte, ne dăm seama de importanţa instruirii lor pentru rugăciune şi studierea Cuvîntului lui Dumnezeu. Ne puteţi ajuta să rezolvăm această dilemă?**

Cuvîntul cheie al închinării cu toată familia este *"scurt".* Nu li se poate cere copiilor să înţeleagă şi să aprecieze activităţile lungi ale adulţilor, chiar dacă acestea sînt foarte importante. în general, patru-cinci minute de citire **a** cîtorva versete urmate de o rugăciune, reprezintă limita atenţiei unui copil preşcolar. Forţarea copiilor să înţeleagă adevăruri veşnice într-un timp de închinare "veşnic" de lung, poate fi "veşnic" de periculos. (3)

Cum se formează concepţia despre Dumnezeu în mintea copilului?

Este un fapt bine cunoscut că părinţii sînt identificaţi de copii cu Dumnezeu, indiferent dacă acest lucru ne place sau nu. De exemplu, supunîndu-se conducerii iubitoare **a** părinţilor lor, copiii învaţă să se supună şi suveranităţii binevoitoare a lui Dumnezeu.

Avem răspunderea să reflectăm, pentru generaţia următoare, cele două aspecte ale naturii divine. în primul rînd, Tatăl nostru Ceresc este un Dumnezeu al dragostei nelimitate şi copiii noştri trebuie să se familiarizeze cu mila şi blîndeţea Lui, prin dragostea părinţilor faţă de ei. Dar, nu există nici un dubiu, Domnul nostru posedă şi autoritatea deplină! Universul este organizat de către un Stăpîn suprem care cere ascultare din partea copiilor Săi, şi îi avertizează că "plata păcatelor este moartea." Manifestarea dragostei faţă de copiii noştri, dar fără autoritate, este o distorsionare gravă a naturii lui Dumnezeu, la fel cum este şi tactica pumnului de fier, lipsit de dragoste. (4)

Care este perioada cea mai critică din pregătirea spirituală a unui copil?

Cred că al cincilea an din viaţa copilului este cel mai critic. Pînă la această vîrstă, el crede în Dumnezeu, pentru că aşa i-au spus părinţii. La cinci-şase ani ajunge la o răscruce: sau adoptă şi acceptă concepţia părinţilor, sau o respinge. La acest punct el o poate adopta şi astfel se va găsi pe un teren solid, sau poate începe să se îndoiască, punînd, astfel, bazele respingerii concepţiei părinteşti despre Dumnezeu.
Desigur, nu doresc să afirm că părinţii ar trebui să aştepte pînă la cinci-şase ani, ca să înceapă educaţia spirituală a copiilor. Nici nu spun că anii următori sînt lipsiţi de importanţă, dar sînt convins că cele mai serioase eforturi de acasă, din familie şi de la şcolile duminicale trebuie aplicate copilului aflat la vîrsta de cinci- şase ani. Vor mai exista răspîntii cruciale în viaţa copilului, dar aceasta este una din cele mai importante. (5)
Mulţi oameni cred că, fundamental, copiii sînt "buni" şi nu învaţă să facă răul, decît de la părinţi şi **din mediul în care trăiesc. Sînteţi de acord?**
Dacă vreţi să spuneţi că toţi copiii sînt valoroşi şi demni de toată dragostea şi respectul nostru, atunci da, sînt cu totul de acord. Dar dacă oamenii susţin că, prin natura lor, copiii sînt altruişti, darnici şi fără păcat în faţa lui Dumnezeu, atunci trebuie să nu mai fiu de acord. Aş dori ca natura umană să fie curată, dar aceasta contrazice ce spune Biblia. Ieremia a scris, "Inima este nespus de înşelătoare şi deznădăjduit de rea; cine poate s-o cunoască?" (Ieremia 17:9). Părerea profetului despre inima omului este confirmată de istoria zbuciumată a omenirii. De la Adam încoace, calea civilizaţiei este pătată de războaie, violenţă şi jaf. Toate aceste mărturii ale răutăţii umane ne împiedică să susţinem ideea purităţii copiilor la naştere şi a învăţării răului de la părinţi şi societate. Cu siguranţă, în ultimii 6000 de ani, trebuie să fi existat *cel puţin* o generaţie de părinţi care să fi procedat corect. Totuşi, pofta, lăcomia şi egoismul ne caracterizează pe toţi. Este această natură coruptă evidentă şi la copii? Regele David a crezut aşa deoarece a mărturisit, "Iată că sînt născut în nelegiuire, şi în păcat m-a zămislit mama mea" (Psalmul 51:5).

Deci, ce diferenţă importantă există între cele două concepţii despre puritatea copiilor? Practic, totul porneşte de aici. Părinţii care cred că micuţii lor sînt plini de bunătate, se grăbesc să se dea la o parte din drumul lor, pentru a lăsa această plăcută natură să se dezvolte. De cealaltă parte, părinţii conştienţi de lupta necontenită dintre bine şi rău, vor face tot ce le stă în putinţă pentru **a** influenţa alegerile pe care le fac copiii lor, pentru a le forma voinţa şi a le oferi o temelie spirituală solidă. Ei îşi dau seama de pericolul sfidării lui Dumnezeu la vîrsta maturităţii, aşa cum este prezentat în 1 Samuel 15:23: "Căci neascultarea este tot atîl de vinovată ca ghicirea, şi împotrivirea nu este mai puţin vinovată decît închinarea la idoli." (6)
Biblia le porunceşte părinţilor "să-i **înveţe pe copii calea pe care trebuie să meargă." Dar acest ordin ridică o întrebare fundamentală: Ce cale trebuie să urmeze copilul? Dacă primii şapte ani sînt atît de importanţi pentru instruirea religioasă, ce ar trebui să-i învăţăm pe copii în timpul acestei "perioade primare." Ce experienţe să cuprindă? Ce valori trebuie accentuate?**
Aţi pus o întrebare excelentă. Supunerea copilului unei educaţii religioase sistematice şi bine concepută este convingerea mea cea mai fermă. Dar, prea multe lucruri lăsăm la voia întîmplării. Poate că ne vom atinge mai bine şi mai uşor ţinta, dacă o identificăm cu claritate. Mai jos se află o "Listă de control a pregătirii spirituale," un set de obiective pe care să le atingem. Multe subiecte cer o maturitate spirituală, care le lipseşte copiilor şi nu trebuie să încercăm să facem creştini maturi din copiii noştri. Dar, putem să-i direcţionăm cu blîndeţe spre aceste scopuri, în timpul primilor ani de copilărie, cînd sînt atît de impresionabili. Următoarele cinci concepte ar trebui predate copiilor, cu consecvenţă, punînd, astfel, temelia pe care se vor construi, mai tîrziu, învăţăturile şi credinţa. încurajez fiecare părinte creştin să evalueze gradul de înţelegere a copiilor lor în următoarele domenii:

CONCEPTUL I: "Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău, cu toată inima ta" (Marcu 12:30).
1. învaţă copilul dumneavoastră dragostea divină prin blînde-tea şi iubirea părintească? (cel mai important lucru)

2. învaţă să vorbească despre Dumnezeu şi să-L includă în planurile şi gîndirea sa?
3. învaţă să se îndrepte spre Isus ori de cîte ori este speriat, îngrijorat sau singur?
4. învaţă să citească Biblia?
5. învaţă să se roage?
6. învaţă semnificaţia credinţei şi încrederii în Dumnezeu?
7. învaţă bucuria vieţii creştine?
8. învaţă despre frumuseţea învierii şi morţii lui Cristos?

CONCEPTUL II: "Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi" (Marcu 12:31).

1. învaţă copilul să înţeleagă sentimentele celorlalţi şi să simpatizeze cu ei?
2. învaţă să nu fie egoist şi răzbunător?
3. învaţă să împartă cu ceilalţi?
4. învaţă să nu bîrfească?
5. învaţă să se accepte pe sine?

CONCEPTUL III: "învaţă-mă să fac voia Ta, căci Tu eşti Dumnezeul meu" (Psalmul 143:10).

1. învaţă să-şi asculte părinţii, ca o pregătire pentru ascultarea viitoare de Dumnezeu? (De cea mai mare importanţă).
2. învaţă să se poarte corect la biserică, casa lui Dumnezeu?
3. îşi dă seama de cele două aspecte esenţiale ale naturii divine: dragostea şi dreptatea?
4. învaţă că există multe sfere exterioare de autoritate binevoitoare cărora trebuie să li se supună?
5. învaţă semnificţia păcatului şi consecinţele sale inevitabile?

CONCEPTUL IV: "Teme-te de Dumnezeu şi păzeşte poruncile Lui. Aceasta este datoria oricărui om" (Eclesiastul 12:13).

1. învaţă să fie credincios şi onest?
2. învaţă să respecte ziua de odihnă?
3. învaţă lipsa de valoare a materialismului?

4. învaţă caracterul creştin al familiei şi fidelitatea cerută de Dumnezeu în cadrul acestei relaţii?
5. învaţă să urmeze glasul propriei conştinţe?

CONCEPTUL V: "Roadă Duhului, dimpotrivă, este...înfrînarea poftelor" (Galateni 5:22-23).

1. Este dispus să dea o parte din ce are (şi din banii săi) pentru Dumnezeu?
2. învaţă să-şi controleze impulsurile?
3. învaţă să muncească şi să poarte o răspundere?
4. învaţă diferenţa majoră care există între valoarea lui ca om şi mîndria egoistă?
5. învaţă să se închine cu reverenţă înaintea lui Dumnezeu, Creatorul universului?

în rezumat, primii şapte ani de viaţă ai copilului dumneavoastră, trebuie să-l pregătească pentru ca la vîrsta cînd îşi poate asuma responsabilităţi să poată spune: "lată-mă Doamne, trimite-mă!" (7)

Fetiţa mea de patru ani vine adeseori acasă plîngînd, **pentru că una** din micuţele ei prietene **o** loveşte **frecvent.** Am învăţat-o **că nu** este bine **să** loveşti pe cineva, **dar acum prietena ei îi face viaţa cumplită. Ca părinte creştin ce ar trebui să-i spun despre auto-apărare?**

Aţi procedat cu înţelepciune, învăţîndu-vă fetiţa să nu-i lovească pe ceilalţi, dar auto-apărarea este o altă problemă. Copiii pot fi nemiloşi, atunci cînd îl chinuie pe un alt copil, lipsit de apărare. Cînd copiii se joacă împreună, ei doresc jucăriile cele mai bune şi să fie ei cei care stabilesc regulile jocului, spre avantajul lor. Dacă îşi dau seama că pot cîştiga dominaţia pocnind cu pumnul în nasul colegului de joacă, atunci este clar că cineva va fi lovit. Sînt sigur că există creştini care nu sînt de acord cu mine, în legătură cu acest subiect, dar totuşi eu cred că trebuie să o învăţaţi pe fetiţa dumneavoastră să se apere, atunci cînd este atacată. Mai tîrziu, poate învăţa şi să "întoarcă celălalt obraz," atitudine dificilă şi pentru mulţi adulţi.

Recent am discutat cu o mamă îngrijorată de incapacitatea fiicei ei de a se apăra de agresiunile celorlalţi. în vecini, era o fetiţă care o pălmuia pe micuţa Ana, de trei ani, la cea mai mică

provocare. Această mică teroristă, pe nume Joan, era o fetiţă drăguţă şi destul de mică la statură, dar nu a resimţit niciodată ce înseamnă rezistenţa la pretenţiile ei, pentru că Ana nu i s-a opus niciodată. Ana era învăţată să nu lovească înapoi. Am sfătuit-o pe mama **s-o** înveţe să răspundă dacă micuţa Joan va lovi prima. Cîteva zile mai tîrziu, mama Anei a auzit o altercaţie zgomotoasă afară, după care **a** urmat o încăierare. Apoi, Joan a început să plîngă şi a fugit acasă. Ana a intrat liniştită în casă, cu mîinile în buzunare şi a explicat: "M-a lovit şi a trebuit să-i dau înapoi, ca să-i reamintesc să nu mă mai lovească din nou." Ana **a** întors, eficient, ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte. De atunci încolo, Ana şi Joan s-au jucat împreună, în multă linişte şi pace.

Vorbind în general, părinţii trebuie să accentueze nebunia oricărei lupte dintre copii. Dar a-l forţa pe un copil să rămînă pasiv, cînd este bătut, înseamnă să-l laşi la cheremul cruzilor săi colegi de joacă. (8)

Credeţi că este bine să lăsăm copiii între cinci şi zece ani să asculte muzică rock la radio?

Nu. Muzica rock este specifică culturii adolescenţilor. Cuvintele cîntecelor pentru adolescenţi se ocupă de dragoste, inimi zdrobite, consumul de droguri şi altele de felul acesta. Este exact ceea ce nu aţi dori să gîndească copilul dumneavoastră de şapte ani. în schimb, lumea sa trebuie să fie cea a cărţilor de aventură, **a** desenelor animate, sportului, pescuitului, jocurilor şi a altor evenimente familiale.

Pe de altă parte, este lipsit de înţelepciune să te comporţi ca un dictator în astfel de probleme. Eu sugerez să-l ţineţi ocupat pe preadolescentul dumneavoastră cu tot felul de activităţi specifice vîrstei lui şi nu va avea timp să viseze la lucrurile viitoare. (9)

Cum îl pot ajuta pe copilul meu să adopte atitudini sănătoase faţă de cei din alte grupuri etnice şi rasiale?

Nu există nici un înlocuitor al modelului părintesc în privinţa atitudinilor, pe care dorim ca urmaşii noştri să şi le însuşească. Cineva a scris, "Calea cea mai probabilă pe care vor merge copiii, este calea trasată de părinţii lor."

Afirmaţia este adevărată. Copiii ne urmăresc cu atenţie şi imită, instinctiv, comportamentul nostru. Deci, nu ne putem aştepta ca ei să fie binevoitori faţă de oameni, făpturile create de Dumnezeu, dacă noi înşine sîntem plini de prejudecăţi şi critici. La fel, nu-i putem învăţa să-i respecte şi să-i accepte pe ceilalţi, dacă nici acasă, nici în altă parte nu aud cuvintele "te rog" şi "mulţumesc." Nu vom avea copii cinstiţi, dacă-i învăţăm să mintă la telefon, spunînd că nu sîntem acasă, dacă nu vrem să vorbim cu respectivul interlocutor. în aceste ocazii, fetele şi băieţii noştri îşi dau seama imediat de prăpastia ce există între ce spunem şi ce facem. Din cele două alegeri, este foarte probabil că ei se vor opri la modul nostru de comportare şi nu la afirmaţiile goale. **(1**0)

Mă străduiesc să cresc doi băieţi fără ajutorul unui tată şi mărturisesc că nu mă achit prea bine de această sarcină. Nu ar trebui biserica să facă ceva ca să ajute pe părinţii singuri?

Da, cu certitudine este datoria bisericii să-i ajute pe părinţi, să-şi îndeplinească misiunea lor dificilă. Această datorie a bisericii reiese clar din porunca lui Isus, de a ne îngriji de cei aflaţi în nevoie. "Ori de cîte ori aţi făcut aceste lucruri unora dintre cei mai neînsemnaţi fraţi ai Mei, Mie mi le-aţi făcut" (Matei 25:40). Dacă Isus a avut dreptate, şi cu siguranţă că a avut, atunci efortul nostru de a ajuta un copil fără tată sau fără mamă este îndreptat direct spre El!

Dar porunca pentru creştini este şi mai clară în Iacov 1:27: "Religiunea curată şi

neîntinată înaintea lui Dumnezeu, Tatăl nostru, este să cercetăm pe orfani şi pe văduve în necazul lor, şi să ne păzim neîntinaţi de lume."
Pasajele de mai sus menţionate ne spun cu fermitate că noi, creştinii, vom fi răspunzători înaintea lui Dumnezeu de modul în care ne-am ocupat de cei aflaţi în nevoie. Bărbaţii din biserică ar trebui să scoată copiii fără taţi la o plimbare în parc, să se joace cu ei, să ajute o mamă văduvă la reparaţiile necesare din casă şi alte acţiuni imposibile pentru mama împovărată cu atîtea răspunderi. Ea are nevoie, probabil, de bani cînd copiii sînt mici. Mesajul Bibliei este clar: oriunde există nevoia, trebuie completată cu ajutorul membrilor bisericii. (11)

Eu şi soţul meu sfntem **misionari şl recent am fost trimişi într-o zonă îndepărtată din Columbia. Lucrarea noastră se va desfăşura într-o comunitate de indieni, unde nu se poate ajunge decît călare, sau pe jos. Mă îngrijorează viitorul educaţiei celor doi copii, de şapte şl nouă ani. Lîngă aşezarea unde vom locui nu există şcoli, iar cea mai apropiată şcoală cu internat se află la vreo trei sute de kilometri. Datorită costului ridicat al transportului, nu îi vom putea vedea decît vara şi, poate, încă o dată pe an. Deşi îi pot învăţa eu materiile de studiu pînă la nivelul liceului, totuşi cred că au nevoie şi de contactele sociale cu copiii de vîrsta lor şi nu dorim să îi lipsim de aceste experienţe. Ce aţi recomanda, să îi ţinem aici cu noi, sau să îi trimitem la şcoală?**
"Ce vom face cu copiii?" Adesea aceasta este cea mai dificilă întrebare la care trebuie să răspundă misionarii. Nu propun soluţii definitive la această spinoasă problemă, deşi am anumite păreri, bine formulate, despre acest subiect. M-am ocupat de copiii misionarilor şi mulţi dintre ei erau plini de amărăciune şi resentimente datorită sacrificiilor care li s-au impus. Au fost privaţi de un cămin care să le dea sentimentul siguranţei, exact în anii critici ai dezvoltării lor şi au fost profund afectaţi emoţionaL în consecinţă, rebeliunea din timpul adolescenţei este foarte obişnuită printre aceşti copii, care au resentimente puternice faţă de părinţii lor şi Dumnezeul care i-a trimis în străinătate.
în urma acestor experienţe, sînt ferm convins că unitatea familială a misionarilor trebuie să rămînă intactă, dacă este posibil. Nu pot accentua destul de mult importanţa sprijinului şi dragostei părinteşti în aceşti ani de formare. Sentimentul siguranţei şi bunăstării copilului este înrădăcinat în stabilitatea căminului şi familiei sale. Deci, este sigur că el va resimţi dureros despărţirea, nu numai de părinţi ci şi de prieteni şi mediul cultural cu care s-a obişnuit. Deodată se găseşte singur într-un dormitor, dintr-o ţară străină, unde va trebui să facă faţă respingerii şi presiunilor de tot felul, care ameninţă să îl copleşească. Nu îmi pot închipui o metodă mai eficace pentru a crea probleme emoţionale (şi spirituale) într-un copil vulnerabil!
Prietenul meu, doctorul Paul Cunningham, a exprimat o părere similară la o conferinţă despre viaţa de familie. Cuvintele sale au

fost înregistrate de un reporter prezent acolo şi, cu permisiunea dînsului, sînt reproduse mai jos:
Sînt căsătorit cu fiica unor misionari care, la vîrsta de cinci ani şi jumătate, a fost trimisă într-un internat din Africa şi îşi vedea părinţii cam de vreo trei ori pe an. Acesta este cel mai mare sacrificiu pe care trebuie să-l facă un misionar. Am avut ocazia să lucrez cu copiii de misionari şi cred că se poate afirma, cu certitudine, şi doresc să o spun cu toată grija, că, adesea, copiii care au trăit această experienţă nu şi-au revenit pe deplin. De exemplu, soţia mea a fost "călcată în picioare" la şcoală, datorită puternicelor sentimente anti-americane de acolo. Ea era singura americancă acolo. Nu vorbim de un copil de zece, sau doisprezece ani, ci de unul de şase. Una peste alta, împrejurările au făcut din ea o femeie deosebit de puternică şi mă îndoiesc că ar fi ceea ce este pentru mine şi pentru copii, fără acele experienţe dure. în acelaşi timp, însă, dacă nu ar fi provenit dintf-o familie puternică, nu ştiu ... poate că nu ar fi supravieţuit, fiindcă alţii nu au reuşit.
Nu cred că este singurul răspuns pentru aceste familii... să separăm nişte copii drăgălaşi de părinţii lor. De exemplu, cunosc o situaţie în care copiii trebuiau să facă o lungă călătorie pe rîu, cu barca, pentru a-şi vedea părinţii; vorbesc despre copii mici. Călătoria pînă la sediul misiunii era de cîleva ore. Mama îi saluta toamna, cînd plecau, şi nu-i mai vedea timp de cîteva luni, datorită costului ridicat al călătoriei. Puteau fi transportaţi cu elicopterul, în loc de barcă, dar nu aveau suficienţi bani. Trebuie să facem ceva, cu orice preţ, pentru a-i sprijini pe aceşti oameni.
Doctorul Cunningham şi eu sîntem de acord că adevărata problemă este cea a priorităţii. După părerea mea, implicarea familială semnificativă depăşeşte cu mult considerentele educaţionale. Mai mult, contactul cu părinţii este cu mult mai important, decît cel cu copiii de

aceeaşi vîrsta. Şi, în sfîrşit, chiar şi misionarii, chemaţi la o viaţă de sacrificiu şi slujire, trebuie să pună deoparte, din resursele lor ceva şi pentru familiile lor. în fond, o viaţă plină de succese pe cîmpul de misiune păleşte şi devine nesemnificativă, dacă i-ai pierdut pe copiii tăi. (12)

Soţia mea şi cu mine sîntem într-un total dezacord în ceea ce priveşte rolul materialismului în viaţa copiilor noştri. Soţia mea crede că trebuie să le dăm jucăriile pe care noi nu le-am

avut cînd am fost de vîrsta (or. La Crăciun, îngrămădim atîtea daruri în jurul bradului, încît acesta este înconjurat de un strat de cadouri care ne ajunge pînă la genunchi şi apoi ne străduim în următoarele şase luni să le plătim. Şi desigur, bunicii revarsă peste ei un torent de daruri în tot timpul anului. Cred că aceasta este o greşeală, chiar dacă, financiar, ne putem permite. Care este punctul dumneavoastră de vedere despre rolul materialismului în viaţa copilului?

Şi eu sînt preocupat de faptul de a dărui copiilor prea multe Jucruri. Aceasta denotă incapacitatea noastră de a le spune "nu." în timpul marii crize economice era foarte simplu: părinţii spuneau copiilor lor că nu pot cumpăra tot ce îşi doreau ei; tata abia reuşea să pună pîinea pe masă. Dar în vremuri bune, sarcina părinţilor se îngreunează. Este nevoie de un curaj considerabil să spui, "Nu, **nu** îţi voi cumpăra păpuşa care îşi suflă nasul," în loc de "îmi pare rău, dar nu ne permitem să cumpărăm această păpuşă." Dorinţa copiilor după jucării scumpe este întreţinută, cu grijă, de fabricanţii de jucării, care cheltuiesc milioane de dolari pentru reclama. Reclamele sînt astfel făcute, încît jucăriile par de aceeaşi mărime ca modelul original: avioane, roboţi şi mitraliere. Micuţul client rămîne cu gura căscată. Cinci minte mai tîrziu începe campania care va duce, în cele din urmă, la cheltuirea unei apreciabile sume de bani. Necazul este că, probabil, tata *îşi poate permite* să cumpere noua achiziţie, dacă nu cu bani, atunci cu magica carte de credit. Iar cînd alţi trei copii din bloc au şi ei jucăriile mult rîvnite, mama şi tata încep să simtă o apăsare şi chiar vinovăţie. Se simt egoişti pentru că şi-au permis luxul acesta. Presupunînd că părinţii au curajul să îi spună "nu," totuşi copilul nu rămîne în pană de idei: cel mai adesea bunicii sînt cel mai uşor de "fentat." Dacă nu reuşeşte nici cu bunicii, mai rămîne ultima soluţie salvatoare, verificată anual, Moş Crăciun! Cînd juniorul cere ceva de la Moş Crăciun, părinţii sînt prinşi într-o capcană, din care nu pot scăpa. Ce vor spune? "Moş Crăciun nu îşi poate permite," sau "îl va dezamăgi Moş Crăciun pe micuţ?" Nu, nicidecum. Jucăria se află deja în sacul lui Moş Crăciun.

Unii întreabă, "Dar de ce nu? De ce să nu permitem copiilor noştri să se bucure de aceste condiţii superioare de viaţă?" Desigur, nu aş împiedica copilul să aibă o anumită cantitate din lucrurile pe care şi le doreşte atît de mult. Dar, mulţi copii

americani sînt inundaţi de un surplus de lucruri, şi aceasta spre detrimentul lor. Se spune că prosperitatea prilejuieşte un test mai bun pentru caracter, decit adversitatea şi înclin să cred că aşa este. Există puţine condiţii care să-l inhibe mai mult pe copil, în dezvoltarea capacităţii de apreciere, **ca** sentimentul că este îndreptăţit să primească orice lucru, oricînd doreşte. Este ilustrativă scena deschiderii cadourilor la ziua de naştere **a** unui copil, sau **la** Crăciun. Pachetele sînt deschise repede unul după altul şi conţinutul costisitor al fiecăruia este dat la **o** parte, după ce este privit în fugă. Mama copilului se supără datorită lipsei de entuziasm şi apreciere şi spune, "Oh, Cristi, uită-te ce minunăţie, un casetofon de jucărie. Cum îi spui bunicii? Dă-i un sărut. M-ai auzit Cristi? Du-te şi pupă pe bunica." Cristi va ezita, dacă va răspunde astfel bunicii sau nu. Lipsa lui de exuberanţă se datorează adevărului că premiile cîştigate uşor au o mică valoare, indiferent de costul iniţial.

Mai există şi un alt motiv pentru care ar trebui să refuzăm copiilor unele lucruri pe care le doresc. Deşi pare paradoxal, noi îi trişăm pe copii atunci cînd îi lipsim de plăcerea de **a** primi ceva prin faptul că le dăm prea multe. Un exemplu clasic al acestei suprasaturaţii se întîlneşte în casa noastră în timpul sărbătorii Thanksgiving.

Familia este binecuvîntată cu cele mai gustoase feluri de mîncare care au fost pregătite vreodată şi de cîteva ori pe an aceste mîncăruri "îşi îndeplinesc misiunea." Masa tradiţională de Thanksgiving este compusă din curcan, sos, afine, cartofi pireu, cartofi dulci, mazăre, cornuri fierbinţi făcute acasă, două feluri de salată şi şase sau opt alte feluri de mîncare. Comportarea noastră la masă este dizgraţioasă, dar minunată. Fiecare mănîncă pînă nu mai poate, nepăstrînd loc şi pentru desert. Apoi, se aduce plăcinta cu mere, tortul şi ambrozia proaspătă. Pare imposibil să mai putem înghiţi ceva, totuşi ne descurcăm cumva şi **o** facem. Membrii ghiftuiţi ai familiei se îndepărtează de masă clătinîndu-se, căutînd un loc unde să se întindă. Mai tîrziu, pe la trei după amiaza, presiunea interioară începe să scadă şi dulciurile încep să circule. La ora obişnuită pentru cină, nimănui nu îi mai este foame, dar ştim că există trei mese pe zi. Deci, servim sandvişuri şi carne de curcan, urmate de o nouă porţie de plăcintă cu mere. Acum, fiecare mănîncă cu un aer absent, nimeni nu se mai ospătează din bunătăţi. Acest ritual ridicol al mîncării continuă în acelaşi mod încă două-trei zile pînă cînd, chiar şi ideea de mîncare este

dezgustătoare. Deşi mîncarea oferă, adesea, una din cele mai mari satisfacţii ale vieţii fizice, atunci cînd se depăşeşte măsura, îşi pierde orice atracţie.

Plăcerea apare numai la satisfacerea unei nevoi intense. Fără nevoie nu există plăcere. Un pahar de apă valorează mai mult decit aurul pentru un om care moare de sete. Analogia cu cei mici este evidentă. Dacă nu oferi copilului ocazia să dorească ceva, nu **se** va bucura nicodată de plăcerea de a primi ceva. Dacă îi cumperi o tricicletă înainte ca el să umble, o bicicletă înainte să poată merge pe ea, o maşină înainte să o poată conduce şi un inel înainte să cunoască valoarea banilor, el va accepta aceste daruri cu o plăcere şi apreciere mai mică. Ce păcat că acest copil nu **a** avut ocazia să dorească ceva cu ardoare, să viseze noaptea la acel lucru şi să-şi facă ziua planuri în legătură cu el. S-ar putea să devină atît de doritor, încît să fie dispus chiar să lucreze pentru el. Acelaşi lucru care nu a adus nici o satisfacţie, poate deveni o comoară sau un trofeu. Sugestia mea este să permiteri copilului dumneavoastră să simtă emoţiile lipsei temporare:^este mai amuzant şi mai puţin costisitor. (13)

Cum pot să îi învăţ pe copiii mei atitudinile creştine despre posesiuni şi bani?

Aceasta se face nu numai prin cuvintele dumneavoastră, ci şi prin modul în care vă gestionaţi resursele proprii.

Mi se pare interesant că Isus a vorbit mai mult despre bani decît despre oricare alt subiect, ceea ce subliniază importanţa acestui aspect în viaţa noastră de familie. El a spus răspicat că există o relaţie directă între marea bogăţie şi sărăcia spirituală, aşa cum vedem astăzi în America. Sub acest aspect, sînt convins că materialismul excesiv al părinţilor are puterea enormă de **a** provoca serioase pagube fiilor şi fiicelor lor. Cînd ei văd că pe noi ne preocupă mai mult lucrurile decît oamenii, dacă îşi dau seama că încercăm să le cumpărăm dragostea ca să ne diminuăm vinovăţia, dacă recunosc falsitatea mărturiei noastre creştine care îl jigneşte pe Dumnezeu ... adesea rezultatul este cinismul şi necredinţa. Chiar mai important decît atît, dacă îl văd pe tatăl lor lucrînd cincisprezece ore pe zi ca să acumuleze cît mai multe bunuri pămînteşti, vor afla unde este comoara lui. A vedea este **a** crede. (14)

Am auzit multe despre jucăriile care imită armele folosite în războaie. **Credeţi că sînt dăunătoare copiilor?**

Copiii se joacă de-a cowboii şi indienii, şi alte jocuri de război, de secole. înclin să cred că actualul curent de opinie este nefondat. Băieţii, în special, trăiesc într-o lume feminină. Sînt mai mult cu mama decît cu tata. Educatorii şi învăţătorii de la creşă, grădiniţă şi şcoala elementară sînt, în cea mai mare parte, femei. La şcoala duminicală vor avea, probabil, tot femei. într-o lume de zahăr şi miere, cred că este

bine ca băieţii să se identifice cu modele masculine, chiar dacă este vorba de luptă. Doi băieţi se pot "împuşca", fără să fie implicaţi emoţional. "PacIPac! Eşti mort," strigă ei.
Pe de altă parte, este bine ca părinţii să limiteze numărul scenelor violente, pe care le văd copiii la televizor. Tehnica audiovizualului a devenit foarte eficientă şi poate fi mult mai dăunătoare. Cînd un copil priveşte un film violent, schimbări fiziologice importante au loc; creşte pulsul, ochii se dilată, mîinile se umezesc, gura se usucă şi respiraţia se accelerează. Repetate des, vor duce la efecte emoţionale. **(1**5)
Soţul meu şi cu mine, sîntem necăjiţi pentru că adolescenta noastră respige convingerile creştine. A fost mîntuită la o vîrstă timpurie şi în ultimii ani a manifestat o dragoste reală pentru Dumnezeu. Tendinţa noastră este de a intra în panică, dar înainte de a o face, puteţi să-mi oferiţi vreo încurajare?
în timpul anilor de formare, unui copil mic i se spune ce **să** creadă. El este supus tuturor convingerilor, tendinţelor şi atitudinilor părinţilor săi, lucru folositor şi corect. Părinţii îşi îndeplinesc misiunea încredinţată de Dumnezeu, de a-şi creşte copiii şi a-i educa. Totuşi, există un timp cînd toate aceste convingeri vor fi examinate individual şi fie vor fi acceptate ca adevărate, fie respinse drept false. Dacă această evaluare personală nu soseşte niciodată, adolescentul nu va putea zări prăpastia care exista între "Ce mi s-a spus," şi "Ce cred eu." Este unul dintre cele mai importante poduri de trecere de la adolescenţă la maturitate.

Este, deci, normal ca un adolescent să-şi pună întrebări cu privire la veridicitatea învăţăturilor primite. S-ar putea să se întrebe, "Există Dumnezeu cu adevărat? Mă cunoaşte pe mine? Cred în valorile învăţate de la părinţii mei? Doresc ei ce doresc şi eu pentru viaţa mea? M-au condus ei oare pe vreo cale greşită? Contrazice experienţa mea lucrurile pe care le-am învăţat?" Această autoexaminare severă are loc într-o perioadă de cîţiva ani, începînd în adolescenţă şi continuînd şi în jurul vîrstei de douăzeci de ani.
Procesul provoacă nelinişti părinţilor, care stau deoparte şi privesc cum tot ceea ce l-au învăţat pe copil este examinat şi evaluat. Durerea va fi mai mică dacă ambele generaţii îşi dau seama că această cercetare a sufletului este o parte normală şi necesară a procesului de creştere. (16)
La ce vîrstă ar trebui acordată mai multă libertate copilului în privinţa convingerilor şi practicilor religioase?
După anii. de mijloc ai adolescenţei (între treisprezece şi şaisprezece ani) unor copii nu le place deloc să li se spună ce să creadă; ei nu vor ca religia "să le fie băgată pe gît" şi trebuie acordată mai multă autonomie în determinarea convingerilor. Dar, dacă au fost expuşi în mod adecvat învăţăturilor creştine în anii timpurii, tendinţa lor va fi aceea de-a rămîne pe acest făgaş. Deci, educaţia timpurie este cheia atitudinii pe care o vor adopta la maturitate.
în ciuda acestei nevoi de abordare mai liberă a pregătirii spirituale, pe măsura creşterii copilului, totuşi este *încă* potrivit ca părinţii să menţină un standard creştin de comportare în căminul lor. Din acest motiv, eu aş cere copilului meu de şaptesprezece ani să vină la biserică cu părinţii lui. Trebuie să i se spună, "Atît timp **cri** eşti sub acest acoperiş, ne vom închina lui Dumnezeu împreună, ca familie. Nu pot controla gîndirea ta. Asta este treaba ta. Dar, eu am promis lui Dumnezeu că în căminul nostru El va fi onorat, şi aceasta cuprinde şi porunca "Adu-ţi aminte de ziua de odihnă, ca s-o sfinţeşti." (17)

Aţi spus că în familia dumneavoastră au avut loc şapte decese în ultimele optsprezece luni. Şi în familia noastră au avut loc mai multe pierderi tragice. Soţia mea a murit cînd copiii aveau cinci, opt şi nouă ani. Mi-a fost foarte greu să le explic ce înseamnă

moartea. Puteţi să-mi oferiţi cîteva sugestii despre modul în care un părinte poate să-şi ajute copiii să lupte cu realitatea dură a morţii, mai ales dacă ea loveşte în cei apropiaţi?

Acum cîţiva ani, am fost la o înmormîntare la Inglewood Cemetery-Mortuary din Inglewood, California. Fiind acolo am luat o broşură scrisă de John M. McKinley, administratorul cimitirului, care a lucrat timp de cincisprezece ani acolo, înainte de a scrie această valoroasă lucrare intitulată "Dacă se întîmplă copilului tău." El mi-a permis să reproduc aici conţinutul broşurii ca răspuns la întrebarea dumneavoastră:

Pe părinţii lui Tommy i-am cunoscut pentru că locuiam în apropiere şi mergeam la aceeaşi biserică. Dar pe Tommy îl cunoşteam şi mai bine pentru că era unul dintre cei mai jucăuşi şi fericiţi copii de cinci ani, pe care i-am întîlnit vreodată. A fost, deci, un şoc pentru mine, cînd mama lui mi-a devenit clientă prin moartea soţului ei.

Tot aşa cum un doctor trebuie să înveţe să se protejeze de suferinţele bolnavilor săi, cel care lucrează în acest domeniu, trebuie să se protejeze de tristeţea acestor evenimente. în timpul unui an vin în contact cu mii de femei şi bărbaţi care au suferit o pierdere grea şi dacă nu m-aş fi izolat emoţional de durerea lor, slujba mea ar fi fost imposibilă. Dar, nu am reuşit să mă izolez emoţional de copii.

"Nu ştiu ce m-aş fi făcut dacă nu l-aş fi avut pe Tommy," mi-a spus mama lui în dimineaţa zilei în care m-a invitat la ei. "A fost un mic bărbat curajos, nu a plîns şi a încercat tot ce a putut pentru a lua locul tatălui său." Era adevărat. Tommy a adoptat o poziţie pe care credea el că ar fi avut-o orice alt bărbat, nu a plîns şi a făcut totul pentru a ţine locul tatălui său.

Ştiam că adoptase o atitudine greşită. Ştiam că ar fi trebuit să îi spun mamei că Tommy nu este bărbat, că avea nevoie să ptîngă şi că, probabil, trebuia mîngîiat mai mult decît mama sa. Dar nu sînt psiholog şi nu am spus nimic. Doi ani după aceasta l-am tot urmărit pe Tommy. Bucuria nu a revenit pe faţa lui şi era evident, deşi nu sînt un specialist în acest domeniu, că băiatul suferea emoţional. Sînt sigur că totul a început cînd mama lui, neintenţionat, i-a făcut

dificilă, chiar imposibilă, exprimarea durerii şi l-a pus sub o obligaţie pe care nu o putea îndeplini, aceea de a "lua locul tatălui său."

Există puţine exemple, atu de ilustrative ca cel al lui Tommy, dar am văzut atîtea lucruri care m-au făcut să tresar de durere şi am fost deseori întrebat, "Trebuie să îi spun Măriei?" sau lui Paul? Sau Cristinei?, încît m-am decis să fac ceva. M-am dus la experţi, cei care ştiu cum trebuie tratat un copil în momente tragice şi ie-am cerut sugestii generale pe care părinţii să le poată înţelege şi urma. Am vorbit cu mulţi psihologi, psihiatri, şi pediatri, dar mai ales cu doctorul psihiatru Â.I.Duval şi cu doctorul James Gardner, psiholog de copii. Tradus în limbajul obişnuit, iată lucrurile esenţiale pe care le-am aflat.

-Cînd un copil, ca orice altă fiinţă umană, suferă o pierdere tragică, nu numai că trebuie lăsat să plîngă, ci ar trebui chiar încurajat să o facă pînă nu mai are lacrimi. Trebuie mîngîiat în timp ce îi curg lacrimile, dar cuvintele, "Nu plînge" trebuie eliminate din sfaturile ce i se dau.

-Nevoia de a plînge s-ar putea să mai revină după cîteva zile, sau la intervale mai mari, la cîteva luni; cînd se resimte^ această nevoie, nu trebuie făcut nimic pentru stoparea lacrimilor. în loc de aceasta, copilului să i se spună că este bine să plîngă şi că plînsul nu este "copilăresc," prostesc sau orice altceva de care i-ar fi ruşine.

-Uneori, copilul simte nevoia să fie singur cu tristeţea lui şi dacă acest sentiment apare, trebuie respectat. Dacă nu, îmbrăţişarea şi mîngăierea alină durerea tot atît de bine ca şi plînsul.

-Copilului trebuie să i se spună adevărul: moartea este definitivă. "Mama a plecat într-o vacanţă" sau "Tata este în călătorie" nu fac decît să adauge confuzie copilului şi să întîrzie inevitabilul. Copiii, mai ales cei mici, au un simţ imperfect al timpului. Dacă "Mama a plecat într-o vacanţă" ei o aşteaptă după amiază sau mîine. Iar cînd mîine şi poimîine trec şi mama nu mai apare, copilul nu numai că va fi rănit fără încetare ci îşi va pierde încrederea în părintele aflat în viaţă, exact în perioada în care are nevoie de cea mai mare încredere. Este greu să pronunţi cuvîntul "niciodată," cînd şti că va provoca o curgere mai intensă a lacrimilor, dar pe termen lung este cel mai bun cuvînt.

-Nu este necesar să explici unui copil mic moartea, s-ar putea să fie chiar dăunător. Pentru copilul de cinci ani, "moartea" înseamnă absenţă şi explicaţiile îl vor încurca. Dacă vede o pasăre sau un animal domestic mort, ar fi folositoare comparaţia, dar lucrul cel mai important, pe care copilul trebuie să-l accepte este absenţa. Dacă poate fi determinat să accepte că mama, sau tatăl, fratele sau sora au plecat pentru totdeauna, atunci, progresiv, prin întrebări şi observaţii, îşi va construi propria concepţie despre "moarte" şi semnificaţia ei.

-Un copil nu trebuie ferit excesiv de aparenţa fizică şi înfăţişarea morţii. Dacă moare tatăl, copilului ar trebui să i se permită să vadă trupul astfel încît să poată vedea cu ochii săi schimbările petrecute,

liniştea, diferenţa dintre acea forţă vitală care era "tăticu" şi această mască fără viaţă care nu mai este deloc "tăticu." Vederea îl va ajuta.
-Totuşi, copilul trebuie protejat de orice manifestare în comun a durerii, cum ar fi bocitul la înmormîntări. Mai bine ar fi ca, singur, copilul să îşi ia rămas bun de la cel decedat, înainte de funeralii.
-Dacă copilul este foarte mic, să spunem între doi şi şase ani, trebuie multă grijă în explicarea morţii, explicabilă pentru adulţi, dar foarte confuză pentru copil. De exemplu, "Mama a plecat în ceruri" poate fi o consolare bună pentru un bărbat credincios, dar îl va lăsa pe micuţ întrebîndu-se de ce l-a părăsit mama. în acest răspuns, "cerurile" nu reprezintă decît un loc îndepărtat şi copilul nu va putea înţelege de ce mama lui stă acolo, în loc să vină acasă şi să aibă grijă de el.
-Pe lîngă lacrimi este posibilă şi manifestarea unui resentiment acut, chiar mînie împotriva părintelui decedat, a fratelui sau a surorii care a "plecat." Acest sentiment este rezultatul convingerii copilului că a fost părăsit. Dacă apare, sentimentul trebuie lăsat să se manifeste, ca şi în cazul lacrimilor.
-Cel mai frecvent în cazul unui deces este sentimentul de vinovăţie resimţit de copil. Dacă a fost supărat pe sora lui şi ea moare, va crede că a fost vina lui, supărarea lui a ucis-o. Sau, dacă mama lui moare şi copilului nu i se spune simplu ce s-a întîmplat, este probabil că el va crede că moartea mamei se datorează comportării sale. Sentimentele de vinovăţie, accentuate de moartea cuiva, pot conduce la o boală nervoasă care poate dura toată viaţa.
-Dar dacă un copil este încurajat să plîngă pînă cînd nevoia lui de lacrimi a trecut; dacă este mîngîiat suficient; dacă i se spune simplu adevărul; dacă i se permite să vadă singur diferenţa dintre viaţă şi moarte; dacă sentimentul său de vinovăţie este tratat în acelaş mod direct ca şi lacrimile sale, simţul pierderii tot va fi mare, dar el îl va învinge.
Există şi o latură pozitivă. Dacă moartea este tratată ca o parte naturală a experienţei umane, este mult mai uşor ca cel iubit să trăiască în memorie. Cînd impactul iniţial al durerii a trecut, este normal să îţi aduci aminte şi să repovesteşti fapte rămase în memorie despre personalitatea şi obiceiurile care au făcut din cel iubit un om deosebit. Copiilor le place mult aceasta, pentru că, în bogata lor lume a imaginaţiei, pot face ca cel dispărut să retrăiască. Aceste amintiri nu le accentuează nici nu le reînnoiesc durerea. în măsura în care se simt liberi să îşi aducă aminte, cauza durerii este îndepărtată.

Sfatul domnului McKinley, atît cit tratează subiectul, este excelent. Totuşi, nu a inclus nici o referire la mesajul creştin, care furnizează *singurul* răspuns satisfăcător la problema morţii. Evident, sînt în dezacord cu ezitarea domnului McKinley în legătură cu cerul. Putem spune, "Mama ta a plecat acum dar, slavă Domnului, vom fi toţi împreună dincolo!" Ce reconfortant este pentru copil să ştie că, într-o zi, întreaga familie se va reuni şi nu va mai exista separare! Recomand părinţilor creştini să îi obişnuiască pe copiii lor cu ideea vieţii veşnice, cu mult înainte de a avea nevoie să înţeleagă aceasta. (18)

EDUCAŢIA COPIILOR

59

Am citit undeva ca este posibil să înveţi un copil de patru ani să citească. Este recomandabil să-l învăţ pe copilul meu să citească?

Dacă un preşcolar este dotat cu o inteligenţă ascuţită şi dacă poate învăţa să citească fără presiunile părinţilor, presiuni ce, de altfel, nu sînt necesare, atunci da, ar putea fi avantajos să-l învăţaţi această deprindere. Totuşi, aceşti "dacă" au o importanţă majoră. Puţini sînt părinţii care pot lucra cu copiii lor fără a manifesta nerăbdarea provocată de greşelile lor normale şi naturale. Problema este similară cu încercarea de a-ţi învăţa soţia să conducă: în cel mai bun caz situaţia este riscantă, în cel mai rău poale fi dezastruoasă. Pe iîngă aceste limitări, procesul învăţării trebuie să aibă loc la vîrsta cînd este cel mai necesar. De ce să depui eforturi neîncetate pentru a învăţa un copil să citească cînd el nu ştie încă să traverseze strada, să-şi lege şireturile, să numere pînă la zece sau să răspundă la telefon? Este lipsit de sens să intri în panică dacă preşcolarul nu ştie să citească. Politica cea mai bună este să puneţi la dispoziţia copilului dumneavoastră multe cărţi şi materiale atractive şi interesante, să citiţi împreună cu el şi să-i răspundeţi la întrebări, iar apoi să lăsaţi natura copilului să îşi urmeze singură cursul. (1)

Unii educatori au sugerat că ar trebui să eliminăm carnetele de note şi sistemul de notare. Credeţi că este o Idee bună?

Nu, notele obţinute la şcoală sînt valoroase pentru elevi şi studenţi. Servesc la

consolidarea procesului învăţării: recompensează pe elevii care au obţinut rezultate bune la şcoală şi sancţionează pe cei care nu au reuşit să le obţină. Totuşi, este important ca sistemul de notare să fie utilizat corespunzător; el are puterea să creeze sau să distrugă motivaţia necesară învăţării. în şcoala primară şi în ciclul gimnazial, notele trebuie să se bazeze pe ceea ce face elevul cu ceea ce are la dispoziţie. Cu alte cuvinte, notele trebuie să reflecte capacitatea lui. Copilului care învaţă mai încet trebuie să i se acorde aceleaşi şanse de succes ca şi celui care "prinde" foarte repede. Dacă munceşte din greu şi transpiră, trebuie să fie recompensat cu un simbol al reuşitei, chiar dacă rezultatele muncii lui nu satisfac în totalitate un standard absolut. Tot la fel, unui copil talentat nu este bine să i se acorde mereu numai nota 10, pentru inteligenţa lui, chiar dacă nu depune nici un efort.
Scopul nostru principal în acordarea notelor în timpul şcolii primare şi gimnaziale trebuie să fie recompensarea eforturilor şcolare.
Pe de altă parte, pregătirea din timpul liceului pentru admiterea la o facultate, trebuie notată conform unui standard absolut. O notă de 10 la unele materii este sugestivă pentru urmarea unor cursuri la facultate, iar elevii trebuie să înveţe să respecte acest nivel academic. Dar, cei care învaţă mai greu, mai încet, nu trebuie forţaţi în această direcţie. (2)
Sînteţi favorabil transferării unui copil de la o şcoală la alta?
Da, există situaţii în care schimbarea şcolii, sau a profesorilor din cadrul aceleaşi şcoli, este în interesul copilului. învăţătorii şi profesorii se cam opun acestor schimbări, din motive evidente, dar totuşi această posibilitate trebuie luată în considerare, dacă situaţia concretă o cere. De exemplu, sînt unele situaţii cînd un elev intră în probleme sociale care pot fi rezolvate cel mai bine oferindu-i un "nou început" în altă parte. Mai mult, şcolile diferă una de alta prin nivelul lor: cele din zonele mai dezvoltate socio-economic au copii a căror nivel de inteligenţă este peste medie.

Coeficientul de inteligenţă a elevilor acestor şcoli ar putea fi între 115 şi 120. Ce s-ar întîmpla cu un copil de inteligenţă medie într-o astfel de şcoală? Cu toate că ar fi putut concura cu succes într-o altă şcoală, obişnuită, aici ar fi printre ultimii din clasă. Punctul meu de vedere este că succesul este relativ, nu absolut. Un copil nu îşi pune întrebarea, "Cum mă descurc?" ci "Cum mă descurc în comparaţie cu ceilalţi?" Micuţul Cristian va creşte considerîndu-se prostuţ într-un anumit mediu, dar ar putea fi un lider într-o altă conjunctură. Deci, dacă un copil se zbate din greu într-un anumit mediu şcolar, fără prea multe şanse de reuşită, comparativ cu ceilalţi, atunci *oricare* ar fi motivul, soluţia ar putea fi transferarea lui într-o clasă potrivită aptitudinilor sale. (3)
Credeţi că **religia trebuie** predată în **şcolile de stat?**
Nu ca o anumită dogmă sau doctrină. Dreptul părinţilor de a alege orientarea religioasă a copiilor lor trebuie protejat şi nici unui profesor nu ar trebui să i se permită să contrazică ceea ce copilul a învăţat acasă. Pe de altă parte, majoritatea americanilor crede în Dumnezeu. Mi-ar face plăcere ca acest Dumnezeu să fie recunoscut în sălile de clasă. Decizia Curţii Supreme de Justiţie a Statelor Unite de a interzice rugăciunea în şcoli (chiar şi rugăciu-ea tăcută) este o măsură extremă, pe care eu o regret. Nepartici-area micului grup de copii provenind din familii atee, la rugăciunile publice din şcoli, ar putea fi uşor asigurată.
Apropo, este interesant să observăm că, deşi curţile de justiţie au interzis cu desăvîrşire rugăciunile, chiar şi pe cele tăcute, din sălile de clasă, totuşi, Congresul Statelor Unite îşi începe sesiunea zilnică printr-o rugăciune cu voce tare. Decizia Curţii Supreme din 1981 a interzis chiar şi tipărirea celor Zece Porunci pe buletinele informative ale şcolilor, dar aceleaşi Zece Porunci sînt prezente pe pereţii clădirii Curţii Supreme! Ce ne spune aceasta despre înţelepciunea judecătorilor care stabilesc standardele morale ale naţiunii americane? (4)

Am observat că elevii şcolii primare şi gimnaziale, chiar şi liceeni, au tendinţa să admire pe profesorii mai severi. De ce este adevărat acest lucru?
Este adevărat, profesorii care menţin ordinea *sînt* adesea cei mai respectaţi, dacă nu sînt răutăcioşi. Un profesor care îşi poate controla clasa fără să fie un tiran, este întotdeauna iubit de elevii săi. Unul din motive este că ordinea asigură siguranţă. Cînd **o** clasă scapă de sub control, în special în învăţămîntul primar, copiii se tem unii de alţii. Dacă învăţătorul nu poate menţine nivelul necesar de comportare, cum poate împiedica un mic terorist să îşi manifeste tendinţele? Cum poate să îi împiedice pe elevi să îi ridiculizeze pe cei mai puţin capabili? Copiii nu sînt prea corecţi şi înţelegători unul faţă de celălalt şi de aceea se simt în siguranţă cînd profesorul lor poate asigura acest climat.
în al doilea rînd, copiii iubesc dreptatea. Cînd cineva a încălcat o regulă, doresc o pedeapsă imediată. Elevii îl admiră pe profesorul care poate aplica un sistem legal, echitabil şi se simt protejaţi de reguli sociale rezonabile. Prin contrast, profesorul care nu îşi poate controla clasa, va permite ca încălcările legii să devină atractive, provocînd astfel o dereglare gravă în sistemul de valori al copiilor.
în al treilea rînd, copiii admiră profesorii severi deoarece haosul ucide nervii. Stigătele şi bătăile sînt amuzante timp de zece minute; apoi dezordinea începe să devină obositoare şi iritantă.
Am zîmbit de multe ori, amuzat, urmărind cum copii de clasa a doua şi a treia evaluează cu iscusinţă capacitatea învăţătorilor lor de a menţine disciplina. Ei ştiu foarte bine cum trebuie condusă o clasă. Sper ca şi profesorii lor să fie conştienţi de această cerinţă atît de importantă. (5)
Sînt un profesor de gimnaziu şi predau la cinci clase în fiecare zi. Cea mai mare problemă a mea este să îi fac pe copii să îşi aducă cu ei cărţi, caiete şi creioane. Le pot împrumuta cele necesare, dar niciodată nu le mai recuperez. Ce sfat îmi daţi?
M-am confruntat cu o problemă identică în anii în care am predat la un gimnaziu şi am ajuns la o soluţie, bazată pe certitudinea că tinerii vor coopera, dacă este în avantajul *lor* să o facă.

După ce i-am rugat şi îndemnat, fără cel mai mic succes, într-o dimineaţă Fam anunţat că nu mă mai interesează dacă îşi aduc caietele şi creioanele. Aveam **o** rezervă de vreo douăzeci de caiete şi mai multe cutii de creioane ascuţite de unde ei puteau împrumuta. Dacă îşi uitau acasă rechizitele, nu trebuiau decît să ceară un împrumut. Nu scrîşneam din dinţi şi nici nu roşeam; ei au aflat că sînt foarte dispus să împart cu ei rezervele pe care le aveam. Dar, aici era capcana: elevul care împrumuta trebuia să stea în picioare o oră. în timp ce predam el stătea lîngă bancă şi dacă era ceva de notat, trebuia să se aplece peste bancă ca să o facă. După cum vă imaginaţi, elevii nu erau prea entuziasmaţi de această perspectivă. Zîmbeam urmărindu-i cum alergau în toate părţile înainte de începerea orei ca să împrumute un caiet şi un creion. Nu a fost nevoie să aplic această metodă prea des, deoarece a devenit preocuparea lor, şi nu a mea. Cam **o** dată pe săptămînă cite un elev petrecea o oră în poziţie verticală, dar rar se mai întîmpla să ajungă iar în această situaţie.
Principiul are aplicabilitate mai largă: oferiţi copiilor suficiente motive să *dorească* ceea ce doriţi şi dumneavoastră. Supărarea este motivul *cel mai ineficient* posibil. (6)
Credeţi că ar fi folositoare reinstaurarea regulilor tradiţionale din şcoli, cum ar fi uniforma, lungimea părului şi ţinuta îngrijită?
Deşi sînt de acord cu punctul de vedere că pieptănarea părului şi alte lucruri similare referitoare la modă nu sînt importante prin ele însele, *adoptarea unui standard este un element important al disciplinei.* Este **o** mare greşeală să nu cerem *nimic* copiilor, să nu enunţăm cerinţe de comportament. Dacă o elevă de liceu poartă un anumit

gen de îmbrăcăminte nu este chiar atît de important, dar este important să i se ceară să adere la unele reguli rezonabile. Dacă examinăm secretul care a permis unei echipe de fotbal să cîştige campionatul, unei orchestre să cînte admirabil, sau unei afaceri să prospere, elementul principal este, invariabil, disciplina. Convingerea că autocontrolul este maxim într-un mediu fără nici **o** obligaţie pentru copil, este greşită. Ce lipsită de sens este presupunerea că autodisciplina este produsul autosatisfacţiei. Regulile şi standardele *rezonabile* fac parte, după părerea mea, din orice sistem educaţional. (7)

Sînt profesor la o clasă a V-a, de-a dreptul sălbatică. Sînt doi sau trei copii care pur şi simplu mă scot din sărite. Puteţi să îmi oferiţi cîteva sfaturi care să mă ajute să cîştig **controlul asupra clasei?**

Poate că da. Permiteţi-mi să vă ofer aceste sugestii. în primul rînd, încercaţi să aflaţi motivul comportării turbulente: nu trebuie să **fi** un specialist în probleme sociale, ca să îţi dai seama că, de obicei, cei cu gură mare caută de fapt să capteze atenţia grupului. Pentru aceştia, cel mai dureros lucru este să rămînă anonimi. Soluţia ideală este îndepărtarea comportamentului ce urmăreşte atragerea atenţiei cu orice preţ şi apoi împlinirea nevoii lor de a fi acceptaţi, prin metode mai puţin gălăgioase. Am întîlnit un băiat de clasa a Vl-a, Larry, a cărui gură nu se închidea niciodată. Permanent deranja liniştea clasei, spunea tot felul de prostii şi făcea nenumărate şmecherii. Eu şi profesorul lui, am pregătit o zonă izolată în colţul cel mai îndepărtat al sălii de clasă. După aceea, Larry era condamnat la o săptămînă de izolare, ori de cîte ori era gălăgios. Acest lucru a făcut inutilă aplicarea altor metode de păstrare a liniştii. Bineînţeles, el se putea comporta în acelaş mod şi după ecranul pregătit pentru el, dar nu putea vedea efectul asupra colegilor săi. Pe lîngă această limitare, fiecare ieşire necontrolată mărea durata izolării. Larry a petrecut o lună întreagă, pînă la ispăşirea pedepsei. Cînd s-a alăturat din nou clasei, profesorul a început imediat să îl recompenseze pentru cooperarea lui. I s-au încredinţat mai multe sarcini importante şi a fost lăudat pentru îmbunătăţirea situaţiei sale. Rezultatele au fost remarcabile.

Unele şcoli au adoptat o tehnică mai bine structurată de "extincţie" a problemelor celor mai grave de comportament (adică de înlăturare a comportamentului negativ, nu a copiilor!). Elevii care sînt incapabili de a sta liniştiţi într-o clasă, sînt trecuţi într-o clasă separată, alcătuită din doisprezece pînă la cincisprezece copii. Aceşti copii sînt incluşi într-un program numit "excludere sistematică." Părinţii sînt informaţi că singura posibilitate pentru rămînerea copiilor lor în şcoală, este să vină şi să îi ia acasă cînd sînt chemaţi. Copilului i se spune că poate veni la şcoală în fiecare dimineaţă, dar în momentul cînd încalcă una din regulile bine stabilite, va fi trimis acasă. El poate fi eliminat în acea zi dacă, de exemplu, îşi împinge colegii. Nu i se acordă o altă şansă în ziua

respectivă să rămînă la şcoală, dar a doua zi poate veni din nou. în ciuda convingerii tradiţionale că mulţi copii urăsc şcoala, majoritatea urăsc şi mai mult să stea acasă. Urmărirea programelor de televiziune întreaga dimineaţă, devine monotonă, mai ales sub ochii supăraţi ai mamei, care trebuie să îşi întrerupă activităţile zilnice, pentru a-şi pedepsi copilul neastîmpărat. Comportamentul turbulent este repede înlăturat în acest cadru. Nu este avantajos pentru elev să sfideze sistemul. Mai tîrziu, acest sistem se aplica într-un mod pozitiv, prin recompense verbale şi materiale, menite să încurajeze eforturile elevului de a învăţa. Am lucrat cu un copil dintr-o astfel de clasă, care a fost etichetat drept cel mai turbulent pacient al spitalului neuro-psihiatric din Los Angeles. După cîteva luni petrecute în acest mod, s-a putut întoarce într-o clasă normală de la o şcoală de stat.

Pentru aplicarea acestui principiu de extincţie a comportamen-ului perturbator, este nevoie, doar, de puţină creativitate şi capacitate de improvizaţie. (8)

Se ştie că, după trei luni, uităm 80 % din ceea ce învăţăm şi tot mai mult pe măsură ce trece timpul. Atunci, de ce îi obligăm pe copii să parcurgă obositorul proces al învăţării? De ce sînt necesare atîtea exerciţii şi eforturi, din moment ce totul este atît de puţin eficient?

întrebarea dumneavoastră reflectă punctul de vedere al vechii teorii a educaţiei progresive. Aceasta cerea ca programa şcolară să se rezume doar la materiile "adaptate vieţii." Disciplina intelectuală era neglijată tocmai datorită motivului pe care l-aţi menţibnat. Chiar şi unii

profesori de colegiu au adoptat aceasta filozofie a "lipsei de conţinut," argumentînd că ceea ce învaţă astăzi studenţii s-ar putea ca mîine să fie depăşit. Există cel puţin cinci motive pentru care învăţarea este importantă, chiar dacă, mare parte din cunoştinţele acumulate se uită şi ajung să fie depăşite: (1) Poate că cea mai importantă funcţie a şcolii, pe lîngă însuşirea cunoştinţelor de limbă şi matematică, este dezvoltarea auto-disciplinei şi auto-controlului. Elevul silitor învaţă să petreacă multe ore pentru efectuarea temelor şi să îşi utilizeze facultăţile mintale. Temele de casă nu sînt chiar atît de necesare, ca instrument didactic, dar se dovedesc foarte folositoare în dezvoltarea disciplinei personale. Deoarece viaţa de adult cere deseori

sacrificiu de sine, transpiraţie şi devotament faţă de anumite cauze, şcoala trebuie să joace un rol important în modelarea capacităţii copilului de **a** face faţă responsabilităţilor viitorului. Desigur, joaca este şi ea importantă în viaţa copilului. Familia şi şcoala trebuie să asigure copilului un echilibru între disciplină şi joacă. (2) învăţarea este importantă fiindcă sîntem *schimbaţi* de ceea ce învăţăm, chiar dacă mai tîrziu uităm informaţiile. Nici un elev de liceu nu îşi aminteşte tot ce a învăţat în şcoală, dar el însuşi, este foarte diferit faţă de cum era la începerea liceului. învăţarea produce schimbări care nu dispar, în domeniul valorilor, atitudinilor şi concepţiilor. (3) Chiar dacă materialul învăţat nu poate fi reţinut în întregime, elevul sau studentul cunoaşte că faptele există şi ştie unde le poate găsi. Dacă punem o întrebare complicată unui om lipsit de educaţie, răspunsul lui va fi, probabil, categoric şi lipsit de profunzime. La aceeaşi întrebare, un om cu diplomă de doctor va răspunde mai prudent: "Ei bine, există mai multe modalităţi de abordare a problemei;" ştie că problema este mult mai complexă decît apare, deşi nu are un răspuns care să cuprindă toate aspectele ei. (4) Nu uităm chiar 100 % din ce învăţăm. Faptele cele mai importante îşi găsesc loc în memoria noastră. Creierul uman este capabil să înmagazineze două miliarde de biţi într-o viaţă de om; educaţia este procesul depunerii de informaţii utile în această bancă a memoriei. (5) Cele învăţate anterior facilitează acumularea de noi informaţii. Fiecare exerciţiu mintal ne furnizează verigi cu ajutorul cărora putem forma mai uşor lanţurile noi de cunoştinţe.

Aş dori să existe un alt proces pentru modelarea minţii umane, mai uşor decît această experienţă lentă şi dureroasă a educaţiei, dar mă tem că trebuie să recurgem tot la metodele vechi de educaţie, pînă cînd se va inventa "o pastilă de învăţat." (9)

Copiii care vin la biserica noastră sînt foarte neastîmpăraţi şi, în consecinţă, clasele de şcoală duminicală sînt cam dezorganizate. Este această situaţie tipică pentru toate bisericile?

Mă tem că da, şi acest lucru mă preocupă. Este convingerea mea profundă, că biserica trebuie să sprijinească familia în slujba de consolidare a principiilor biblice în cămin. Acest lucru este mai cu seamă adevărat în ceea ce priveşte învăţarea respectului faţă

de autoritate. Timpul pe care-l trăim îngreunează sarcina părintească, deoarece autoritatea s-a erodat foarte mult în societatea noastră. De aceea taţii şi mamele care se străduiesc să insufle copiilor lor respectul şi responsabilitatea, aşa cum ne învaţă Biblia, au nevoie de tot ajutorul, în special din partea bisericii.

Dar, după părerea mea, multe biserici nu reuşesc acest lucru. Nu cred că există un punct mai slab al activităţii bisericilor, decît disciplina în şcolile duminicale. Părinţii

care s-au trudit toată săptămîna să menţină ordinea şi disciplina în familie, îşi trimit copiii la şcoala duminicală şi ce se întîmplă? Li se permite să arunce cu gumele de şters, să trimită avioane de hîrtie prin aer şi să se legene cu scaunele. Nu mă refer în mod particular la nici o denominaţiune. Am observat că situaţia este similară în majoritatea bisericilor. De fapt, eu însumi aruncam cu radiera pe vremea cînd participam la şcoala duminicală. (10)

De ce credeţi că atitudinea din şcolile duminicale este atît de îngăduitoare şi ce putem face?

învăţătorii de şcoală duminicală sînt voluntari şi s-ar putea să nu ştie să se ocupe de copii. Dar, cel mai adesea, ei se tem să nu ofenseze părinţii prea sensibili. Li se pare că nu au dreptul să-i înveţe pe copii respectul faţă de casa lui Dumnezeu. Dacă încearcă, s-ar putea să o supere pe Mama Ursoaică şi să piardă astfel întreaga familie. Bineînţeles nu recomand să pedepsim copiii de la şcoala duminicală, dar există şi alte metode de menţinere **a** ordinii, dacă considerăm că acest lucru este important. Seminariile de pregătire îi pot ajuta pe învăţători să-şi îmbunătăţească slujba. Pastorii trebuie să-i susţină. Copiii turbulenţi pot să înveţe singuri doar cu un profesor, etc. îngrijorarea mea se referă la faptul că nu recunoaştem necesitatea disciplinei la şcolile duminicale. în absenţa ei, dezordinea care rezultă este b insultă la adresa lui Dumnezeu şi a semnificaţiei închinării. într-o atmosferă de dezordine şi confuzie nu poţi atinge *nici un* obiectiv educaţional. Este imposibil să-i înveţi pe elevii care nici nu te ascultă. (11)

CAPITOLUL 4
PROBLEME DE INSTRUIRE IN COPILĂRIE

71

Avem o fată de un an şi dorim să o creştem într-un mod corespunzător. Am auzit că părinţii pot mări capacitatea intelectuală a copiilor lor dacă o stimulează corespunzător în primii ani de viaţă. Este adevărat aceasta, şi dacă da, cum pot realiza acest obiectiv cu copilul meu ?

Cercetările recente indică că părinţii *pot* determina o creştere **a** capacităţii intelectuale a copiilor. Această concluzie a fost cel mai important rezultat al unui studiu de zece ani, desfăşurat cu copii între opt şi optsprezece luni. Această investigaţie, cunoscută şi sub numele de Harvard University's Preschool Project, a fost efectuată de doctorul Burton L White şi un grup de cincisprezece cercetători, între 1965 şi 1975. Ei au efectuat studii intense asupra copiilor mici, sperînd să descopere care experienţe din primii ani de viaţă contribuie la dezvoltarea unor fiinţe umane sănătoase şi inteligente. Concluziile acestor eforturi exhaustive sînt rezumate mai jos, aşa cum au apărut ele în *APA Monitor.*

1. Este tot mai clar că originea competenţei umane se află într-o fază critică de dezvoltare, între opt şi optsprezece luni. Experienţele prin care trece copilul în aceste cîteva luni influenţează capacitatea intelectuală viitoare mai mult decît orice altă perioadă dinainte sau după această vîrstă.
2. Factorul de mediu cel mai important în viaţa copilului este prezenţa mamei. "Ea este cea vizată," afirmă doctorul White şi influenţează copilul mai mult decît orice altă persoană sau situaţie.

3. Durata discuţiilor *directe* cu copilul (a nu se confunda cu radioul, televiziunea sau conversaţii între alte persoane în prezenţa copilului) este vitală pentru dezvoltarea deprinderilor lingvistice, intelectuale şi sociale. Concluzia cercetărilor a fost, "asigurarea unei vieţi sociale bogate unui copil de douăsprezece la cincisprezece luni, este lucrul cel mai folositor pe care-l puteţi oferi copilului pentru a garanta că va avea o minte sănătoasă."
4. Copiii care au acces în mai multe zone interesante ale casei progresează mai repede decît aceia cărora această mişcare le este limitată.
5. "Familia-nucleu" (alcătuită din tată, mamă şi copii-n.tr.) este cel mai important element de transmitere **a** educaţiei. Dacă vrem să producem copii mai sănătoşi şi mai capabili, aceasta este posibil prin întărirea unităţii familiale şi îmbunătăţirea interacţiunilor din cadrul ei.
6. Cei mai buni părinţi sînt cei care excelează în îndeplinirea a trei funcţii cheie:
(1) Au fost organizatori buni şi proiectanţi pricepuţi a mediului de creştere a copilului.
(2) Au permis copiilor lor să îi întrerupă pentru episoade scurte de treizeci de secunde, în care a existat un schimb personal de consultări, mîngîieri, informaţii şi entuziasm.
(3) "AU APLICAT FERM DISCIPLINA, CONCOMITENT CU MANIFESTAREA AFECŢIUNII FAŢĂ DE COPILUL LOR."
(Nu aş fi putut formula mai bine această importantă idee.) (1)
Aceste şase concluzii m-au bucurat mult pentru că am găsit în ele o afirmare şi o validare a conceptelor biblice cărora mi-am dedicat întreaga viaţă profesională: disciplinarea cu dragoste; angajarea deplină a mamei în primii ani de viaţă; valoarea creşterii copiilor; stabilitatea familiei, etc. Este un fapt evident că Cel care a creat universul este cel mai în măsură să ne spună cum să creştem copiii şi El a făcut-o prin sfîntul Său Cuvînt.
Doriţi dezvoltarea copilului dumneavoastră la întreaga capacitate intelectuală pe care o posedă? Atunci creşteţi-l conform învăţăturilor şi valorilor oferite de Scriptură. (2)

Băiatul meu de şase ani a fost întotdeauna un copil plin de energie, avînd simptome ale hiperactivităţii. Atenţia lui este foarte limitată şi trece rapid de la o activitate la alta. Am fost cu el la un pediatru care mi-a spus că, medical vorbind, nu este hiperactiv şi deci, nu trebuie să-i administrez medicamente pentru această problemă uşoară. Totuşi, începe să aibe probleme cu învăţatul pentru că nu poate să stea şi să se concentreze asupra lecţiilor. Ce trebuie să fac?
Probabil că fiul dumneavoastră este mai imatur decît colegii săi, intrînd în categoria copiilor numiţi "dezvoltaţi tîrziu." Dacă da, ar putea să fie folositoare repetarea primului an. Dacă ziua sa de naştere este între 1 decembrie şi 1 iulie, aş cere şcolii să accepte această posibilitate. Dacă nu se poate, ar trebui să îl examineze un specialist în dezvoltarea copiilor (psiholog de copii, pediatru, neurolog, etc). Reţinerea unui copil nedezvoltat, la grădiniţă sau în primul an de şcoală, îi poate oferi un mare avantaj social şcolar în următorii ani de şcoală. Dar, fiţi atentă la aspectul "păstrării onoarei" faţă de colegii săi. Dacă este posibil, să schimbe şcoala pentru cel puţin un an, evitînd astfel întrebările stînjenitoare şi batjocurile din partea foştilor colegi de clasă.
Permiteţi-mi să ofer cîteva recomandări mai ample şi pentru alţi părinţi cu copii preşcolari. Vîrsta copilului este *cel mai greşit* criteriu pentru stabilirea datei de începere a şcolii. Această determinare trebuie făcută ţinînd cont de factorii concreţi neurologici, sociali, psihologici şi psihiatrici. Pentru băieţi, care se află în medie cu şase luni în urma fetelor de aceeaşi vîrstă, este de mare importanţă să determinăm dacă sînt apţi pentru începerea instruirii.
în final, sînt de acord cu perspectiva doctorilor Raymond şi Dorothy Moore, asupra valorii amînării începutului instruirii pentru *toţi* copiii. Scriind o carte excelentă, *Home Grown Kids,* Word Publishers *(Copiii crescuţi acasă),* ei au adus dovezi de netăgăduit care indică că acei copii care sînt ţinuţi acasă pînă la opt sau chiar nouă ani, atunci cînd merg la şcoală, îi ajung de obicei din urmă şi îi depăşesc pe colegii lor în cîteva luni. Reţinerea copiilor acasă în primii ani ai şcolii elementare este o idee a cărui timp a sosit. Dacă doriţi mai multe informaţii, vă recomand cartea mai sus menţionată. (3)

Este posibil ca elevul care se dezvoltă mai tîrziu, *nu* repetă clasa întîi şi *nu* este dat mai tîrziu la şcoală, să îi ajungă din urmă, din punct de vedere al instruirii, pe colegii săi după ce s-a maturizat fizic?
De obicei nu. Dacă problema ar fi doar fizică, copilul care se dezvoltă mai tîrziu îi va ajunge

pe colegii săi dezvoltaţi mai timpuriu. Dar, aproape întotdeauna apar factorii emoţionali. Concepţia despre sine a copilului este uimitor de uşor de distrus, dar enorm de greu de refăcut. Odată ce un copil începe să creadă despre el că este incapabil şi ignorant, această concepţie va fi greu de eliminat. Dacă nu poate face faţă cerinţelor şcolii primare, va fi prins ca într-o menghină între casă şi şcoală; adeseori conflictul are rădăcini adînci. (4)

Dacă vîrsta este un factor necorespunzător pentru determinarea capacităţii de începere a şcolii, de ce acestea îl folosesc în mod exclusiv?

Deoarece este foarte convenabil. Părinţii pot planifica începutul şcolii cînd copilul trece de şase ani. Şcolile pot supraveghea mai bine copiii din zona lor şi ştiu cîţi copii vor avea în clasa întîi anul următor. Dacă un copil de opt ani se mută în cartier, se ştie că va fi înscris în clasa a doua, şi aşa mai departe. Folosirea vîrstei drept criteriu pentru începerea şcolii este comodă pentru toată lumea, cu excepţia copilului cu dezvoltare tîrzie. (5)

Avem un fiu de şase ani, care s-a dezvoltat tîrziu şi are probleme cu învăţarea cititului. Puteţi explica legătura dintre imaturitatea sa şi problema cu care este confruntat?

Este probabil că fiul dumneavoastră, nu a încheiat un proces neurologic vital în care este implicată o substanţă organică numită mielină. La naştere, sistemul nervos nu este încă dezvoltat. De aceea un sugar nu poate întinde mîna şi apuca un obiect; impulsurile sau comenzile electrice se pierd pe traseul de la creier la mînă. Treptat, substanţa numită mielină începe să acopere fibrele nervoase, permiţînd acţiunile musculare controlate. De obicei, mielinizarea începe de la cap în jos şi din centrul spre exteriorul trupului. Cu alte cuvinte, un copil îşi poate controla

mişcările capului şi ale gîtului, înaintea celorlalte părţi ale trupului. Controlul umărului precede pe cel al cotului, acesta precede controlul încheieturii mîinii, urmează apoi controlarea muşchilor mari ai mîinii şi în final coordonarea muşchilor mici ai degetelor. Aceasta explică de ce copiii de la şcoala elementară învaţă literele de tipar înaintea celor de mînă: liniile şi punctele mai mari sînt mai puţin dependente de controlul degetelor decît curbele scrierii cursive.

Deoarece aparatul vizual al omului este în general ultimul mielinizat, s-ar putea ca băiatul dumneavoastră să nu fi trecut prin acest proces necesar de dezvoltare, pînă la vîrsta de şase ani. Deci, un astfel de copil nedezvoltat şi incapabil de coordonare, s-ar putea să nu fie neurologic pregătit pentru scris şi citit. Cititul, îndeosebi, este un proces neurologic extrem de complex. Stimulii vizuali trebuie transmişi creierului fără nici o distorsionare. Aici sînt interpretaţi şi memorizaţi. Nu toţi copiii de şase ani sînt echipaţi să facă faţă acestei dificile sarcini. Din nefericire, cultura noastră permite puţine excepţii sau devieri de la programul stabilit. Un copil de şase ani trebuie să înveţe să citească sau se va confrunta cu consecinţele emoţionale ale eşecului său. (6)

\ **Copilul meu are şi anul acesta mari dificultăţi la şcoală. Psihologul mi-a spus că este un copil care 'învaţă încet," şi, probabil, va avea întotdeauna greutăţi în privinţa învăţăturii. Vă rog să îmi descrieţi un copil care 'învaţă încet."**

Copilul care învaţă încet este cel care are dificultăţi în procesul de însuşire **a** cunoştinţelor şi, de obicei, aceştia obţin un punctaj de 70-90 la testele de inteligenţă. Aceste persoane reprezintă aproximativ 20 % din întreaga populaţie. Copiii din această categorie sînt confruntaţi cu multe probleme la şcoală. în special, sînt vizaţi cei a căror coeficient de inteligenţă este chiar inferior celui atribuit, de regulă, copilului care învaţă încet (adică 70-80). în majoritatea şcolilor nu există un program separat de educaţie **a** acestor copii, deşi ei nu diferă esenţial de cei clasificaţi drept elevi "întîrziaţi." Un elev "întîrziat" cu un coeficient de inteligenţă în jur de 70 va fi probabil inclus într-un program educaţional foarte specializat şi costisitor, într-o clasă mai mică, cu profesori special pregătiţi, cu tehnică audio-vizuală şi cu adoptarea atitudinii "fără eşecuri." Prin contrast, un copil care învaţă încet, avînd un

coeficeint de inteligenţă de 80, nu va beneficia de aceste avantaje. El trebuie să concureze într-o clasă normală, cu mulţi elevi mai capabili decît el. Competiţia implică învingători şi învinşi: de obicei copilul care învaţă încet este cel ce "pierde." (7)

Din ce motive un copil învaţă încet?

Există mulţi factori ereditari, de mediu şi fizici care contribuie la dezvoltarea

intelectului şi este dificil să separăm influenţele lor particulare. Totuşi, s-au strîns mai multe dovezi care pun în evidenţă faptul că inteligenţa mai scăzută şi chiar întîrzierea mintală, sînt cauzate de lipsa stimulării intelectuale din primii ani de viaţă ai copilului. Se pare că există o perioadă critică în primii trei-patru ani de viaţă, cînd potenţialul dezvoltării intelectuale trebuie stimulat. Dacă ocazia este ratată, s-ar putea să fie imposibil copilului să mai ajungă la capacitatea la care ar fi putut să se dezvolte. Copilul care învaţă încet nu a auzit în mod regulat discuţiile adulţilor; nu a avut la dispoziţie cărţi şi jocuri interesante care să-i dezvolte aparatul senzorial; nu a fost dus la grădina zoologică, la aeroport sau în alte locuri atractive; a crescut cu un minim de educaţie şi grijă dirv partea adulţilor. Lipsa stimulilor necesari creşterii copilului poate duce la nedezvoltarea corespunzătoare a enzimelor din creier. (8)

Aţi afirmat că elevul care învaţă încet se confruntă cu anumite dificultăţi la şcoală. Care sînt acestea?

El este copilul care "ar fi reuşit dacă ar fi putut - dar nu poate." Foarte rar, chiar niciodată, nu a simţit emoţia primirii unei note de zece la un extemporal. în toate jocurile şcolare, el este ultimul ales. Adesea, este cel mai puţin simpatizat de către profesorii săi. Succesul lui pe plan social nu îl depăşeşte pe cel al învăţăturii şi ceilalţi copii îl resping în mod deschis. întocmai ca şi copilul întîrziat, elevul care învaţă încet dezvoltă progresiv o imagine zdrobitoare despre eşecurile lui, care îi distruge conştienta de sine şi îi afectează eul. Un coleg a auzit o discuţie între doi tineri handicapaţi intelectual, despre relaţiile lor cu fetele; unul dintre ei a spus, "Mă descurc bine pînă cînd fata află că sînt întîrziat mintal." Evident, acest tînăr era deplin conştient de statutul său inferior. Ce metodă mai bună de distrugere a încrederii în sine a

copiilor există, decît să pui 20 % dintre ei într-o situaţie în care nu pot reuşi, nu se pot adapta programului zilnic iar inferioritatea lor iese în evidenţă? Este surprinzător faptul că un astfel de copil se va comporta rău cu colegii săi în clasa a treia, îi va teroriza în clasa **a** şasea, ^va fi insolent în primii ani de liceu şi un delicvent la terminarea lui? (9)

Recomandarea repetării clasei este foarte folositoare şi altor copii, în afară de cei care se dezvoltă mai tîrziu? Care este situaţia elevului care învaţă mai încet?

Unii elevi beneficiază de al doilea an petrecut în aceeaşi clasă. Criteriul cel mai bun pentru repetarea clasei este reţinerea copilului la acelaşi nivel, dacă ceva se va *schimba* anul următor. Un copil bolnav timp de şapte luni într-un an şcolar, va beneficia de repetarea lui cînd se va face sănătos. După cum am mai afirmat copilul întîrziat mintal, trebuie reţinut la grădiniţă sau în clasa întîi pentru a fi împreună cu copii de acelaşi nivel. Dar, pentru elevul care învaţă încet, nu se schimbă nimic. Dacă nu a reuşit să treacă de clasa a patra în iunie , nu va reuşi nici în septembrie. Adeseori, nu ne dăm seama de faptul că programa şcolară a fiecărei clase se aseamănă mult cu cea a clasei precedente şi cea a clasei ulterioare. Aceleaşi concepte se învaţă an după an; elevii sînt duşi cu un pas mai departe, dar o mare parte a timpului este alocată recapitulării. De exemplu, adunarea şi scăderea se învaţă în primii ani, dar sînt studiate amănunţit şi în clasa a şasea. Verbele şi substantivele se predau în mod repetat mai mulţi ani.

Deci, reţinerea copilului care învaţă încet timp de încă un an, pentru a învăţa din nou aceleaşi concepte uşoare, este cel mai nejustificat motiv pentru repetarea clasei. Anul al doilea nu se va descurca mai bine! Vacanţa de vară nu va aduce nici o schimbare magică. Unii părinţi speră că un program de instruire de şase săp-tămîni în iulie şi august, va rezolva mai multe decît zece luni de şcoală. Deseori, ei sînt dezamăgiţi. (10)

Dacă repetarea clasei şi pregătirea din timpul vacanţei de vară nu rezolvă problema elevului care învaţă încet, ce putem face pentru aceşti copii?
Permiteţi-mi să ofer trei sugestii în favoarea copiilor care au dificultăţi în procesul instruirii.
1. *învăţaţi-l să citească chiar dacă este nevoie ca un profesor să se ocupe personal de el* (probabil că va fi nevoie). Aproape orice copil poate învăţa să citească, dar mulţi băieţi şi fete au dificultăţi într-un grup mai mare. Mintea lor rătăceşte şi rareori pun întrebări. Bineînţeles, este foarte costisitoare susţinerea unui astfel de program, dar nu cunosc o altă cheltuială mai utilă decît aceasta. Tehnicile speciale, aparatele şi eforturile personale pot aduce succesul în învăţarea cititului, cea mai fundamentală deprindere de studiu, în cazul copiilor care nu vor învăţa, probabil, să citească altfel. Această asistenţă specială nu trebuie amînată pînă în clasa a patra sau a cincea deoarece copiii au îndurat deja amărăciunea eşecului.
Multe şcoli au introdus programe creative, concentrate asupra problemei cititului. Un astfel de program, numit "ciclu primar," elimină distincţia între elevii primelor trei clase. în loc de a grupa copiii după vîrstă, ei sînt aranjaţi pe clase conform capacităţii de a citi. Cei care pot citi bine din clasa întîi, a doua şi a treia, vor fi în aceleaşi clase. Cei care citesc mai greu sînt de asemenea grupaţi. Acest procedeu îndepărtează stigmatul repetării clasei şi permite copiilor să beneficieze din plin de avantajele omogenităţii. Un alt sistem este numit "citirea diferenţiată." Conform acestei metode, jumătatea elevilor dintr-o anumită clasă, cei care citesc mai bine, vin la şcoală cu treizeci de minute mai devreme, iar cealaltă jumătate, cei care citesc mai greu, rămîn treizeci de minute după terminarea orelor, pentru acelaşi scop. Există multe astfel de programe destinate facilitării învăţării cititului. Şi bineînţeles, părinţii preocupaţi cu însuşirea de către copiii lor a acestei deprinderi fundamentale, angajează meditatori pentru suplimentarea programelor şcolare.
Doresc să afirm şi mai explicit: *învăţarea cititului în primii ani de şcoală, este absolut necesară pentru dezvoltarea normală a conştiinţei de sine a copilului. Dacă educatorii de profesie nu o pot face, altcineva trebuie să o facă.*

2. *Amintiţi-vă că succesul naşte succes.* Cea mai puternică motivaţie a copilului care învaţă încet este să ştie că reuşeşte. Dacă adulţii apropiaţi lui manifestă încredere în el, aceasta i se ve transmite şi lui. De fapt, majoritatea oamenilor posedă această caracteristică. Tendinţa noastră este să acţionăm cum credem că ne "văd" ceilalţi. Această realitate m-a frapat cînd am intrat în Garda Naţională. Tocmai terminasem colegiul şi m-am înscris pentru o perioadă în Garda Naţională, în loc de doi ani de serviciu activ. Imediat am fost trimis la Fort Ord, California pentru o pregătire administrativă de şase luni. Contrar promisiunilor făcute de afişele publicitare, această şansă extraordinară de a începe o carieră interesantă, s-a rezumat la ceea ce alţii au hotărît deja în locul meu. Deci, timp de şase luni am învăţat despre lumea fascinantă a formularelor ce trebuiau completate în armată. După 183 de zile m-am întors la unitatea locală a Gărzii Naţionale, cu noile cunoştinţe acumulate şi gata să le folosesc. Surprinzător, primirea ce mi s-a făcut nu a fost prea entuziastă. Toţi ştiu că civilii nu se pricep. *Toţi* civilii angajaţi sînt nepricepuţi. Şi eu făceam parte din aceştia şi deci era rezonabil să cred că nu eram prea inteligent. Cu excepţia cîtorva civili ca şi mine, eram depăşit de toată lumea. Toţi, de la civilii sosiţi de curînd pînă la colonel, se aşteptau la o comportare stupidă din partea mea şi, spre uimirea mea, aşteptările lor s-au adeverit. Prima sarcină care mi s-a dat după şase luni de pregătire administrativă a fost să bat la maşină o scrisoare simplă, în două exemplare. După 25 de minute de eforturi susţinute la maşina de scris, mi-am dat seama că indigoul era pus invers. Literele de pe verso nu l-au prea încîntat pe sergentul major. Şi alte procedee complexe, cum ar fi mersul în formaţie, erau dificile pentru mine. Din perspectiva mea de astăzi, este clar că m-am comportat aşa cum se aştepta de la mine. în acelaşi mod, mulţi copii care au eşecuri la şcoală, nu fac

decît ceea ce ceilalţi cred că vor face. Reputaţia pe care o avem în faţa colegilor noştri este o forţă influentă în vieţile noastre.
3. *în final,* copilul care învaţă încet are nevoie de atenţie individuală la toate materiile de studiu, care poate fi acordata doar de profesori cu clase relativ mici. De asemenea are nevoie de ajutoare audio-vizuale, inclusiv de tehnica computerelor. Costul mare al acestor echipamente este o piedică în faţa dificultăţilor financiare ale şcolilor noastre, dar pentru elevii din această

categorie este necesară primirea unei experienţe îmbogăţite, care nu poate fi obţinută prin sistemul tradiţional. (1**1)**

Copiii întîrziaţi mintal şi cei care învaţă încet au aceeaşi nevoie de a fi stimaţi ca şi ceilalţi?

Uneori doresc ca să nu aibe, dar nevoile lor nu sînt diferite. în timpul stagiului de pregătire pe care l-am efectuat la Spitalul Lanternman, Pomona, California, am fost impresionat de nevoia de dragoste manifestată de marea majoritate a pacienţilor întîrziaţi mintal. De multe ori cînd intram în pavilionul rezervat copiilor, mai mult de patruzeci dintre ei se năpusteau asupra mea strigînd, "Tăticule! Tăticule! Tăticule!" Se împingeau şi întindeau mîinile spre mine, astfel încît, îmi era greu să îmi păstrez echilibrul. Dorinţa lor profundă de a fi iubiţi, nu putea fi satisfăcută în cadrul experienţelor de grup a vieţii de spital, cu toată îngrijirea excepţională acordată la spital. Nevoia de a fi stimaţi m-a determinat să favorizez tendinţa din sistemul educaţional de a acorda o atenţie deosebită copiilor aflaţi la limita superioară a întîrzierii mintale *în* cadrul claselor normale, şi nu speciale. Stigmatul "întîrzierii mintale" nu este mai puţin supărător pentru un copil de zece ani, decît ar fi pentru dumneavoastră sau pentru mine. (12)

Am auzit termenul de "copil subrealizat." **Puteţi defini această noţiune?**

Elevul subrealizat (sau nerealizat, judecînd după măsura capacităţilor sale) este cel care nu obţine rezultate bune la şcoală *deşi* este dotat pentru aceasta. Coeficientul său de inteligenţă poate fi 120 sau chiar superior, dar notele sale sînt mediocre. Probabil că elevii subrealizaţi sînt chiar mai numeroşi şi mai neînţeleşi decît copiii întîrziaţi sau cei care învaţă încet. Confuzia se datorează faptului că obţinerea succesului în şcoală depinde de *doi* factori din care, deseori, cel de al doilea este trecut cu vederea. Primul factor este *capacitatea intelectuală,* dar aceasta singură nu este suficientă. *Autodisciplina* este de asemenea necesară. Un copil inteligent poate să posede sau nu autodisciplina necesară pentru a-şi impune un program zilnic de muncă, adesea considerată dificilă şi chinuitoare. în plus, frecvent,

inteligenţa şi autodisciplina *nu* sînt corelate. Adeseori vedem copii cu una din aceste calităţi, dar fără cealaltă. (13)

Ce soluţie sugeraţi pentru copiii care obţin rezultate sub posibilităţile lor?

Am lucrat cu peste cinci sute de astfel de copii şi am ajuns la concluzia că există doar două soluţii eficiente pentru acest sindrom. Prima soluţie nu este, desigur, un panaceu universal: părinţii să se implice atît de mult în problemele şcolare, încît copilul să nu aibă altă şansă decît să înveţe şi astfel să reuşească. Pentru realizarea acestei performanţe, şcolile trebuie să depună efortul de a comunica părinţilor temele şi rezultatele copiilor. Juniorul, cu certitudine nu o va face! Adolescenţii, în special, vor face tot ce le stă în putinţă pentru a bruia aceste comunicaţii. De exemplu, în liceul unde am predat un timp, elevii aveau o jumătate de "oră liberă" în fiecare zi. Acest timp era folosit pentru înălţarea drapelului, întruniri, informări, şi alte activităţi suplimentare. Foarte puţine erau ocaziile în care elevii puteau învăţa cîte ceva, totuşi, sute de părinţi aflau că temele de casă erau toate efectuate în acest interval de timp. Naivii părinţi au ajuns să creadă că "ora liberă" dura de fapt două ore umplute cu studiu serios.

Dacă părinţii sînt serios interesaţi de rezultatele şcolare ale copiilor lor, trebuie să afle exact ce se întîmplă la şcoală. Ei trebuie să le acorde tot sprijinul lor acolo unde copii au multă nevoie de autodisciplina. Perioada de studiu de după-amiază trebuie bine structurată ca să asigure orele necesare, fără prea multe interferenţe. Pentru a face aceasta, părinţii trebuie să ştie care sînt temele şi cum trebuie şă arate rezultatul final. în sfîrşit, atitudinile negative trebuie îndepărtate. Cicăleala şi critica permanentă nu îl vor determina pe un astfel de copil să lucreze mai sîrguincios.
Mă grăbesc să afirm că această soluţie nu este facilă. Nu dă roade decît o săptămînă sau două, fiindcă şi multor părinţi le lipseşte autodisciplina necesară pentru continuarea programului. Cînd ei renunţă, nici juniorul nu mai continuă! Trebuie să existe o cale mai bună, şi sînt convins că există.
Deseori, un astfel de elev se dezvoltă rapid dacă este supus unui sistem cu aplicabilitate imediată. (14) Dacă nu este stimulat de satisfacţia personală şi motivaţiile obişnuite din sălile de clasă, trebuie să i se ofere unele stimulente suplimentare sub forma

recompenselor date pentru mici unităţi de comportament. în loc de a oferi copilului un cadou la sfîrşitul trimestrului dacă are media 10 la limba română, mai bine să îi dai cîţiva lei pentru fiecare propoziţie corectă.
Utilitatea acestui sistem de aplicare imediată a recompensei are aceeaşi funcţie ca şi bujia maşinii! Nu poţi merge prea mult cu ea, dar motorul porneşte mult mai uşor aşa, decît împingîndu-l. Idealistului care se împotriveşte motivaţiilor exterioare (numite impropriu, mituiri), îi pun întrebarea, "Ce altă alternativă avem decît să îi lăsăm pe copii să se descurce singuri?" (15)

Copilul meu are o problemă de percepţie vizuală care îi îngreunează cititul. îi înţeleg dificultatea, dar îmi aduce acasă note mici la toate materiile şi cred că aceasta îi va limita posibilităţile ulterioare. Care trebuie să fie atitudinea unui părinte faţă de un copil care obţine rezultate slabe an după an?

Evident, meditaţiile şi instruirea specială sînt recomandabile, dacă sînt cu putinţă. Totuşi, pe lîngă acestea, sugerez cu toată fermitatea ca succesul şcolar să nu fie accentuat în mod exagerat acasă.
Să ceri unui copil handicapat vizual sau unui elev care învaţă încet, să concureze la nivel înalt, este acelaşi lucru cu a cere unui bolnav de poliomelită să alerge la concursul de 100 de metri plat. Imaginaţi-vă un tată şi o mamă stînd în tribuna stadionului şi strigînd, apostrofîndu-şi copilul olog, care se tîrăşte ultimul spre linia de sosire.
"De ce nu alergi mai repede, fiule?" strigă mama vădit nemulţumită.
"Cred că nici nu îţi pasă dacă cîşigi sau pierzi," spune şi tatăl supărat.
Cum să le explice acest băiat nenorocit că, pur şi simplu, picioarele lui refuză să-l ducă tot atît de repede ca pe colegii lui? Tot ce ştie el este că ceilalţi alergători au sprintat pe lîngă el şi au trecut linia de sosire în aclamaţiile mulţimii. Dar, cine se aşteaptă de la un copil handicapat să cîştige o cursă de viteză în compania unor alergători sănătoşi? Nimeni, pentru că handicapul este vizibil şi evident pentru toţi.
Din nefericire, copiii care au probleme cu însuşirea cunoştinţelor nu sînt tot atît de înţeleşi. Nereuşitele lor şcolare sînt

mai dificil de înţeles şi adesea sînt puse pe seama leneviei, neastîmpărului sau sfidării deliberate. în consecinţă, ei vor fi supuşi presiunilor pentru a realiza imposibilul. Cea mai serioasă ameninţare la adresa sănătăţii emoţionale a copilului are loc atunci cînd este confruntat cu cerinţe pe care nu le poate îndeplini.
Să redau punctul de vedere enunţat anterior în termeni mai concişi: cred în necesitatea reuşitei şcolare. Doresc să dezvolt la maxim fiecare gram al potenţialului intelectual pe care-l posedă copilul. Nu cred că este bine să i se permită o comportare iresponsabilă, doar pentru că nu doreşte să muncească. Fără discuţie, din practicarea disciplinei în educaţie vor rezulta beneficii durabile.
Dar, de cealaltă parte, există în viaţă şi unele lucruri chiar mai importante decît reuşita şcolară, iar respectul de sine este unul din aceste lucruri. Un copil poate supravieţui, dacă trebuie, chiar dacă nu deosebeşte un substantiv de un verb. Dar dacă nu are un cit de mic

respect faţă de sine însuşi şi o anumită măsură de încredere în el, nu are nici o şansă în viaţă.
Doresc să îmi afirm ferma convingere că elevul care este incapabil de rezultate excelente în sistemul educaţional tradiţional, nu este cu nimic inferior colegilor săi. El are aceeaşi valoare umană şi demnitate ca şi vedeta intelectuală a clasei. Evaluarea valorii copiilor după calităţile lor fizice şi intelectuale pe care le posedă (sau nu), este o gravă distorsionare produsă de cultura noastră.
Fiecare copil este la fel de valoros în faţa lui Dumnezeu, şi acest motiv este suficient pentru mine. Deci, dacă fata sau băiatul meu nu poate reuşi într-un anumit mediu, voi căuta altul. Fiecare părinte iubitor ar trebui să procedeze la fel. (16)
Wofa *autorului:* Pentru o discuţie asupra problemelor asociate cu dificultăţile vizuale, vedeţi secţiunea, "Hiperactivitatea la copii."

CAPITOLUL 5

HHH& *"M^^^^^^^^^^^^^^M*

EDUCAŢIA SEXUALA ACASÂ SI LA

9

SCOALĂ

87

La ce vîrstă începe dezvoltarea naturii sexuale? Apare brusc în timpul pubertăţii?
Nu, apare cu mult înaintea pubertăţii. Poate că cel mai important fapt ştiinţific sugerat de Freud a fost observaţia lui conform căreia copiii nu sînt asexuaţi. El a afirmat că satisfacţia sexuală începe în leagăn şi este aociată cu hrănirea. Comportarea din perioada copilăriei este influenţată considerabil de curiozitatea şi interesul sexual, cu toate că hormonii care favorizează sexualitatea nu sînt complet activi pînă la începutul adolescenţei. Nu este neobişnuit pentru un copil de patru ani să fie fascinat de nuditatea şi aparatul genital al celor diferiţi de el. Această perioadă este importantă pentru formarea atitudinilor faţă de sexualitate: părinţii trebuie să fie atenţi să nu exprime uimirea şi condamnarea extremă faţă de această curiozitate copilărească, deşi trebuie să împiedice şi să inhibe activitatea sexuală deschisă dintre copii. Se crede că multe din problemele sexuale încep ca rezultat al pregătirii necorespunzătoare din timpul primilor ani ai copilăriei. **(1)**
Cine trebuie să îi înveţe pe aceşti copii despre sexualitate şi cînd trebuie să înceapă această educaţie?
Acei părinţi care pot aborda corect procesul instruirii, ar trebui să îşi asume responsabilitatea pentru educaţia sexuală acasă. Tendinţa actuală, tot mai accentuată, este preluarea de către specialişti a tot mai multor sarcini ce le revin părinţilor (unii

renunţînd voluntar la exercitarea rolului lor). Acest lucru nu este deloc înţelept, mai ales în privinţa educaţiei sexuale. Cea mai eficientă abordare a acestei delicate probleme este cea care începe în primii ani ai copilăriei şi continuă de-a lungul anilor cu o atitudine deschisă, francă şi onestă. Doar părinţii sînt cei care pot asigura o educaţie atît de îndelungată. Nevoia de informare şi sfătuire pe care o are copilul poate fi rareori împlinită printr-o singură discuţie lungă, dintre adolescent şi părinţii săi ezitanţi. Nici efortul educaţional concentrat din afara căminului nu poate oferi o soluţie mai bună decît aflarea *progresivă* **a** realităţii, lucru care începe în jurul vîrstei de trei-patru ani şi culminează imediat înainte de pubertate. (2)
Atît eu cît şi soţul meu sîntem **foarte stînjeniţi să discutăm despre sexualitate cu copiii noştri. Soţul meu crede că şcoala ar trebui să facă educaţia necesară, dar părerea mea**

este că răspunderea ne revine nouă. Trebuie să mă străduiesc să discut acest important subiect?
Deşi este de dorit ca părinţi foarte competenţi să îşi educe copiii din punct de vedere sexual, trebuie să admitem că multe familii simt exact ca dumneavoastră. Recunosc că nu sînt calificaţi şi nici prea doritori să îndeplinească această sarcină. Propriile inhibiţii sexuale îi împiedică să se achite cu tact şi echilibru de această dificilă misiune. Pentru familii ca **a** dumneavoastră care nu îşi pot învăţa copiii despre detaliile reproducerii umane, trebuie să existe anumite organisme exterioare, calificate, care să îi sprijinească în această funcţiune importantă. Sînt ferm convins că biserica este cea mai în măsură să sprijinească familia în acest domeniu deoarece ea poate învăţa nu numai despre fiziologie şi anatomie, ci şi despre *moralitatea* şi *responsabilitatea* vieţii sexuale. Din nefericire, multe biserici ezită să facă aceasta şi astfel singurele surse disponibile vor fi şcolile sau alte organisme sociale. (3)
Credeţi în "standardul dublu," care cere ca fetele să rămînă virgine în timp ce băieţii sînt liberi să experimenteze relaţiile sexuale?

Cu certitudine nu. O astfel de distincţie nu se găseşte în Biblie, care trebuie să fie standardul moralităţii. Păcatul este păcat, indiferent dacă este comis de bărbat sau de femeie.
Am rămas în urmă cu educaţia sexuală din familia noastră. De fapt, fata noastră de 11 ani nu a primit nici o indicaţie specifică pînă acum. Este prea tîrziu, sau mai avem timp să o pregătim pentru adolescenţă?
Desigur, situaţia dumneavoastră nu este ideală, dar trebuie să faceţi tot ce puteţi pentru a vă ajuta fiica să înţeleagă ce i se va întîmpla în următorii ani. în mod obişnuit, părinţii ar trebui să îşi planifice să încheie programul de instruire înainte de intrarea copilului în pubertate (o perioadă de dezvoltare sexuală rapidă de la începutul adolescenţei). în general, pubertatea începe la fete între 10-12 ani iar în cazul băieţilor la 12-14 ani. Odată ce s-a declanşat dezvoltarea sexuală din această perioadă, adolescenţii sînt de obicei stînjeniţi de discuţiile cu părinţii lor despre acest subiect. Deseori, adolescenţii consideră aceste discuţii drept amestecuri ale părinţilor în problemele lor personale şi preferă să nu vorbească despre ele acasă. Trebuie să le respectăm dorinţele. Ni se acordă doar o decadă prielnică pentru înţelegerea corectă a sexualităţii umane, iar după ce temelia a fost pusă, vom sluji numai drept surse de îndrumare spre care se vor îndrepta copiii noştri, dacă vor dori. (4)
Ce subiecte de discuţie trebuie să abordez atunci cînd vorbesc cu preadolescentul meu despre relaţiile sexuale?
Pregătirea dumneavoastră pentru astfel de discuţii va fi uşurată dacă revedeţi următoarele subiecte pentru a avea noţiunile corespunzătoare despre sexualitate:
1. Rolul relaţiilor sexuale în căsătorie.
2. Fiziologia şi anatomia bărbatului şi femeii.
3. Sarcina şi naşterea.
4. Emisii nocturne ("vise umede").
5. Masturbaţia.
6. Vinovăţia şi fantezia sexuală.
7. Menstruaţia.
8. Moralitatea şi responsabilitatea din relaţiile sexuale.

9. Bolile venerice.
10. Caracteristici sexuale secundare provocate de modificările glandulare: părul din regiunea pubiană, dezvoltarea sexuală generală, interesul mărit faţă de sex, etc. (5)

Ce credeţi despre felul în care se face educaţia sexuală în şcoli?
Pentru copiii din familiile creştine sau din alte medii cu convingeri morale ferme, un program de educaţie sexuală acceptabilă trebuie să fie alcătuit din două elemente. în primul rînd, trebuie predate noţiuni de anatomie şi fiziologie a reproducerii, fn al doilea rînd, trebuie discutate atitudinile şi responsabilităţile privitoare la relaţiile sexuale.
Aceste două componente nu trebuie separate niciodată, dacă moralitatea este considerată importantă! Cunoaşterea sexuală fără responsabilitatea sexuală este un dezastru sexual! Explicarea mecanismului reproducerii fără învăţarea atitudinilor şi controlului necesar este la fel de periculoasă ca şi înarmarea unui copil cu un pistol încărcat, fără să îi spui însă cum să-l folosească. Totuşi, acest pericol este adeseori uitat sau minimalizat în cadrul şcolilor.
în pofida dorinţei lor de a evita aspectele morale, cei care predau noţiuni de sexualitate, nu reuşesc să rămînă neutri faţă de acest subiect. Tinerii nu le vor permite să îşi ascundă

punctul de vedere. 'Ce credeţi despre relaţiile sexuale premaritale, domnule profesor?" Dacă profesorul refuză să răspundă acestei întrebări, implicit el sugerează tinerilor săi ascultători că noţiunea de bine sau rău nu are importanţă. Neluînd poziţie în favoarea moralităţii, el aprobă promiscuitatea. Studenţilor, aspectul moral al problemei le va părea arbitrar, lucru ce va face mai probabilă reacţia lor de a ceda intenselor presiuni biologice şi de a-şi satisface dorinţele.

Accentuez faptul că nu mă opun educaţiei sexuale în şcoli, dacă cele două aspecte sînt tratate corespunzător. Totuşi, nu mi-ar place ca cei doi copii ai mei să înveţe despre procesul sexual de la cineva care este indiferent sau neinformat în privinţa consecinţelor imoralităţii. Ar fi de preferat ca juniorul să înveţe despre sexualitate pe stradă, decît de la un profesor care se prezintă în faţa clasei, investit cu toată autoritatea şi demnitatea conferită de şcoală poziţiei sale, şi să le spună copiilor că moralitatea tradiţională nu

este nici necesară, nici sănătoasă. Dacă şcoala nu este pregătită să adopte o poziţie fermă în favoarea responsabilităţii sexuale (climatul social se pare că împiedică aceasta acţiune), atunci alte organizaţii trebuie să sprijinească familia în educarea sexuală **a** copiilor. Aşa cum am menţionat mai devreme, biserica ar putea face acest lucru. Poate că nu există ceva mai important pentru viitorul naţiunii noastre decît ca generaţia tînără să înveţe disciplina morală. (6)

într-o carte apărută recent se afirmă că educaţia sexuală corectă va reduce promiscuitatea şi iresponsabilitatea printre adolescenţi. Sînteţi de acord?

Desigur, nu. Adolescenţii de astăzi cunosc mai multe despre sexualitate decît oricare altă generaţie din istorie, astfel încît tradiţionalul joc băieţi-fete este acum mai popular ca oricînd. Presupunerea că informaţia fiziologică va inhiba activitatea sexuală, este tot atît de absurdă ca şi convingerea că o persoană obeză poate fi ajutată dacă i se descrie procesul hrănirii. Favorizez educaţia sexuală dar din alte motive şi nu îmi fac iluzii în legătură cu presupusa ei capacitate de a trezi un simţ al responsabilităţii în tineri. Moralitatea, dacă este apreciată, trebuie abordată direct şi nu pe uşa din spate a anatomiei şi fiziologiei. Comportarea de o viaţă a părinţilor, care demonstrează moralitatea adevărată prin fidelitatea pe care o au faţă de Dumnezeu şi unul faţă de altul, conţine un potenţial de transmitere a valorilor eterne, net superior educaţiei. (7)

Credeţi că trebuie să îi învăţăm pe copii rolurile tradiţionale ale bărbatului şi femeii? Este bine ca băieţii să fie obişnuiţi să facă o muncă atribuită în general fetelor, şi invers?

Tendinţa de a amesteca rolurile tradiţionale masculine şi feminine este adînc înrădăcinată în societatea americană de astăzi. Femeile fumează şi poartă pantaloni. Bărbaţii se parfumează abundent şi poartă bijuterii. în preocupările, lungimea părului, manierele şi interesele lor se zăreşte doar un mic sens al identităţii sexuale, iar tendinţa îşi păstrează direcţia. O astfel de asemănare între bărbaţi şi femei crează confuzie în mintea copiilor în legătură cu rolul identităţii sexuale. Ei nu au modele distincte pe care să le

urmeze şi sînt lăsaţi singuri să descopere care sînt atitudinile şi comportările corecte.

Din acest motiv, cred *cu toată convingerea* în valoarea instruirii copiilor în privinţa rolului masculin şi feminin, încă din primii ani ai vieţii. îndepărtarea acestui tip de comportament caracteristic nu va face decît să afecteze în continuare sensul său de identitate, care are nevoie să fie întărit. Rolurile masculine şi feminine se învaţă prin haine, identificare cu părintele de acelaşi sex şi, într-un anumit grad, prin felul muncii depuse tradiţional de cele două sexe şi alegerea jucăriilor. Nu sugerez că trebuie să intrăm în panică datorită tendinţelor băieţeşti ale fetelor, sau să cerem o compor-are bărbătească de la fiii noştri, nici că este inacceptabil ca un băiat să spele vasele, sau o fată să facă curăţenie în garaj. De cealaltă parte, trebuie să îi îndrumăm cu biîndeţe pe copii spre rolul sexual normal. (8)

Multe colegii şi universităţi americane permit băieţilor şi fetelor să doarmă în aceleaşi cămine sau internate, deseori dormitoarele fiind alăturate. în alte şcoli, se permit vizitele mixte pentru durate nelimitate. Credeţi că aceste practici favorizează o atitudine mai sănătoasă despre sexualitate?

Cu certitudine favorizează mai multe relaţii sexuale şi unii oameni cred că aceasta este pozitiv. Avocaţii ideii de convieţuire în căminele studenţeşti sau în internatele mixte încearcă să argumenteze că tinerii bărbaţi şi tinerele femei nu vor practica ceea ce, în mod uzual, se întîmplă între parteneri de sex opus. Aceasta este o absurditate. Impulsurile sexuale sînt

printre cele mai puternice impulsuri din natura omenească, iar şcolile nu pot să le suprime. Mai degrabă, aş îndemna pe suporterii ideii de convieţuire mixtă să recunoască că moralitatea este un aspect care nu-i interesează. Dacă preţuim moralitatea, îi vom da toate şansele să supravieţuiască, iar căminele mixte cu greu ne conduc în această direcţie. (9)

EDUCAŢIA COPIILOR MICI

Unii psihologi, mai ales cei specializaţi în comportament, cred că nou-născuţii sînt nişte "foi albe," fără personalitate, pînă cînd ajung să interacţioneze cu mediul. Sînteţi de acord?

Nu. Sînt sigur că personalitatea nou-născuţilor variază extraordinar de mult, chiar înainte de exercitarea influenţelor părinteşti sau ale mediului. Orice mamă care a avut doi sau mai mulţi copii, va afirma că fiecare nou-născut avea o personalitate diferită, erau deosebiţi de prima dată cînd au fost luaţi în braţe. Numeroşi cercetători din domeniul dezvoltării copiilor sînt acum convinşi că aceste creaturi complexe, micuţe, numite bebeluşi, sînt foarte departe de a fi "foi albe" atunci cînd vin pe lume. Un important studiu efectut de Chess, Thomas şi Birch revelează existenţa a nouă tipuri diferite de comportament a nou-născuţilor. Aceste diferenţe au tendinţa de a persista şi mai tîrziu şi printre ele se numără şi nivelul de activitate, reacţiile, distragerea atenţiei şi dispoziţia.

O altă caracteristică a nou-născuţilor (nemenţionată de Chess), este foarte interesantă pentru mine şi se referă la ceea ce se poate numi "puterea voinţei." Unii copii se pare că s-au născut cu o atitudine docilă şi favorabilă autorităţii exterioare. Ca prunci, nu plîng prea des, dorm aproape toată noaptea din a doua săptămînă de viaţă, gînguresc la bunici, zîmbesc cînd sînt schimbaţi şi sînt răbdători cînd masa întîrzie puţin. Mai tîrziu, în timpul copilăriei le place să îşi păstrze camera curată, îşi fac temele de la şcoală cu multă plăcere şi se pot juca ore întregi fără să se plictisească. Din păcate, aceşti copii superdocili nu sînt prea

numeroşi, dar este sigur că ei există în unele familii (nu şi în **a** mea).

Tot atît de sigur cum unii copii sînt, prin natură, ascultători, alţii par a adopta o atitudine sfidătoare încă de la ieşirea din pîntecele mamei. Intră în lume sfidători, plîngîndu-se de temperatura necorespunzătoare din sala de naşteri, de incompetenţa asistentelor, şi de modul în care administratorul se ocupă de problemele maternităţii. Pretind ca masa să le fie servită exact în momentul în care au comandat-o şi cer ca mama să le acorde tot timpul ei. Pe măsura trecerii lunilor, exprimarea voinţei devine tot mai categorică, iar vînturile se transformă în uragane în timpul primilor ani ai vieţii.

Exprimarea voinţei, docilă sau sfidătoare, este doar una din diferenţele existente la naştere între copii. Ce absurd este din partea noastră să credem altfel. Dacă Dumnezeu poate face fiecare fulg de zăpadă unic şi fiecare fir de nisip să fie diferit de celelalte, atunci cum ar fi posibil ca Ziditorul nostru să producă copii identici, de parcă ar fi ieşit de pe liniile de asamblare ale lui Henry Ford? Imposibil! Fiecare dintre noi, oamenii, sîntem cunoscuţi de Creator ca fiinţe unice, deosebite unele de altele. Eu sînt recunoscător Creatorului meu pentru aceasta! (1)

Dacă copiii sînt diferiţi temperamental la naştere, este oare logic să concluzionăm că unii sugari sînt mai uşor de îngrijit decît alţii?

Există sugari mai uşor de îngrijit şi alţii mai dificil! Unii par hotărîţi să dezmembreze pur şi simplu căminul în care s-au născut; dorm adînc în timpul zilei şi apoi protestează vehement toată noaptea; suferă de colici şi îşi împrăştie hrana pe haine (de obicei în drumul spre biserică); stau relativ cuminţi pînă ajung în braţele altcuiva şi abia atunci se declanşează furtuna. în loc să se cuibărească în braţe cînd sînt ţinuţi, adoptă o ţinută rigidă, căutîndu-şi libertatea. Şi, sincer vorbind, mama se poate găsi în neplăcuta postură de a se apleca, cu ochii roşii de nesomn, asupra unui pătuţ la ora trei noaptea, întrebîndu-se, "Chiar atît de dificilă este viaţa de mamă?" Acum cîteva zile ea îşi punea întrebarea, "Oare va supravieţui copilul?" Acum se întreabă, "Oare *eu* voi supravieţui?"

Dar, fie că mă credeţi, fie că nu, amîndouă generaţiile vor trece peste aceste momente, şi începutul descurajam va rămîne, peste scurt timp, o amintire destul de ştearsă. Iar din acel

mic tiran va creşte o fiinţă umană capabilă de dragoste, avînd un suflet etern şi ocupînd un loc deosebit în inima Creatorului. Unor mame epuizate şi descurajate, permiteţi-mi să le spun, "Ţineţi-vă tare! îndepliniţi *cea* mai importantă slujbă din univers." (2)

Ce fel de disciplină pot să aplic copilului meu de şase luni?

Copiilor sub şapte luni nu este necesar să li se aplice nici o disciplinare *directă,* indiferent de situaţii sau comportament. Mulţi părinţi nu sînt de acord şi îşi "lovesc" copiii de şase luni, pentru că se zbat cînd sînt schimbaţi, sau plîng în plină noapte. Aceasta este o greşeală gravă. Un prunc este incapabil să înţeleagă unde a "greşit" şi să facă legătura dintre faptă şi pedeapsă. La această vîrstă fragedă, copilul are nevoie să fie mîgîiat, îmbrăţişat, iubit şi mai ales să audă o voce umană dulce. Trebuie hrănit cînd este flămînd, schimbat, păstrat curat şi ţinut la căldură. în esenţă, este probabil că temelia sănătăţii emoţionale şi fizice este pusă acum, în primele şase luni, care trebuie să fie caracterizate de siguranţă, afecţiune şi căldură. (3)

Am o fetiţă de opt luni, deosebit de pretenţioasă, care plînge **imediat ce-o laşi din braţe. Pediatrul meu spune că este sănătoasă şi că plînge doar pentru că doreşte să fie ţinută în braţe tot timpul. îi acord foarte multă atenţie, dar nu pot să o ţin în braţe întrega zi. Ce pot face ca să o liniştesc?**

Plînsul bebeluşilor este o formă importantă de comunicaţie. Prin lacrimile lor, aflăm despre foamea, oboseala, lipsa de confort şi dezastrul din scutece. Deci, este important să ascultăm aceste mesaje şi să le interpretăm corespunzător. De cealaltă parte, pediatrul dumneavoastră are dreptate. *Este* posibil să-l obişnuieşti pe copil să se comporte în acest mod, dacă alergi imediat ce îl auzi că scînceşte sau sughiţe să-l iei în braţe. Copiii mici sînt pe deplin capabili să înveţe cum să îşi manipuleze părinţii printr-un proces treptat. Fiecare comportament care produce un rezultat plăcut, are tendinţa de a se repeta. Astfel, un bebe sănătos o poate determina pe mama sa să se învîrtă doisprezece ore pe zi

(sau noapte) în jurul pătuţului său, doar prin vibraţia coardelor sale vocale. Pentru evitarea acestei situaţii ar trebui să păstraţi un echilibru între atenţia necesară copilului şi cea exagerată, care-l transformă într-un mic dictator. Nu vă temeţi să-l lăsaţi să piîngă o perioadă acceptabilă de timp (de altfel plînsul este sănătos pentru plămîni), dar fiţi atentă la schimbarea tonalităţii plînsului pentru a sesiza diferenţa dintre nemulţumirea întîmplătoare şi capricioasă şi problemele reale pe care le poate avea fetiţa. Mamele trebuie să înveţe să facă această deosebire.

Eu obişnuiam să stau vreo patru, cinci minute la uşa fetiţei mele, aşteptînd un moment de acalmie înainte de a merge la patul ei. Făcînd astfel, am reuşit să subliniez superioritatea pauzelor faţă de lacrimi. Aţi putea încerca şi dumneavoastră aceasta.

O ilustraţie elocventă a acestui subiect este o scrisoare ce mi-a sosit recent.

Stimate Dr. Dobson

Motivul pentru care vă scriu este următorul: Dumnezeu ne-a binecuvîntat atrt de mult încît ar trebui să fiu bucuros, dar de zece luni sînt deprimat. Nu ştiu cui să mă adresez: unui pastor, doctor, psiholog, sau nutriţionist!

în luna septembrie, Domnul ne-a dăruit un băieţel minunat. Este drăguţ, voinic şi inteligent. Nu poţi să nu-l iubeşti. Dar a fost foarte pretenţios. Cea mai grea perioadă a fost luna trecută cînd Jena, soţia mea, mergea două seri pe săptămînă la nişte cursuri şi trebuia să mă ocup singur de micuţul Rolf. Plîngea şi suspina într-una, pînă cînd adormea. Atunci, sau continuam să-l ţin în braţe de teamă să nu se trezească şi să piîngă, sau îl puneam în pătuţ şi nu mai făceam nici cel mai mic zgomot, din acelaşi motiv.

Sînt obişnuit să fac tot felul de lucruri în timpul serii: să plătesc impozitele, să calculez bugetul familial, să ţin corespondenţa, să bat la maşină diverse liste, etc, dar toate aceste activităţi necesare trebuie amînate pînă la sosirea soţiei.

Iată motivul deprimării mele din ultimele luni. Pur şi simplu nu pot să opresc aceste plînsete. Situaţia este şi mai dificilă deoarece Jena îl hrăneşte pe fiul nostru la piept şi aceasta mă trezeşte şi pe mine. Sînt atîl de obosit, încît abia reuşesc să mă trezesc dimineaţa pentru a merge la servici. Am devenit şi foarte sensibil la îmbolnăviri.

îl iubesc pe copilaşul nostru şi nu l-aş da pentru nimic în lume dar nu înţeleg de ce sînt atît de deprimat. Desigur, Jena este şi ea foarte obosită pentru că nu reuşim să-l culcăm pe micuţul Rolf înainte de ora 11 sau 12 noaptea şi pînă dimineaţa se scoală o dată sau de două ori.

Un alt lucru dificil l-a reprezentat încredinţarea lui Rolf, surorilor care se ocupă de bebeluşi în timpul serviciului de la biserică. Nu este obişnuit să stea prea mult fără noi, şi cei ce se ocupă de copiii mici veneau după Jena aproape de fiecare dată. Şi aceasta durează de aproape zece luni!
Avem tot ce ne-am dorit vreodată: o casă frumoasă, vecini buni, un serviciu care îmi place şi, cel mai important, avem o viaţă minunată în Cristos.
Nu aş avea motive să fiu atît de obosit. însă, vin de la servici atît de epuizat, încît nu mă simt în stare să-l iau pe micuţul Rolf din braţele mamei sale, pentru ca ea să poată pregăti masa. Se ţine de ea tot timpul. Pur şi simplu nu ştiu cum mai rezistă. Probabil că suportă mai uşor decft mine frustrările.
Dacă ştiţi ce ar trebui să facem, vă rog să mă sfătuiţi. Mulţumesc şi Dumnezeu să vă binecuvinteze!
Chuck
Este greu de crezut că un prunc de zece luni poate pune stăpînire pe doi adulţi şi îi poate forţa să se conformeze pretenţiilor lui, dar exact acest lucru îl face Rolf. El este modelul copilului cu voinţă puternică care a învăţat, deja, cum să îşi manipuleze părinţii pentru a-şi atinge scopurile. Dacă îl culcă, îl pun jos pentru un moment, îl pun în pat, sau îi întorc spatele, protestează zgomotos. Fiind părinţi paşnici, avînd nevoie de solitudine şi linişte, sar imediat să satisfacă nevoile micului Rolf înainte ca acesta să se agite prea mult. Astfel, ei "încurajează" comportamentul lui bazat pe lacrimi şi îi garantează continuarea.
Recomandarea mea pentru Jena şi Chuck, este să-l culce pe micul Rolfie pe la ora şapte după-amiaza şi să-l lase să piîngă pînă adoarme, timp de o săptămînă. Convingîndu-se că plînsul său continuu nu va duce la atingerea vreunui scop, micuţul va renunţa la acest comportament. Trebuie să-l înconjoare pe copil cu multă dragoste şi atenţie şi apoi să-l lase singur şi să-şi vadă de rezolvarea celorlalte treburi. în timp, Rolf va înţelege mesajul.

De cealaltă parte, dacă Rolf este, aşa cum bănuiesc, un copil încăpăţînat, se pot aştepta la încă cîteva sute de mii de conflicte pe alte terenuri de luptă în următorii ani. **(4)**
Vă rog să îmi descrieţi cea mai potrivită disciplinare a copilului de un an.
Mulţi copii vor începe să pună la încercare autoritatea părintească după primele şapte luni de viaţă. Confruntările vor fi minore şi rare înainte de prima onomastică, totuşi începuturile luptelor ulterioare pot fi sesizate. De exemplu, fetiţa noastră a sfidat pentru prima oară autoritatea mamei sale la vîrsta de nouă luni. Soţia mea ştergea podeaua bucătăriei cînd Danae s-a tîrît pînă la marginea linoleumului. Shirley i-a spus, "Nu, Danae," făcînd semne copilului să nu intre în bucătărie. Deoarece Danae a învăţat foarte devreme să vorbească, a înţeles clar semnificaţia cuvîntului *nu.* Totuşi, a continuat să se tîrască pînă în interior. Shirley a ridicat-o de jos şi a aşezat-o la uşă, spunîndu-i şi mai categoric, "Nu." Fără să se descurajeze, Danae a pornit din nou spre mijlocul bucătăriei. Soţia mea a dus-o iarăşi înapoi, accentuînd încă o dată interdicţia, "Nu." Scena s-a repetat de şapte ori pînă cînd, în sfîrşit, Danae a renunţat şi a plecat înapoi plîngînd. Din cîte ne amintim, aceasta a fost prima confruntare directă a voinţelor mamei şi fiicei. Multe altele urmau să se producă.
Cum disciplinează un părinte pe un copil de un an? Foarte atent şi blînd! La această vîrsta, poţi foarte uşor să distragi atenţia unui copil şi să-l îndrumi spre altceva. în loc să încercaţi să-i smulgeţi ceasul din mînă, prezentaţi-i o alternativă în culori vii, şi pregătiţi-vă să prindeţi ceasul cînd va cădea. Cînd se produc confruntări ce nu pot fi evitate, cum a fost cazul conflictului prezentat anterior, cîştigaţi-le prin fermitate, nu prin pedepse. Nu vă temeţi de lacrimile copilului care pot deveni arme puternice pentru dereglarea programului de somn sau de schimbat scutece. Aveţi curajul să conduceţi copilul fără să fiţi dur sau arţăgos.

Comparativ cu celelalte perioade ale copilăriei, cea din jurul vîrstei de un an este mai degrabă liniştită şi lucrurile merg mai uşor. (5)

101

EDUCAŢIA COPIILOR MICI

Sînt într-adevăr primii "doi ani teribili" chiar atît de teribili?

S-a spus că toţi oamenii pot fi clasificaţi în două mari grupe: cei care vor vota "Da" în majoritatea situaţiilor vieţii şi cei care sînt înclinaţi să voteze "Nu." Vă pot afirma, cu destulă certitudine, că aproape fiecare copil mic din lume va vota negativ! Dacă am caracteriza perioada dintre a cincisprezecea lună de viaţă şi doi ani într-un singur cuvînt, atunci acesta ar fi *"Nul"* Nu, nu vrea să mănînce. Nu, nu vrea să se joace cu maşinuţa. Nu, nu vrea să facă baie. Şi, puteţi fi sigur, nu, nu vrea să se culce la nici o oră. Este uşor să îţi dai seama că această vîrsta a fost numită şi "prima adolescenţă," datorită negaţiilor, conflictelor şi sfidărilor caracteristice.

Poate că cel mai devastator aspect al acestor "doi ani teribili" este tendinţa distrugerii, aruncării, desfacerii, ruperii sau mîncării oricăror lucruri aflate la îndemînă. De asemenea, copiii de această vîrsta au dexteritatea de a provoca situaţii jenante, cum ar fi strănutatul înspre cineva, alături de care se află la masă. în timpul acestor ani teribili, orice tăcere mai lungă de treizeci de secunde îl poate arunca pe adult într-o stare de panică. Care mamă nu a trecut prin emoţionanta experienţă a deschiderii uşii dormitorului şi **a** descoperirii unei privelişti încîntătoare: micul Cristian tocmai s-a umplut de vopsea din cap pînă în picioare? Pe perete se află o minunată creaţie artistică, avînd în centru amprentele autorului, iar în cameră pluteşte un miros persistent de parfum pe care tocmai l-a turnat pe frăţiorul său. Nu ar fi oare interesant să organizăm o conferinţă naţională, cu toate mamele care au trecut prin astfel de situaţii?

Imaginea poate părea tristă, dar să admitem că, uneori, copiii mici pot distruge liniştea şi pacea unui cămin. (Fiul meu, Ryan, obişnuia să sufle balonaşele de săpun direct în vasul de apă al cîinelui, un joc care şi acum mă îngrozeşte.) Oricum, cu toate luptele ei, nu există o perioadă mai emoţionantă şi încîntătoare decît această înflorire şi dezvoltare dinamică a copilului. Acum se învaţă cuvinte noi şi drăguţele expresii verbale vor fi reamintite şi peste jumătate de secol. Este vremea uimirii în faţa povestirilor despre Moş Crăciun sau Iepuraş. Şi cel mai important lucru, este un timp al dragostei şi căldurii, o perioadă care trece prea repede. Sînt mii de părinţi, care au copii mari acum, care ar da tot ce posedă pentru a retrăi acei ani fericiţi alături de copiii lor mici. (6)

102

JAMES DOBSON

A devenit deja evident că băiatul nostru este extrem de sfidător şl şi-a urmat neabătut calea, încă de cînd s-a născut. Cred că am încercat să îl educăm şi să îl disciplinăm, totuşi nu respectă nici o limită pe care o fixăm. Puteţi să îmi spuneţi de ce mă *simt* atît de vinovată şi înfrîntă, chiar dacă sînt convinsă că mi-am îndeplinit în întregime datoria de părinte?

Sentimentul dumneavoastră de vinovăţie este destul de frecvent printre părinţii copiilor cu voinţă puternică, lucru explicabil de altfel. Sînteţi angajată într-un război total, care vă epuizează şi vă dă sentimentul frustrării. Nimeni nu v-a avertizat că a fi părinte este o slujbă dificilă şi vă acuzaţi singură de tensiunile ce se produc. Atît dumneavoastră, cît şi soţul, v-aţi gîndit că veţi fi părinţi model, care citesc poveşti unor îngeraşi de copii, îmbrăcaţi în pijama în faţa focului. Dar, realitatea s-a dovedit a fi foarte diferită şi această nepotrivire vă întristează. Mai mult, mi-am dat seama că părinţii copiilor cuminţi nu îi pot înţelege pe cei care au copii sfidători. Aceştia amplifică vinovăţia şi îngrijoarea spunînd, "Dacă v-aţi fi crescut copiii aşa cum mi i-am crescut eu, nu aţi fi avut aceste probleme îngrozitoare." Permite-**ţi-mi** să subliniez următoarea idee ambelor grupe de părinţi: copiii încăpăţînaţi sînt greu de controlat, cu toată îndemînarea şi efortul părinţilor lor.

Fiul nostru de doi ani, încă nu s-a obişnuit să folosească oliţa, iar soacra mea susţine că aceasta ar fi trebuit deja să se întîmple. Trebuie să îl bat ori de cîte ori îşi foloseşte pantalonii în locul oliţei?

Nu. Sfătuiţi-o pe soacra dumneavoastră să se liniştească. Este posibil ca băiatul să nu *poată* să se controleze la această vîrstă. Cel mai nepotrivit lucru pe care îl puteţi face, este să îl bateţi pe un copil de doi ani pentru o greşeală pe care nu o înţelege. în acest domeniu, prefer să greşesc cerîndu-i unele lucruri prea tîrziu, decît prea devreme. Mai mult, obişnuirea cu oliţa este facilitată de recompense, mai degrabă decît de pedepse. Oferiţi o bomboană (preferabil nu prea dulce) de fiecare dată cînd acţionează bine. După ce aţi dovedit că se poate controla, îl puteţi face responsabil pentru comportarea viitoare. (7)

103

EDUCAŢIA COPIILOR MICI

Sînt foarte supărată că băiatul nostru de doi ani nu stă cuminte la biserică. Ştie că nu trebuie să facă gălăgie, dar loveşte cu jucăriile de scaun şi uneori vorbeşte cu voce tare. Ar trebui să îl bat pentru deranjul pe care îl produce?

întrebarea dumneavoastră dezvăluie o înţelegere greşită **a** naturii copiilor mici. Majoritatea copiilor de doi ani nu pot sta cu braţele încrucişate să asculte în linişte o predică la biserică, tot aşa cum nu reuşesc să traverseze înot Oceanul Atlantic. Se agită, se mişcă, se întorc în toate părţile şi sînt nerăbdători pentru că *trebuie* să fie aşa. Pur şi simplu nu poţi obliga un copil mic să stea liniştit. Tot timpul în care nu dorm este petrecut într-o activitate neîntreruptă, şi aceasta este normal pentru stadiul lor de dezvoltare. Deci, v-aş recomanda să nu îl pedepsiţi pentru neastîmpărul lui. Propun să îl lăsaţi în grija celor ce se ocupă de copiii mici în timpul programului din biserică. Aici va putea zgudui şi fundaţia clădirii, fără să deranjeze activitatea din biserică. Dacă biserica pe care o frecventaţi nu are o sală specială pentru acest scop şi îngrijitorii necesari, v-aş sugera, în limita posibilităţilor financiare, să găsiţi pe cineva care să stea cu copilul acasă, pînă la vîrsta de cel puţin trei ani. (8)

La ce vîrstă credeţi că un copil poate sta liniştit în biserică?

Capacitatea de a sta liniştit este un indiciu al creşterii progresive **a** autocontrolului. Copilul învaţă aceasta în salturi mici, de-a lungul primilor ani de viaţă. Cred că în jurul vîrstei de patru ani, poate ajunge la suficient autocontrol pentru a sta liniştit în biserică, fără să deranjeze prea mult, chiar dacă colorează sau se uită în cărţi. La cinci ani ar trebui deja să stea liniştit pe durata programului, fără să scape diverse lucruri pe jos sau să îşi fluture mîinile prin aer. Dar chiar şi la această vîrstă, pedeapsa pentru manifestările zgomotoase este nepotrivită, cu excepţia cazurilor de sfidare deliberată şi voluntară. (9)

104

JAMES DOBSON

Trebuie să îl pedepsesc des pe copilul nostru pentru că mereu pune mîna pe obiectele de porţelan şi alte lucruri de valoare care decorează casa. Cum o pot determina pe fetiţă să nu le atingă?

îi previn pe părinţi să nu îi pedepsească pe copii pentru fapte care sînt naturale şi necesare dezvoltării şi învăţării. De exemplu, explorarea mediului este un stimulent foarte puternic al dezvoltării lor intelectuale. Noi, adulţii, vom privi la un vas de porţelan şi vom obţine **o** mulţime de informaţii în urma acestei inspecţii vizuale. Un copil mic, însă, va explora acest obiect cu toate simţurile sale. îl va lua în mînă, îl va gusta, îl va mirosi, îi va da drumul să cadă **pe** podea, îl va izbi de perete, sau îl va azvîrli pînă în cealaltă parte **a** camerei şi va asculta zgomotul produs de spargerea lui. Prin acest proces, copilul învaţă despre gravitaţie, fragilitatea sticlei, diferenţa dintre obiectele tari şi cele moi, precum şi unele lucruri uimitoare referitoare la mînia părinţilor.

Nu sugerez să i se permită fetiţei dumneavoastră să distrugă casa şi tot ce conţine, dar nici să i se ceară unui copil de vîrsta ei să nu pună mîna pe nimic. Părinţii trebuie să îndepărteze din calea copiilor toate obiectele fragile, preţioase sau periculoase şi apoi să le pună la îndemînă tot felul de lucruri colorate şi atractive. Daţi-i voie să exploreze întregul ei mediu şi nu o pedepsiţi niciodată pentru că **a** apucat lucruri despre care *nu ştia că sînt interzise,* indiferent de valoarea lor. în ceea ce priveşte obiectele periculoase (prize, sobe, aragazuri) şi altele interzise (de exemplu, butoanele de la televizor) este posibilă învăţarea şi aplicarea poruncii "Nu atinge!" După ce aţi clarificat foarte bine care sînt limitele, o lovire uşoară **a** degetelor sau a palmei este de obicei suficientă pentru a descuraja repetarea episodului. (10)

Atunci, cînd poate fi supus copilul mic unor pedepse uşoare?

Cînd sfidează deschis ordinele clar exprimate ale părinţilor! Faptele care trebuie descurajate sînt de genul următor: fuge în altă parte cînd este chemat, aruncă biberonul plin cu lapte pe podea, are toane cînd este culcat sau îşi loveşte prietenii. Dar chiar şi aceste fapte pot fi eliminate şi fără bătăi serioase. O lovire uşoară **a** degetelor sau a palmei va transmite mesajul cu aceeaşi

fermitate. Bătaia ar trebui rezervată doar pentru cazurile grave de antagonism din anii următori.
Cred că trebuie să subliniez următorul lucru: primii ani ai copilăriei sînt critici pentru dezvoltarea ulterioară a atitudinii faţă de autoritate. Copilul trebuie învăţat cu răbdare că este obligatoriu să asculte, dar fără să i se ceară o comportare de adult. (11)
Fiica mea de trei ani, Nancy, se comportă cu mine într-un mod extrem de neplăcut cînd intrăm într-un magazin. Cînd o chem să stea lîngă mine, fuge şi cere permanent gumă de mestecat, bomboane şi prăjituri. Cînd o refuz, face crize inimaginabile de isterie. Nu doresc să o pedepsesc în faţa celorlalţi şi ea ştie acest lucru. Ce trebuie să fac?
Dacă există nişte sanctuare în care regulile obişnuite nu sînt respectate, atunci copiii se vor comporta diferit în acele zone protejate. Vă sugerez să discutaţi cu Nancy înainte de a intra într-un magazin şi să o faceţi să înţeleagă că problema este foarte serioasă. Apoi, dacă apare din nou acelaşi comportament, scoa-teţi-o afară din magazin, duceţi-o într-un loc mai ferit şi aplicaţi procedura obişnuită în astfel de cazuri. Va înţelege mesajul.
în absenţa acestui control părintesc din afara căminului, unii copii devin foarte sfidători şi necuviincioşi, mai ales în public. Poate că cel mai bun exemplu este Robert, un băiat de zece ani, pacient al bunului meu prieten doctorul William Slonecker. El şi colaboratorii săi se temeau de vizitele lui Robert. Literal, el ataca clinica, trîntea telefoanele, dosarele şi instrumentele. Mama lui stătea pasivă, nefăcînd altceva decît să dea din cap.
în timpul unei examinări, doctorul Slonecker a observat cîteva deficienţe în dantura copilului şi deci, trebuia trimis la un dentist. Dar, cui îi va reveni onoarea? Trimiterea unui copil ca Robert la un alt doctor putea însemna sfîrşitul unei prietenii profesionale durabile. în final, prietenul meu s-a decis să-l trimită la un dentist mai în vîrstă, despre care se ştia că se înţelege bine cu copiii. Confruntarea care urmează, este pentru mine un model clasic în istoria conflictelor umane.
Robert a sosit la cabinetul dentar pregătit pentru luptă.
"Aşează-te în scaun, tinere," a spus doctorul.
"Nici vorbă!" a replicat băiatul.

"Fiule, ţi-am spus să te aşezi pe scaun şi exact aceasta aştept de la tine," a spus dentistul.
Robert s-a uitat un moment, mirat, la oponentul său şi **a** replicat, "Dacă mă obligaţi să mă aşez pe scaun, îmi voi da jos toate hainele."
Calm, dentistul a spus, "Fiule, dezbracă-te."
Băiatul şi-a scos bluza, maieul, pantofii şi şosetele şi **a** privit sfidător în jur.
"Foarte bine, fiule," i-a spus dentistul. "Acum aşează-te pe scaun."
"Dar, nu m-aţi înţeles bine," a bolborosit băiatul, am spus că dacă mă obligaţi să mă aşez pe scaun, îmi voi da jos *toate* hainele."
"Tinere, dă-le jos pe toate," răspunde doctorul.
Robert şi-a dat jos pantalonii şi apoi chiloţii, rămînînd gol în faţa medicului şi a asistentei lui.
"Acum, fiule, aşează-te pe scaun," i s-a spus.
Robert s-a conformat şi a cooperat activ la toate fazele tratamentului. Cînd plombele au fost gata, i s-a spus să coboare din scaunul dentar.
"Daţi-mi hainele înapoi," a spus Robert.
"îmi pare rău," a replicat dentistul. "Spune mamei tale că îţi vom păstra hainele aici peste noapte. Le poate lua mîine."
Puteţi înţelege şocul pe care l-a avut mama lui Robert văzîn-du-şi fiul complet dezbrăcat, ieşind pe uşa cabinetului. Sala de aşteptare era plină de pacienţi, deci Robert şi mama lui au trebuit să treacă printre ei. Apoi au luat liftul şi s-au îndreptat spre parcare, încercînd să ignore privirile mirate ale trecătorilor.
A doua zi, mama s-a dus să recupereze hainele şi **a** cerut să vorbească cu dentistul. Totuşi, nu venise să protesteze, lată care i-au fost sentimentele: "Nici nu ştiţi cît de mult apreciez ceea ce aţi făcut ieri. Robert mă şantaja de ani de zile cu acest truc al

hainelor. Ori de cîte ori ne aflam într-un loc public, într-un magazin de exemplu, îmi făcea tot felul de cereri nerezonabile. Dacă nu-i cumpăram imediat tot ce îşi dorea, ameninţa că-şi dă jos hainele. Dumneavoastră domnule doctor, aţi fost primul care aţi ripostat şi rezultatele sînt incredibile!" (12)

Ştiu că recomandaţi ca bătaia să fie cît mai puţină, în timpul primilor ani de viaţă. Care este o altă metodă de disciplinare, pentru un copil de această vîrstă cînd este neascultător?
O altă metodă posibilă ar fi să cereţi băiatului sau fetei dumneavoastră să stea pe un scaun şi să se gîndească la ce **a** făcut. Majoritatea copiilor de această vîrstă clocotesc de energie şi le displace să petreacă zece minute lipiţi de scaun. Pentru unii copii, această metodă poate fi mai eficientă decît pedeapsa corporală şi este ţinută minte mult timp. (13)
Ce pot face cu Johnny, băieţelul meu de trei ani, care refuză să stea în pat cînd îl culc? Coboară din pat în faţa mea, cînd ştie bine că i-am **interzis acest lucrul**
Părintele care nu poate să-l determine pe copilul său să stea în pat sau pe scaun, nu are control asupra lui. Nici o altă perioadă nu este mai nimerită decît aceasta pentru a schimba starea de lucruri.
Recomand, ca băiatul să fie pus în pat şi să-i ţineţi un mic discurs, cum ar fi următorul, "Johnnie, de data aceasta mama vorbeşte serios. Mă asculţi? *Nu cobori* din pat. M-ai înţeles?" Apoi cînd piciorul lui Johnnie atinge podeaua, loviţi-l uşor cu o nuia. Puneţi nuiaua pe un dulap, astfel, încît să o vadă şi promiteţi-i că-l veţi mai lovi iarăşi dacă mai coboară din pat. Ieşiţi încrezătoare din cameră, fără alte comentarii. Dacă nu ascultă, împliniţi-vă promisiunea şi avertizaţi-l încă o dată. Repetaţi episodul pînă ce micul Johnnie recunoaşte că sînteţi stăpînă. Apoi, sărutaţi-l, spuneti-i că-l iubiţi, amintiţi-i cît de importantă este odihna ca să crească mare, să nu se îmbolnăvească, etc. Scopul acestui exerciţiu dureros (pentru ambele părţi) este nu numai să-l ţineţi pe micul Johnny în pat, ci şi să confirmaţi în mintea lui autoritatea părintească. După părerea mea, mulţi părinţi americani, nu au curajul să cîştige un astfel de conflict şi după aceea vor fi tot timpul în defensivă. Doctorul Benjamin Spock a scris în 1974, "Cred că lipsa de fermitate este, astăzi, cea mai răspîndită problemă a părinţilor din America." Sînt şi eu de acord. (14)

Am adoptat un copil pe cînd avea doi ani. în timpul primilor doi ani de viaţă a suferit multe abuzuri, astfel încît nici eu, nici soţul meu nu ne permitem să-l pedepsim, chiar dacă o merită. De asemenea, simţim că nu avem dreptul să-l disciplinăm, deoarece nu sîntem părinţii lui adevăraţi. Procedăm corect?
Mă tem că comiteţi cea mai frecventă greşeală a părinţilor adoptivi, fşi compătimesc copiii prea mult ca să-i mai controleze. Cred că viaţa şi aşa a fost prea dură cu ei, deci nu vor **să** înrăutăţească lucrurile, disciplinîndu-i. După cum aţi menţionat, mai există şi sentimentul că nu au dreptul să-i disciplineze, fiindcă sînt doar părinţi adoptivi. Această povară a vinovăţiei, poate da naştere la consecinţe nefericite. Copiii adoptaţi, au aceleaşi nevoi de a fi conduşi şi disciplinaţi, ca şi copiii rămaşi cu părinţii lor biologici. Una din metodele de a-l face pe copil să se simtă nesigur, este să-l tratezi ca pe o persoană diferită, neobişnuită, fragilă. Dacă părinţii îl privesc ca pe un vagabond căruia îi oferă adăpost, şi el va crede acelaşi lucru despre el. Părinţii copiilor handicapaţi şi bolnavi au, de asemenea, greutăţi în aplicarea disciplinei. Un copil cu un braţ paralizat sau alt handicap, poate să ajungă să-i terorizeze pe ceilalţi doar pentru motivul că părinţii săi nu i-au fixat anumite limite de comportament. Trebuie să nu uităm că nevoia de a fi controlat şi condus este aproape universală în timpul copilăriei. Această nevoie nu este eliminată de alte probleme sau dificultăţi din viaţă. în unele cazuri, dorinţa de a stabili limite creşte, datorită anumitor necazuri, deoarece părinţii dovedesc copiilor valoarea pe care o au

printr-un control plin de iubire. (15)

CAPITOLJJLJ7
ÎNŢELEGEREA ROLULUI DISCIPLINARII

111

De ce există astăzi o confuzie atît de mare în privinţa disciplinării? Este chiar atît de dificil să ne creştem copiii aşa cum trebuie?

Părinţii nu mai ştiu ce să creadă datorită instrucţiunilor despre creşterea copiilor, ilogice şi nefolositoare, pe care le-au primit de la mulţi specialişti în acest domeniu, care ar fi trebuit să cunoască mai bine subiectul despre care vorbesc. Autorităţile în domeniul dezvoltării copiilor au tulburat apele cu filozofiile lor, în care indulgenţa este pe primul loc şi care contrazic însăşi natura copiilor. Daţi-mi voie să vă prezint un exemplu. Academia Americană de Pediatrie (care face parte din Asociaţia Medicală Americană) a publicat o carte pentru părinţi, alcătuită din întrebări şi răspunsuri, numită *Growing Pains* (Durerile creşterii). întrebarea următoare, pusă de un părinte, este citată în carte împreună cu răspunsul dat de un pediatru.

COPILUL TRÎNTEŞTE UŞA ÎN FAŢA PĂRINŢILOR

întrebare: Ce face un părinte căruia copilul i-a trîntit uşa în faţă?

Răspuns: Daţi-vă înapoi. Nu faceţi nimic pînă cînd nu sînteţi sigur că furia copilului s-a potolit. A încerca să te înţelegi cu cineva care este înfuriat, este ca şi cum ţi-ai da cu capul de un zid. Cînd copilul se va afla într-o dispoziţie sufletească mai bună, explicaţi-i ce periculos este să trînteşti uşa. Mergeţi chiar atît de departe încît să îi descrieţi cum cineva îşi poate pierde un deget. Mai multe discuţii despre acest subiect sînt, în general, suficiente pentru un copil obişnuit să trîntească uşa în faţa cuiva.

112

JAMES DOBSON

113

ÎNŢELEGEREA ROLULUI DISCIPLINĂRII

Din punctul meu de vedere, acest răspuns este total inadecvat. Cel care a răspuns a neglijat faptul că trîntirea uşii *nu* era adevăratul aspect al problemei. Din contră, copilul a sfidat autoritatea părintească şi pentru *acest lucru* ar fi trebuit tras la răspundere. în loc de aceasta, părintele este sfătuit să aştepte pînă copilul se află într-o dispoziţie mai bună (lucru care se poate întîmpla joia viitoare) şi doar atunci să îi vorbească despre pericolele trîntirii uşii. Pare evident că micuţul sfidător aşteaptă replica mamei sale, dar aceasta se află în camera alăturată şi numără pînă la zece pentru a se calma. Să-i urăm tot norocul pentru lupta următoare.

Aşa cum am afirmat, marii consilieri ai părinţilor nu au reuşit să le arate adevăratele acţiuni care trebuie întreprinse, ca răspuns la provocările deliberate ale copiilor. De exemplu, în situaţia de mai înainte, ce ar trebui să facă mama pînă cînd juniorul se va potoli? Ce se întîmpla dacă el s-a apucat să distrugă mobila sau să scrie pe dosul uşii pe care tocmai a trîntit-o? Ce să facă mama dacă copilul începe să îi arunce tot felul de cuvinte obraznice şi să îşi bată sora? *Singura* metodă oferită de pediatrul respectiv era o *discuţie raţională* ulterioară. Dar, aşa cum ştie orice mamă, argumentele raţiunii sînt practic nefolositoare ca răspuns la pierderea controlului şi lipsa de respect.

Există un loc în corpul uman parcă anume pregătit pentru calmarea acestor accese de sfidare şi ar fi bine dacă "experţii" în domeniul disciplinei nu ar mai fi atît de confuzi în legătură cu

utilitatea lui. **(1)**

Indulgenţa este un termen relativ. Vă rog să explicaţi semnificaţia acestui cuvînt.

Cînd folosesc termenul indulgenţă, mă refer la absenţa autorităţii părinteşti eficiente, care are drept rezultat lipsa limitelor pentru copil.

Acest termen reprezintă lipsa de respect a copilului, sfidarea şi confuzia generală care se instalează datorită lipsei conducerii părinteşti. (2)

Credeţi că părinţii au început să preţuiască mai mult disciplina? A trecut vremea indulgenţei?

Părinţii care au încercat o indulgenţă împinsă pînă la extrem, au observat eşecul acestei metode, în cele mai multe situaţii. Din nefericire, aceşti părinţi vor fi în curînd bunici şi lumea va profita prea puţin de experienţa lor. Ceea ce mă îngrijorează, este modul de disciplinare ce va fi aplicat de generaţia tînără care ajunge la maturitate. Mulţi din aceşti părinţi tineri nu au văzut niciodată cum se aplică o disciplină adecvată. Nu au nici un model. Mai grav, s-au îndepărtat de cea mai bună sursă de informaţii, considerînd că oricine are peste treizeci de ani, nu este demn de încredere. Este interesant de văzut ce va ieşi din această întîlnire oarbă dintre mamă şi copil. (3)

Este adevărat că preşcolarul indisciplinat va continua să îşi provoace părinţii şi în anii următori ai copilăriei?

Deseori, lucrurile se petrec astfel. Cînd un părinte pierde primele confruntări cu copilul, conflictele ulterioare vor fi mai greu de cîştigat. Părintele care nu învinge niciodată, care este prea slab, prea obosit, sau prea ocupat să învingă în confruntările cu copilul, face o greşeală gravă, care, de obicei, se va întoarce împotriva lui în perioada adolescenţei. Dacă nu îl poţi face pe copilul de cinci ani să îşi adune de pe jos jucăriile, este puţin probabil că vei fi capabil să exerciţi un grad mulţumitor de control asupra lui în timpul adolescenţei, perioada în care lipsa de respect se manifestă cel mai pregnant. Este important să înţelegem că adolescenţa este suma comportamentelor trecute şi **a** educaţiei primite. Orice problemă rămasă nerezolvată în primii doisprezece ani de viaţă, se va dezvolta şi va erupe în timpul adolescenţei. Deci, timpul potrivit pentru dezamorsarea bombei adolescenţei, este cu doisprezece ani înainte de explozie. (4)

Primul meu an ca profesor a fost un dezastru, l-am iubit pe elevi ca pe copiii mei, dar ei au respins complet toată această afecţiune. Pur şi simplu nu îi puteam stăpîni. Am învăţat astfel că elevii nu pot accepta dragostea profesorului lor, pînă cînd nu i-au pus la încercare puterea şi curajul. De ce credeţi că se întîmplă aşa?

Nu ştiu, însă fiecare profesor şi învăţător competent ştie că respectul faţă de autoritate trebuie să preceadă acceptarea dragostei. Profesorii care se străduiesc să împrăştie afecţiune începînd din septembrie şi să exercite disciplina doar din ianuarie, se găsesc într-o poziţie dificilă. Acest sistem nu dă rezultate. (De aceea am recomandat, mai în glumă, mai în serios, ca profesorii să nu zîmbească pînă în Ziua Mulţumirii -Thanksgiving Day, sărbătorită în ultima zi de joi a lunii noiembrie!

Probabil că experienţa cea mai dureroasă din cariera mea profesională a avut loc cînd am fost invitat să vorbesc elevilor unui liceu pedagogic, aflaţi în pragul bacalaureatului. Aceasta era în anul 1971, an în care filozofiile referitoare la indulgenţa faţă de copii erau în mare vogă, mai ales în colegii. Majoritatea acestor tineri bărbaţi şi femei, urmau să predea ei înşişi, nu peste mult timp. Tristeţea mea a fost cauzată de neputinţa de a convinge pe aceşti tineri idealişti de realitatea principiului observat de dumneavoastră. Erau ferm convinşi că vor putea revărsa torente de iubire peste elevii lor şi vor fi imediat răsplătiţi cu respect de către acei copii rebeli, care se războiau cu toată lumea, l-am compătimit pe aceşti tineri învăţători care foarte curînd se vor afla în jungla şcolilor urbane, singuri şi înfricoşaţi. Se îndreptau spre situaţia neplăcută în care "dragostea" le va fi aruncată înapoi în faţa lor uimită, aşa cum aţi păţit şi dumneavoastră. *Elevii nu pot accepta dragostea profesorului lor, pînă nu sînt convinşi că cel care o oferă este demn de respect.*

Poate v-ar interesa şi faptul că am observat valabilitatea acestui principiu şi în alte domenii ale vieţii, inclusiv cel al relaţiei cu Dumnezeu. Amintiţi-vă că El Şi-a descoperit maiestatea, mînia faţă de păcat şi dreptatea în Vechiul Testament, înainte să ne arate dragostea nemărginită a lui Isus Cristos din Noul Testament. Se pare că respectul trebuie să preceadă relaţia plină de iubire în toate domeniile vieţii. (5)

Unii părinţi încearcă sentimente de vinovăţie cînd cer respect din partea copiilor lor, pentru că acesta ar putea fi un mod neloial de a se simţi puternici şi importanţi. Ce credeţi?
Nu sînt de acord. Respectul copilului faţă de părinţi este important deoarece această relaţie va forma baza atitudinii sale faţă de ceilalţi oameni. Părerea pe care şi-o formează copilul despre autoritatea părintească devine temelia modului în care va privi celelalte domenii ale autorităţii, şcoala, poliţia, legea, colegii de muncă, şi societatea în ansamblul ei.
Un alt motiv, la fel de important pentru menţinerea respectului faţă de părinţi, este acela că, dacă doreşti ca valorile pe care le preţuieşti să fie transmise copiilor cînd ajung în pragul adolescenţei, trebuie să fi demn de respectul copilului în primii săi ani de viaţă.
Cînd un copil îşi poate sfida părinţii cu succes în primii cincisprezece ani, rîzîndu-le în nas şi batjocorindu-le autoritatea, în el se va dezvolta un dispreţ natural faţă de ei. "Stupidul de tata! Ignoranta de mama! îi joc pe degete cum doresc. Desigur, ei mă iubesc, dar cred că, în realitate se tem de mine." Probabil că un copil nu va lăsa să-i scape aceste cuvinte, dar le simte ori de cîte ori i se pare că a fost mai deştept decît adulţii şi a cîştigat o nouă confruntare. Mai tîrziu, este probabil că îşi va manifesta lipsa de respect într-un mod mai deschis. Părinţii nu sînt demni de respectul său şi nu doreşte să se identifice cu nimic din ceea ce reprezintă ei. Respinge orice vestigiu al filozofiei lor de viaţă. Acest factor este important pentru părinţii creştini, care doresc să transmită concepţia lor despre Dumnezeu copiilor lor. Trebuie să se transmită mai întîi pe ei înşişi. Dacă ei nu sînt demni de respect, atunci nici religia, morala, conducerea, ţara lor sau alte valori, nu sînt demne de stimă. Aceasta este, la cel mai profund nivel, "prăpastia dintre generaţii." Neînţelegerea nu provine din lipsa comunicării; vorbim aproape aceeaşi limbă. Mark Twain a spus odată despre Biblie, "Nu lucrurile pe care nu le înţeleg din Biblie mă deranjează, ci cele pe care le înţeleg!" Tot astfel, dificultăţile dintre generaţii provin mai mult din ceea ce *înţelegem* în comunicările noastre şi nu din confuzia unor anumite cuvinte sau expresii. Conflictul dintre generaţii se produce datorită lipsei respectului reciproc şi are multe consecinţe dureroase. (6)

ÎNŢELEGEREA ROLULUI DISCIPLINĂRII

Accentuaţi foarte mult ideea învăţării copilului să respecte autoritatea părinţilor. Dar, nu are moneda două feţe? Nu au şi părinţii datoria să îşi respecte copiii?
Cu siguranţă au! O mamă nu îi poate cere copilului ei să **o** trateze cu demnitate, dacă nu va face şi ea la fel. Ea trebuie să fie atentă la sensibilitatea copilului şi să nu-l pună în situaţii jenante de faţă cu prietenii săi. Pedeapsa trebuie administrată departe de ochii curioşi ai privitorilor. Nu trebuie să rîzi fără milă de copil. Sentimentele lui puternice şi cererile sale copilăreşti trebuie tratate cu seriozitate. Trebuie să simtă că părinţii lui *"sînt* într-adevăr preocupaţi de el." Stima de sine este atributul cel mai sensibil al naturii umane; poate fi afectată de incidente minore şi reconstruirea ei este adesea foarte dificilă. Un tată sarcastic faţă de copiii lui, nu se poate aştepta să primească, în schimb, un respect veritabil. Urmaşii lui se tem de el suficient de mult pentru a nu-şi manifesta deschis dispreţul, dar răzbunarea va veni mai tîrziu, în timpul adolescenţei. (7)
Ce trece prin mintea unui copil cînd îşi sfidează făţiş părinţii?
Copiii sînt de obicei conştienţi de competiţia voinţelor dintre generaţii şi tocmai de aceea răspunsul părinţilor este atît de important. De obicei, cînd un copil se comportă într-un mod dăunător, atît pentru ceilalţi cît şi pentru el, scopul său ascuns este să verifice stabilitatea limitelor fixate. Copilul face întocmai ca poliţistul care verifică noaptea dacă uşile magazinelor sînt încuiate. Cu toată că încearcă să deschidă uşile, totuşi speră ca ele să fie încuiate şi totul să fie în siguranţă, fn acelaşi mod, copilul care atacă autoritatea iubitoare a părinţilor, se simte pe deplin asigurat cînd observă că ei rămîn fermi şi încrezători pe poziţia lor de conducători. Se simte în siguranţă într-un mediu bine organizat în care drepturile celorlalţi oameni (şi ale lui) sînt garantate de limitele clare şi ferme stabilite de părinţi. (8)
Puteţi să explicaţi mai amănunţit de ce copilul leagă *siguranţa* sa de disciplina şi ordinea stabilită de părinţi? Pentru mine acest lucru nu are sens. Cred că am fost influenţat de psihologii şi scriitorii care accentuează importanţa creşterii copiilor într-o atmosferă de libertate şi democraţie.

După ce am lucrat cu copiii timp de douăzeci de ani, sînt mai mult decît convins de faptul că încrederea lor se bazează pe cunoaşterea limitelor şi a celor care impun respectarea lor. Poate că o ilustraţie va clarifica mai bine lucrurile. Imaginaţi-vă că treceţi cu maşina peste podul Royal Gorge din Colorado. Podul este suspendat la peste treizeci de metri deasupra canionului, şi dacă treci pentru prima oară eşti puţin neliniştit. (Cunosc un băieţel care a fost atît de copleşit de privelişte încît a exclamat, "Oh, tăticule! Dacă vom cădea de aici, murim imediat!") Presupuneţi că nu ar exista balustrade pe marginile podului: pe unde aţi circula? Exact pe mijlocul drumului! Chiar dacă nu-ţi propui să loveşti balustradele protectoare, totuşi te simţi mult mai în siguranţă dacă **le** vezi.
Analogia cu copiii s-a demonstrat empiric. La începuturile filozofiei educaţiei progresive, un teoretician entuziast s-a gîndit să înlăture gardul care înconjura curtea unei grădiniţe de copii. Credea că fără acea barieră vizibilă copiii se vor simţi mult mai liberi. Dar, cînd gardul a fost îndepărtat, băieţeii şi fetiţele s-au înghesuit tot mai mult spre centrul curţii. Nu numai că nu au plecat, dar nici măcar nu s-au aventurat pînă în apropierea limitelor terenului de joacă. Siguranţa există în interiorul unor limite bine stabilite. Cînd atmosfera din cămin este aşa cum ar trebui să fie, copilul trăieşte într-o siguranţă deplină. Nu dă niciodată de bucluc, decît dacă îl caută el şi atît timp cît rămîne în interiorul limitelor se bucură de libertate, acceptare, şi veselie. Dacă aceasta este "democraţia" din cămin, atunci sînt favorabil ideii. Dar dacă înseamnă lipsa limitelor, sau dreptul fiecărui copil de a-şi stabili singur limitele, atunci mă opun cu toată convingerea acestei idei. (9)

Toată lumea afirmă că majorităţii copiilor le place dreptatea, legea şi ordinea. Dacă aceasta este adevărat, atunci de ce băieţelul meu nu îmi răspunde mai bine cînd avem o discuţie raţională despre comportarea lui greşită. De ce trebuie să recurg la forţă, la pedeapsă pentru a-l determina să mă asculte?
Răspunsul este legat de sistemul de valori foarte curios al copiilor. Ei respectă puterea şi curajul (cînd sînt combinate cu dragoste). Ce explicaţie mai bună putem găsi pentru admiraţia copiilor faţă de eroii basmelor şi povestirilor, cum ar fi Superman, Făt-Frumos sau vreun alt vajnic erou? Există oare vreun alt motiv decît acesta pentru care îi auzim pe copii spunînd, "Tatăl meu îl poate bate pe tatăl tău!" (O replică dată de un copil la această remarcă, a sunat cam aşa, "Asta nu-i nimic, şi *mama* mea îl poate bate pe tata!")
Vedeţi, băieţii şi fetiţele sînt foarte interesaţi de "cine e mai tare." Cînd un copil se mută într-un alt cartier sau la o altă şcoală el trebuie, de obicei, să lupte (verbal sau fizic) pentru poziţia sa în ierarhia puterii. Toţi cei care cunosc copiii, ştiu că în fiecare grup există un "cap" şi la coada ierarhiei se află sărmanii învinşi. Toţi ceilalţi copii, aflaţi între cele două extreme cunosc cu precizie locul lor faţă de restul grupului. Respectul faţă de putere şi curaj, îi împinge pe copii să dorească să ştie cît de "tari" sînt liderii lor. Ocazional, vor nesocoti instrucţiunile părinteşti cu scopul precis de a testa hotărîrea celor aflaţi la conducere. Deci, oricine ai fi tu, părinte, bunic, organizator de tabere cu copiii, conducător al unui autobuz şcolar, lider de tineret sau profesor, îţi garantez că, mai devreme sau mai tîrziu, unul din copiii aflaţi sub autoritatea ta, va ridica un deget autoritar şi îţi va sfida rolul de conducător.
Jocul acela obişnuit printre copii, numit "Provoacă-l pe şef," poate fi jucat cu remarcabilă abilitate de cei mici. Un tată mi-a povestit cum a dus-o pe fetiţa lui de trei ani la un meci de baschet. Bineînţeles, copilul a fost interesat de orice se petrecea acolo, mai puţin de competiţia sportivă ce se desfăşura. Tatăl ei i-a dat voie să se plimbe în voie, să se caţere pe băncile de la peluză, dar a stabilit limite pe care nu îi permitea să le depăşească. A luat-o de mînă şi s-au dus pînă la o dungă de vopsea de pe teren. "Janie, te poţi juca oriunde în această sală, dar nu ai voie să treci peste

această linie." Nici nu a apucat să ajungă înapoi la locul său, că micuţa s-a şi repezit în direcţia interzisă. S-a oprit la marginea liniei, a aruncat o privire peste umăr să vadă dacă tatăl ei o urmăreşte, şi apoi a ridicat un picior şi l-a pus dincolo de linie, de parcă ar fi spus, "Ce o să facă tata?" Fiecare părinte din lume a fost confruntat cu o

astfel de întrebare.
întreaga rasă umană este afectată de această înclinaţie spre o sfidare deliberată. Dumnezeu a spus lui Adam şi Evei că au voie să mănînce din orice pom din grădină, cu excepţia pomului interzis. Totuşi, ei au sfidat autoritatea Celui Preaînalt printr-o neascultare deliberată. Probabil că tendinţa de a acorda prioritate voinţei proprii este esenţa "păcatului originar" care a pătruns în omenire. Acest lucru explică de ce pun un accent atît de mare pe răspunsul potrivit dat provocărilor intenţionate din timpul copilăriei. Această rebeliune plantează seminţele dezastrului personal de mai tîrziu. Spinii care cresc acum pot face înaintarea pe drumul adolescenţei foarte dificilă. Cînd un părinte refuză să accepte provocarea sfidătoare a copilului, ceva se schimbă în relaţia dintre ei. Copilul începe să îşi privească părinţii cu lipsă de respect: sînt nedemni de el. O problemă chiar mai importantă pe care şi-o pune, este de ce părinţii îl lasă să facă lucruri rele dacă într-adevăr îl iubesc? Paradoxul copilăriei este că fiii şi fiicele noastre vor să fie conduse de părinţi, dar insistă ca părinţii să îşi cîştige dreptul de a-i conduce. (10)

Nu sînt dezvoltarea aufodisciplinei şi a încrederii în *sine* scopurile dumneavostră? Dacă da, cum se transformă, după părerea dumneavostră, disciplina *exterioară* aplicată de părinţi în capacitatea *interioară* de control a copilului?

Aţi pus o întrebare provocatoare, dar cred că dovedeşte o lipsă de înţelegere a copiilor. Sînt mulţi specialişti care susţin că părinţii nu trebuie să îşi disciplineze copiii din acelaşi motiv sugerat de întrebarea dumneavoastră: doresc dezvoltarea autocontrolului. Dar, deoarece copiilor le lipseşte maturitatea care generează acest autocontrol trec prin copilărie privaţi de *amîndouă* formele de control, exterior sau interior. Astfel, intră în maturitate fără ca vreodată să fi îndeplinit o sarcină grea, să fi acceptat un ordin neplăcut sau să se fi supus autorităţii celor mai vîrstnici. Ne putem

aştepta ca o astfel de persoană să exercite autocontrolul cînd devine matură? Nu cred. Nici nu cunoaşte semnificaţia acestui cuvînt.
Concepţia mea este că părintele trebuie să-l obişnuiască pe copil **cu** autocontrolul şi disciplina prin utilizarea influenţelor exterioare atunci cînd este mic. Cerîndu-i să se comporte într-un mod responsabil, copilul acumulează **o** experienţă valoroasă care îl va ajuta să îşi controleze impulsurile şi energiile. Apoi, pe măsură ce trece în perioada adolescenţei, transferul responsabilităţii de pe umerii părinţilor pe cei ai copilului devine tot mai clar. El nu mai este forţat să facă ceea ce a fost învăţat să facă în primii ani de viaţă. Să ilustrăm: unui copil trebuie să i se pretindă să îşi păstreze camera relativ curată cînd este mic. Apoi, pe la mijlocul adolescenţei, propriul său autocontrol va prelua iniţiativa şi îi va furniza motivaţia să continue această sarcină. Dacă totuşi nu o face, părintele trebuie să închidă uşa şi să-l lase să trăiască în murdărie, dacă este necesar. (11)

Am auzit despre seria de lecţii numită "Parent Effectiveness Training" (Pregătirea eficace a părinţilor), ţinute în multe părţi ale Americii. Ce părere aveţi despre ele?

Creatorul acestui program care are acum o răspîndire largă, este doctorul Thomas Gordon. Există mai mult de 8.000 de cursuri de acest gen în întreaga ţară. Ele oferă sugestii foarte folositoare în domeniile deprinderii de a asculta, a negocierilor părinte-copil şi de cultivare **a** toleranţei părinteşti.
Totuşi, după părerea mea, defectele importante ale filozofiei lui depăşesc beneficiile pe care le aduc aceste cursuri, lată cîteva din punctele slabe: (1) neînţelegerea rolului adecvat al autorităţii în cămin; (2) concepţia sa umanistă, care susţine că toţi copiii se nasc "buni" şi apoi învaţă să facă rău; (3) tendinţa sa de **a** minimaliza importanţa de a învăţa, sistematic, principiile spirituale în timpul anilor în care copilul poate fi uşor învăţat. (12)
(O discuţie completă despre aceste cursuri găsiţi într-o altă carte de James Dobson, **The Strong Willed Child - Copilul îndărătnic** .Capitolul 7.)

Doresc să comparaţi concepţia dumneavoastră despre disciplină cu cea a doctorului Thomas Gordon. Dînsul citează des cazul unui copil care intră în camera de zi, amenajată cu o mobilă scumpă şi se urcă cu picioarele pe scaune şi masă. Părinţii lui

se supără, spunîndu-l să îşi scoată pantofii murdari. Gordon arată cît de politicos! ar fi fost aceşti părinţi, dacă cel în cauză era un oaspete adult. L-ar fi rugat politicos să îşi scoată pantofii, dar cu siguranţă nu l-ar fi criticat sau disciplinat. Apoi, doctorul Gordon pune întrebarea, "Nu sînt şi copiii oameni? De ce nu îi tratăm cu acelaşi respect ca pe prietenii noştri adulţi?" Fiţi vă rog amabil şi comentaţi această ilustraţie.
L-am auzit pe doctorul Gordon relatînd acest caz şi am senzaţi-a că el conţine atît elemente adevărate, cît şi fapte distorsionate. Dacă ceea ce doreşte să scoată în evidenţă este nevoia de a arăta copiilor mai multă tandreţe şi respect, atunci, desigur, sînt de acord. Totuşi a pune semnul egalităţii între copil şi un oaspete al casei este o greşeală de raţionament. Nu am *nici o* responsabilitate să îi învăţ bunele maniere şi politeţea pe oaspeţii mei; însă, cu cetitudine, am această răspundere faţă de copiii mei. Mai mult, ilustraţia presupune că adulţii şi copiii gîndesc şi acţionează identic şi au aceleaşi nevoi, lucru care nu este adevărat. Deseori un copil se comportă agresiv cu scopul precis de a testa curajul părinţilor săi. El doreşte ca părinţii să stabilească limite clare şi ferme. Din contră, un musafir care îşi pune picioarele pe măsuţa de cafea, acţionează din ignoranţă sau insensibilitate.
în plus, această ilustraţie redefineşte relaţiile tradiţionale ale părinţilor cu copiii. în loc să îşi asume întreaga responsabilitate a educării, învăţării şi conducerii copiilor lor, părinţii se complac în starea de co-egali cu micuţul lor "oaspete" independent şi speră că, progresiv, copilul va înţelege.
Nu, copiii nu sînt oaspeţi ocazionali în familia noastră. Ei ne-au fost împrumutaţi pentru un timp, cu scopul de a-i iubi şi a zidi în ei o temelie puternică a valorilor pe care îşi vor construi viaţa. Vom răspunde în veşnicie pentru faptul că am neglijat această datorie. (13)

Doctorul Gordon şl alţii condamnă utilizarea "puterii" părinteşti, pe care o consideră sinonimă cu autoritatea părintească. Puneţi şi dumneavoastră semnul egalităţii între cele două cuvinte?
Nu, şi aceasta este diferenţa majoră dintre concepţia doctorului Gordon şi punctul meu de vedere. Din scrierile sale se pare că el consideră orice formă de autoritate părintească drept **o** asuprire lipsită de etică. După părerea mea, cele două concepte (autoritatea şi asuprirea) sînt tot atît de diferite ca şi dragostea şi ura. Puterea părintească poate fi definită drept **o** formă de manipulare pentru împlinirea unor scopuri adulte egoiste. Deci, desconsideră interesul copilului, îl neglijează, producînd astfel **o** relaţie bazată pe teamă şi intimidare. Instructorii din Marine Corps sînt recunoscuţi pentru exercitarea acestei puteri în procesul de instrucţie a recruţilor.
Din contră, autoritatea adecvată este definită ca o *conducere* iubitoare. Dacă nu există cei care adoptă deciziile şi cei care le respectă, rezultatul inevitabil este haosul, confuzia şi dezordinea în cadrul relaţiilor umane. Autoritatea exercitată cu dragoste este liantul care menţine ordinea socială şi este absolut necesară pentru funcţionarea unei familii.
Cîteodată îi spun băiatului meu, "Ryan, eşti obosit pentru că seara trecută te-ai culcat tîrziu. Vreau să te speli pe dinţi şi să te îmbraci în pijama." Cuvintele mele par doar **o** sugestie, dar dacă Ryan este înţelept, atunci el îşi dă seama cine face această sugestie. Dacă aceasta este puterea părinţilor, conform definiţiei doctorului Gordon, atunci să fie aşa. Nu am totdeauna timpul să negociez cu copiii mei şi nici nu mă simt obligat să ajung la un compromis cu ei. Am *autoritatea* să fac ce cred eu că este în interesul lui Ryan şi cîteodată nu negociez cu el ci îi cer pur şi simplu să mă *asculte.*
Faptul că el învaţă să se supună conducerii mele are o importanţă vitală pentru viitoarea sa supunere faţă de autoritatea iubitoare a lui Dumnezeu. Aceasta se deosebeşte enorm de mult de modul ostil de utilizare a puterii care rezultă din faptul că sînt net superior copilului meu. (14)

Ce părere aveţi despre concepţia doctorului Gordon, în legătură cu diferenţa dintre mesajele în care se accentuează "eu" şi acele mesaje care folosesc "tu"?
Ideea de bază a acestor două tipuri de mesaje, conţine un adevăr fundamental. Mesajele în care adresarea se face cu "eu" pot cere o schimbare sau o îmbunătăţire

fără a ofensa: "Diana, mă simt prost cînd vecinii văd cît de dezordonată este camera ta. Mi-ar face plăcere dacă ai face puţină curăţenie." Din contră, mesajele care accentuează cuvîntul "tu" atacă deseori persoana căreia îi sînt adresate, şi o face să adopte o poziţie defensivă: "De ce nu păstrezi curăţenie? Diana, pe zi ce trece devii tot mai leneşă şi iresponsabilă!" Sînt de acord cu doctorul Gordon că prima metodă de comunicare este superioară celei de a doua, şi a recomanda folosirea ei este un lucru înţelept.

Totuşi, să presupunem că, l-am dus pe fiul meu de patru ani, Marius, ia un magazin, şi încalcă toate regulile cunoscute. Face o criză de furie pentru că nu i-am cumpărat un balon, o loveşte pe fetiţa unui alt cumpărător şi cotrobăie cu mîna în vasul cu gume de mestecat. Cînd ies cu micuţul Marius din magazin, este foarte probabil că va auzi cîteva mesaje axate pe persoana a doua: "Cînd *ajungi* acasă, tinere, vei primi o bătaie pe cinste la funduleţul tău!"

Din nou subliniez concepţia mea că există momente cînd părintele nu acţionează ca tovarăş de joacă, sau egal al copilului, ci îl tratează de pe o poziţie de *autoritate.* în aceste momente, mesajele avîndu-l pe "tu" în centru sînt mai potrivite decît cele care exprimă propria frustrare.(15)

Doctorul Gordon afirmă că părinţii nu pot ştii care este interesul cel mai mare al copiilor. Susţineţi necesitatea de a lua decizii importante, pe deplin încrezători, pentru copii? De unde ştiţi că ceea ce faceţi se va dovedi, în final, folositor pentru copil?

Desigur, în calitate de părinte voi comite erori şi greşeli. Defectele mele umane nu pot fi ascunse şi, ocazional, copiii mei vor fi victime ale imperfecţiunii mele. Dar nu pot abandona responsabilitatea de părinte numai pentru că îmi lipseşte

înţelepciunea şi discernămîntul perfect. Pe lîngă acestea, am o perspectivă şi o experienţă pe care îmi bazez deciziile, mult superioară copiilor mei în acel moment. Eu *am fost* deja în locul spre care ei se îndreaptă acum.

Poate un exemplu pueril va fi ilustrativ. Fiica mea are un ham-ster (cu un nume lipsit de originalitate, Hammy) care are o pasiune mare pentru libertate. în fiecare noapte roade barele de metal ale cuştii sale, încercînd să treacă printre ele. Nu demult i-am urmărit eforturile pentru a evada. Dar, nu eram singurul care urmărea scena. Cu cîţiva metri în spatele meu, ascuns în umbră, era Sigmund, pisoiul nostru. Urechile sale ciulite, ochii scînteietori şi limba îi trădau sinistrele intenţii. Siggie se gîndea, "Haide, micuţule, scapă, să ajungi odată ia libertate. Muşcă barele acelea şi îţi promit că vei avea o experienţă mai fascinantă decît ai avut vreodată!"

Ce interesant, m-am gîndit, cea mai mare dorinţă a hamsterului i-ar fi adus o moarte instantanee, violentă, dacă ar fi reuşit în tentativa lui de evadare. Lui Hammy îi lipsea perspectiva de a-şi da seama de nebunia pe care era pe cale să o comită. Aplicarea acestei drame din lumea animalelor, experienţelor umane era prea evidentă ca să nu o remarc. Există ocazii cînd dorinţele arzătoare ale copiilor noştri ar provoca adevărate dezastre dacă ar fi îndeplinite. Ei ar alege ca oră de culcare miezul nopţii, nu s-ar duce la şcoală, s-ar uita la televizor la nesfîrşit şi ar mînca cîteva table de ciocolată pe zi. Mai tîrziu ei nu ar sesiza pericolul consumului de droguri, al relaţiilor sexuale premaritale şi al unei vieţii neîntrerupte de distracţii şi plăceri. întocmai ca şi hamsterul Hammy, le-ar lipsi "perspectiva" de a zări pericolele ascunse în umbră. Din nefericire, mulţi tineri sînt deja "devoraţi" înainte de **a** avea timpul să îşi dea seama că au comis o greşeala fatală.

Apoi, gîndurile mi-au mers şi mai departe, la relaţia mea cu Dumnezeu şi la problemele pe care le aduc înaintea Lui în rugăciune. M-am întrebat de cite ori l-am cerut lui Dumnezeu să deschidă uşa "cuştii" mele, fără să apreciez siguranţa pe care mi-o oferea. Am decis ca pe viitor să accept cu mai multă supunere răspunsurile negative pe care mi le va da în rugăciune.

întorcîndu-mă la întrebare, permiteţi-mi să repet faptul că deciziile pe care le iau pentru copiii mei nu dovedesc o înţelepciune infinită din partea mea. Totuşi, ele provin din dragostea mea şi din dorinţa arzătoare pe care o am de a face tot ce pot pentru binele

lor. Mai mult, rezultatele sînt încredinţate în mîna lui Dumnezeu, şi aceasta se întîmplă zilnic. (16)

Tatăl şi mama mea au fost adepţi! unei discipline severe, iar eu mă temeam de amîndoi **cînd eram mic. Pe de altă parte, verişoara mea a fost crescută într-o familie cu foarte puţine reguli. A fost răsfăţată şi a devenit o egoistă. Sînteţi amabil să faceţi o comparaţie între cele două metode de creştere a copiilor, cea care se bazează pe o disciplină strictă şi cea prea tolerantă?**

După părerea mea, ambele metode sînt dăunătoare pentru copii. Adoptarea unei discipline prea severe îl face pe copil să sufere de umilinţa dominaţiei totale. Atmosfera din casă este glacială şi rigidă, iar copilul trăieşte mereu cu frica pedepsei. Nu este capabil să ia nici o decizie personală şi este strivit sub talpa părintească. Din această asuprire sufocantă va rezulta o stare continuă de dependenţă, ostilitate şi chiar psihoze (boli psihice care se manifestă prin tulburări afective, mintale şi comportamentale, de care bolnavii nu sînt conştienţi -n.tr.). Cealaltă metodă, a toleranţei exagerate, are rezultate la fel de tragice. Copilul devine stăpîn pe sine însuşi prea devreme. Crede că toată lumea se învîrte în jurul său şi manifestă dispreţ şi lipsă de respect faţă de cei apropiaţi. în familia acestui copil domneşte haosul şi anarhia, iar mama lui este, de obicei, femeia cea mai iritabilă şi frustrată dintre toţi vecinii. Cînd copilul este mic, mama nu poate părăsi casa, deoarece ştie că nu poate lăsa copilul cu nimeni, din pricina răutăţii sale. Mai tîrziu, copilului îi va fi foarte greu să se supună celorlalte sfere ale autorităţii, cum ar fi şcoala, poliţia, lucrătorii din biserică şi chiar lui Dumnezeu.

Să rezumăm: amîndouă extreme ale exercitării autorităţii sînt dezastruoase pentru binele copilului. Siguranţa nu se găseşte decit pe terenul de mijloc, nu întotdeauna uşor de identificat pentru părinţi. (17)

126

JAMES DOBSON

Aţi afirmat că concepţiile dumneavoastră despre disciplină (şi familie în general) provin din Biblie. Pe ce pasaje vă bazaţi înţelegerea aspectelor educaţiei copiilor, mai ales în domeniul voinţei şi al transmiterii valorilor creştinismului?

Cele două răspunderi ale părinţilor apar deseori în Biblie, dar cel mai clar în următoarele două pasaje:

MODELAREA VOINŢEI

(Tatăl) să-şi chivernisească bine casa şi să-şi ţină copiii în supunere cu toată cuviinţa. (1 Timotei 3:4)

TRANSMITEREA VALORILOR

Copii, ascultaţi în Domnul de părinţii voştri, căci este drept. 'Să cinsteşti pe tatăl tău şi pe mama ta,' este cea dintîi poruncă însoţită de o făgăduinţă, 'ca să fii fericit şi să trăieşti multă vreme pe pămînt'. *Şi voi, părinţilor, nu întărîtap la mînie pe copiii voştri, ci creştep-i în mustrarea şi învăţătura Domnului* (Efeseni 6:1-4; sublinierile ne aparţin).

Faptul că al doilea pasaj porunceşte copiilor să asculte de părinţi dar această poruncă este imediat urmată de avertismentul adresat părinţilor în privinţa limitelor disciplinării este deosebit de semnificativ. Acelaşi model îl observăm şi în Coloseni 3:20-21:

Copii, ascultaţi de părinţii voştri în toate lucrurile, căci lucrul acesta place Domnului. Părinţi, nu întărîtaţi pe copiii voştri, ca să nu-şi piardă nădejdea.

Un alt pasaj, care îmi place mult, afirmă clar că relaţia părintelui cu copilul său trebuie să urmeze modelul relaţiei dintre om şi Dumnezeu. Această frumoasă interacţiune Dumnezeu-om este caracterizată printr-o dragoste inegalabilă în ceea ce priveşte tandreţea şi bunătatea. Aceeaşi dragoste îl împinge pe un tată binevoitor să călăuzească, să corecteze şi chiar să provoace puţină durere copilului, dacă este necesar, pentru binele său.

"Fiule, nu dispreţui pedeapsa Domnului şi nu îţi pierde inima cînd eşti mustrat de El. Căci Domnul pedepseşte pe cine iubeşte

127

ÎNŢELEGEREA ROLULUI DISCIPLINARII

(observaţi cum disciplinarea şi dragostea merg mînă în mînă), şi bate cu nuiaua pe orice fiu pe care-l primeşte. Suferiţi pedeapsa: Dumnezeu se poartă cu voi ca şi cu nişte fii. Căci, care este fiul pe care nu-l pedepseşte tatăl? Dar dacă sînteţi scutiţi de pedeapsă, de care toţi au parte, sînteţi feciori din curvie, nu fii. Şi apoi, dacă părinţii noştri trupeşti ne-au pedepsit, şi tot le-am dat cinstea cuvenită (observaţi că relaţia dintre disciplină şi respect era cunoscută şi acum 2000 de ani), nu trebuie oare cu atît mai mult

să ne supunem Tatălui duhurilor, şi să trăim? Este adevărat că orice pedeapsă, deocamdată pare o pricină de întristare şi nu de bucurie; dar mai pe urmă aduce celor ce au trecut prin şcoala ei, roadă dătătoare de pace a neprihănirii (Evrei 12:5-9,11).

Cartea Proverbelor este plină de instrucţiuni similare pentru părinţi, referitoare la importanţa autorităţii şi disciplinei. Să citäm doar cîteva exemple:

Nebunia este lipită de inima copilului, dar nuiaua certării o va dezlipi de el (Proverbe 22:15).

Nu cruţa copilul de mustrare, căci dacă îl vei lovi cu nuiaua, nu va muri. Lovind cu nuiaua îi scoţi sufletul din Locuinţa morţilor (Proverbe 23:13-14).

Cine cruţă nuiaua, urăşte pe fiul său, dar cine-l iubeşte îl pedepseşte îndată (Proverbe 13:24).

Nuiaua şi certarea dau înţelepciunea, dar copilul lăsat de capul lui face ruşine mamei sale (Proverbe 29:15).

Pedepseşte-ţi fiul şi el îţi va da odihnă, şi îţi va aduce desfătare sufletului (Proverbe 29:17).

De ce Biblia sprijineşte cu atîta vigoare autoritatea părintească? Nu alimentează ea oare capriciile adulţilor setoşi de putere, aşa cum susţin unii educatori moderni? Nu, conducerea părintească joacă un rol semnificativ în procesul dezvoltării copilului! învăţînd să se supună autorităţii (conducerii) iubitoare a părinţilor săi, copilul învaţă să se supună şi altor forme de autoritate cu care va veni în contact mai tîrziu. Modul în care îşi apreciază părinţii va da tonul atitudinii sale ulterioare faţă de profesori, directori de şcoală, poliţie, vecini şi şefi de la serviciu. Aceste forme de autoritate sînt necesare relaţiilor umane sănătoase. Lipsa respectului faţă de autoritate conduce la haos, anarhie şi o stare confuză pentru toţi

cei afectaţi. Şi, bineînţeles, respectul autorităţii pămînteşti îi va învăţa pe copii şi respectul faţă de autoritatea, plină de dragoste, a lui Dumnezeu însuşi.

în acest domeniu, ca şi în altele de altfel, Biblia ne oferă o temelie solidă pe care să aşezăm relaţiile părinte-copil. Convingerea mea este că ne-am îndepărtat de standardul atît de clar descris în Vechiul şi în Noul Testament, iar această deviere ne costă enorm de mult, preţ pe care-l plătim prin dezordinea socială în care ne aflăm. Autocontrolul, amabilitatea, respectul, caracterul paşnic pot fi din nou prezente în America de astăzi, în familiile şi în şcolile noastre, dacă ne-am întoarce iarăşi spre această resursă biblică. (18)

CAPITOLUL 8

miiimmmmmmmmmmmmmmmm

CUM SÂ DISCIPLINAM

131

Recunosc, teoretic, nevoia de a-mi asuma răspunderea pentru copiii mei, dar aceasta nu este suficient ca să mă ajute să-i disciplinez aşa cum trebuie. Nu aţi putea să îmi oferiţi unele instrucţiuni care să mă ajute să-mi îndeplinesc în mod corespunzător slujba de părinte?

Bineînţeles, iată un plan cu caracter general, în şase puncte, pe care cred că îl puteţi aplica. Aceste principii reprezintă esenţa convingerilor mele despre disciplinarea copiilor.

în primul rînd: Definiţi limitele înainte de a cere respectarea lor. Cel mai important pas în orice procedeu este stabilirea *în avans* **a** unor limite rezonabile. Copilul trebuie să ştie care este comportarea acceptabilă şi care nu, *înainte* de **a** fi făcut răspunzător pentru aceasta. Stabilirea acestor condiţii prealabile va elimina sentimentul copleşitor al nedreptăţii, resimţit de copil cînd este pedepsit pentru incidente sau greşeli pe care nu le înţelege. Dacă nu aţi stabilit nici o limită, nu cereţi respectarea vreuneia!

în al doilea rînd: Cînd sînteţi provocat intenţionat, răspundeţi încrezător. Odată ce copilul a înţeles ce **i se** cere, trebuie făcut responsabil pentru comportarea sa. Aceasta sună frumos şi pare uşor de aplicat, dar, aşa cum am văzut deja, majoritatea copiilor vor asalta autoritatea părinţilor şi dreptul lor de a conduce. Cînd se răzvrăteşte, copilul ia în considerare dorinţele părinţilor săi şi, sfidător, încearcă să le nesocotească. Ca un general de armată,

va calcula riscurile potenţiale, îşi va aduna forţele şi va ataca duşmanul cu toate gurile de foc de care dispune. Cînd astfel de confruntări faţă în faţă au loc, este

extrem de important ca adultul să obţină o victorie decisivă şi să afişeze o încredere nezguduită în el însuşi. Copilul a manifestat clar dorinţa lui de a se lupta şi părinţii trebuie să fie suficient de înţelepţi să nu-l dezamăgească! *Nimic* altceva nu este mai distrugător pentru autoritatea părintească, decît ca mama sau tatăl să piardă această bătălie. Cînd părinţii pierd mereu astfel de confruntări, recurgînd la lacrimi, lamentări şi alte forme de exprimare a frustrării, vor avea loc schimbări dramatice în modul în care copilul îşi "vede" părinţii. în loc să fie lideri siguri pe ei şi încrezători, sînt moi, apatici, lipsiţi de energie, nedemni de respect sau cinste.

în alt treilea rînd: Distingeţi provocările intenţionate de actele copilăreşti. Un copil nu trebuie bătut pentru acţiuni care nu reprezintă sfidări la adresa autorităţii părinteşti. Dacă uită să hrănească cîinele, uită să îşi facă patul sau să arunce ceva la gunoi, dacă uită racheta de tenis a tatălui afară în ploaie sau îşi pierde bicicleta, amintiţi-vă că aceste acţiuni sînt tipice copilăriei. Acesta este, foarte probabil, mecanismul prin care mintea lor imatură se protejează de îngrijorările şi stresul adulţilor. învăţaţi-l cu blîndeţe să procedeze mai bine data viitoare. Dacă nu repurtaţi nici un succes astfel, atunci este bine să-l confruntaţi cu consecinţele inevitabile ale comportării sale iresponsabile (cum ar fi munca pentru obţinerea unor lucruri pe care le-a pierdut, sau privarea de aceste lucruri). Totuşi, iresponsabilitatea copilărească este total diferită de provocările sfidătoare şi trebuie tratată cu mai multă răbdare.

în al patrulea rînd: Asiguraţi-l din nou de dragostea dumneavoastră şi învăţaţi-l după încheierea confruntării. După o perioadă de conflicte în care părintele şi-a afirmat dreptul de conducere (mai ales dacă pentru copil rezultatul a fost plînsul) copiii între doi şi şapte ani (chiar şi mai mari), ar putea simţi nevoia să fie iubiţi şi asiguraţi de dragostea părintească. Deschideţi-vă braţele şi primiţi-l! îmbrăţişaţi-l strîns şi spuneţi-i că îl iubiţi. Legănaţi-l cu blîndeţe şi aduceţi-i aminte din ce motiv a fost pedepsit şi cum poate evita, pe viitor, astfel de necazuri. Aceste momente de comunicare zidesc dragostea, fidelitatea şi unitatea

în cadrul familiei. Pentru familia creştină este foarte importantă rugăciunea împreună cu copilul după aceste conflicte, recunoscînd înaintea lui Dumnezeu că *toţi* am păcătuit şi nimeni nu este perfect. Iertarea divină este o experienţă minunată, chiar şi pentru un copil mic.

în al cincilea rînd: Evitaţi cerinţele imposibile. Fiţi absolut siguri că odrasla dumneavoastră este *capabilă* să îndeplinească cerinţele formulate. Niciodată să nu pedepsiţi un copil pentru că udă involuntar patul, nu s-a obişnuit pe oliţă pînă la un an, sau pentru că nu are rezultate şcolare deosebite, dacă nu este dotat pentru aceasta. Cerinţele exagerate îl pun pe copil într-o situaţie fără ieşire şi acest lucru va produce pagube inevitabile capacităţii sale emoţionale.

în al şaselea rînd: Lăsaţi ca dragostea să vă conducă! O relaţie bazată pe dragoste şi afecţiune este foarte posibil să devină o relaţie sănătoasă, chiar dacă vor apare şi greşelile inevitabile ale părinţilor. **(1)**

Doresc să controlez şi să conduc în mod corespunzător copilul încăpăţînat pe care îl am, dar îmi este teamă să nu distrug spiritualitatea sa (spiritul) şi să dăunez emoţiilor sale. Cum pot să îl corectez atunci cînd se comportă rău, fără să rănesc concepţia pe care o are despre sine?

Observ că nu faceţi distincţia între distrugerea *spiritului* copilului şi modelarea *voinţei* lui.Spiritul uman, aşa cum îl definesc eu, este legat de respectul de sine şi de valoarea personală pe care şi-o atribuie copilul. în acest sens, este extrem de fragil la foafe vîrstele şi deci trebuie tratat cu multă grijă. Ca părinte, aţi evaluat corect uşurinţa cu care poate fi distrus spiritul copilului... prin ridiculizare, lipsă de respect, ameninţările de a retrage dragostea şi respingerea verbală. *Orice* lucru care diminuează respectul de sine al copilului, poate fi dăunător spiritului său.

Dar, deşi spiritul este fragil şi trebuie tratat cu atenţie, voinţa este de fier. Este una din puţinele componente intelectuale înzestrată cu toate posibilităţile, încă de la naştere. într-un număr recent al revistei *Psychology Today,* se arată exact această

caracteristică, descoperită în urma unor cercetări efectuate asupra

nou-născuţilor: "Un nou-născut ştie cine este, încă înainte să aibă cuvintele prin care să o spună. Deliberat, caută să obţină controlul asupra mediului său înconjurător, mai ales asupra părinţilor." Această descoperire ştiinţifică, nu spune nimic nou părinţilor copiilor cu o voinţă puternică. Ei s-au **tîrît** pe parchet cu el în braţe, la ore mici din noapte, ascultînd cum acest mic dictator îşi face cunoscute dorinţele, într-un mod cît se poate de clar.
Mai tîrziu, un copil sfidător poate să îşi ţină respiraţia pînă îşi pierde cunoştinţa. Oricine a fost martor la manifestarea plenară a sfidării deliberate, a fost şocat de puterea ei. Recent, un copil de trei ani, avînd o voinţă destul de puternică, a refuzat să asculte un ordin direct al mamei lui, spunînd, "Tu nu eşti decît *mămica* mea, ştii!" O altă mămică mi-a scris despre confruntarea cu fiul ei de trei ani, care a refuzat să mănînce o anumită mîncare. Datorită insistenţei mamei, copilul s-a înfuriat atît de tare că nu a mîncat şi nu a băut *nimic* timp de două zile. A slăbit şi a intrat într-o stare letargică, dar şi-a aparat cu fermitate punctul de vedere. Mama s-a îngijorat şi, aşa cum era de aşteptat, s-a învinovăţit singură de această situaţie. în final, tatăl l-a privit pe băiat drept în ochi şi l-a convins că va primi o bătaie binemeritată dacă nu mănîncă. Această manevră a pus capăt conflictului. Copilul s-a predat. A început să înghită tot ce a apucat cu o poftă teribilă.
Spuneţi-mi, vă rog, de ce aşa puţini specialişti în creşterea copiilor au recunoscut existenţa acestei sfidări voluntare? De ce au scris atît de puţin despre ea? Părerea mea este că acceptarea acestei realităţi ar infirma concepţia potrivit căreia copiii se nasc plini de bunătate şi puritate şi doar apoi "învaţă" să facă rău. Celor care susţin această concepţie, ce priveşte totul în roz, nu le pot spune decît, "Mai priviţi încă o dată!"
întorcîndu-mă la întrebarea dumneavoastră, obiectivul pe care trebuie să-l urmăriţi este modelarea voinţei copilului, lăsîndu-i intact spiritul. (2)
Dar cum pot face aceasta? Cum pot modela voinţa fiului meu de nouă ani, fără să îi distrug spiritul?
Acest lucru poate fi îndeplinit prin stabilirea unor limite rezonabile, menţinerea lor cu dragoste şi evitarea oricăror sugestii, cum ar fi: copilul este nedorit, se putea şi fără el, este prost, nebun, urît, reprezintă o povară, încurcă părinţii sau o altă remarcă

de genul acesta. Orice acuzaţie care atacă valoarea copilului, cum ar fi "Eşti atit de prost!" sau "De ce nu poţi lua şi tu note mari, la fel ca şi sora ta?" sau " Din ziua în care te-ai născut, îmi stai în gît!" poate costa enorm de mult.
Eu recomand că ar fi mai bine ca data viitoare, cînd fiul vă sfidează, să-i răspundeţi într-un mod decisiv. Nu trebuie să strigaţi sau să aruncaţi în luptă şi alte acuzaţii, cu toate că trebuie să afle cît mai curînd că sînteţi foarte serios cu privire la ce aţi spus. Probabil că trebuie să îi administraţi o bătaie şi să îl trimiteţi la culcare cu o oră sau două mai devreme.Dimineaţa următoare purtaţi o discuţie raţională, asiguraţi-l de dragostea dumneavoastră neclintită şi începeţi relaţia bună din nou. Majoritatea preadolescenţilor răspund excelent la aceste întîlniri în doi bazate pe dragoste şi disciplină. Este o combinaţie imbatabilă. (3)
Avem un copil încăpăţînat şi ne este incredibil de greu să îl stăpînim. Credem sincer că ne îndeplinim slujba de părinţi tot atît de bine ca şi alţii, şi totuşi copilul încalcă toate regulile şi ne sfidează autoritatea. Cred că avem nevoie de încurajare. Mai întîi, spuneţi-mi dacă un copil cu o voinţă deosebit de puternică poate fi determinat să zîmbească, să accepte să facă ceva şi să coopereze? Dacă da, cum se poate realiza aceasta? Şi în al doilea rînd, care va fi viitorul fetiţei noastre? Prevăd numai necazuri, dar mă întreb dacă această previziune este justificată?
Nu există nici o îndoială cu privire la aceasta. Un copil recalcitrant, aşa cum este al dumneavoastră, este dificil de controlat, chiar dacă părinţii sînt îndemînatici şi dedicaţi slujbei lor. S-ar putea să fie nevoie de cîţiva ani pentru **a** o aduce la nivelul ascultării, într-o oarecare măsură, şi la cooperare cu ceilalţi membri ai familiei. în timpul acestui program de educare, nu trebuie să intraţi în panică. Nu încercaţi să realizaţi această transformare peste noapte. Trataţi fetiţa cu dragoste şi demnitate, dar cereţi-i să vă urmeze sfatul. Alegeţi cu grijă aspectele care fac obiectul disputelor, apoi acceptaţi provocările ei în aceste domenii şi *cîştigaţi-le* într-un mod decisiv. Recompensaţi orice gest pozitiv, de cooperare, oferindu-i toată atenţia, afecţiunea şi lauda verbală. După aceasta, luaţi două aspirine şi chemaţi-mă în

dimineaţa următoare.

în legătură cu a doua jumătate a întrebării dumneavoastră, trebuie să admit că, dacă fata *nu va fi disciplinată corespunzător,* va intra mai tîrziu în categoria tinerilor cu "riscuri mari" de comportare antisocială. Un astfel de copil probabil că va provoca profesorii la şcoală, va pune la îndoială sistemul de valori care i-a fost transmis şi se va răzvrăti împotriva tuturor celor care îl vor conduce. Cred că aceşti copii sînt mai înclinaţi spre promiscuitatea sexuală, consumul de droguri şi rezultatele slabe la învăţătură. Desigur, această previziune nu este obligatorie, datorită complexităţii personalităţii umane, care face imposibilă anticiparea exactă a comportamentului viitor.
Pe de altă parte, pericolele pe care le-am descris sînt reduse dacă părinţii modelează voinţa copilului în primii ani de viaţă. Din acest motiv, viitorul fetei dumneavoastră nu este sumbru. Convingerea mea este că un copil cu voinţă puternică are mai mult caracter şi potenţial pentru o viaţă folositoare, decît copilul aflat la polul opus, mai apatic. Cheia dezvoltării acestui potenţial este obţinerea controlului asupra voinţei copilului şi, la momentul potrivit, transferarea controlului asupra fetei, pe măsură ce se apropie de sfîrşitul adolescenţei.
Pare simplu, nu-i aşa? Este o sarcină grea, dar Dumnezeu vă va ajuta să o duceţi la îndeplinire. (4)
Aţi descris natura sfidării deliberate şi modul în care se pot ocupa părinţii de aceasta. Este însă orice comportare greşită, intenţionată?
Nu. Nu orice neascultare este o "provocare" a copilului, aşa cum am descris-o. Antagonismul şi negativismul copilului poate proveni din oboseală, dezamăgire, frustrare, boală sau respingere şi deci trebuie interpretat ca un semnal ce trebuie luat în considerare. Poate că cel mai dificil lucru în slujba de părinte este tocmai această deosebire a diferitelor comportamente. Conduita negativă poartă întotdeauna în sine un mesaj pe care părinţii trebuie să-l decodifice înainte să răspundă.
De exemplu, copilul poate spune, "Simt că nu sînt iubit, acum că mai am un frăţior, care plînge tot timpul. Mama se ocupa de mine înainte; acum nimeni nu mă mai doreşte." Cînd un mesaj de acest gen răzbate prin rebeliunea copilului, părinţii trebuie, obligatoriu, să-l împace. Cînd un copil de doi ani strigă cînd îl duci

la culcare, are cu siguranţă ceva de comunicat. Dacă este speriat de întunericul din camera sa, răspunsul adecvat trebuie să difere de cel dat în situaţia cînd plînge, pur şi simplu, pentru că nu vrea să se culce. Arta de a fi un bun părinte este legată de interpretarea corectă a mesajelor comportamentale. (5)
Copilul meu de şase ani a devenit, deodată, nepoliticos şi obraznic. Mi-a spus, "să-mi văd de treabă" cînd l-am rugat să ducă gunoiul. Cînd este nervos mă face în fel şi chip. Cred că este important să-i permit să îşi exprime emoţiile, deci nu am reacţionat. Sînteţi de acord?
Categoric, nu. Fiul dumneavoastră este conştient de provocările pe care le lansează şi aşteaptă să vadă cît de departe poate merge. Această conduită, dacă nu va fi controlată, va continua să se deterioreze din zi în zi, lipsa respectului accentuîn-du-se cu fiecare confruntare. Dacă nu-l veţi descuraja, vă puteţi aştepta la experienţe neplăcute, chiar violente, în timpul adolescenţei. Deci, conduita pentru care pedeapsa este absolut necesară, este cea care atacă direct persoana părintelui (sau a profesorului) şi rolul de conducător al acestuia, în special dacă copilul a ştiut foarte clar că nu trebuia să se comporte astfel.
Cu privire la exprimarea sentimentelor de mînie (supapa ei de eliminare), se poate permite copilului să îşi exprime sentimentele cele mai puternice, fără însă a jigni şi

insulta. Un atac, printre lacrimi, de genul, "Nu ai fost corectă cu mine şi m-ai pedepsit de faţă cu prietenii mei," trebuie acceptat, iar răspunsul poate fi liniştit şi onest. Dar, un părinte nu ar trebui niciodată să permită copilului său să spună, "Eşti atît de ignorant, încît mai bine ai face să mă laşi în pace!" Prima afirmaţie este o exprimare realistă a frustrării resimţită de copil într-o împrejurare specifică; a doua este un atac îndreptat împotriva demnităţii şi autorităţii părinteşti. După părerea mea, a doua afirmaţie este dăunătoare pentru ambele generaţii şi trebuie descurajată. (6)

Cum să răspund copilului meu care îmi spune, "Te urăsc," atunci cînd este supărat?

Dacă copilul meu mi-ar arunca această remarcă *pentru prima dată,* într-un moment de supărare intensă, probabil că aş aştepta

pînă se liniştеşte şi apoi, sincer şi plin de dragoste, i-aş spune, "Charlie, ştiu că ai fost foarte supărat adineaori cînd ne-am certat, şi cred că este bine să vorbim despre ceea ce simţi tu. *Toţi* copiii se mai supără din cînd în cînd pe părinţii lor, mai ales dacă au impresia că nu au fost trataţi corect. îţi înţeleg supărarea şi îmi pare rău că am ajuns într-o astfel de situaţie, dar aceasta nu te scuză pe tine să spui, Te urăsc!' Vei învăţa că eu, oriclt de tare mă vei supăra prin ceea ce faci, nu îţi voi spune *niciodată,* Te urăsc' Nici ţie nu îţi permit să vorbeşti astfel. Cînd oamenii se iubesc, aşa cum facem noi, nu doresc să îşi provoace rău unul altuia. M-a durut ceea ce ai spus tu tot atît de mult cît te-ar fi durut şi pe tine dacă eu ţi-aş fi spus aceleaşi cuvinte. Mai bine spune-mi ce ţi-a provocat supărarea şi te voi asculta cu atenţie. Dacă eu am greşit, voi face tot posibilul să schimb situaţia. Vreau să ştii că poţi spune *orice vrei,* chiar dacă sentimentele tale nu sînt tocmai plăcute. Dar, nu îţi permit să strigi şi să-mi arăţi lipsă de respect. Dacă te porţi copilăreşte, trebuie să te pedepsesc. Ai ceva de spus? (Dacă nu, îmbrăţişează-mă, deoarece te iubesc!)" Scopul meu ar fi să permit eliminarea sentimentelor negative, însă fără încurajarea comportării violente şi lipsite de respect. (7)

Care este cea mai frecventă eroare comisă de părinţi în procesul de disciplinare a copiilor?

în opinia mea, greşeala cea mai des întîlnită este utilizarea *greşită* a mîniei cu scopul obţinerii controlului asupra copiilor. Nici o altă metodă de influenţare a fiinţelor umane (de orice vîrstă) nu este mai ineficientă decît utilizarea iritării şi mîniei. Cu toate acestea, *majoritatea* adulţilor recurg, în primul rînd, la reacţiile lor emoţionale, pentru a se asigura de colaborarea copiilor. Un profesor a spus următoarele la postul naţional de televiziune, "îmi place să fiu profesor, dar urăsc corvoada zilnică de a preda. Elevii mei sînt atît de greu de controlat, încît aproape tot timpul îl irosesc înfuriindu-mă şi încercînd să ţin clasa sub control." Ce frustrare teribilă trebuie să simţi dacă ţi se cere să fi rău şi nervos în fiecare zi, an după an. Şi totuşi, mulţi profesori (şi părinţi) nu cunosc o altă metodă de a conduce copiii. Credeţi-mă, este extenuant şi nu dă rezultate.

Gîndiţi-vă la motivaţiile *proprii.* Să presupunem că vă întoarceţi de la servici cu maşina, şi aţi depăşit limita de viteză cu 50 de

kilometri pe oră. La colţul străzii stă un poliţist solitar, care nu are la dispoziţie nici un mijloc să vă pedepsească. Nu are o maşină a poliţiei, sau **o** motocicletă; nu are insignă de poliţist, nu poartă armă şi nu are nici măcar carneţelul cu amenzi. Tot ce i s-a spus să facă este să stea la colţ şi să împroaşte cu injurii pe toţi cei care încalcă legile circulaţiei. Aţi încetini maşina numai pentru că poliţistul agită pumnul în semn de protest la adresa dumneavoastră? Desigur că nu! Probabil că, în trecere, i-aţi face un semn cu mîna. Agitaţia şi mînia sa nu va face nimic altceva decît să îl pună într-o stare ridicolă.

Dar să examinăm şi o situaţie puţin diferită. Nimic nu îl influenţează pe domnul Şofer

mai mult decît să vadă o maşină alb-albastră care îl urmăreşte cu toată viteza, cu farurile luminînd puternic şi sirena urlînd. Cînd şoferul opreşte, un poliţist demn, politicos, se apropie de fereastra maşinii. Poliţistul are aproape doi metri, o voce gravă care nu prevesteşte nimic bun, iar la ambele şolduri are cîte un pistol. "Domnule," spune el ferm dar politicos, "radarul nostru indică faptul că aţi circulat cu 90 de kilometri pe oră într-o zonă în care nu aveţi voie decît cu 60 de kilometri pe oră. Vă rog să îmi prezentaţi permisul de conducere." îşi deschide carneţelul de amenzi şi se apleacă spre dumneavoastră. Nu a manifestat nici o urmă de ostilitate şi nici nu v-a supus unei critici vehemente, totuşi sînteţi cu moralul la pămînt. Vă tremură mîinile în timp ce căutaţi documentul cerut. De ce vă sînt mîinile transpirate şi gura uscată? De ce bate inima aşa de tare? Deoarece *acţiunea* pe care reprezentantul legii o va duce la îndeplinire este extrem de neplăcută. Deci, *acţiunea* lui este cea care va influenţa comportarea dumneavoastră ulterioară la volan. *Acţiunea* disciplinară influenţează conduita; mînia nu. De fapt, sînt convins că mînia adulţilor produce un fel de dispreţ în mintea copiilor. Ei îşi dau seama că frustrarea noastră se datorează incapacităţii noastre de a controla situaţia. Faţă de copii, noi reprezentăm justiţia şi totuşi ne aflăm pe punctul de a ceda lacrimilor, ridicînd din umeri neputincioşi şi proferînd ameninţări şi avertismente goale. Să vă pun o întrebare. *Aţi* respecta un judecător care izbucneşte în astfel de crize emoţionale atunci cînd judecă? Cu certitudine că nu. De aceea sistemul juridic este astfel conceput încît să afişeze obiectivitate şi demnitate.
Nu recomand părinţilor şi profesorilor să ascundă de copii emoţiile legitime. Nu sugerez să fim nişte roboţi binevoitori şi lipsiţi

de reacţie, care păstrează totul în interior. Există momente cînd băieţii şi fetele noastre ne jignesc şi sînt neascultători. în aceste momente iritarea este perfect justificată. De fapt, ea *trebuie* manifestată, altfel o să părem falşi. Lucrul pe care doresc să îl scot în evidenţă este că adeseori mînia devine o *unealtă* utilzată conştient pentru atingerea scopului de **a** influenţa comportamentul. Este ineficientă şi dăunează relaţiilor dintre generaţii. (8)

Ce loc trebuie să ocupe frica în atitudinea copilului faţă de tatăl şi mama sa?

între "teama" respectuoasă, sănătoasă şi frica distructivă există o mică diferenţă. Copilul trebuie să ştie să se teamă de consecinţele sfidării deliberate a părinţilor, dar nu este necesar ca el să se trezească noaptea şi să se gîndească la duritatea şi ostilitatea părinţilor. Poate că un exemplu va ilustra diferenţa dintre cele două nuanţe ale fricii. O autostradă aglomerată poate fi un loc periculos pentru a face o plimbare. De fapt, ar fi o sinucidere ca vineri după-amiază să faci slalom printre şirurile de maşini aflate în plină viteză. Nu sînt atît de nebun încît să îmi aleg un astfel de loc pentru a face puţină mişcare, deoarece mă tem de automobilele care se deplasează cu viteză. Atît timp cît nu mă port într-un mod ridicol, nu trebuie să mă tem. Nu sînt ameninţat de acest pericol, fiindcă el apare doar ca o reacţie la sfidarea mea neobrăzată. Doresc să fiu privit de copilul meu în acelaşi mod. Atît timp cît el nu se hotărăşte să mă provoace, trăieşte într-o siguranţă totală. Nu trebuie să tresară dacă, din întîmplare, îmi frec sprîncenele. Nu trebuie să se teamă că îl voi ridiculiza sau trata fără blîndeţe. Se poate bucura de o siguranţă completă, pînă cînd se decide să mă sfideze. Atunci va face faţă consecinţelor. Acest concept al fricii, care poate fi mai bine numit "teamă" sau "respect" îşi are modelul în relaţia lui Dumnezeu cu oamenii. Sîntem învăţaţi că "frica de Domnul este începutul înţelepciunii." Dumnezeu este în acelaşi timp un Dumnezeu al justiţiei dar şi al dragostei şi milei infinite. Aceste atribute sînt complementare şi ar trebui să existe, respectînd scara valorilor, şi în căminul nostru. (9)

Am un fiu de cinci ani, recalcitrant, şi îmi dau toată silinţa să îndeplinesc sarcina de a-i

modela voinţa. Dar, ca să fiu sincer, sufăr aproape permanent de sentimente de vinovăţie şi îndoială. Nu demult am fost foarte deprimată de adevăratul război care se desfăşoară între noi. Oare şi alţi părinţi, care au copii la fel de încăpăţînaţi, se simt la fel?
Da, mulţi se simt astfel. Una din probleme este că experţii" le-au spus părinţilor că slujba de părinte este o nimica toată, dacă o îndeplineşti aşa cum trebuie. Această idee determină o puternică autocondamnare a părinţilor cînd lucrurile nu se desfăşoară chiar atît de lin în familie. Nimeni nu le-a spus că a fi părinte este dificil, deci se acuză singuri de tensiunea existentă, la un moment dat, în familie. S-au gîndit că vor fi părinţi iubitori şi eficienţi care nu vor face altceva decît vor citi poveşti unor îngeraşi de copii, în jurul focului din cămin. Diferenţa dintre realitatea vieţii şi dorinţele noastre, provoacă frică şi întristare.
Sînt bucuros că aţi exprimat sentimentele dumneavoastră de vinovăţie şi tristeţe. Aceasta este important. Permiteţi-mi să vă sugerez trei lucruri care vă vor linişti şi ajuta: (1) *Nu* este numai vina dumneavoastră, (2) Nu va fi întotdeauna atît de greu, (3) Probabil vă descurcaţi mult mai bine decît credeţi. Nu vă descurajaţi. într-o zi, copilul recalcitrant pe care îl aveţi va deveni un cetăţean respectabil şi harnic, a cărui sursă unică de descurajare vor fi conflictele pe care le va avea cu copilul său încăpăţînat. (10)
Mi-am dat seama că este mai uşor să îi spun copilului meu "Nu" decît "Da," chiar dacă lucrul pe care îl cere nu este important. Mă întreb de ce răspund, automat, negativ?
Este uşor să te obişnuieşti să spui "Nu" copilului.
"Nu, nu poţi intra."
"Nu, nu o să cumpărăm un cîine."
"Nu, nu poţi vorbi la telefon."
"Nu, nu poţi rămîne la prietenul tău."
Noi, părinţii am fi putut răspunde afirmativ la toate aceste cereri, dar am ales, automat, varianta negativă. De ce? Fiindcă nu avem timp să ne gîndim la consecinţe, activitate care ne cere prea mult efort, fiindcă ar putea exista un pericol în cererea lor; fiindcă

copiii ne cer o mie de favoruri pe zi, şi este mai comod să ie refuzăm pe toate.
Deşi fiecare copil trebuie să se obişnuiască să i se refuze unele lucruri extravagante, este nevoie ca părinţii să analizeze fiecare cerere în parte. Există atît de mulţi "Nu" în viaţă, încît ar trebui să spunem "Da,"ori de cîte ori este posibil.
în cartea sa, *How to Father* (Cum să fii tată), doctorul Fitzhugh Dodson extinde această idee, spunînd că este necesară "petrecerea unui timp cu copilul cînd nu îi ceri nimic, un timp cînd amîndoi să se bucure unul de altul." Sînt de acord. **(11)**
Copiii vecinilor mei sînt neastîmpăraţi şi lipsiţi de respect faţă de adulţi. Nu cred că am dreptul să-i disciplinez pe copiii vecinilor. Cum pot rezolva această problemă?
Vecinii care sînt părinţi *trebuie* să înveţe să vorbească unul cu celălalt despre copii, dar aceasta cere efort! Nu există o cale mai rapidă să superi o mamă, decît ca o altă mamă să-i critice preţiosul puişor. într-adevăr, este un subiect delicat. Din acest motiv, vecinătatea dumneavoastră este una tipică, deoarece feedback-ul despre comportarea copiilor ajunge rareori la părinţi. Copiii ştiu că adulţii nu prea comunică între ei şi profită de aceasta. Fiecare bloc are nevoie de o mamă care să aibă curajul să spună, "Vreau să aflu ce face copilul meu atunci cînd îl scap din vedere. Dacă este rău cu ceilalţi, doresc să aflu. Dacă este lipsit de respect faţă de adulţi, vă rog să îmi comunicaţi. Nu o să consider toate acestea drept bîrfe, şi nu mă voi supăra pe nimeni care vine să îmi spună ce face copilul meu. Sper că veţi lua în considerare şi părerea mea despre copiii voştri. Nici unul din băieţii şi fetele noastre nu este perfect şi vom şti mai bine cum să-i educăm dacă reuşim să comunicăm între noi, ca adulţi cu simţul răspunderii." (12)
Am divorţat de soţul meu, deci întreaga sarcină a educării copiilor apasă pe umerii mei. Cum schimbă această situaţie recomandările dumneavoastră despre disciplinarea din familie?
Nicicum. Principiile unei bune educaţii rămîn valabile, indiferent care este starea familiei. Desigur, sarcina se îngreunează dacă numai un părinte îi învaţă pe copii aceste principii, fără nici un

sprijin atunci cînd copiii îl sfidează în mod intenţionat. Trebuie să jucaţi rolul de tată *şi* mamă,

lucru nu tocmai uşor. Cu toate acestea, copiii nu vă vor face nici o concesie datorită handicapului pe care îl aveţi. Trebuie să le cereţi şi să vă cîştigaţi respectul, altfel nu îl veţi primi. (13)

Fetiţa mea este, uneori, dulce ca mierea, alteori de nesuportat. Cum o putem scoate din starea ei de indispoziţie, în care se află uneori, deşi nu a făcut ceva care să merite o pedeapsă serioasă?

Vă sugerez să o luaţi în braţe şi să-i vorbiţi în felul următor: "Nu ştiu dacă ţi-ai dat seama sau nu, dar ai două 'personalităţi.' Personalitatea se referă la felul în care acţionezi, vorbeşti şi te porţi. Una din personalităţile tale este dulce şi iubitoare. Nimeni nu poate fi mai adorabil şi fericit decît tine cînd ai această personalitate. îţi place ceea ce faci, şi toată familia este fericită. Tot ce ai de făcut este să apeşi un mic buton roşu şi 'Ding' cealaltă personalitate apare. Este capricioasă, gălăgioasă şi prostuţă. Vrea să lupte cu fratele ei şi nu o ascultă pe mama. Se trezeşte morocănoasă dimineaţa, şi rămîne bosumflată toată ziua. Acum, ştiu că poţi apăsa butonul roşu pentru a apărea personalitatea bună sau cea rea. Uneori trebuie să te pedepsesc, ca să apeşi cum trebuie pe buton. Dacă vei continua să apeşi greşit, aşa cum ai făcut astăzi toată ziua, te voi face să ai cîteva momente cam neplăcute, într-un mod sau altul. M-am săturat de caracterul acesta bosumflat şi vreau să-l văd pe cel vesel. Putem face un tîrg?"

Cînd disciplinarea devine un joc, ca în conversaţia de mai sus, aţi atins scopul propus, fără conflicte şi animozitate. **(14)**

Copilul nostru de şase ani este foarte negativist şi dezagreabil. Toată familia suferă din cauza lui şi încercările noastre de a-l disciplina nu au dat nici un rezultat. Pur şi simplu, este mai tot timpul "acru." Cum să ne ocupăm de el?

Obiectivul educaţiei unui astfel de copil este definirea schimbărilor necesare şi apoi menţinerea lor cînd apar. Din nefericire, atitudinile sînt prea abstracte pentru capacitatea de

înţelegere a unui copil de şase ani şi aveţi nevoie de un sistem care va clarifica în mintea lui "ţintele de atins". Pentru aceasta, am conceput o diagramă a atitudinilor (vedeţi ilustraţia) care transformă aspectele subtile ale conduitei în termeni matematici, mult mai concreţi. Vă rog să luaţi aminte: acest sistem *nu* este adecvat copiilor care, întîmplător, au avut o zi proastă, sau manifestă o indispoziţie temporară datorită oboselii, bolii sau unor factori ai mediului înconjurător. Ea reprezintă o metodă de remediere care ajută la schimbarea durabilă a atitudinilor lipsite de respect sau negative, făcîndu-l pe copil conştient de problema sa.

Diagrama atitudinilor trebuie pregătită şi apoi multiplicată întrucît se va folosi una pe zi. Scrieţi cîte un X în pătratul fiecărei categorii şi apoi faceţi totalul punctelor "cîştigate" pînă la ora culcării. Deşi evaluarea rezultatului pare copilului obiectivă, părintele poate influenţa totalul calculîndu-l înainte (asta înseamnă a trişa). Mama şi tata vor dori ca Juniorul să obţină 18 puncte în prima seară, scăpînd la limită de pedeapsă, astfel încît să se străduiască mai mult ziua următoare. Trebuie să accentuez faptul că întregul procedeu va da greş dacă copilul obraznic nu primeşte pedeapsa cuvenită sau dacă se luptă să îşi îmbunătăţească punctajul, şi nu primeşte ce i s-a promis. Această metodă nu face altceva decît să aplice principiul recompensei şi pedepsei în domeniul atitudinilor într-un mod în care copilul îl poate înţelege şi reţine.

Dacă copilul nu înţelege cifrele, este utilă desenarea unui grafic cumulativ, zilnic, ca cel din figură.

Nu mă aştept ca toţi să aprecieze şi să aplice sistemul în familiile lor. De fapt, părinţii copiilor fericiţi şi agreabili se vor întreba care este rostul acestei diagrame. Totuşi, părinţii care au copii ursuzi şi nestăpîniţi vor înţelege mult mai repede. Folosiţi-o sau nu, în funcţie de situaţie. (15)

DIAGRAMA ATITUDINILOR MELE ÎN DATA DE

LJJ
Ul O X
LU
ai
Z CQ

m
2
2
a.
ш
o o
<
><
CE
O
(3
Atitudinea mea faţă de mama Atitudinea mea faţă de tata Atitudinea mea faţă de fraţi Atitudinea mea faţă de prieteni Atitudinea mea faţă de muncă Atitudinea mea la ora de culcare

TOTAL PUNCTE
CONSECINŢE
6- 9 PUNCTE 10-18 PUNCTE 19-20 PUNCTE 21-22 PUNCTE peste 23 PUNCTE
Familia va face împreună ceva plăcut Nu se întîmplă nimic; nici rău nici bine Trebuie să stau în camera mea o oră Am primit o bătaie cu cureaua Am primit două bătăi cu cureaua
147
CUM SĂ DISCIPLINĂM
PERICOL ! : DOUA BATAI
O BĂTAIE
(ZI GROAZNICA)
STAI IN CAMERA TA
(ZI MARE **FAMILIA SE SIMTE BINE**
(REMARCABIL

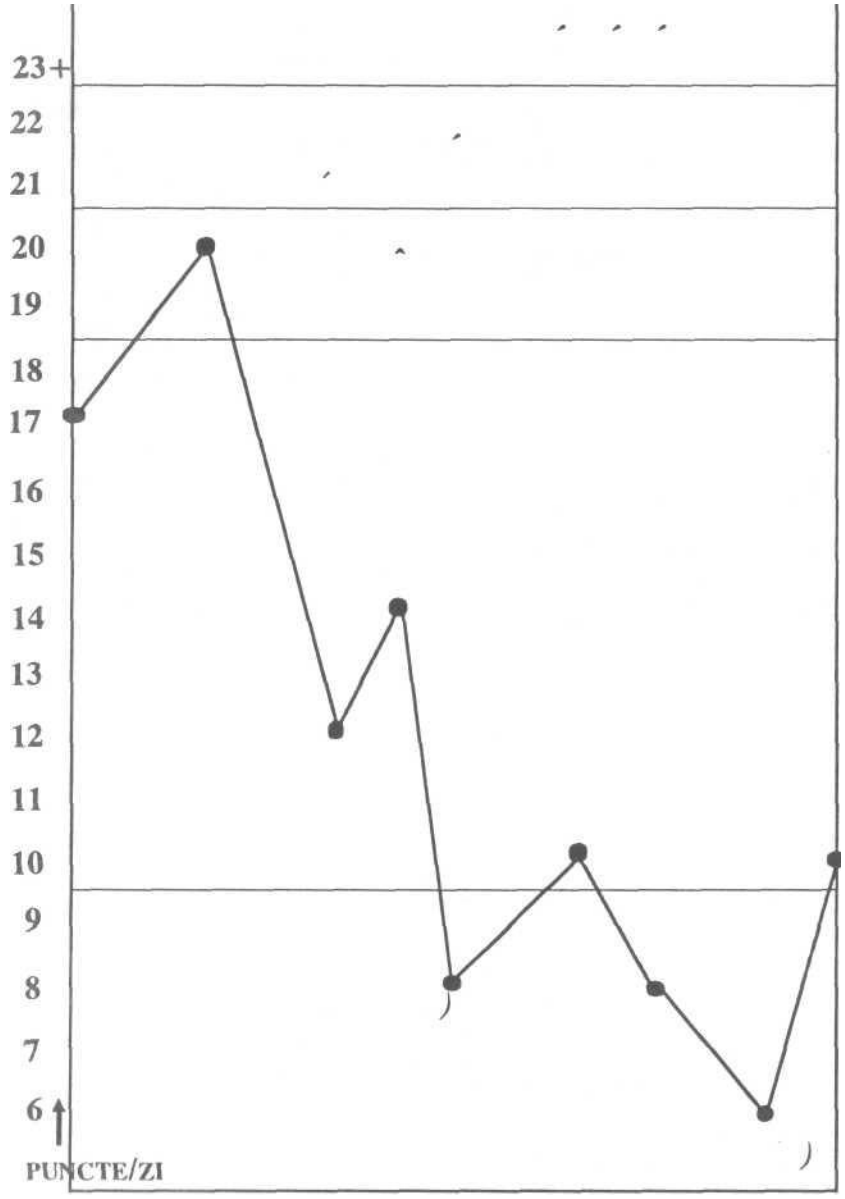

DATA

7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 IANUARIE

Fiul meu de patru ani a intrat în casă şi mi-a spus că a văzut un leu în curte. Nu glumea. A încercat să mă convingă că minciuna sa era, de fapt, adevărul şi s-a supărat destul de tare cînd mi-am exprimat neîncrederea. Doresc să ajungă un om onest şi demn de încredere. Ar fi trebuit să-l bat?

Hotărit nu. în mintea unui copil preşcolar există o linie de demarcaţie *foarte* subţire între fantezie şi realitate şi de aceea el face deseori confuzie între cele două lumi. Aşa mi s-a întîmplat şi mie cînd l-am dus pe fiul meu la Disneyland, pe cînd avea trei ani. S-a speriat de-a binelea de lupul care alerga după cei trei purceluşi. Ryan s-a uitat bine la dinţii ascuţiţi ai lupului şi apoi a început să ţipe de frică. Avem un film nepreţuit cu această scenă, în care Ryan îşi caută refugiul în braţele mamei sale. După ce ne-am întors acasă, i-am spus lui Ryan că un "om foarte drăguţ era îmbrăcat în lup şi nu făcea rău nimănui. Fiul meu s-a simţit atit de uşurat de această veste bună încît a dorit să o audă de mai multe ori.

Spunea, "Tată!" "Da, Ryan."

"Spune-mi despre omul acela drăguţ." Vedeţi, Ryan nu a putut face distincţie între un personaj din lumea fanteziei şi o ameninţare reală la adresa sănătăţii şi siguranţei sale. Bănuiesc că povestea fiului dumneavoastră despre 'leu a fost tot o confuzie asemănătoare. Probabil că el credea cu adevărat că un leu se află în curte. De aceea era bine să fi jucat acest joc cu copilul, pînă să-l lămuriţi că nu credeţi in existenţa leului. Aţi fi putut spune, "O! O! Un leu în curtea noastră! Sper că nu este declt o pisică prietenoasă. Acum, Bill vino să te

speli pe mîini şi treci la masă." (16)

Uneori am impresia că reacţionez exagerat la unele lucruri nesemnificative, iar altădată nu reuşesc să răspund adecvat actelor de sfidare intenţionată. Cum pot să îmi dau seama cmd să ignor o comportare greşită şi cînd să-l înfrunt pe copil?

Capacitatea de a "citi" gîndurile şi sentimentele copiilor este o deprindere pe care taţii şi mamele o pot învăţa dacă îşi fac timp să studieze comportarea copiilor lor. în ultima instanţă, cheia de a fi un părinte bun este capacitatea de a pătrunde dincolo de ochii

copilului pentru a vedea ce vede el şi a simţi ce simte el. Cînd se simte singur, are nevoie de compania dumneavoastră. Cînd este sfidător are nevoie de ajutor pentru a-şi controla impulsurile. Cînd se teme, are nevoie de siguranţa unei îmbrăţişări. Cînd este curios are nevoie de o instruire plină de răbdare. Iar cînd este fericit trebuie să-şi împartă fericirea cu cei pe care îi iubeşte.

Deci, părintele care învaţă să înţeleagă sentimentele copilului se află în situaţia de a răspunde adecvat şi a împlini astfel nevoile lui. La acest punct, creşterea copiilor devine o adevărată artă care cere cea mai mare înţelepciune, răbdare, devotament şi iubire cu care ne-a înzestrat Dumnezeu. Apostolul Pavel a numit viaţa creştină o "slujbă duhovnicească" (Romani 12:2). Noi, părinţii, am face bine să aplicăm copiilor noştri acelaşi standard al comportării.

CAPITOLUL 9

BĂTAIA: CÎND, CUM SI DE CE

151

Fiind un susţinător al bătăii ca instrument disciplinar, nu vă îngrijorează perspectiva că astfel puteţi favoriza părinţii care comit abuzuri faţă de copiii lor?

Da, mă îngrijorează această posibilitate. Una din problemele şi frustrările pe care le-am avut în încercările mele de a educa părinţii, a fost să îi conving să asigure copiilor un mediu echilibrat, în care disciplinarea se aplică, atunci cînd este nevoie, dar este întotdeauna însoţită de răbdare, respect şi afecţiune. Nu doresc să se afirme despre mine că favorizez atitudinea autoritară care susţine dictonul, "pocneşte copilul peste gură." Această manieră de abordare a autorităţii părinteşti răneşte psihicul copilului şi lasă urme adînci.

Nici un alt subiect nu mă întristează mai mult decît comiterea de abuzuri împotriva copiilor, fenomen atît de răspîndit în America. Pe tot cuprinsul ţării se găsesc copii, chiar şi acum cînd scriu, care suferă dureri nespuse din partea părinţilor. Unii dintre aceşti micuţi suferinzi, sînt aduşi la spitalul nostru într-o condiţie inimaginabilă, arşi, plini de vînătăi, zdrobiţi, iar minţile lor sînt permanent torturate de situaţiile cumplite în care trăiesc.

Fiecare om care s-a angajat să lucreze cu copiii abuzaţi, trebuie să înveţe cum să-şi stăpînească compasiunea şi simpatia pe care o simte faţă de aceste făpturi chinuite. într-o oarecare măsură, am reuşit să îmi stăpînesc emoţiile, dar niciodată nu am fost capabil să văd un copil bătut, fără să trec printr-o adevărată agonie sufletească. Copiii bolnavi suferă şi ei, dar totuşi ei sînt susţinuţi de dragostea părinţilor lor. Dar copiii supuşi abuzurilor,

suferă atît fizic c/7 *şi* emoţional.Nimănui nu-i pasă de ei. Nimeni nu îi înţelege.Nu au

pe nimeni în faţa cui să îşi exprime deschis sentimentele rănite. Nu au nici o scăpare. Nu pot explica de ce sînt urîţi de părinţi. Mulţi dintre ei sînt prea mici pentru a-şi dezvolta un sistem de autoapărare, sau măcar să strige după ajutor.

în această primăvară m-am ocupat de o fetiţă de opt ani care a fost atacată sexual de tatăl ei alcoolic, încă de cînd avea cincisprezece luni. Ce tragedie nemăsurată! Un alt copil, din Los Angeles, a fost orbit de mama lui, care i-a distrus ochii cu ajutorul unei lame de bărbierit. Vă închipuiţi ce înseamnă să trăieşti o viaţă întreagă ştiind că handicapul pe care îl ai a fost cauzat deliberat de propria mamă? Un alt copil a fost aruncat dintr-o maşină pe o autostradă şi a rămas pe bordura ce desparte cele două sensuri timp de opt sau nouă ore. Unui alt copil i s-au ars picioarele cu fierul de călcat, drept pedeapsă.

Nu demult, s-a anunţat la radio că a fost descoperită o fată de zece ani, spînzurată de picioare în garajul părinţilor ei. Aceste poveşti de groază sînt foarte cunoscute tuturor acelora dintre noi care lucrăm cu copiii. De fapt, este destul de probabil că vreun copil, nu chiar atît de departe de locuinţa dumneavoastră, suferă un tratament inuman din partea părinţilor lui. Brian G. Fraser, procuror la Centrul Naţional de Prevenire şi Tratare a Copiilor Abuzaţi şi Neglijaţi, a scris următoarele, "Comiterea de a[1] uzuri împotriva copiilor... despre care se credea că au loc doar în familii sărace şi dezorganizate ... se petrec la fiecare nivel al societăţii şi reprezintă, probabil, cauza majoră a decesului atîtor copii."

înarmarea unor astfel de părinţi cu argumente şi justificări pentru comportamentul lor inuman este ultimul lucru din lume pe care doresc să-l fac. Permiteţi-mi să spun încă odată: nu cred în disciplina nemiloasă şi inflexibilă, chiar dacă este bine intenţionată. Copiii trebuie lăsaţi să poată respira în voie, să crească în dragostea părintească. Dar, la cealaltă extremă, a îngăduinţei totale, există alte ameninţări, pe care unii părinţi nu le pot evita deoarece se străduiesc să nu comită aceste abuzuri. Amîndouă pericolele au fost sugestiv descrise de Marguerite şi Willard Beecher, în cartea lor *Parents on the Run:* (11)

Familiile de ieri, în care accentul cădea pe adulţi, făcea din aceştia stăpîni şi din copii sclavi. Astăzi, situaţia s-a schimbat: în centrul familiei este acum copilul, deci copiii sînt acum stăpînii, iar

părinţii sclavii. în cadrul relaţiei stăpîn-sclav nu există o adevărată cooperare, deoarece democraţia lipseşte. Cele două atitudini opuse, dominarea distructivă a copiilor şi concepţia că "orice merge," nu reuşesc să dezvolte potenţialul copilului, pentru că nici una nu îl învaţă să se bazeze pe capacităţile lui....

Copiii crescuţi în atmosfera unor reguli arbitrare devin sau roboţi care nu se pot deplasa singuri, sau revoluţionari înrăiţi, care îşi risipesc viaţa în conflicte inutile cu cei din jurul lor. La cealaltă extremă, copiii care nu au alte reguli, în afara capriciilor lor, cad în capcana propriilor dorinţe. în amîndouă cazuri, devin sclavi. Prima categorie de copii sînt robii unor conducători care trebuie să le spună ce să facă, iar cea de a doua este înrobită de datorii pe care nu mai ajung să le plătească. Copiii aflaţi la ambele extreme nu au echilibrul necesar comportării adecvate în societate. O viaţă întreagă de nefericire poate fi evitată dacă coroana arborelui este simetrică, astfel încît pomul rămîne drept şi nu se apleacă într-o direcţie sau alta. (2)

Există atîtea controverse în legătură cu aplicarea pedepsei corporale, încît doresc să argumentaţi concepţia dumneavoastră despre necesitatea ei. în mod concret, ce puteţi răspunde celor care afirmă că pedeapsa corporală îi învaţă pe copii să lovească, la rîndul lor, pe alţii?

Acum cîţiva ani, într-o emisiune la televizor, am avut o polemică pe această temă cu un psiholog care era adeptul teoriei enunţate de dumneavoastră. Daţi-mi voie să citez din comentariul Dr. John Valusek din *Parade Magazin.*

"Modalitatea prin care putem stopa violenţa din America este oprirea aplicării pedepsei corporale copiilor," argumentează Dr. John Valusek. într-un discurs pe care l-a ţinut acum citeva săptămîni la Asociaţia pentru Sănătate Mintală din Utah, Dr. Valusek a afirmat că teza conform căreia violenţa din America va înceta, dacă se va renunţa la pedepsirea copiilor prin bătaie, este valabilă şi poate fi susţinută.

"Bătaia dată copiilor este primul centimetru pe lungul drum al violenţei," a spus Valusek. Este urmată de lovirea celorlaţi şi, în final, se ajunge pînă la viol şi crimă. Modelul de comportare din familie formează cadrul atitudinii ulterioare, concretizată de

cuvintele, "Voi recurge la violenţă, cînd nimic altceva nu dă rezultate." (3)
Ce ridicol este să arunci vina comportării violente, care este o adevărată obsesie în America, pe eforturile disciplinare, pline de iubire, ale părinţilor! Această concluzie este de-a dreptul o nebunie, dacă ne gîndim numai la mulţimea de filme sîngeroase ce pot fi vizionate zilnic la televizor. în medie, un copil de şaisprezece ani a urmărit 18.000 de crime pînă la această vîrstă, incluzînd un adevărat bombardament de ucideri cu cuţitul, împuşcături, spînzurări, decapitări şi schingiuiri. Din acest motiv, este ciudat faptul că mulţi pretinşi psihologi ai zilelor noastre caută cauza brutalităţii în direcţii greşite, învinovăţind chiar părinţii care îşi educă cu seriozitate copiii pentru a deveni viitori cetăţeni reponsabili. Totuşi, părinţii care au hotărît să îşi pedepsească copiii prin bătaie atunci cînd sînt neascultători, sînt acuzaţi, pe nedrept, că ei sînt cei care provoacă violenţa socială la care sîntem martori.
Opoziţia faţă de pedepsirea corporală a copiilor neascultători se bazează pe patru argumente, toate fundamentate pe concepţii eronate şi pe o înţelegere greşită a subiectului. Primul argument este cel prezentat de Dr. Valusek, şi anume că bătaia aplicată ca pedeapsă meritată a neascultării, provoacă copiii să lovească, la rîndul lor, pe ceilalţi. Această concepţie priveşte bătaia ca pe un atac fizic, ostil, al unui părinte care şi-a pierdut controlul, asupra unei victime micuţe, cu singurul scop de a distruge şi a provoca răul. Să admitem, acest fel de violenţă necontrolată are loc uneori în cadrul conflictului dintre generaţii şi are efecte deosebit de grave asupra copiilor. Dar, bătaia folosită ca un instrument de educaţie de către un părinte iubitor, este cu totul diferită, atrt ca scop cît şi ca aplicare. Este un instrument util pentru corectarea comportării dăunătoare şi nu o încercare violentă de a face rău celuilalt. în primul caz, este un act ostil; în al doilea este o acţiune ce izvorăşte din dragoste. Diferenţa este ca între noapte şi zi.
Am răspuns argumentelor Dr. Valusek într-o lucrare anterioară, arătînd rolul unor mici dureri în învăţarea copilului să se comporte responsabil:
Aceiaşi specialişti afirmă că pedeapsa corporală îl învaţă pe copil să lovească pe ceilalţi, făcînd din el o persoană violentă. Absurd! Dacă copilul a pus degetul pe o sobă încinsă, puteţi fi sigur

că nu o va mai face, intenţionat, a doua oară. Nu a devenit mai violent pentru că l-a ars soba. De fapt, durerea l-a învăţat o lecţie preţioasă. Tot la fel se petrec lucrurile cînd cade de pe un scaun prea înalt pentru el, este muşcat de un cîine sau îşi prinde degetul la uşă. învaţă lucruri utile despre pericolele existente în lume. Loviturile, zgîrieturile şi arsurile sînt lecţiile prin care natura îl învaţă că lumea fizică din jurul lui trebuie respectată. Aceste lucruri nu afectează respectul de sine al copilului. Nu îl fac să devină vicios, ci doar îl familiarizează cu realitatea. Tot în acest mod acţionează şi pedeapsa cu bătaia, aplicată de un părinte iubitor în momentele cînd copilul este sfidător. Astfel, copilul învaţă că în lume nu există numai pericole naturale care trebuie evitate, ci şi capcane sociale (egoismul, sfidarea celorlalţi, necinstea, atacarea celorlalţi, etc.) în care nu are voie să se lase prins. (4)
Al doilea argument împotriva pedepsei corporale provine tot din partea Dr. Valusek, din ultima propoziţie a citatului menţionat anterior, "Voi recurge la violenţă (bătaie), cînd nimic altceva nu dă rezultate." Sesizaţi subtilitatea acestei afirmaţii? Caracterizează bătaia ca pe o ultimă soluţie la care se poate recurge, expresia exasperării şi frustrării părinteşti. Privită astfel, bătaia este considerată o scenă plină de strigăte, enervări, ameninţări şi găleţi întregi de lacrimi. Chiar şi cei care totuşi favorizează pedeapsa corporală, cad adesea în această cursă, considerînd că este ultimul lucru ce poate fi făcut cînd orice alt mijloc nu a dat rezultate. Nu pot să îmi exprim suficient de puternic opoziţia faţă de această concepţie.
Bătaia trebuie să fie răspunsul la provocarea deliberată a copilului, *oricînd apare.* Este mult mai util să fie aplicată la începutul conflictului, cînd sistemul emoţional al părintelui este încă sub control, decît după nouăzeci de minute de dispută. De fapt, comiterea de abuzuri împotriva copiilor este mult mai probabil că va avea loc după ce li s-a permis acestora să îi irite timp de cîteva ore pe părinţi, să ti provoace, să îi enerveze, şi să nu asculte. Astfel, enervarea părinţilor ajunge la un apogeu, cînd orice este posibil (şi deseori se şi întîmplă). După părerea mea, specialiştii, cum este Dr. Valusek, sînt cei care au contribuit, fără intenţie, la promovarea violenţei faţă de copii, deoarece au deposedat părinţii de o armă foarte eficace pentru corectarea comportării greşite, cînd aceasta este încă într-o fază incipientă. în loc de a aplica corecţia necesară acum, părinţii aşteaptă, iar frustrările minore se tot acumulează pînă

se ajunge la punctul în

care, într-adevăr, bătaia este "ultima soluţie la care se recurge, cînd orice altă metodă a dat greş."
Al treilea argument folosit împotriva pedepsei corporale, provine din descoperirile efectuate în domeniul psihologiei animalelor. S-a constatat că un şoarece învaţă mult mai repede să străbată un labirint dacă este răsplătit cu hrană pentru alegerile sale corecte, decît dacă este pedepsit pentru greşelile sale prin şocuri electrice. Din aceste cercetări, şi altele similare, s-a tras incredibila concluzie că pedeapsa are foarte puţină influenţă asupra comportamentului uman. Dar oamenii nu sînt şoareci, şi este o naivitate ca, pur şi simplu, să pui semnul egalităţii între ei. Evident, un copil este capabil de a-şi sfida deliberat părinţii, lucru pe care un şoarece nu îl poate face, atunci cînd stă încurcat în faţa unui labirint. Sînt de acord că metoda de a învăţa copiii să citească folosind pedepsele pentru fiecare cuvînt pronunţat greşit nu îi va ajuta. Dar, de cealaltă parte, neascultarea deliberată implică percepţia copilului despre autoritatea părintească şi obligaţia lui de a o accepta (lucru ce nu se întîmplă în cazul şoarecelui, care nu este conştient de cercetător şi de sentimentele acestuia).
Dacă pedeapsa nu afectează comportarea umană, atunci de ce amenzile pentru depăşirea vitezei îşi dovedesc eficienţa în controlul traficului pe o stradă aglomerată? De ce se grăbesc proprietarii de case să îşi plătească taxele şi să fie astfel scutiţi de o penalizare? Dacă pedeapsa nu are nici un efect, atunci de ce o bătaie binemeritată transformă un copil puţin sociabil şi care crează numai necazuri, într-un dulce îngeraş? în pofida psihologiei şoarecilor, atît recompensa cît şi pedeapsa joacă un rol important în modelarea comportamentului uman şi nu trebuie niciodată neglijate. Leonardo da Vinci nu ştia nimic despre şoricelul care se străduieşte să traverseze un labirint atunci cînd a afirmat, "Cel care nu pedepseşte răul, porunceşte să fie înfăptuit!"
Al patrulea argument împotriva utilizării judicioase a bătăii provine din partea celor care afirmă că pedeapsa corporală dăunează demnităţii şi conştientei de sine a copilului. Este suficient să spunem, la acest punct, că un copil este pe deplin capabil să îşi dea seama de sentimentele care îl animă pe părinte, dragostea sau ura. Din acest motiv, un copil conştient că merită o bătaie, se simte aproape uşurat cînd o primeşte. în loc să se considere jignit de disciplinarea pe care o suportă, el înţelege

scopul ei şi apreciază controlul pe care aceasta îl ajută să-l cîştige asupra impulsurilor sale. Capacitatea de înţelegere a copiilor este sugestiv ilustrată de povestea relatată de un tată a cărui copil, în vîrstă de cinci ani, a fost neascultător într-un restaurant. Copilul îşi necăjea mama, stropind cu apă pe fratele său mai mic şi ridiculizîndu-l în mod intenţionat. După patru avertismente neluate în seamă, tatăl şi-a luat copilul de braţ, l-a dus în parcare şi acolo i-a administrat bătaia cuvenită. Dar, o femeie, de genul celora care se amestecă pretutindeni fără să fie chemate, a văzut scena, i-a urmărit pe cei doi protagonişti afară în parcare şi, cînd tatăl a început corecţia necesară, a sărit indignată, "Lasă-l pe băiat în pace! Dă-i drumul! Dacă nu, chem poliţia!" Băiatul care pînă atunci striga şi se smucea să scape din mîinile tatălui, s-a oprit din plîns, a privit surprins la femeie şi i-a spus tatălui său, "Tată, ce a păţit femeia aceasta?" Copilul înţelesese scopul disciplinei, chiar dacă "salvatoarea" lui nu a înţeles. Doresc ca Dr. Valusek şi cei cu aceleaşi opinii ca şi el, să înţeleagă valoarea disciplinării, măcar atît ca acest copil.
Permiteţi să mai accentuez faptul că pedeapsa corporală nu este unicul instrument de modelare a voinţei, şi nici nu este adecvată oricăror situaţii sau vîrste. Părintele înţelept cunoaşte caracteristicile emoţionale şi fizice din fiecare stadiu al copilăriei, şi adaptează metodele de disciplinare în conformitate cu nevoile copiilor. (5)
Puteţi să ne oferiţi cîteva "reguli fundamentale" de folosire a pedepsei corporale în cazul copiilor încăpăţînaţi?
Bătăile uşoare pot începe în jurul vîrstei de cincisprezece-optsprezece luni. Trebuie să fie rare, puţin dureroase şi rezervate doar cazurilor clare de sfidare, nu greşelilor copilăreşti. Dacă autoritatea apasă prea greu asupra copilului în această perioadă, **el** îşi va suprima orice dorinţă de a cerceta mediul înconjurător, lucru ce poate avea multe consecinţe negative. Copilul trebuie învăţat să asculte şi să se supună autorităţii părinteşti, dar acest obiectiv nu poate fi realizat peste noapte.
Aplicarea bătăii trebuie făcută cu un obiect neutru: un băţ sau o curea, dar niciodată cu mîna. întotdeauna am crezut că mîna părintelui trebuie considerată de copil ca un semn al dragostei

şi

nu instrument punitiv. Mai mult, dacă copilul este des pălmuit cînd nu se aşteaptă să fie lovit, va tremura ori de cîte ori părintele va ridica mîna să se frece pe obraz. Şi apoi, bineînţeles, o palmă peste faţă poate afecta anatomia ei, deplasînd nasul sau dăunînd urechii sau maxilarului. Dacă bătaia este aplicată cu un băţ, la locul potrivit pentru acest scop, atunci copilul nu se va mai teme de pedepse neaşteptate, pentru cauze minore. (Această regulă are şi excepţii, referitoare la lovirea uşoară a palmii sau degetelor atunci cînd copilul este mereu tentat să pună mîna pe ceva fierbinte.)
Trebuie oare ca bătaia să provoace durere? Da, altfel nu va avea nici o influenţă. O mîngîiere prin trei rînduri de haine, nu transmite nici un mesaj. Totuşi, puţină durere are consecinţe benefice, durabile, pentru copil. Cu certitudine, nu este necesară "biciuirea" lui. Două sau trei lovituri uşoare aplicate acolo unde trebuie, reuşesc să transmită mesajul, "Trebuie să mă asculţi!" în sfîrşit, este necesară aplicarea pedepsei *imediat* după săvîrşirea greşelii, dacă nu, atunci ea nu se mai aplică deloc. Memoria unui copil mic nu este suficient de dezvoltată pentru a reţine o faptă greşită pe care a săvîrşit-o cu zece minute în urmă. Apoi, cînd pedeapsa a fost executată şi lacrimile au încetat, copilul trebuie luat în braţe şi reasigurat de dragostea părintească. Lăsaţi copiii să vi se arunce în braţe. îmbrăţişaţi-i cu toată dragostea. Faceţi-i să simtă siguranţa pe care o găsesc numai în braţele dumneavoastră. Legănaţi-i cu blîndeţe. Spuneţi copilului cît de mult îl iubiţi şi cît este de important să nu îşi supere "mămica." Acest moment trebuie să fie cel mai important eveniment al zilei. Pentru familia creştină, este extrem de important să se facă o rugăciune împreună în care să se admită în faţa lui Dumnezeu că *toţi* am păcătuit şi că nimeni nu este perfect. Iertarea divină este o experienţă extraordinară, chiar şi pentru copii. (6)

Cît de mult credeţi că trebuie să i se permită copilului să plîngă după ce a fost pedepsit sau bătut? Există o limită?

Da, cred că trebuie să existe o limită. Atît timp cît lacrimile reprezintă o uşurare emoţională, ele trebuie îngăduite. Dar plînsul se transformă repede din exprimarea tristeţii interioare, într-o adevărată armă exterioară. Devine un mijloc de protest pentru pedepsirea inamicului. Plînsul adevărat durează două minute sau

chiar mai puţin, dar poate continua uneori pînă la cinci minute. După acest interval de timp, plînsul devine o modalitate de exprimare a dezacordului, şi aceasta se poate recunoaşte în modificarea tonului şi a intensităţii. Eu aş cere copilului să înceteze să mai protesteze prin plîns, de obicei oferindu-i încă o porţie din ceea ce **a** cauzat declanşarea lacrimilor. Copiii mai mici pot fi uşor opriţi din plîns dacă le oferim altceva mai interesant de făcut. (7)

Mi-am bătut copiii pentru neascultarea lor, dar mi se pare că aceasta nu a dat roade. Oare această metodă de educaţie nu dă rezultate la anumiţi copii?

Copiii sînt atît de diferiţi unul de celălalt încît, uneori, este greu de crezut că fac parte din aceeaşi mare familie a omenirii. Unii copii pot fi zdrobiţi de o simplă privire mai aspră; pe alţii nu îi impresionează decît un tratament mult mai dureros. De obicei, această diferenţă provine din gradul de acceptare şi aprobare din partea adulţilor de care are nevoie fiecare copil. Sarcina principală a părintelui este să pătrundă în intimitatea copilului şi să îşi adapteze metodele disciplinare conform percepţiei şi nevoii personale a copilului.
Ca să răspund direct la întrebare, nu această diversitate face ca bătaia să fie ineficientă în anumite cazuri. Cînd măsurile disciplinare nu dau rezultate, aceasta se

datorează, de obicei, erorilor comise în timpul aplicării lor. Este posibil ca o pedeapsă dublă să nu dea decit jumătate din rezultat. Am studiat situaţiile, aşa cum mi-au fost relatate de părinţi, în care copiii ignoră bătaia pe care o încasează şi încalcă din nou aceleaşi reguli. Există patru motive fundamentale a lipsei de eficacitate a pedepsei corporale:

1. Cel mai frecvent motiv este aplicarea rară şi capricioasă **a** pedepsei. în jumătate din ocaziile în care a sfidat o anumită regulă, nu este pedepsit; în celelalte ocazii este socotit responsabil pentru încălcarea regulii. Copiii au nevoie să ştie că dreptatea se aplică consecvent.
2. Copilul poate fi mai încăpăţînat, poate avea o voinţă mai puternică decît părintele, şi amîndoi ştiu acest lucru. Dacă reuşeşte să reziste unui atac, a cîştigat o bătălie decisivă. în acest mod, a reuşit să elimine pedeapsa, ca armă, din arsenalul părintelui. Chiar dacă mama îl bate iarăşi, el totuşi cîştigă şi o sfidează din nou. Soluţia este evidentă; nu îl lăsaţi să cîştige,

rezistaţi mai mult decît el, chiar dacă este necesară repetarea aceleaşi măsuri punitive.

3. Părintele se decide brusc, după unul sau doi ani, să aplice această metodă, după ce în tot acest timp nu a făcut nimic. Copilul are nevoie de timp pentru a reacţiona în faţa acestei noi metode, iar părintele se poate descuraja în acest interval de adaptare.
4. Bătaia este prea blîndă. Dacă nu produce nici o durere, nu are rost să o eviţi pe viitor. O palmă uşoară aplicată la funduleţul unui copil de doi ani şi jumătate, gros îmbrăcat, nu rezolvă nimic. Desigur, nu este necesar să baţi crîncen un copil, dar totuşi, el trebuie să "simtă" mesajul ce i se transmite.

Există anumiţi copii pentru care pedeapsa cu bătaia nu dă rezultate. Mă refer, în special, la acei copii hiperactivi care devin foarte agitaţi la orice stimul al sistemului lor nervos. în aceste cazuri, şi în altele asemănătoare, trebuie aplicate alte forme de disciplinare. (8)

Copilul meu în vîrstă de zece ani, nu este oare prea mare pentru a fi bătut?

Pedepsele fizice trebuie să fie relativ rare în perioada imediat anterioară intrării în adolescenţă. Bineînţeles, există copii la această vîrstă care cer cu toată încăpăţînarea să fie bătuţi şi dorinţa lor trebuie satisfăcută. Dar, copilul dispus să colaboreze trebuie să treacă prin ultima experienţă lacrimogenă pînă la sfîrşitul primei decade de viaţă (sau chiar cu patru ani mai devreme). (9)

Doresc să aflu opiniile dumneavoastră despre disciplinarea adolescenţilor, mai ales că susţineţi că nu este nici înţelept, nici eficient, să îi baţi la această vîrstă.

Singurul instrument disciplinar pe care îl aveţi la îndemînă este manipularea condiţiilor mediului în care trăieşte adolescentul, atunci cînd au loc confruntări. Dumneavoastră aveţi cheile maşinii şi puteţi să lăsaţi fiul sau fiica să o conducă (în America permisul de conducere se obţine la 16 ani) sau să îi duceţi la o plimbare. Puteţi să acordaţi sau să refuzaţi anumite favoruri (de exemplu, să meargă la o onomastică). Dumneavoastră deţineţi punga familiei şi îi puteţi finanţa, mai mult sau mai puţin, sau chiar deloc pe copii.

Puteţi să îi interziceţi utilizarea pentru un timp a telefonului sau a televizorului.

Evident, aceştia nu sînt "stimulenţi" cu prea multă putere de influenţă şi, uneori, sînt cu totul neadecvaţi. După ce am făcut apel la raţiune, cooperare, şi loialitate faţă de familie, tot ce ne mai rămîne la dispoziţie sînt doar metode "punitive" destul de ineficiente. Tot ce putem face este să condiţionăm lucrurile pe care le doresc sau nu de comportamentul lor, şi apoi să sperăm că această conexiune influenţează suficient copiii pentru a le stimula cooperarea.

Dacă vi se pare metoda cam nesigură, daţi-mi voie să explic ce vreau să spun: un copil de 16 de ani, cu voinţă puternică *poate* cîştiga astăzi o confruntare cu părinţii, dacă lucrurile ajung să degenereze chiar atît de mult. Legile statului tind, mai degrabă, spre emanciparea adolescenţilor. Poate pleca de acasă şi nu este obligat să se întoarcă. Poate fuma, bea şi încălca multe legi pînă cînd societatea reuşeşte să reacţioneze. Prietena lui poate evita uşor naşterea de copii. Foarte puţine din privilegiile "adulţilor" pot fi refuzate unui adolescent care este pasionat de libertate şi este gata să lupte pentru ea.

Ce diferită a fost situaţia cînd Billy-Joe a fost crescut la o fermă, cu mulţi ani în urmă, la o distanţă de cîţiva kilometri de cel mai apropiat vecin. Tatăl său, fermierul Brown, putea să impresioneze cu autoritatea lui şi putea "să bage minţile în capul" copilului rebel fără vreo

interferenţă din afară. Nu încape nici o îndoială că fermierul tată se putea înţelege mult mai bine cu fiul său, la coarnele plugului, undeva departe pe cîmp.
Astăzi însă, fiecare scînteie a nemulţumirii unui adolescent se transformă într-un adevărat foc. Afaceriştii aleargă după banii adolescenţilor, utilizînd în acest scop un adevărat arsenal: televiziunea, reclamele, casetele audio şi video, concertele. Mase mari de tineri se lasă ademeniţi. Adolescenţii au devenit o forţă demnă de luat în considerare.
Dacă adolescenţii nu au o tendinţă interioară spre cooperare şi responsabilitate, situaţia poate deveni foarte repede periculoasă şi gravă. Dar, care este originea acestei voci interioare care îi ajută să se autocontroleze? Este convingerea mea fermă că bazele respectului dintre generaţii se pune în primii ani de viaţă ai copilului. Fără acea temelie, fără acea amprentă a respectului faţă de părinte, balanţa puterii se înclină, decisiv, spre tînărul

I

combatant. Aş face un mare deserviciu cititorilor mei, dacă aş susţine o concepţie diferită de aceasta. (10)

CAPITOLUL 10
RIVALITATEA DINTRE FRAŢI

Nimic nu mă poate irita atît de mult, ca lupta şi ciorovăiala dintre cei doi băieţi ai mei. Oare toţi părinţii se confruntă cu acest conflict între fraţii şi surorile dintr-o familie, sau este doar o greşeală din partea mea?
Dacă femeile din America ar fi întrebate, "Care este aspectul *cel* mai iritant în educaţia copiilor?", sînt convins că majoritatea răspunsurilor s-ar referi la rivalitatea dintre copiii aceleaşi familii. Copiii mici (chiar şi cei mari) nu se mulţumesc doar să se urască pe ascuns. Ei se atacă unul pe altul, ca nişte războinici în miniatură, mobilizîndu-şi toate forţele şi speculînd orice slăbiciune din sistemul defensiv al celuilalt. Se ceartă, se lovesc, dau cu picioarele unul în celălalt, strigă, îşi fură jucăriile, îşi reproşează tot felul de lucruri şi se sabotează reciproc. Cunosc un băieţel care era răcit şi se simţea foarte necăjit că fratele lui era sănătos, aşa că şi-a suflat nasul, pe ascuns, în instrumentul muzical de suflat al fratelui său! Marele învins din această luptă este, desigur, nefericita mamă care aude vuietul bătăliei şi trebuie să panseze rănile. Dacă natura ei emoţională are nevoie de linişte şi pace (aşa cum este cazul majorităţii femeilor), atunci ea se va clătina serios sub canonada neîntreruptă.
Reportera Ann Landers a cerut cititorilor revistei ei, să răspundă la următoarea întrebare, "Dacă aţi fi ştiut atunci ce ştiţi acum, aţi mai fi avut copii?" Dintre cele zece mii de femei care au răspuns, 70 % au spus "Nu!" O altă anchetă, desfăşurată de revista *Good Housekeeping,* a pus aceeaşi întrebare şi 95 % din răspunsuri au fost afirmative. Este imposibilă explicarea discre-

pantei dintre cele două categorii de răspunsuri, totuşi comentariile au fost interesante. O femeie, care nu a dorit să îşi dea numele, a răspuns, "Dacă aş mai vrea să am copii? De o mie de ori, "Nu!" Copiii pe care i-am avut mi-au distrus complet viaţa, căsnicia şi identitatea mea personală. Nu există bucurii. Nici rugăciunea nu ajută. Nimic nu îl opreşte pe un copil din plîns."

Convingerea mea este că totuşi există ceva care va opri un copil, chiar şi mai mulţi, din plîns. Nu este nici necesar, nici sănătos să permiţi copiilor să se distrugă unul pe celălalt, sau să facă viaţa părinţilor mizerabilă. Rivalitatea copiilor dintr-o familie este greu de "vindecat" dar, cu certitudine, poate fi tratată. **(1)**

Ce cauzează rivalitatea dintre copiii aceleiaşi familii?

Rivalitatea dintre fraţi nu este, bineînţeles, nouă. Este vinovată de prima crimă cunoscută în istorie (Cain care l-a ucis pe fratele său Abel) şi a fost prezentă în orice familie, cu cel puţin doi copii, de atunci şi pînă acum. Sursa majoră a rivalităţii dintre fraţi este demodata gelozie şi competiţia dintre copii. Marguerite şi William Beecher, în cartea lor *Parents on the Run,* au descris inevitabilitatea acestei lupte în modul următor:

Mai demult s-a crezut că, dacă părinţii explică copilului lor că va avea un frăţior sau o surioară, el nu va avea resentimente. Părinţii au spus primului copil că atît de mult s-au bucurat de el, încît au decis să îşi provoace încă o bucurie. Se presupunea că aceste argumente vor elimina rivalitatea şi gelozia dintre fraţi. Nu a fost aşa. De ce? Nu este nevoie să comentăm aceasta decft printr-o ilustraţie: dacă soţul îi spune soţiei că s-a bucurat atît de mult de căsnicia lui şi de fericirea pe care i-a adus-o ea, ca femeie, încît a decis să mai aducă o femeie în căminul său, ca astfel să îşi "mărească fericirea," acest lucru nu o va determina pe prima lui soţie să nu fie geloasă. Din contră, lupta abia acum începe. în acelaşi mod stau lucrurile şi cu copiii. (3)

Dacă gelozia dintre copii este atît de răspîndită, cum pot părinţii reduce antagonismul natural pe care îl simt copiii faţă de fraţii lor?

Primul pas este de a evita situaţiile în care copiii se compară, în mod nefavorabil, unul cu altul. Scriitorul Bill Gothard **a** afirmat că rădăcina oricărui sentiment de inferioritate este comparaţia. Sînt de acord cu el. întrebarea nu este "Cum mă descurc?" ci "Cum mă descurc în comparaţie cu Cristina, sau Doru?" Problema nu este cît de repede pot fugi, ci cine va trece primul linia de sosire. Pe un băiat nu îl interesează chiar atît de mult cît este de înalt ci, cine este "cel mai înalt?"

Fiecare copil se compară sistematic cu ceilalţi şi este deosebit de sensibil la eşecurile din cadrul propriei familii.

Deci, părinţii trebuie să se reţină de la afirmaţii comparative, care favorizează pe unul din copii. Acest lucru este valabil, mai ales, în următoarele trei domenii.

în primul rînd, copilul este extrem de sensibil în ceea ce priveşte înfăţişarea fizică şi caracteristicile corpului lui. Este foarte grav să lauzi pe un copil în detrimentul celuilalt. De exemplu, Cristina aude mereu următoare remarcă despre sora ei, "Mariana va fi o fată grozavă." însuşi faptul că numele ei nu este menţionat, va provoca rivalitate între cele două surori. Dacă există o diferenţă semnificativă în frumuseţe, puteţi fi sigur că ea va trage concluzia, "Ah, eu sînt cea urită." Cînd temerile ei sînt confirmate de cuvintele părinţilor ei, resentimentele şi gelozia vor apare cu certitudine.

în civilizaţia noastră, frumuseţea este *cel mai* semnificativ factor din cadrul respectului faţă de sine. Orice lucru pe care părinţii îl spun în faţa copiilor, trebuie analizat cu atenţie deoarece are puterea să provoace ura dintre copii.

în al doilea rînd, problema intelegenţei este un alt punct sensibil şi trebuie abordat cu multă grijă. Nu este deloc neobişnuit să auzi părinţi spunînd, faţă de copii, "Cred că cel mai mic este mai deştept decît fratele său mai mare." Se pare că adulţii nu îşi dau seama cît de impresionantă este o astfel de afirmaţie pentru mintea copiilor. Chiar şi atunci cînd remarca nu a fost intenţionată, ci doar o afirmaţie întîmplătoare, ea dezvăluie cum este "văzut" copilul în cadrul familiei. Toţi sîntem vulnerabili la aceste dovezi despre inteligenţa noastră.

în ai treilea rînd, copiii (mai ales băieţii) au un spirit de competiţie foarte dezvoltat cu privire la calităţile lor atletice. Cei care sînt mai slabi sau mai înceţi, rareori reuşesc să accepte "poziţia

a doua" cu demnitate. De exemplu, gîndiţi-vă la următoarea scrisoare ce mi-a fost dată de mama a doi băieţi. A fost scrisă de băiatul mai mare, de nouă ani, către fratele său de opt ani, imediat după ce copilul mai mic l-a învins pe cel mare într-un concurs.

Dragă Jim,

Eu sînt cel mai grozav, iar tu cel mai rău. Pot învinge pe oricine în concurs, iar tu nu poţi învinge pe nimeni. Eu sînt cel mai deştept, iar tu cel mai prost. Eu sînt cel mai bun sportiv, tu cel mai slab. Eşti un nemernic. Eu pot bate pe oricine. Şi acesta este adevărul. Şi acesta este sfîrşitul acestei istorii.

Al tău, Richard.

Această scrisorică mă amuză deoarece motivul real al lui Richard este atît de neîndemînatic ascuns. El era extrem de umilit datorită înfrîngerii lui într-o competiţie sportivă, şi deci, cînd s-a întors acasă, a fluturat steagul războiului. Probabil că în următoarele opt săptămîni nu a căutat decît prilejul să îşi lovească fratele "sub centura." Aceasta este natura omului. (4)

Sugeraţi cumva ca părinţii să elimine toate aspectele individualităţii din cadrul familiei, sau că o competiţie sănătoasă trebuie descurajată pentru a reduce gelozia dintre copii?

Cu certitudine, nu. Ceea ce susţin eu este că, în privinţa frumuseţii, inteligenţei şi calităţilor atletice, părinţii trebuie să considere pe fiecare copil egal ca valoare cu toţi ceilalţi şi să-l respecte.

Lauda şi critica de *acasă* trebuie să fie împărţite cît se poate de egal, deşi este inevitabil ca unii copii să aibă mai mult succes în lumea de afară decît ceilalţi. Iar în final, să ne reamintim că un copil nu zideşte o fortăreaţă în jurul unei caracteristici puternice ci pentru a-şi proteja o anumită slăbiciune. Astfel, un copil de genul

lui Richard, va ataca şi se va lăuda faţă de fraţii săi exact în punctele unde se simte ameninţat. Sensibilitatea noastră la astfel de semnale ne va ajuta la diminuarea posibilităţilor de apariţie a geloziei între copii noştri. (5)

Uneori am impresia că băieţii mei se bat şi se ceartă numai pentru ca să îmi atragă atenţia. Dacă aşa stau lucrurile, cum trebuie să reacţionez?

Presupunerea dumneavoastră este corectă. Rivalitatea dintre copii reprezintă deseori o formă de manipulare a părinţilor. Cearta şi bătaia oferă ambilor copii ocazia de a "capta" atenţia adulţilor. Cineva a scris, "Unii copii doresc să fie urmăriţi mai degrabă pentru o crimă, decît să nu fie urmăriţi deloc." Pentru realizarea acestui scop, doi copiii şmecheri pot face o înţelegere tacită pentru a-şi deranja părinţii, pînă cînd aceştia reacţionează, chiar dacă reacţia părinţilor este supărarea.

Un tată mi-a spus recent cum băiatul şi nepotul său au început să se certe şi să se lovească cu pumnii. Âmîndoi taţii erau de faţă, dar au decis să lase lupta să continue. în timpul primului moment de acalmie, unul din băieţi a aruncat o privire spre adulţii pasivi şi **a** spus, "Oare nu ne opreşte nimeni să ne mai batem şi să ne mai lovim atît?!" Vedeţi, nici unul din băieţi nu dorea, de fapt, lupta. Lupta lor violentă era direct legată de prezenţa părinţilor şi, în absenţa lor, ar fi luat o cu totul altă turnură. Adeseori, copiii îşi "ademenesc" părinţii în acest mod, numai pentru a le trezi atenţia şi interesul. Dacă credeţi sau nu, totuşi această formă de rivalitate dintre fraţi, este cea mai uşor de controlat. Părintele trebuie, pur şi simplu, să facă astfel încît această comportare să devină inutilă pentru fiecare combatant. Recomandarea mea este ca să analizaţi problema (de exemplu, după o dimineaţă întreagă de harţă) şi să spuneţi copiilor, "Ascultaţi acum cu atenţie. Dacă vreţi să vă bateţi şi să vă faceţi rău unul celuilalt, nu aveţi decît să ieşiţi afară şi să vă loviţi pînă cădeţi jos (numai dacă există un echilibru al forţei). Dar, aici în casă nu vă permit acest lucru şi ştiţi că sînt foarte serioasă cînd fac astfel de afirmaţii. Este clar?"

După ce am stabilit cu claritate limitele, eu aş acţiona decisiv, *imediat* cînd unul dintre ei încalcă aceste reguli şi începe, în prezenţa mea, să se certe cu celălalt. Aş închide pe fiecare din ei în cîte o cameră pentru treizeci de minute de plictiseală, fără radio,

televizor, jucării sau cărţi (dacă am camere separate). Sau pot să îi pun la diferite munci: la curăţenie, săpat sau udat grădina, etc. Sau îi oblig să se culce. Scopul meu declarat este să îi conving să se supună data viitoare cererii mele de pace şi linişte.

Ceea ce este surprinzător este atitudinea copiilor faţă de aplicarea şi respectarea, cu dragoste şi demnitate, a unor reguli clare. Copiilor le place cînd părinţii fac acest lucru. în loc să îşi frîngă mîinile de ciudă, să se piîngă permanent şi să cerşească de la copiii lor liniştea şi

pacea (comportări care, de fapt, accentuează starea conflictuală), părinţii trebuie să abordeze situaţia cu demnitate şi stăpînire de sine. (6)

Am fost foarte atentă să fiu corectă faţă de copiii mei şi să nu ie dau nici un motiv să aibă resentimente unul faţă de celălalt, dar luptele dintre ei continuă. Ce pot face?

Problema provine, probabil, din lipsa controlului disciplinar în familie. Rivalitatea cea mai accentuată dintre copii are loc cînd exsită un sistem de justiţie neadecvat, în care "cei care încalcă legea" nu sînt prinşi, sau dacă totuşi sînt prinşi, rămîn nesancţionaţi. Este important să înţelegem că legile din societate au scopul protejării oamenilor unul de celălalt. Familia este şi ea o mini-societate care trebuie să aibă legi care garantează drepturile omului.

Să ilustrăm. Presupuneţi că trăim într-o societate fără legi. Nu există poliţişti, nici tribunale unde să ne rezolvăm litigiile. în aceste condiţii, eu şi vecinul meu putem comite oricîte abuzuri unul împotriva celuilalt, fără ca cineva să ne pedepsească. îmi poate fura maşina şi arunca cu pietre în geam, în timp ce eu tocmai furam piersici din pomul lui preferat şi aruncam gunoiul în curtea lui. Acest tip de antagonism creşte zilnic în intensitate, devenind din ce în ce mai violent, pe măsura trecerii timpului. Dacă i se permite, rezultatele lui vor fi, ca în cazul primilor ani ai istoriei Americii, ura şi crima.

După cum am afirmat anterior, familiile sînt nişte mici societăţi, cu aceeaşi nevoie de lege şi ordine. Copilul cel mai mare este mai puternic şi poate să îi asuprească pe fraţii şi surorile lui mai mici. Dar şi cei mai mici au armele lor. Ei ripostează stricînd jucăriile şi obiectele preţioase ale fraţilor mai mari, sau îi deranjează pe aceştia cînd sînt vizitaţi de prietenii lor. Apoi, ura reciprocă erupe

ca un vulcan, împroşcîndu-şi conţinutul nociv asupra tuturor din jur.

Totuşi, cînd copiii fac apel la intervenţia părinţilor, cel mai des ei sînt lăsaţi să se descurce între ei. în multe familii, părinţii nu au un control disciplinar suficient pentru a face dreptate. în alte familii, părinţii ajung la exasperare de atîta ceartă şi luptă, încît refuză să se mai amestece. Iar în altele, părinţii cer copilului mai mare să suporte toată viaţa o anumită nedreptate pentru că "fratele lui este mai mic decît el." în acest mod, copilul mai mare este legat de mîini şi rămîne fără apărare, la cheremul capriciilor celor mai mici. Un alt fapt îngrijorător este că amîndoi părinţi lucrează, iar copiii îşi petrec toată ziua lovindu-se unul pe celălalt.

Spun părinţilor, din nou, acest lucru: una din responsabilităţile cele mai mari pe care le aveţi este aceea a stabilirii şi aplicării unui sistem juridic adecvat şi a unui echilibru al puterii în cadrul familiei. Trebuie să existe "legi" rezonabile, valabile pentru fiecare membru al familiei. Cu scopul ilustrării acestui principiu, daţi-mi voie să dau o listă cu limitele şi regulile din casa mea.

1. Niciunui copil nu i se permite să se amuze de celălalt, într-un mod distructiv. Scurt şi cuprinzător! Regula este inflexibilă, nu admite nici o excepţie.
2. Camera fiecărui copil este teritoriul său particular. Uşile se pot încuia şi este posibil ca privilegiul altora de a intra să fie revocat. (în cazul familiilor în care copiii dorm mai mulţi într-o cameră, trebuie rezervat un spaţiu propriu fiecăruia.)
3. Copilului mai mare nu i se permite să necăjească pe fraţii mai mici.
4. Copilului mai mic i se interzice să hărţuiască pe copilul mai mare.
5. Copiii nu sînt obligaţi să se joace unul cu celălalt, cînd doresc să fie singuri sau au alţi prieteni.
6. Orice conflict este rezolvat cît de repede posibil, părinţii încercînd să fie imparţiali şi corecţi.

Ca orice sistem juridic, şi acesta necesită: 1) respectul copiilor faţă de autoritatea părinţilor, 2) dorinţa părinţilor de **a** media conflictele şi 3) ocazional, aplicarea forţată **a** legii, pedepsirea. Cînd această problemă este rezolvată cu dragoste, atmosfera emoţională a căminului poate fi schimbată din ură în (cel puţin) toleranţă. (7)

Fata mea mai mare este o elevă strălucită şi are aproape numai note de zece. Sora ei mai mică, care este acum în clasa a şasea, se plictiseşte la şcoală şi nici măcar nu încearcă să obţină rezultate bune. Lucrul care mă deranjează cel mai mult este că, probabil, fata mai mică este mai inteligentă decît sora ei mai mare. De ce refuză să îşi

utilizeze calităţile?
Dezinteresul ei faţă de învăţătură poate avea mai multe motive, dar permiteţi-mi să vă sugerez care este explicaţia cea mai probabilă. Copiii refuză deseori să concureze cu ceilalţi cînd cred că, oricum, vor ajunge pe locul doi şi nu pe primul. De aceea, un copil evită să concureze cu unul mai mare în domeniul în care acesta este mai puternic. Dacă Fiul Numărul Unu este un foarte bun atlet, atunci Fiul Numărul Doi îşi va alege un alt domeniu, de exemplu, alcătuirea unei colecţii de fluturi. Dacă Fiica Numărul Unu este o foarte bună pianistă, atunci Fiica Numărul Doi va fi foarte băieţoasă.
Bineînţeles, această regulă nu este întotdeauna valabilă, ci depinde de teama copilului de a fi înfrînt şi de modul cum îşi estimează şansele într-o competiţie. Dacă are suficientă încredere în el însuşi, va intra cu îndrăzneală pe teritoriul dominat de fratele mai mare, hotărît să îl depăşească. Totuşi, cea mai tipică reacţie este căutarea unei compensaţii în domenii noi, încă nedominate de superstarul familiei.
Dacă această explicaţie se potriveşte cazului fiicei dumneavoastră mai mici, atunci ar fi înţelept să acceptaţi rezultatele mai slabe. Nu toţi copiii trebuie să se potrivească aceluiaşi model, şi nici nu trebuie să îi forţăm. (8)
(Următorul paragraf este preluat din scrisoarea pe care mi-a adresat-o o mamă cu mult spirit creator.)
în cărţile dumneavoastră, *Dare* fo *Discipline* şi *Hide or Seek,* aţi recomandat părinţilor să folosească sistemul recompensării financiare, pentru a încuraja copilul să accepte responsabilităţi noi. Această concepţie a dumneavoastră a fost foarte folositoare pentru familia noastră, unde lucrurile merg acum mult mai bine. Totuşi, am o idee care poate îmbunătăţi sistemul, o idee care a dat rezultate uimitoare cu cei doi băieţi ai mei, unul de şase şi altul de opt ani. Pentru a primi

recompensa promisă în urma spălării dinţilor, aranjării patului şi a hainelor, etc, amîndoi trebuie să îşi ducă la îndeplinire sarcina respectivă. Deci, amîndoi pierd dacă unul nu a făcut ce trebuia, şi amîndoi sînt recompensaţi dacă au respectat înţelegerea. Astfel, şi-au dezvoltat spiritul de echipă. Lucrează împreună pentru atingerea unui scop. într-un sens, au devenit parteneri de afaceri. Cred că o să vă intereseze această metodă.
Această mamă a făcut exact ceea ce eu sper să facă şi cititorii mei, adică să folosească lucrările mele ca pe o tablă pe care să scrie propriile metode creatoare. Ilustraţiile pe care le utilizez în cărţile mele indică tocmai faptul că părinţii care au cel mai mare succes sînt cei care găsesc soluţii unice la problemele de rutină ale vieţii. Mama care a scris această scrisoare, a reuşit într-un mod minunat. (9)
Ne gîndim **cu atenţie la copiii pe care dorim să îi avem în familia noastră şi vrem ca lucrurile să fie bine planificate. Există o diferenţă ideală de vîrstă între copii, care să producă o armonie mai mare între ei?**
Copiii născuţi la doi ani diferenţă unul de celălalt vor fi, probabil, cei mai predispuşi să concureze între ei. De partea cealaltă, există şi o mare probabilitate că vor fi prieteni apropiaţi. Dacă copiii sînt separaţi de patru sau cinci ani, apropierea dintre ei va fi mai mică, dar cel puţin nu veţi avea la liceu decît unul odată. Răspunsul meu, cam evaziv, reflectă părerea mea: există multe motive mai importante pentru planificarea naşterii la anumite intervale de timp, decît simpla considerare a vîrstei copiilor. Mult mai semnificative sînt alte considerente, cum ar fi: sănătatea mamei, dorinţa după un alt copil, aspecte financiare şi stabilitatea generală a familiei. Diferenţa de vîrstă dintre copii, după părea mea, nu este factorul decisiv. (10)
înainte ca cel de-al doilea copil al nostru să se nască, luna trecută, fiul nostru de trei ani era entuziasmat de perspectiva de a avea un frate sau o surioară. Acum însă, manifestă semne de gelozie, îşi suge morocănos degetul cînd îl hrănesc pe celălalt copil şi devine foarte gălăgios şi sîcîitor, cînd prietenii

familiei vin şi aduc cadouri noului venit pe lume. Vă rog să îmi sugeraţi cîteva metode prin care să îi uşurez această perioadă de adaptare.
Fiul dumneavoastră a reacţionat "ca în manualele de specialitate" la această invazie în împărăţia sa. Şi noi am observat aceeaşi reacţie, cînd s-a născut cel de-al doilea

copil. Fiul nostru a intrat pe scenă cînd fiica noastră avea cinci ani. Era singura nepoată din ambele ramuri ale familiei şi a fost copleşită de atenţia tuturor adulţilor. Deodată însă, palatul ei sigur a fost invadat de o micuţă şi drăguţă făptură care a ajuns să fie în centrul atenţiei. Toate rudele s-au repezit să îl ia în braţe pe micuţul Ryan, să îl sărute, să îl legene, în timp ce Danae stătea deoparte şi privea. Cam la o săptămînă după sosirea lui Ryan, în timp ce ne întorceam de la bunici, fetiţa a spus, "Tată, ştii, nu vreau să fiu rea, dar cîteodată doresc ca Ryan să nu fi venit deloc!" în acea scurtă propoziţie ea ne-a oferit o imagine clară a sentimentelor ei, şi imediat am folosit această ocazie. Am mutat-o pe scaunul din faţă al maşinii pentru a putea discuta în voie. l-am spus că înţelegem ce simte şi că o iubim. De asemenea, i-am explicat că un nou-născut este complet nejutorat şi va muri dacă adulţii nu îl îngrijesc, hrănesc, schimbă, spală şi iubesc, l-am povestit că şi de ea am avut o grijă asemănătoare, iar Ryan va creşte repede. Am fost foarte atenţi, în lunile care au urmat, ca ea să nu mai îşi simtă locul ameninţat în inimile noastre. Acordînd atenţie sentimentelor şi siguranţei ei, relaţia cu fratele ei s-a transformat într-o prietenie durabilă, plină de dragoste.

Reacţia pozitivă a Danaei nu este tipică pentru copii. Cel mai adesea, copilul este incapabil, sau nu doreşte, să îşi exprime deschis sentimentele de nesiguranţă pe care le are la sosirea unui rival, ceea ce cere multă subtilitate din partea părinţilor pentru a descoperi semnalele pe care le emite. Simptomul cel mai vizibil al atitudinii "mi-a-luat-locul" este reîntoarcerea la comportarea copilărească. Evident, copilul va gîndi, "Dacă bebeluşul este atît de bine tratat, voi fi şi eu bebeluş." Din acest motiv, copilul are toane, îşi suge degetele, se lipeşte de mama, vorbeşte ca bebeluşii, etc. în această situaţie, copilul a sesizat pericolul şi încearcă să îl rezolve pe cea mai bună cale pe care o cunoşte. Dacă primul născut se simte lăsat pe locul doi, aş sugera următoarea procedură:

1. Aduceţi la lumină sentimentele lui şi ajutaţi-l să le exprime verbal. Cînd un copil se comportă prosteşte în faţa adulţilor şi încearcă să îi facă să rîdă şi să-i observe purtarea, este bine să fie luat în braţe şi întrebat, "Ce s-a întîmplat, dragă Răducule? Ai nevoie de puţină atenţie?" Progresiv, copilul va învăţa să îşi exprime sentimentele atunci cînd se simte neglijat sau respins. "Tată, am nevoie astăzi de puţină atenţie. Nu vrei să ne jucăm împreună?" Prin exprimarea verbală a sentimentelor sale, copilul va fi ajutat să se înţeleagă pe el însuşi mai bine.
2. Nu permiteţi comportamentelor antisociale să dea rezultate. Dacă copilul începe să strige cînd soseşte cel care va avea grijă de el pentru puţin timp, nu pregetaţi totuşi să plecaţi şi să îl lăsaţi acasă cu acea persoană. Un acces de furie poate fi întîmpinat cu **o** lovitură fermă peste fund, etc. Totuşi, nu manifestaţi decît puţină mînie şi neplăcere pentru că, nu uitaţi, întregul episod este cauzat de teama copilului că vă va pierde.
3. împliniţi-i nevoile astfel încît să simtă că are un statut de copil mai mare, cu anumite avantaje. Duceţi-l în parc şi spuneţi-i că bebeluşul este prea mic să vină şi el şi să fugă pe alei. Vorbiţi cu el despre lucrurile pe care le poate face, dar de care frăţiorul lui mai mic este incapabil, de exemplu, el poate folosi baia, pe cînd bebeluşul udă nenumărate scutece. Lăsaţi-l să ajute la îngrijirea copilului mai mic. în acest mod va simţi că face parte din familie şi că este integrat în toate activităţile ei.

înainte de parcurgerea acestor paşi, acordaţi copilului mai mare timpul necesar adaptării cu noua situaţie. Faptul că îşi dă seama că nu el este cel care se află în centrul universului este util, chiar dacă acum aceasta îl deranjează. (11)

COPIL
SIMŢUL
RĂSPUNDERII

Susţineţi că provocările deliberate ale copiilor trebuie tratate altfel decît comportare copilărească, iresponsabilă. Nu am înţeles prea bine diferenţa dintre aceste două moduri de comportament. Puteţi să le explicaţi mai detaliat?

Sfidarea intenţionată, aşa cum indică chiar numele ei, este un act deliberat de neascultare. Are loc atunci cînd copilul ştie foarte bine ce aşteaptă părinţii de la el, şi totuşi se decide să acţioneze exact invers. Pe scurt, este un refuz de a se supune autorităţii părinteşti, de exemplu, fuge atunci cînd este chemat, insulta, răspunde obraznic, etc. Dimpotrivă, iresponsabilitatea copilărească provine din uitare, accidente, greşeli, lipsa puterii de concentrare, lipsa răbdării părinteşti şi lipsa de maturitate a copilului. în primul caz, copilul ştie că a comis un lucru rău, şi aşteaptă să vadă cum vor reacţiona părinţii. în al doilea caz, a comis o greşeală neintenţionată şi neplanificată. Este greşită, după părerea mea, aplicarea pedepselor corporale cu scopul învăţării copilului cu simţul responsabilităţii (bineînţeles, dacă copilul refuză cu îndărătnicie să o accepte, se poate aplica şi această metodă disciplinară). în ultima analiză, reacţia adecvată a părinţilor trebuie să depindă în întregime de *intenţia* copilului. Presupuneţi că băiatul meu de trei ani, stă în dreptul uşii întredeschise şi eu îi spun, "Ryan, închide te rog uşa." Dar, datorită lipsei de maturitate a limbajului său, el înţelege greşit şi, în loc să o închidă, o deschide mai tare. Ce să fac? Să îl pedepsesc? Desigur, nu. El nici măcar nu ştie că nu a reuşit să ducă la îndeplinire sarcina încredinţată.

Toleranţa mea faţă de el, este dictată de intenţia lui. El a încercat în mod cinstit să mă asculte.

Dar, dacă atunci cînd îi spun lui Ryan să îşi adune jucăriile de pe jos, el începe să bată nervos cu piciorul în podea şi să strige, "Nu!" şi apoi aruncă cu o maşinuţă înspre mine, în acest caz am obligaţia să răspund provocării. Pe scurt, copilul merită cel mai mult pedeapsa atunci cînd *este conştient* că o merită.

Biblia ne învaţă cu claritate că fiinţele umane au o tendinţă universală spre rebeliune, care trebuie îndreptată în timpul copilăriei, cînd părinţii sînt obiectivul principal al răzvrătirii sale. Dacă acest spirit rebel nu este suprimat în copilărie, se poate dezvolta într-o răzvrătire generală împotriva oricăror forme de autoritate, inclusiv Dumnezeu. Creatorul nostru ne avertizează de consecinţele rebeliunii în Proverbe 29:1: "Un om care se împotriveşte tuturor mustrărilor, va fi zdrobit deodată şi fără leac." Deci, trebuie să-i învăţăm pe copii să se supună autorităţii noastre iubitoare, ca o pregătire pentru ascultarea viitoare de Dumnezeu. (1)

Cum trebuie părinţii să rezolve cazurile de iresponsabilitate copilărească, cînd nu este vorba nici de sfidare deliberată, nici de agresivitate?

Copiilor le plac jocurile de tot felul, mai ales dacă participă şi adulţii. Deseori este posibilă transformarea unei lecţii într-o activitate amuzantă care "sensibilizează" întreaga familie faţă de lucrul pe care vrem să şi-l însuşească copilul. Permiteţi-mi să vă istorisesc cum am învăţat noi pe copiii noştri, să îşi pună şervetul pe genunchi cînd mănîncă. Timp de doi sau trei ani le reaminteam mereu acest lucru, dar, pur şi simplu nu le intra în cap. Apoi, am transformat totul într-un joc.

Acum, oricare dintre Dobsoni serveşte prima înghiţitură de mîncare, înainte de a-şi fi pus şervetul, trebuie să meargă pînă în dormitor şi să numere cu voce tare pînă la douăzeci şi cinci. Jocul s-a dovedit foarte eficace, deşi are şi dezavantaje. Nici nu vă puteţi imagina cum ne simţeam, Shirley sau eu, stînd în picioare într-o cameră goală şi numărînd cu voce tare, în timp ce copiii nu se mai puteau opri din rîs. Ryan nu a fost prins *niciodată* fără şervet şi îi urmăreşte cu înverşunare pe cei care greşesc. Stă liniştit şi priveşte drept înainte, pînă la prima înghiţitura de mîncare. Apoi se

uită amenințător spre cel în culpă, îl arată cu degetul şi strigă, "Te-am prins!"
Pentru realizarea tuturor obiectivelor părinţilor care se referă la însuşirea de către copil a simţului răspunderii, jocurile trebuie considerate drept metoda preferată. (2)

Credeţi că trebuie să i se ceară copilului să spună "Mulţumesc" şi "Te rog" în cadrul familiei?

Bineînţeles. Obligarea copilului să folosească aceste expresii este metoda de a-l face să nu uite de caracteristicile lumii în care trăim. Mama lui găteşte, spală, îi cumpără ce are nevoie şi îi dăruieşte mereu cîte ceva, iar răspunsul său trebuie să includă o atitudine responsabilă. Copilul trebuie învăţat simţul aprecierii, iar politeţea din familie este prima lecţie. (3)

Băiatul meu de zece ani, poate fi considerat drept cel mai iresponsabil din cîţi cunosc. Urăşte munca şi a stricat sau pierdut orice obiect de valoare pe care l-a primit. Am citit multe cărţi despre creşterea copiilor în responsabilitate şi maturitate şi noi muncim serios pentru realizarea acestor obiective. Problema este că prea des îmi pierd răbdarea cu el. Strig, acuzîndu-l de lenevie şi prostie. Apoi îmi pare rău de lipsa autocontrolului. Oare izbucnirile mele de furie nu dăunează respectului de sine al copilului meu?

în general, copiii sînt optimişti şi majoritatea pot trece peste accesele de furie ale părinţilor lor, fără a rămîne cu urme dăunătoare. De fapt, exprimarea neaprobării face parte din procesul educaţiei şi îndreaptă paşii pe drumul maturizării. **Cu** toate acestea, dacă excesele dumneavoastră sînt prea violente, frecvente şi implică etichetarea lui nefavorabilă, nu trebuie să uitaţi ce a spus cineva despre modul în care oamenii se văd pe ei înşişi:

Nu sîntem ceea ce credem că sîntem...
Nu sîntem nici ceea ce cred *alţii* că sîntem...
Sîntem ceea ce *credem* că ceilalţi gîndesc despre noi...

Există mult adevăr în aceste afirmaţii. Fiecare din noi evaluează ceea ce crede că gîndesc oamenii din jurul lui şi apoi joacă, deseori, exact acest rol. Aceasta explică de ce purtăm "feţe" diferite în grupuri diferite. Un doctor poate fi un profesionist sobru,

rezervat şi înţelept faţă de pacienţii săi. Ei îl "văd" astfel pe doctor şi el se conformează imaginii. Dar, în seara aceleiaşi zile, se întîlneşte cu foştii săi colegi de liceu şi îşi aduce aminte de vremurile acelea demult apuse. Personalitatea lui se poate roti cu 180 de grade de dimineaţa pînă seara, devenind de nerecunoscut pentru un pacient, dacă l-ar vedea acum. în mod asemănător, majoritatea dintre noi *sîntem* ceea ce credem că gîndesc alţii despre noi.

Acest lucru fiind adevărat, copilul dumneavoastră se va conforma imaginii pe care crede că o aveţi despre el. Dacă îi spuneţi mereu că este leneş şi prost, se va comporta ca atare. Din fericire, şi opusul este valabil. Deci, ori de cite ori este posibil, controlaţi-vă impulsurile şi oferiţi-i o imagine cu care doriţi să se conformeze. Dacă nu faceţi aceasta, el va încerca să se comporte conform mesajelor pe care i le transmiteţi.

Ştiu! Ştiu! Totul pare uşor pe hîrtie, dar greu de realizat. Nici mie nu mi-a fost prea uşor să urmez acest sfat. Dar, măcar putem *încerca* să oferim copiilor noştri imperfecţi, ceea ce au nevoie, din partea unor părinţi imperfecţi.

Trebuie oare să îl laud toată ziua pe copilul meu, pentru fiecare lucru mărunt pe care îl face? Nu devine un copil răsfăţat dacă îi spun mereu că orice pas pe care îl face este grozav?

Da, este adevărat că lauda exagerată nu este necesară. Juniorul va prinde repede sensul vorbelor şi atunci cuvintele dumneavoastră îşi vor pierde semnificaţia. Este important să distingem două concepţii diferite, ***flatarea*** şi *lauda.* Flatarea este cea pe care nu o cîştigi. Este ceea ce spune bunica cînd vine în vizită, "lată ce frumoasă fetiţă am. Te faci tot mai frumoasă pe zi ce trece. Sînt sigură că o să suceşti capul băieţilor, cînd vei fi mare!" Sau, "Ei, dar ce băiat deştept eşti!" A flata înseamnă a copleşi copilul cu complimente pentru lucruri pe care nu le-a făcut.

Pe de cealaltă parte, lauda este destinată întăririi comportamentului pozitiv, constructiv. Trebuie să fie foarte specifică, nu generală. "Ai fost băiat bun..." este

nesatisfăcător. "Imi place ce ordine a fost astăzi la tine în cameră" este mult mai bine. Părinţii trebuie să caute mereu ocazii de a lăuda copiii pentru motive bine întemeiate şi să evite măgulirea lipsită de conţinut. (4)

183 ÎNVĂŢAŢI PE COPIL SIMŢUL RĂSPUNDERII

Cum pot să îl obişnuiesc pe copilul meu cu simţul responsabilităţii? Are o disperată nevoie de a înţelege aceasta.

Obiectivul general al educaţiei în epoca preadolescentei, este învăţarea lecţiei că acţiunile sale au consecinţe inevitabile. Problema cea mai gravă într-o societate foarte tolerantă la orice, este tocmai incapacitatea de a face legătura între cele două, comportare şi consecinţe. Prea des, un copil de trei ani ţipă şi îşi insultă mama care stă clipind din ochi, neştiind ce să facă. Un elev din clasa întîi atacă un profesor, dar şcoala pune aceasta pe seama vîrstei şi nu ia nici o măsură. Un copil de zece ani este prins furînd bomboane dintr-un magazin, dar i se dă drumul cînd părinţii oferă garanţie. Un copil de cincisprezece ani fură cheile de la maşina tatălui, dar acesta plăteşte fără să clipească amenda. Un copil care are deja permis, conduce ca un disperat, dar părinţii se grăbesc să plătească reparaţiile maşinii, făcută una cu parapetul de beton de pe autostradă. Vedeţi, de-a lungul copilăriei părinţii iubitori se interpun permanent între comportare şi consecinţe, întrerup legătura atît de necesară şi fac imposibilă învăţarea unei lecţii preţioase.

Astfel, este posibil ca un tînăr sau o tînără să intre în starea de adult, fără să ştie că viaţa poate fi dură, că fiecare decizie pe care o luăm ne afectează viitorul, iar comportarea iresponsabilă produce tristeţe şi dureri. Un astfel de om începe să lucreze şi, după ce întîrzie de trei ori în prima săptămînă, este concediat fără prea multe comentarii. Ajunge să fie plin de amărăciune şi frustrări. Pentru prima dată în viaţa sa, mama şi tata nu au mai putut alerga imediat în ajutorul său să îl scape de consecinţele neplăcute ale comportării sale iresponsabile. (Din nefericire, mulţi părinţi încearcă "să scoată castanele din foc" în locul copiilor lor, chiar şi atunci cînd aceştia au trecut de douăzeci de ani şi nu mai locuiesc cu ei.) Care este rezultatul? Această protecţie exagerată produce handicapaţi emoţional care adesea îşi dezvoltă caracteristici durabile de dependenţă faţă de părinţi, rămînînd astfel într-o veşnică adolescenţă.

Cum putem face legătura dintre comportare şi consecinţe? Fiind dispuşi să lăsăm copilul să sufere o anumită durere sau neplăcere cauzată de comportarea sa iresponsabilă. Dacă Jack pierde autobuzul care îi duce pe copii la şcoală, datorită trîndăvelii lui, lăsaţi-l să meargă un kilometru sau doi pe jos (dacă această

plimbare **se** poate desfăşura în condiţii de siguranţă). Dacă Mariana este neglijentă şi îşi pierde banii care i-a primit pentru mîncarea din pauză, nu luaţi nici o măsură. Evident, există pericolul de a duce acest principiu prea departe printr-o comportare prea dură şi inflexibilă faţă de lipsa de maturitate **a** copiilor. Dar, cea mai bună abordare **a** problemei este de **a** cere copiilor să poarte responsabilitatea potrivită vîrstei lor şi, uneori, să guste fructul amar al lipsei de răspundere. (5)

în fiecare dimineaţă trec prin clipe foarte grele încercînd să o pregătesc pe fetiţa mea de zece ani să prindă autobuzul şcolar. Dacă insist, se scoală din pat, dar imediat ce părăsesc camera, începe să lenevească sau să se joace. Trebuie să o îmboldesc şi să o avertizez la fiecare cîteva minute, altfel pierde autobuzul. De aceea, de fiecare dată îmi pierd cumpătul si toată scena se termină prin strigăte şi insulte adresate fetei. Imi dau seama că nu aceasta este cea mai potrivită metodă de a trata un copil, dar vă mărturisesc că mă face să mă comport astfel. Puteţi să mă sfătuiţi cum o pot pune în mişcare, fără atîtea emoţii zilnice?

Faceţi jocul fetiţei, asumîndu-vă dumneavoastră responsabilitatea pregătirii pentru plecare. Un copil de zece ani ar trebui să fie capabil să se achite de această sarcină singur, dar excesele dumneavoastră de furie, nu o vor împinge pe fetiţă în această direcţie. Şi noi am avut o problemă similară cu fetiţa noastră cînd **a** avut zece ani. Poate că soluţia pe care am găsit-o noi, se va dovedi folositoare şi pentru cazul dumneavoastră.

Problema pe care Danae o avea în fiecare dimineaţă se referea la obligaţia pe care o simţea faţă de dormitor. Nu părăsea camera înainte să facă patul şi să aşeze fiecare lucru la locul lui. Nu noi am obligat-o să îndeplinească această datorie. Danae era foarte meticuloasă şi grijulie faţă de toate lucrurile ei. (Aş adăuga aici că Ryan, fratele ei, nu avea această problemă.) Danae ar fi putut încheia cu uşurinţă aranjarea camerei la timp, dacă ar fi avut motivaţia să o facă. Dar, niciodată nu avea motive deosebite de **a** se grăbi. Din această pricină, soţia mea a început să se comporte aşa cum aţi descris dumneavoastră teribilele dimineţi pe care le aveţi. Au urmat ameninţările, avertizările, îndemnurile, imboldurile

şi, în final, se instala o stare de nervozitate pe măsură ce timpul înainta spre ora limită. Shirley cu mine am discutat această problemă şi am convenit că trebuie să existe o soluţie mai bună de a rezolva conflictele matinale. în consecinţă, am inventat un sistem numit "Timpi de control." Iată cum funcţiona sistemul. Danae a fost instruită că trebuie să se trezească şi să se scoale din pat la ora 6:30. Fixarea ceasului era răspunderea ei. Dacă reuşea să se trezească la timp (chiar şi un minut era considerat o nerealizare a obiectivului), mergea imediat în bucătărie şi însemna aceasta pe o diagramă aflată deasupra frigiderului. Deci, scria "da" sau "nu" la rubrica corespunzătoare. Nu se putea ceva mai simplu. Sau se trezea la 6:30 sau nu.

Al doilea timp de control era peste patruzeci de minute, la 7:10. Pînă la această oră trebuia să fie încheiată curăţenia în cameră, atîl de meticulos cît dorea ea, trebuia să fie spălată, îmbrăcată, etc. şi pregătită pentru un mic exerciţiu la pian. Cele patruzeci de minute erau mai mult decît suficiente pentru toate aceste sarcini, care puteau fi duse la îndeplinire şi în zece sau cincisprezece minute, dacă s-ar fi grăbit. Deci, singura posibilitate să nu respecte al doilea timp de control era să o facă deliberat.

Dar, ce semnificaţie aveau timpii de control? Dacă Danae nu reuşea să marcheze la timp vreunul, producea acest fapt mînia mamei? Desigur că nu. Consecinţele erau clare şi simple. Dacă Danae scăpa un timp de control, trebuia să se culce seara cu treizeci de minute mai devreme. Dacă greşea în două puncte, pedeapsa se mărea la o oră. în acest timp de pedeapsă i se permitea să citească în pat, dar nu să urmărească programul la televizor sau să vorbească la telefon. Acest procedeu a deplasat toată greutatea responsabilităţii de pe umerii soţiei mele pe cei ai fetiţei, adică acolo unde trebuie să fie. Au fost ocazii cînd soţia mea se scula puţin mai tîrziu, chiar la timp pentru a pregăti micul dejun, dar o găsea pe Danae, îmbrăcată şi sobră, cîntînd la pian, foarte convinsă de ceea ce făcea.

Acest sistem de disciplinare a copiilor poate servi drept model părinţilor care se confruntă cu aceleaşi greutăţi din partea copiilor lor. Metoda nu **a** fost opresivă faţă de Danae, de fapt se părea că îi plăcea sistemul. Avea o ţintă de atins. Limitele unor performanţe accesibile erau clar stabilite. Responsabilitatea era plasată asupra copilului. Nu mai era nevoie de crize nervoase din partea adulţilor.

Acest sistem poate fi adaptat şi în familia dumneavoastră. Singurele lui limite sînt creativitatea şi ingeniozitatea cu care trataţi problema. (6)

Fiul meu de opt ani, aşează întotdeauna paharul cu lapte prea aproape de cot, atunci cînd mănîncă şi de şase ori a reuşit performanţa să îl răstoarne. Mereu îi spun să fie atent, parcă nu înţelege. Ieri, cînd a răsturnat din nou paharul cu lapte, am ţipat la el şi l-am bătut cu cureaua. Astăzi îmi dau seama că nu am procedat corect. Ar fi trebuit să procedez cu mai multă răbdare, nu-i aşa?

Da, se pare că reacţia dumneavoastră a fost exagerată. Bătaia trebuie rezervată momentelor cînd copilul nu ascultă *intenţionat* sau sfidează autoritatea părinţilor. Un incident la masă, chiar repetat, nu intră în categoria rebeliunii intenţionate. Din acest motiv, bătaia nu a fost pedeapsa potrivită pentru fapta comisă (cu toate acestea, vă înţeleg supărarea cauzată de incidentele repetate de vărsare a laptelui). Ar fi fost mai bine să fi găsit **o** metodă de a atrage atenţia copilului şi a-l determina astfel să aşeze paharul într-o zonă sigură. De exemplu, puteţi stabili o limită pentru aşezarea paharului, confecţionînd un mic parapet din hîrtie colorată. Dacă copilul aşează paharul în "zona interzisă," pedeapsa va fi spălarea vaselor la sfîrşitul mesei. Vă garantez că rar se va mai întîmpla să "uite" ce are de făcut. De fapt, procedeul îl va face foarte grijuliu în legătură cu poziţia paharului, chiar şi după ce parapetul de hîrtie va fi îndepărtat. Din nou, doresc să accentuez faptul că iresponsabilitatea în comportare are motive cu totul diferite de sfidarea deliberată şi, din această cauză, trebuie tratată cu multă creativitate. (7)

Am adoptat două fete surori pe cînd aveau şase, respectiv opt ani. S-au adaptat destul de bine familiei noastre şi au răspuns dragostei cu care au fost înconjurate. Totuşi au multe obiceiuri neplăcute: de exemplu, nu au învăţat să mănînce cu furculiţa şi se servesc cu mîna. Lasă robinetele deschise şi uită să aşeze prosoapele înapoi pe suport, iar dacă nu stau lîngă ele, nu se spală pe dinţi. Cum le pot învăţa să îşi asume responsabilităţile normale copiilor de vîrsta lor?

Unul din instrumentele cel mai eficace de învăţare a simţului răspunderii este acordarea de recompense specifice pentru îndeplinirea anumitor sarcini. Sistemul care generează motivaţiile necesare este descris de unul din cei mai renumiţi psihologi în domeniul educaţiei, E.L.Thorndike, în ceea ce se numeşte "Legea încurajării." Iată definiţia acestui psiholog "Comportarea care aduce rezultatele dorite, se va repeta. Cu alte cuvinte, dacă cuiva îi place ce se întîmpla ca rezultat al comportării sale, va avea tendinţa să repete acţiunea respectivă. Dacă Sally atrage atenţia băieţilor datorită unei rochii pe care o poartă, va dori să o poarte mereu. Dacă Paul cîştigă un meci de tenis cu o anumită rachetă şi apoi pierde următorul meci cu o altă rachetă, la viitoarea partidă va avea tendinţa de a folosi racheta cu care a cîştigat. Acest principiu, dezarmant de simplu, are implicaţii profunde în procesul educaţiei.

Ceea ce doresc să spun este că acordarea corectă a recompenselor (încurajarea prin aplicarea repetată), poate determina copilul să *dorească* să se spele pe dinţi, să mănînce cu furculiţa şi să pună prosopul la locul lui. Dar, este inutil să faci risipă de daruri şi premii fără o planificare prealabilă. Există cîteva principii care trebuie respectate pentru ca această "Lege a încurajării" să dea rezultatele scontate.

Cel mai important principiu este cel al încurajării (sau aplicării) *imediate.* Părinţii greşesc cînd promit copiilor recompense pe termen lung. în acest caz, succesul este mic. Este inutil să promiţi micului Dănuţ, de nouă ani, că va primi o maşină cînd va împlini optsprezece ani, dacă va avea rezultate bune la învăţătură în următorii nouă ani. Deseori, copiilor de clasa a doua sau a treia li se promite că, dacă învaţă bine pe tot parcursul anului, la vară vor merge la bunici. Această promisiune nu prea afectează, de obicei, comportamentul lor. Tot astfel nu are rost să promiţi micuţei Mădălina că va primi o păpuşă la Crăciun, dacă îşi păstrează camera curată în luna iunie. Majoritatea copiilor nu au nici capacitatea intelectuală, nici maturitatea să urmărească, zilnic, un ţel îndepărtat. Timpul curge încet pentru ei: deci recompensa li se pare îndepărtată şi neinteresantă. în cazul animalelor, recompensa trebuie acordată la aproximativ două secunde de la comportamentul dorit. Un şoricel va învăţa mai repede să traverseze un labirint, dacă la ieşire găseşte o bucată de brînză, decît dacă recompensa i se oferă peste cinci minute. Deşi copiii

pot aştepta mai mult decît animalele, totuşi, puterea de atracţie a recompensei scade odată cu trecerea timpului.

Reîntorcîndu-ne la întrebarea dumneavoastră, comportarea iresponsabilă **a** fetelor adoptate a fost învăţată. Copiii învaţă să rîdă, să alerge să se joace şi să sară; de asemenea ei învaţă să plîngă, să fie bosumflaţi, să se lupte, să intimideze pe alţii şi să facă scene de furie. întărirea comportamentului prin repetare este profesorul lor universal. Copilul va repeta comportarea care i se pare că a avut succes. Un copil va coopera şi îşi va ajuta părinţii pentru că îi place efectul pe care comportarea sa o are asupra părinţilor; altul va plînge, din acelaşi motiv. Cînd părinţii îşi dau seama de anumite caracteristici negative ale copiilor lor, ei trebuie să depună efortul să-i *deprindă* cu alte trăsături, pozitive, străduindu-se ca orice comportare bună, care tinde spre scopul propus, să fie recompensată, iar orice abatere descurajată. (8)

Aţi vorbit despre copiii care îşi manipulează părinţii. Dar, nu manipulează şi părinţii pe copiii lor atunci cînd folosesc acest sistem de recompense şi pedepse?

Nu mai mult decît manipulează un director de fabrică angajaţii să vină la ora 7:00 la lucru, sau un poliţist pe un maniac al vitezei, cînd îl amendează. Cuvîntul "manipulare"are un sens negativ care implică un motiv egoist sau rău intenţionat. Eu prefer cuvîntul "conducere" care este îndreptat spre binele tuturor, chiar dacă, uneori, implică şi consecinţe neplăcute. (9)

Nu mă simt prea în largul meu cînd folosesc metoda recompensării pentru a influenţa comportarea copilului meu. Mi se pare un fel de şantaj, de mituire a copilului. Doresc să cunosc părerea dumneavoastră despre aceasta.

Mulţi părinţi au aceeaşi părere despre acest sistem, şi sfatul meu este să nu îl folosiţi dacă, din punct de vedere intelectual vă opuneţi. Dar, din nefericire, acest procedeu pe care eu îl consider deosebit de eficient, este deseori respins din cauza neînţelegerii unor termeni. întreaga societate se bazează pe acest sistem al întăririi aplicării legii, prin recompense şi pedepse. Totuşi, nu sîntem dispuşi să îl aplică exact acolo unde este cel mai mult nevoie de el: copiii. Ca adulţi, mergem la servici şi primim salariul

cuvenit. Deci, faptul că ne trezim în fiecare dimineaţă este recompensat. Soldaţii curajoşi primesc medalii; oamenii de afaceri primesc răsplata străduinţelor lor, iar cînd ieşim la pensie ne bucurăm de roadele unei vieţi de muncă. Recompensa face ca efortul responsabil să aibă o mare valoare. Motivul principal al succesului capitalismului este tocmai faptul că munca şi disciplina personală sînt răsplătite material. Marea slăbiciune a socialismului este absenţa acestui sistem care întăreşte comportarea adecvată: de ce să se străduiască cineva atît de mult dacă tot nu cîştigă prea mult? Aspectul cel mai neplăcut al scurtei mele cariere militare este că nu puteam obţine nici un grad superior, oricît mă străduiam, decît după trecerea unui anumit interval de timp. Valoarea salariului meu era stabilită de Congres, nu de valoarea sau munca mea. Acest sistem distruge motivaţiile, totuşi mulţi părinţi cred că această abordare a educaţiei este cea mai bună. Ei se aşteaptă ca micuţul Dorin să îşi asume mari responsabilităţi, numai pentru că acest fapt este nobil şi onorant. Speră ca el să muncească, să înveţe şi să transpire doar pentru simpla bucurie a disciplinei personale. Copilul nu va accepta aceste valori!

Gîndiţi-vă puţin la cealaltă alternativă, "şantaj," sau "mituire" cum spuneţi dumneavoastră, pe care o recomand eu. Cum îl învăţaţi pe copilul de cinci ani să se poarte cu simţul răspunderii? Cele mai frecvente procedee sînt cearta, cicăleala, plîngerea, cererea, strigătele, ameninţările şi pedepsele. Mama care respinge sistemul recompenselor, poate merge seara la culcare cu dureri de cap şi dorinţa de a nu mai avea şi alţi copii. Nu doreşte să accentueze latura materialistă în acest mod, dar mai tîrziu va da copilului ei mulţi bani. Deoarece tînărul nu reuşeşte nicicum să cîştige bani proprii, nici nu va învăţa să îi preţuiască, să economisească sau să dea zeciuială. Jucăriile sînt cumpărate cu banii mamei, iar copilul le preţuieşte mai puţin. Dar, cel mai important lucru este că el nu învaţă autodisciplina şi responsabilitatea personală, care rezultă din aplicarea acestui sistem bazat pe recompensarea comportării corecte. (10)

Dacă nu credeţi că folosirea judicioasă a recompenselor este o formă de şantaj, atunci ce constituie într-adevăr un cadou necorespunzător?

Recompensele devin şantaj sau mituire în cazul în care răsplătesc comportarea iresponsabilă sau neascultarea. De exemplu, nu este recomandabilă utilizarea recompenselor cînd copilul a sfidat autoritatea părintească. Dacă mama spune, "Luci, vino aici," iar Luci răspunde, "Nu vreau," atunci este greşit ca mama să ofere o bomboană ca recompensă, dacă totuşi copilul s-a hotărît să asculte. Mama nu ar face altceva decît să răsplătească sfidarea copilului. Recompensele nu trebuie folosite în locul autorităţii: atît răsplătirea cît şi pedeapsa, îşi au locul lor în procesul educaţiei, înlocuirea lor una cu cealaltă produce rezultate neplăcute. (11)

Nu doresc să accentuez latura materialismului în educaţia copiilor mei. *Trebuie* oare ca recompensele să fie sub formă de bani sau jucării?

Cu certitudine, nu. Cînd fiica mea avea trei ani, am început să o învăţ cîteva lucruri despre citit, mai ales alfabetul. Lecţiile erau programate seara după cină, astfel încît ciocolata era o recompensă adecvată pentru reuşite. (Pe atunci nu eram atît de îngrijorat de consumul exagerat de dulciuri cum sînt acum.) într-o seară, stăteam pe podea cu fata mea şi o învăţam litere noi, cînd am auzit un zgomot asurzitor, nu departe de casă. Toată familia a năvălit afară să vadă ce se întîmplase. Un tînăr a avut un accident chiar pe strada din faţa locuinţei noastre. Băiatul nu era serios rănit, dar maşina era praf. Am stropit repede cu apă rămăşiţele maşinii şi am chemat poliţia. Numai după ce ne-am mai potolit puţin, am observat că Danae nici măcar nu a urmărit scena. Am văzut-o puţin mai tîrziu cu mîinile pînă la coate în punga cu ciocolată. Gura îi era plină şi ce nu a încăput în ea era întins pe toată faţa. Cînd a văzut că mă uit la ea, a reuşit să mai înghită repede o porţie. în seara aceea, am învăţat o lecţie despre limitele recompenselor materiale, sau cel puţin comestibile.

Orice lucru dorit de cineva poate fi considerat drept o recompensă pentru o comportare adecvată. Cele mai evidente recompense pentru animale sînt cele ce le satisfac nevoile fizice. Oamenii însă, au nevoi psihologice mult mai mari. De exemplu,

unii copii preferă să primească cuvinte de apreciere şi mulţumire în locul banilor, în special dacă aprecierea este exprimată în faţa celorlalţi copii. Copiii şi adulţii din toate timpurile au căutat satisfacerea nevoilor emoţionale, inclusiv cele referitoare la dragoste, acceptarea socială şi respectul de sine. în plus, doresc amuzament, bucurie, distracţie şi plăcere. Recompensele verbale trebuie să fie prezente în ansamblul relaţiei părinte-copil. Prea des, educaţia părintească se rezumă numai la milioane de "Nu-uri" pe care copiii sînt forţaţi să le respecte. Trebuie să recompensăm comportările bune, chiar dacă nu facem aceasta decît printr-un simplu şi sincer compliment verbal. Părintele înţelept cunoaşte nevoia copilului de a fi acceptat şi de **a** se respecta pe sine însuşi şi va împlini această nevoie folosind, totodată, prilejurile respective şi pentru a-l învăţa lecţii preţioase despre valori şi comportament. Cîteva exemple pot fi utile:

Mama către fiică: Ai colorat foarte frumos şi nu ai depăşit marginile. Aştept să termini desenul. îl voi pune pe hol.

Mama către soţul ei, în prezenţa copilului: Jack, ai observat ce frumos şi-a pus Dan bicicleta în garaj? Tot timpul îşi lăsa bicicleta afară, dar de cînd i-am spus să o pună în garaj, a devenit foarte responsabil în ceea ce face.

Tatăl către fiu: Am apreciat faptul că ai păstrat liniştea **cît** timp am lucrat, fiule. Ai făcut bine. Acum, cînd am terminat lucrul, am mai mult timp la dispoziţie, hai să facem o vizită la grădina zoologică.

Profesorul către elevul de liceu: Mihai, ai idei foarte bune. Nu m-am gîndit înainte la acest subiect, din punctul tău de vedere. îmi place abordarea ta personală.

Mama către băieţel: Nicule, astăzi dimineaţă nu ai mai supt degetul. Sînt foarte mîndră de tine. Să vedem cît de mult timp vei reuşi să te abţii în după-amiaza aceasta.

Părintele comite o greşeală dacă complimentează copilul pentru un comportament pe care nu îl doreşte. Dacă, copilul obţine un sărut şi o mîngîiere orice ar face, atunci aprobarea devine, progresiv, lipsită de semnificaţie. Inflaţia, abundenţa recompenselor nemeritate, poate distruge valoarea sistemului.

192

Complimente!^ chiar şi în
Cred că *a^f* cînd eu si soţ[1]!
/olositl
/fieual
copii, |
au |
pleca, cei *d^V* P^'l adevărată dra**//flP[ens]* cît de violent ^/lînsul utile pot fi *xe[c] f.* [exel] pentru fiecare- *y* P[rifl] oare aceasta *J [a>w]* comportament *([at]j [r];*
Din nefericicV avan responsabilitate/aces copiilor că est^ (portari pleca de acasâyyt mc
Este foarte ' [/] D[e f] j dacă nu *pent^//[tă a]* atitudinilor *[Qr]<*•"■">"«** comportarea
Presupuneţi, culcat pe mici-plînge, dar ce să plîngă. Debi succes, creşte stînjenită, încît copilul? Că tre^ şi tata trebuie *^/f'* mîine seară, *6e°* *f* să rezultatele dori^f/[un<] adolescentă *ca<[e]jff [fa]*\ niciodată să i *s&* \ estl obţine ce doreş[l]%t[e] si simte dorul de ° ■ ^[s] •' mama Rebecăi ■ *a-.^* nu, primul ei *$J'A[l]* mama nu s-a *B^ [fl]* întotdeauna e; într-una pozitivă.

Complimentele adevărate stimulează o comportare favorabilă chiar şi în cazul celor mai imaturi copii. (12)

Cred că am folosit o recompensă potrivită sîmbăta trecută, cînd eu şi soţul meu am ieşit în oraş. Cînd eram pe punctul de a pleca, cei doi copii, de patru şi cinci ani, au înscenat o adevărată dramă: au plîns, au strigat, şi s-au împotrivit plecării, cît de violent au putut. Toate acestea pînă mi-am **amintit cît de utile pot fi recompensele. Am scos din dulap cîte o ciocolată pentru fiecare. Plînsul s-a oprit şi am putut pleca în linişte. Este oare aceasta o exemplificare adecvată a Legii încurajării comportamentului**

prin recompense?
Din nefericire nu, nu este. în loc să recompensaţi maturitatea şi responsabilitatea, aţi răsplătit exact atitudinile opuse. Aţi arătat copiilor că este în avantajul lor să piîngă şi data viitoare cînd veţi pleca de acasă. în acest caz, dulciurile au întărit lacrimile.
Este foarte important ca părinţii să înţeleagă aceste principii, dacă nu pentru alt motiv măcar pentru evitarea recompensării atitudinilor greşite. De fapt, este remarcabil de uşor să favorizezi comportarea nedorită a copiilor, permiţînd ca ea să aibă succes. Presupuneţi, de exemplu, că părinţii au oaspeţi la cină şi l-au culcat pe micuţul Daniel la ora 19:00. Părinţii ştiu că Daniel va plînge, dar ce altceva pot face? într-adevăr, micuţul Daniel începe să piîngă. Debutează doar cu cîteva scîncete dar, pentru că nu are succes, creşte nivelul zgomotului. în final, mama este atît de stînjenită, încît îi permite copilului să se scoale. Ce a învăţat copilul? Că trebuie să piîngă tare dacă vrea să nu se culce. Mama şi tata trebuie să se pregătească şi pentru războiul lacrimilor de mîine seară, deoarece micuţul Daniel şi-a dat seama că metoda dă rezultatele dorite. Să privim la un alt exemplu. Rebeca este o adolescentă care ştie să îşi apere punctele de vedere. Nu acceptă niciodată să i se răspundă, "Nu." Se ceartă şi argumentează pînă obţine ce doreşte. De fapt, tatăl ei a spus că singura ocazie cînd simte dorul de casă, este atunci cînd este acasă. Ori de cîte ori mama Rebecăi nu este sigură dacă o lasă să plece de acasă sau nu, primul ei răspuns la cererea fetei este *nu.* Spunînd, "nu," mama nu s-a angajat că o va lăsa şi astfel are timp de gîndire. întotdeauna este mult mai uşor să îţi schimbi atitudinea negativă într-una pozitivă, decît invers. Totuşi, ce învaţă Rebeca din acest
sistem? Că "nu" înseamnă în realitate "poate." Cu cît se plînge mai mult şi argumentează mai tare, cu atît "da-ul" devine mai probabil. Mulţi părinţi comit aceeaşi greşeală ca şi mama Rebecăi. Permit certurilor, cicălelii, argumentării, trîntirii uşilor şi negocierilor să aibă o şansă de succes. Un părinte nu trebuie să adopte **o** decizie definitivă asupra unei probleme, pînă cînd nu s-a gîndit cu seriozitate la ea. Apoi, odată decizia luată, trebuie să o respecte cu tenacitate. Dacă un adolescent învaţă că un "nu" este un **"nu** absolut," este puţin probabil că va încerca să îşi apere cauza în "instanţe superioare."
Poate că un ultim exemplu este folositor: Sanda, de şapte ani, doreşte să capteze atenţia întregii familii, dar nu cunoaşte nici un mod constructiv de a-şi realiza scopul. La cină, cînd mama îi spune, "Mănîncă toţi cartofii," ea va răspunde "Nu, nu mănînc cartofii aceia stricaţi!" Toţi ochii şi urechile familiei sînt acum îndreptaţi spre ea, lucru pe care l-a dorit. Mama poate să mărească succesul obţinut (şi să garanteze, astfel, repetarea atitudinii) prin cuvintele: "Dacă mănînci toţi cartofii, vei primi bomboane."
Evident, părinţii trebuie să fie deosebit de atenţi la acele comportări ale copiilor pe care doresc să le încurajeze. Trebuie să asigure cu răbdare şi consecvenţă repetarea acelor comportamente care sînt de dorit, prin aplicarea unor recompense pozitive şi care să nu ducă la rezultate negative. (13)
Fetiţa mea de patru ani, Karen, este o *plîngăreaţă .* Aproape că nici nu mai vorbeşte cu o voce normală. Ce pot face pentru a o dezobişnui?
Este un fapt binecunoscut că acea comportare care nu este încurajată, va dispare. Acest proces, pe care psihologii îl numesc *extincţie,*poate fi foarte util părinţilor şi profesorilor care doresc modificarea unor caracteristici ale copiilor. Lumea animalelor furnizează cîteva exemple ilustrative de extincţie. Gîndiţi-vă la elefanţii care sînt dresaţi să nu îşi folosească forţa împotriva gardului protector din arena circului în timpul spectacolului. Cînd elefantul este tînăr, este legat de un bloc de ciment, ce nu se poate deplasa, şi este lăsat să tragă de el cît doreşte. Văzînd că nu are nici un succes, renunţă la utilizarea forţei. Mai tîrziu, **o**

simplă frînghie şi un gard protector fragil vor fi suficiente în faţa puterii considerabile a animalului.
Pentru eliminarea unei comportări nedorite, trebuie identificate şi apoi suprimate condiţiile care o favorizează. Să aplicăm acest principiu la plînsul neîncetat, problema pe care aţi menţionat-o dumneavoastră. De ce copilul comunică ce are de spus prin lacrimi şi nu cu o voce normală? Pentru că, neintenţionat, aţi favorizat lacrimile. Atît timp cît Karen vorbeşte cu voce normală, sînteţi prea ocupată să o auziţi. Sînt aproape sigur că micuţa Karen, vorbeşte pe limba ei marea majoritate a timpului şi nici nu o auziţi. Apoi, cînd schimbă tonalitatea şi intensitatea vocii şi încep sunetele stridente, iritante şi supărătoate, alergaţi repede să vedeţi **ce s-a** întîmplat. Vocea ei plîngăreaţă a adus rezultate pe care vorbirea normală nu a reuşit să le producă. Rezultatul: devine plîngăreaţă. Pentru a înlătura acest obicei, trebuie să

inversaţi obiectul încurajării. începeţi prin a spune: "Karen, nu te pot auzi din cauza plînsului. Urechile mele sînt cam ciudate. Nu aud plînsete." După transmiterea acestui mesaj timp de una-două zile, nu mai indicaţi prin nimic că aţi auzit plînsul fetiţei, dar acordaţi imediat atenţie vorbirii normale. Dacă aplicaţi corect acest procedeu, vă garantez că veţi obţine rezultatele dorite. Tot procesul învăţării se bazează pe acest principiu, iar rezultatele sînt definitive şi sigure. Dar, bineînţeles, bunica sau vreun unchi binevoitor, pot continua să încurajeze exact modul de vorbire pe care doriţi să îl înlăturaţi din vocabularul fetiţei şi există astfel pericolul menţinerii lui. (14)

Acest sistem al extincţiei nu se aplică şi în metodele utilizate pentru cei care doresc să se lase de fumat sau de obiceiul de a mînca prea mult?

Da, aveţi dreptate. Obiectivul este eliminarea plăcerii (adică elementul care întăreşte, încurajează), de obicei, prin inhalarea fumului de ţigară. în faţa fumătorului este plasat un tub prin care este suflat fum de ţigară, concentrat şi foarte urît mirositor. Cînd fumătorul trage din ţigara lui, aerul viciat i se suflă în faţă. Fumătorul începe să asocieze obiceiul de a fuma cu mirosul pestilenţial al fumului ce i se suflă direct în faţă. Procentul celor care au renunţat la fumat în acest mod este ridicat. (15)

Copilul meu se teme de întuneric. Poate fi aplicat principiul extincţiei şi în învingerea acestei temeri?

Extincţia este unul din instrumentele cele mai eficace pentru învingerea temerilor iraţionale ale copiilor. Am discutat cu o mamă a cărei fiică, de trei ani, avea aceeaşi frică de întuneric. Cu toate că în camera ei ardea o lumină de veghe şi uşa era deschisă, micuţei Măria îi era teamă să rămînă singură în cameră. Insista ca mama ei să stea cu ea în fiecare seară pînă adoarme, lucru care cerea mult timp şi avea multe alte inconveniente. Dacă se trezea noaptea, Măria striga imediat după ajutor. Teama ei era adevărată, nu glumea. Temerile, aşa cum este frica de întuneric, nu sînt caracteristici înnăscute, ci învăţate. Părinţii trebuie să fie foarte atenţi la exprimarea propriilor temeri, deoarece copiii au tendinţa de a avea aceleaşi obsesii. Din acest motiv, glumele, chiar aparent nevinovate, pot produce probleme. Dacă un copil intră într-o cameră întunecoasă şi cineva ascuns după uşă îl ciupeşte, învaţă ceva din această glumă: întunericul nu este întotdeauna nelocuit! în cazul Măriei, nu era clar de unde a învăţat această frică, dar cred că mama ei a mărit, neintenţionat, teama ei de întuneric. în grija ei faţă de fetiţă, i-a transmis propria îngrijorare şi Măria a început să creadă că teama ei este justificată. "Chiar şi mama se îngrijorează de întuneric." Frica a ajuns atît de mare, încît Măria nu putea merge printr-o cameră mai slab luminată fără a fi însoţită. La acest stadiu mi-a fost încredinţată fetiţa.

Am sugerat ca mama să îi spună Majriei că o va ajuta să îşi dea seama că nu există nimic în întuneric. (în general, este inutil doar să *vorbeşti* copilului pentru a alunga o anumită teamă, dar este foarte folositor să îi arăţi încredere şi siguranţă.) Mama a cumpărat mai multe stele de jucărie şi a desenat o diagramă care arăta micuţei Măria cum poate "cîştiga" o jucărie favorită. Mama şi-a aşezat scaunul chiar la uşa dormitorului fetiţei. Măria primea o stea dacă putea sta singură în cameră, cu lumina aprinsă şi uşa deschisă, o oarecare perioadă de timp (de exemplu, 10 secunde). Acest prim pas nu era deloc ameninţător şi Măriei i-a plăcut jocul. A fost repetat de mai multe ori, apoi i s-a cerut să facă cîţiva paşi în camera întunecoasă, dar cu uşa larg deschisă, avînd astfel posibilitatea să o vadă bine pe mama stînd pe scaun în faţa uşii. Măria a dus la îndeplinire şi această sarcină, de mai multe ori, şi de fiecare dată a primit cîte o stea. La exerciţiile ulterioare,

progresiv, uşa s-a închis, mai întîi pe jumătate apoi rămînea întredeschisă. Măria a devenit atît de curajoasă încît intra în camera neluminată, închidea uşa după ea şi stătea pe pat cît timp mama număra pînă la zece. Ştia că putea ieşi imediat, dacă dorea. Mama îi vorbea liniştită şi încrezătoare. Perioada de timp petrecută în întuneric a crescut treptat şi, în loc să producă teamă, a adus ca rezultat steluţe şi apoi jucăria mult dorita, deci o sursă de plăcere pentru copil. Curajul a fost stimulat; frica a fost îndepărtată. Ciclul fricii a fost întrerupt şi înlocuit cu o atitudine mult mai sănătoasă.

Folosirea acestui procedeu al extincţiei este limitată doar de imaginaţia şi creativitatea părinţilor. Cea mai bună metodă de schimbare a unui anumit comportament este prin descurajarea lui şi încurajarea comportării dorite. (16)

CAPITOLUL 12

11IPER-ACTIVITATEA LA COPII

Ce este hiperactivitatea şi care sînt cauzele ei?

Hiperactivitatea (denumită şi hiperchinezie, disfuncţionalitate minimă a creierului, dereglarea impulsurilor şi cel puţin încă treizeci de alte nume) este definită ca o mişcare excesivă şi *necontrolată.* De obicei, este însoţită de nelinişte, lipsa capacităţii de concentrare şi imposibilitatea de a fi atent prea mult timp la un lucru. Am scris cuvîntul necontrolat cu caractere-italice pentru a sublinia că un copil serios afectat de hiperactivitate este pur şi simplu incapabil să stea liniştit pe un scaun sau să îşi micşoreze ritmul activităţilor. Este impulsionat de forţe interioare pe care nu poate nici să le explice, nici să le reducă efectul.

Kurt, un copil în vîrstă de şapte ani, a fost atins de această afecţiune. Suferea de sindromul Down (o formă de întîrziere mintală care, la început, a fost denumită mongolism). Acest băiat acţiona cu o adevărată frenezie şi cînd a intrat în cabinetul meu realmente a "atacat" mobila din încăpere. S-a urcat pe birou, **a** lovit tablourile de pe perete, a împrăştiat hîrtiile şi alte instrumente care i-au căzut în mînă. Apoi a apucat telefonul şi l-a îndreptat spre urechea mea. Am intrat în joc, mimînd o conversaţie cu un presupus interlocutor, dar nu acesta era scopul urmărit de micuţul Kurt. A sărit jos de pe birou şi a năvălit în biroul unui psiholog vecin, insistînd ca şi colegul meu să participe la acest joc. Bineînţeles, telefoanele noastre erau cuplate şi copilul a reuşit să păcălească doi "experţi" în psihologia copiilor. Şi astfel ne-am trezit obligaţi să vorbim la telefon, fără **a** avea ceva de spus. A fost o experienţă umilitoare.

Un copil cu adevărat hiperactiv poate umili orice adult, mai ales dacă părintele nu înţelege afecţiunea copilului. Boala apare ca o dereglare a sistemului nervos central, cu toate că poate fi cauzată şi de stres emoţional sau oboseală.

Unii specialişti susţin ideea că fiecare copil născut normal (adică prin canalul obişnuit, nu prin cezariană) poate fi expus unor dereglări ale creierului, datorită procesului naşterii. Diferenţa dintre cei grav atinşi (numiţi şi paralizaţi cerebral) şi cei care nu prezintă simptome evidente se referă la trei elemente variabile: (1) localizarea afecţiunii; (2) cît de mare este leziunea; şi (3) cît de repede **a** apărut. Deci, este posibil ca unii copii hiperactivi să fi fost afectaţi foarte de timpuriu de o leziune neidentificată a creierului care să nu fi prezentat alte simptome sau probleme. Totuşi, trebuie să precizez că aceste consideraţii nu sînt, încă, decît speculaţii şi medicina este încă departe de înţelegerea completă a acestei disfuncţionalităţi. **(1)**

Cum poate afecţiunea ţesutului creierului să provoace această activitate frenetică a copilului?

Despre creierul uman şi disfuncţionalităţile lui se ştiu relativ puţine lucruri. De exemplu, am cunoscut un copil cu afecţiuni neurologice care putea citi cuvintele, "Du-te şi închide uşa," dar nu înţelegea mesajul scris. Dar, dacă în timp ce citea cuvintele, "Du-te şi închide uşa" se înregistra ce a spus el şi apoi **i** se punea banda cu aceste cuvinte, copilul îşi auzea vocea şi înţelegea perfect mesajul. Un alt pacient dintr-un spital de boli mintale putea demonta şi repara televizoare, fără prea mari greutăţi, dar nu îşi putea asuma responsabilităţile de rutină ale vieţii din afara spitalului. Un alt bărbat, rănit în luptă, avea tristul obicei de a nu putea ţine pentru el gîndurile pe care le avea, ci îşi expunea ideile cele mai intime în faţa tuturor, şocînd ascultătorii.

Dereglările creierului se manifestă în moduri ciudate, uneori şi printr-o activitate neîntreruptă. Nimeni nu poate explica exact de ce se întîmplă aşa, în afară de faptul evident că mecanismele electro-chimice care controlează mişcările corpului au fost afectate, rezultatul fiind o stimulare excesivă a muşchilor. (2)

Cum pot crea hiperactivitatea problemele emoţionale sau îngrijorările excesive?
Cînd adulţii se află sub stres continuu, sau sînt îngrijoraţi excesiv de anumite lucruri, tensiunea interioară se manifestă, de obicei, sub forma activităţii fizice. Un tată care aşteaptă cu nerăbdare şi încordare naşterea unui copil se plimbă nervos dintr-o parte în alta a camerei, fumează ţigară după ţigară, sau îi tremură mîinile. Un antrenor de fotbal nu poate sta liniştit pe bancă, ci se mişcă încolo şi încoace, pînă cînd rezultatul meciului este cert. O altă persoană îngrijorată poate sta aparent liniştită pe un scaun, dar îşi va mişca fără încetare degetele sau maxilarul dintr-o parte în alta. Ceea ce am vrut să subliniez este faptul că tensiunea interioară accentuează mişcarea fizică în cazul adulţilor.
Acest adevăr este şi mai valabil în cazul unui copil. Cînd este neliniştit, copilul nu stă şi bate cu degetele în masă, ci se va căţăra pe unde va apuca. (3)
Cît de timpuriu poate fi identificată problema?
Copilul hiperactiv poate fi identificat încă de cînd este mic. De fapt, nu poate fi ignorat. Pînă ajunge la treizeci de luni, mama lui este extenuată, fraţii şi surorile lui sînt nervoşi iaVbunicii refuză să mai stea cu el. Nici un membru al familiei nu este^ "neimplicat" în această problemă. în loc să crească şi să scape de această problemă (aşa cum a promis doctorul pediatru), copilul hiperactiv va continua să atace lumea înconjurătoare cu scopul de a o dezorganiza (aceasta va continua, cel puţin, pînă la pubertate). **(4)**
Există şi o hiperactivitate "normală?"
Desigur. Nu toţi copiii care se zvîrcolesc, se zbat şi sar tot timpul sînt din punct de vedere medical, "hiperactivi." Majoritatea copiilor mici "sînt în priză" de dimineaţa pînă seara (ca şi mamele lor, de altfel). (5)

Cum pot să îmi dau seama dacă copilul meu este normal de activ sau este, într-adevăr, atins de hiperactivitate? Cum pot să îmi dau seama dacă boala este rezultatul unui factor emoţional sau fizic?
întrebările dumneavoastră sînt dificile şi puţini părinţi au capacitatea şi pregătirea necesară pentru rezolvarea lor. Cea mai bună metoda de evaluare a copilului este consultarea lui de către un pediatru sau de doctorul familiei. Chiar şi aceştia vor trebui să ghicească diagnosticul şi cauzele lui. Totuşi, el poate face o evaluare medicală mult mai completă şi, dacă este necesar, vă trimite la specialişti pentru a vă acorda asistenţa de care aveţi nevoie. Este posibil să fie nevoie să apelaţi la serviciile unor specialişti în scris şi citit, unor terapeuţi pentru dezvoltarea auzului sau psihologi care pot evalua capacitatea intelectuală şi de percepţie a copilului şi vă pot da sfaturi utile. Nu trebuie să vă trudiţi singură cu hiperactivitatea copilului dumneavoastră, dacă puteţi apela la specialişti în domeniu. (6)
Care este rolul nutriţiei?
Rolul nutriţiei în hiperactivitate este foarte controversat şi eu nu sînt calificat să rezolv această problemă. Nu pot decît să vă împărtăşesc opinia personală asupra subiectului. Americanilor li s-a spus că hiperactivitatea este rezultatul chimizării hranei, excesului de zahăr, folosirii unor vitamine necorespunzătoare şi a altor cauze rezultate în urma unei nutriţii greşite. Nu mă îndoiesc nici un moment că folosirea inadecvată a hranei poate dăuna fizic corpului şi poate avea legătură cu fenomenul hiperactivităţii. Dar, părerea mea este că mulţi scriitori la modă în acest domeniu, au încercat în cărţile lor mai mult să ghicească decît să aducă dovezi. Multe răspunsuri încă nu putem da, fapt ce explică de ce aşa de multe "autorităţi" în domeniu nu sînt de acord unii cu alţii.
Nutriţioniştii pe care eu îi respect mult sînt cei care abordează ştiinţific şi prudent această complexă problemă. Suspectez pe cei care se autointitulează "experţi" şi îşi depăşesc atribuţiile prezentînd publicului larg, concluziile lor nesusţinute şi nedovedite de nimic, concluzii respinse chiar de colegii lor.
Paragraful de mai sus poate supăra pe unii părinţi care urmează sfaturile unor nutriţionişti de genul acesta. Acestor cititori

nu le pot spune decît, "Faceţi ceea ce observaţi că dă rezultate." Dacă copilul dumneavoastră este mai liniştit dacă nu i se dă o anumită hrană, atunci alcătuiţi regimul alimentar ţinînd cont de aceste observaţii. Probabil că părerea dumneavoastră este tot atît de valabilă ca şi a mea. (7)
Cît de răspîndită este hiperactivitatea?
Specialiştii nu s-au pus de acord în privinţa răspîndirii hiperactivităţii, dar probabil că procentul

se situează între 6 şi 10 la sută, pentru copiii sub zece ani. Băieţii hiperactivi sînt de patru ori mai numeroşi decît fetele. (8)

Uneori am resentimente foarte puternice împotriva copilului meu hiperactiv. Simt şi alte mame aceeaşi frustrare?

Reacţia dumneavoastră este tipică. Fiecare mamă a unui copil hiperactiv trece prin acest veritabil război. Pe de o parte, **ea** înţelege afecţiunea copilului ei, simpatizează cu el şi îl iubeşte. Nu există vreun lucru util copilului pe care nu l-ar face. Dar, de cealaltă parte, ea resimte puternic haosul pe carş îl produce copilul în viaţa ei. Micuţul Speedy Gonzales varsă laptele şi sparge tot ce apucă, spre disperarea mamei. îşi pune mama în situaţii jenante în societate şi arată foarte puţină apreciere pentru efortul şi sacrificiile pe care le face pentru el. La ora culcării, mama este extenuată.

Deci, ce se întîmplă în mintea unei mame sau a unui tată, cînd are loc coliziunea dintre dragostea profundă pentru copil şi resentimentele produse de comportarea sa distructivă? Rezultatul inevitabil este sentimentul de vinovăţie, sesizabil ca intensitate şi dăunător pentru liniştea, pacea şi chiar sănătatea părintelui. (9)

Cu ce alte probleme se confruntă un copil hiperactiv?

Pe lîngă mişcarea sa neîntreruptă, copilul cu activitate excesivă, se mai confruntă cu alte trei dificultăţi specifice. în primul rînd, este probabil că se vor dezvolta unele probleme psihologice cauzate de respingerea prietenilor lui. Energia lui nervoasă nu este supărătoare numai pentru părinţi, ci are tendinţa de a îndepărta şi prietenii. în clasă, va fi considerat drept turbulent şi

vinovat de producerea dezordinii. Mai mult, reacţiile sale emoţionale sînt deseori instabile, trecînd de la rîs la lacrimi în doar cîteva momente, lucru care îi va determina pe colegii lui să îl considere o persoană ciudată. Pe scurt, copilul hiperactiv poate uşor cădea victimă sentimentelor de inferioritate şi instabilităţii emoţionale provocate de respingere şi o părere proastă despre sine însuşi.

în al doilea rînd, copilul hiperactiv are probleme serioase în legătură cu învăţătura. îi este greu, chiar imposibil, să stea liniştit la locul lui şi să se concentreze asupra lecţiilor. Capacitatea sa de concentrare este foarte mică, ceea ce conduce la imposibilitatea ascultării profesorilor şi la faptul că este foarte uşor distras de la învăţătură. Lasă impresia că nu înţelege nimic din tot procesul educaţional, iar profesorii îl consideră un elev "aflat tot timpul în ceaţă." Dar, mai există şi o altă dificultate cu care copilul hiperactiv se confruntă în şcoală: problemele de percepţie audio-vizuale. Un copil poate avea o vedere perfect dezvoltată şi totuşi nu reuşeşte să "perceapă" corespunzător simboluri şi mesaje tipărite. Cu alte cuvinte, ochii funcţionează perfect, dar creierul nu analizează bine semnalul primit. Este posibil ca acest copil să "vadă" literele şi cifrele întoarse sau distorsionate. îi este deosebit de greu să înveţe scrisul şi cititul.

Cititul este o deprindere neurologică complexă. Necesită recunoaşterea unor simboluri şi transmiterea lor la creier, unde trebuie interpretate, reţinute şi (poate) exprimate sub forma limbajului. Orice dereglare pe acest lanţ, afectează rezultatul final. Mai mult, acest proces cere şi o viteză mare pentru înţelegerea ideilor comunicate de materialul scris. Mulţi copii hiperactivi pur şi simplu nu au această capacitate neurologică de a-şi dezvolta deprinderile necesare şi vor avea mari greutăţi în primii ani de şcoală. (10)

Ce **soluţii există?**

Există multe medicamente care şi-au dovedit eficienţa în liniştirea copiilor hiperactivi. Deoarece structura chimică a fiecărui copil este unică, doctorul trebuie să "pescuiască" medicamentul adecvat şi dozele necesare. Doresc să subliniez faptul că sînt total împotriva folosirii medicamentelor în cazul unor copii care nu au nevoie de ele. în multe cazuri, copiilor li s-au administrat sedative, doar pentru că părinţii sau profesorii au preferat să îi liniştească în

aeest mod, lucru ce nu poate fi scuzat. Fiecare medicament (chiar şi aspirina) are şi un efect secundar nedorit şi trebuie administrat numai după o evaluare atentă. Totuşi, dacă copilul dumneavoastră hiperactiv a fost examinat de neurolog sau un alt specialist, nu trebuie să ezitaţi acceptarea reţetei prescrise de doctor. Unele schimbări notabile ale comportamentului pot apărea cînd se administrează o medicamentaţie adecvată unui anumit copil. **(11)**

Folosirea pe termen lung a medicamentelor nu măreşte posibilitatea ca în timpul

adolescenţei copilul să ajungă dependent de ele?
Mulţi specialişti sînt de părere că medicamentele luate în timpul copilăriei nu vor determina dependenţa ulterioară. De fapt, s-a studiat această problemă pe plan naţional. Concluziile investigaţiilor efctuate au confirmat faptul că utilizarea unor medicamente adecvate în tratarea hiperactivităţii este o metodă remarcabilă. Unii copii au nevoie de medicamentaţia corespunzătoare, care îi calmează, şi trebuie să o primească. (12)
Rezolvă medicamentele toate problemele?
De obicei nu. Să luăm în considerare trei simptome legate de consumul de medicamente:
1. Hiperactivitatea. Medicamentele adecvate pot fi foarte eficiente în "normalizarea" activităţii copilului. Tratamentul este metoda cea mai eficace în controlarea acestui simptom.
2. Dificultăţile psihologice. Medicamentele sînt mai puţin eficace în eliminarea problemelor emoţionale. Odată ce copilului i-a fost "încetinit ritmul," procesul creării unei imagini de sine favorabile şi acceptării sociale trebuie să înceapă cu toată seriozitatea. Administrarea sedativelor face acest obiectiv posibil, dar prin el însuşi, nu elimină problema.
3. Probleme de percepţie vizuală. Folosirea medicamentelor nu dă rezultate în corectarea disfuncţiunilor neurologice care se referă la capacitatea de percepţie. Există anumite materiale care s-au dovedit utile în rezolvarea acestei probleme, cum ar fi cele produse de Marianne Frostig Centre for Educaţional Therapy. Doctorul Frostig este unul din pionierii acestui domeniu care se ocupă de incapacitatea de a învăţa, şi a scris cărţi, a realizat filme

şi a pus la dispoziţia profesorilor şi specialiştilor tot felul de materiale cu ajutorul cărora se poate evalua această capacitate. în multe şcoli există clase speciale pentru cei care au probleme cu învăţarea deprinderilor fundamentale, lucru ce s-a dovedit foarte util pentru copiii cu astfel de handicapuri.
Este evident că tratamentul pe bază de medicamente nu poate rezolva întreaga problemă. Această abordare medicală a afecţiunii trebuie combinată, printre altele, cu adaptările necesare din partea părinţilor şi cu alternative educaţionale. (13)
Cum disciplinăm un copil hiperactiv?
Adesea se presupune că un copil excesiv de activ trebuie tratat cu indulgenţă datorită problemei sale fizice. Nu pot fi de acord cu această concepţie. Fiecare copil are nevoie de siguranţa pe care o conferă limitele clar stabilite de părinţi, şi copilul hiperactiv nu face excepţie. Un astfel de copil trebuie considerat responsabil pentru comportamentul lui, întocmai ca ceilalţi membri ai familiei. Bineînţeles, trebuie să ajustaţi limitele pe care le stabiliţi la posibilităţile reale ale copilului. De exemplu, pentru mulţi copii obligaţia de a sta un timp oarecare pe un scaun, ca o formă de pedeapsă, este o metodă eficace, dar pentru copilul hiperactiv nu se poate aplica această metodă disciplinară. Similar, bătaia se poate dovedi, uneori, total ineficientă pentru un copil "încărcat de electricitate." Măsurile disciplinare pentru copilul hiperactiv trebuie adaptate pentru a se potrivi caracteristicilor şi nevoilor specifice ale acestui copil.
Deci, cum controlăm un astfel de copil? Ce sfaturi putem oferi părinţilor care au copii hiperactivi? Mai jos sînt date 18 sugestii preluate dintr-o carte foarte utilă care tratează acest subiect, numită *The Hiperactive Child (Copilul hiperactiv)* de doctor Domeena Renshaw. (14)
1. Fiţi foarte consecvenţi în stabilirea şi aplicarea regulilor de disciplină.
2. Păstraţi-vă vocea liniştită şi nu strigaţi. Mînia este un lucru normal dar poate fi controlată. Supărarea provocată de un astfel de copil nu înseamnă că nu îl iubiţi.
3. încercaţi să vă ţineţi în frîu emoţiile prevăzînd, pe cît posibil, dificultăţile care vă aşteaptă. Recunoaşteţi şi reac-

ţionaţi la orice comportament posibil. Dacă veţi căuta numai lucruri bune, veţi găsi foarte puţine.
4. Evitaţi abordarea permanent negativă: "Opreşte-te," "încetează," "Nu mai fă ..."
5. Separaţi comportarea copilului pe care nu o agreaţi, de persoana copilului, pe care o iubiţi, de exemplu, "Te iubesc, dar nu îmi place noroiul de pe hainele tale."
6. Stabiliţi pentru copil un program zilnic foarte clar. Alcătuiţi un program de trezire, plimbare, joacă, mîncare şi culcare. Respectaţi cu flexibilitate acest program deşi copilul va încerca să îl întrerupă. Programul pe care îl im-puneţi îi va conferi o oarecare siguranţă pînă va fi în stare să îşi alcătuiască propriul program.
7. Orice sarcină nouă, dificilă, demonstraţi-o practic copilului, însoţind faptele cu instrucţiuni

clare, scurte şi liniştite. Repetaţi demonstraţia practică pînă ce copilul o însuşeşte. Această metodă va stimula percepţiile audio-vi-zuale şi senzoriale, lucru util în formarea deprinderilor. Memoria unui copil hiperactiv are nevoie de mai mult timp ca să se dezvolte. Aveţi răbdare şi repetaţi.

8. încercaţi să oferiţi copilului o cameră, sau măcar o parte dintr-o cameră, ca fiind proprietatea lui. Evitaţi decorarea camerei în culori vii sau modele complicate. Concentrarea va fi mult uşurată de simplitatea camerei, culori mai sobre, cît mai multă ordine iar masa de scris este bine să fie aşezată în faţa unui perete alb. Un copil hiperactiv încă nu este capabil să "filtreze" factorii de mediu care pot distrage atenţia.

9. Obişnuiţi copilul să facă un singur lucru deodată: daţi-i o singură jucărie dintr-o cutie de jucării ţinută încuiată, cînd colorează îndepărtaţi orice alt obiect de pe masă, închideţi radioul sau televizorul cînd îşi face temele. Stimulii multipli îl împiedică să se concentreze asupra sarcinii principale pe care o are de îndeplinit.

10. încredinţaţi copilului anumite responsabilităţi, lucru necesar creşterii sale. Sarcina pe care i-o daţi să se situeze în limita posibilităţilor lui, iar ducerea ei la îndeplinire necesită multă supraveghere. Exprimarea acceptării şi recunoaşterii eforturilor depuse de copil (chiar imperfecte) nu vor fi uitate uşor.

11,învăţaţi să descifraţi semnalele de avertizare a crizelor, încercaţi să evitaţi explozia, distrăgîndu-i atenţia cu altceva sau încercînd să discutaţi cu calm conflictul. îndepărtarea copilului din zona de conflict şi petrecerea cîtorva minute în izolarea camerei sale, va fi de folos.

12.Restrîngeţi numărul prietenilor de joacă la cel mult unul sau doi deodată, datorită iritabilităţii copilului. Cel mai potrivit loc de joacă este casa dumneavoastră, pentru că puteţi să pregătiţi condiţiile necesare şi să îl supravegheaţi. Explicaţi aceste reguli mai deosebite prietenilor săi de joacă şi informaţi părinţii copiilor respectivi despre motivele pe care le aveţi.

13. Nu arătaţi copilului o compasiune exagerată, nu îl ridiculizaţi, nu vă lăsaţi înspăimîntaţi de el şi nu fiţi prea indulgent faţă de el. Condiţia mai deosebită a sistemului lui nervos este totuşi controlabilă.

14. Fiţi siguri că ştiţi cu precizie numele şi doza medicamentelor prescrise copilului. Aveţi grijă să le ia regulat. Studiaţi şi nu uitaţi efectele pe care le observaţi pentru a le putea comunica doctorului.

15. Discutaţi deschis cu doctorul orice teamă pe care o aveţi în legătură cu medicamentele folosite.

16.încuiaţi toate medicamentele pe care le aveţi în casă, inclusiv pe acestea, pentru a evita abuzul.

17.Supravegheaţi permanent administrarea medicamentelor, chiar dacă este o acitivitate de rutină ce se întinde pe mai mulţi ani. Responsabilitatea este a părinţilor! Doza zilnică poate fi pusă într-un anumit loc şi verificată periodic, pe măsură ce copilul creşte şi devine mai demn de încredere.

18. Vorbiţi şi cu profesorii copilului despre metodele care au dat rezultate în cazul lui. Căile pe care le-am menţionat sînt tot atît de utile copilului hiperactiv ca şi regimul alimentar şi insulina pentru diabetic. (15)

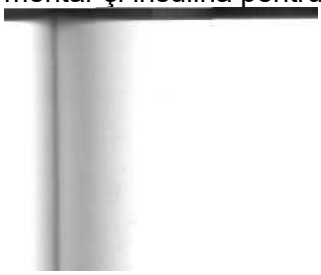

Ce rezervă viitorul?

în caz că nu aţi aflat pînă acum, nu vă descurajaţi, ajutorul este pe drum. Maturizarea şi schimbările glandulare care au loc în perioada pubertăţii îi calmează, în cele mai multe cazuri, pe copiii hiperactivi aflaţi între 12 şi 18 ani. Din acest motiv vedem puţini adulţi urcîndu-se pe masă sau rostogolindu-se pe podea. Dar, pentru părinţii hărţuiţi, care îşi petrec cea mai mare parte a timpului urmărindu-i pe agitaţii lor copii prin toată casa, consolarea că aceste crize vor dura numai încă vreo nouă ani, este destul de palidă.

CAPITOLUL 13

CONFRUNTAREA CC ADOLESCENTA

Ştiu că este responsabilitatea **mea să-l învăţ pe Ricky, fiul meu preadolescent, elementele esenţiale ale reproducerii şi educaţiei sexuale înainte de a intra în perioada adolescenţei. Dar, ce alte lucruri trebuie să îl mai învăţ?**

Copilului trebuie să i se spună, printre altele, despre schimbările fizice dramatice ce vor avea loc în curînd în corpul lui. Am descoperit că adolescenţii neinformaţi se împart în două mari categorii. Primul grup nu ştie că aceste transformări vor avea loc şi sînt foarte îngrijoraţi de ce se întîmplă. Alţii ştiu că anumite caracteristici trebuie să apară dar, îşi fac probleme pentru că întîrzie. Din acest motiv, temerile şi îndoielile sînt atît de frecvente în anii adolescenţei. Totuşi, ele pot fi evitate printr-o instruire sănătoasă şi echilibrată din partea părinţilor, înaintea producerii acestor schimbări. **(1)**

Vă rog să fiţi mai specific. Care sînt aceste schimbări fizice majore, despre care trebuie să îi spun lui Ricky ?

Există patru subiecte care trebuie atinse într-o conversaţie de acest fel. Permiteţi-mi să le expun pe scurt.

1. Creşterea rapidă care are loc consumă cea mai mare parte a energiei şi puterii. Adolescentul are nevoie de mai mult somn şi o hrană mai consistentă decît cînd era mic.

2. Spuneţi copilului dumneavoastră că trupul lui se va transforma foarte repede într-un organism adult. Organele sale sexuale se vor maturiza şi vor fi înconjurate de păr în zona pubiană. (în cazul băieţilor trebuie accentuat următorul punct: dimensiunea penisului nu are semnificaţie fizică. Mulţi băieţi se îngrijorează din cauza aceasta, dar ea nu reprezintă *nici* o piedică pentru a deveni tată, sau a cunoaşte satisfacţia sexuală ca adult. Pentru fete, trebuie să i se acorde aceeaşi importanţă dezvoltării sînilor.

3. Toate detaliile ciclului menstrual trebuie clarificate împreună cu fata preadolescentă, înaintea apariţiei lui. Este îngrozitor pentru o fată să treacă prin acest aspect al maturităţii, fără să fi fost avertizată mai înainte. Pentru explicarea

acestei experienţe sînt disponibile cărţi şi alte materiale. în această perioadă, cea mai importantă sarcină a părinţilor este să transmită fetei încredere, optimism şi bucurie în privinţa menstruaţiei, în loc să i se spună cu tristeţe, "Aceasta este crucea pe care trebuie să o poarte orice femeie."

4. Este foarte important să vorbiţi copiilor dumneavoastră despre perioada pubertăţii deoarece, potenţial, ea produce tulburare şi îngrijorare. Acest timp, de profunde transformări şi dezvoltare sexuală, poate avea loc, pentru băieţi între 12 şi 19 ani, iar pentru fete între 10 şi 17 ani. Deci decalajul poate fi de şapte ani! Cei care se dezvoltă fie prea devreme, fie prea tîrziu, se confruntă cu serioase probleme psihologice. Există patru cazuri extreme pe care trebuie să le luăm în considerare.

Băiatul care se maturizează tîrziu. Acest băiat ştie foarte bine că a rămas încă un copil, în timp ce prietenii lui au crescut. Cînd vorbeşte la telefon, toată lumea crede că are de a face cu un copil. Ce insultă! La această vîrstă este preocupat de rezultatele sale sportive, dar nu poate concura cu succes cu ceilalţi băieţi, mai mari şi mai puternici. La vestiar este ridiculizat pentru imaturitatea lui sexuală, respectul de sine fiindu-i foarte afectat. Şi, culmea ironiei, este mai scund decît majoritatea fetelor din clasă timp de doi ani! (Ele au trecut deja prin perioada de creştere, dar el nu.) Se teme că ceva nu este în regulă cu el, dar nu îndrăzneşte să îşi mărturisească problemele nimănui. Ar fi prea umilitor şi jenant.

Copilul din această categorie, poate fi cel care provoacă cele mai multe probleme în şcoală, fiindcă mereu trebuie să îşi dovedească bărbăţia pusă la îndoială.

Fata care se maturizează tîrziu. Viaţa nu este prea uşoară nici pentru fata a cărui ceas interior merge mai încet. Priveşte la pieptul ei plat, şi apoi se uită cu invidie la colegele ei mai dezvoltate. De doi.trei ani, prietenele ei îşi fac confidenţe despre menstruaţie, dar ea nu poate participa la discuţie. Anturajul ei de prietene a poreclit-o "mititica," şi într-adevăr arată de parcă ar avea numai opt ani. Cititorul, amintindu-şi ce rol important joacă atractivitatea fizică în consolidarea respectului de sine, îşi poate da seama de faptul că sentimentele de inferioritate pot copleşi pe băiatul sau fata care se dezvoltă mai tîrziu. Şi, daca cineva nu le spune contrariul, ei vor crede că nu vor creşte niciodată.

Fata care se maturizează devreme. Dacă maturizarea tîrzie este dezavantajoasă, s-ar putea crede că opusul ei ar fi benefic din punct de vedere emoţional. Nu este aşa. Deoarece tendinţa fetelor este de a se dezvolta mai repede decît băieţii, fata care intră în perioada pubertăţii mai devreme se află cu mult înaintea celorlalţi de vîrsta ei. în societatea noastră, puterea fizică nu oferă avantaje categorice şi este inacceptabil să te îndrăgosteşti la zece ani. Timp de doi, trei ani, destul de incomozi, fata care s-a dezvoltat mai timpuriu, se va afla înaintea celor de vîrsta ei.

Băiatul care se maturizează devreme. La polul opus, se situează băiatul care s-a maturizat mai devreme decît media copiilor de vîrsta lui şi care beneficiază de mari avantaje sociale. Este puternic chiar în perioada cînd toţi colegii lui admiră puterea fizică, iar încrederea în posibilităţile lui creşte odată cu succesele sale sportive. Dezvoltarea lui timpurie îl plasează la acelaşi nivel cu fetele din clasa lui, care trec şi ele prin procesul trezirii sexuale. De aceea, timp de doi sau trei ani nu are contracandidat. Cercetările au afirmat că, frecvent, băieţii care se maturizează mai devreme sînt mai stabil emoţional, mai încrezători şi mai bine acceptaţi social decît ceilalţi copii. De asemenea, ele mai indică şi faptul că probabilitatea succesului ulterior, ca adulţi, este mai mare.

în discuţiile pe care le purtaţi cu preadolescentul dumneavoastră despre acest subiect, subliniaţi faptul că este "normal" ca unii copii să se maturizeze mai devreme, iar alţii mai tîrziu. Aceasta nu înseamnă că există vreo deficienţă a organismelor lor. Dacă copilul se maturizează mai tîrziu, atunci este necesar cînd purtaţi această discuţie cu el să îl încurajaţi şi asiguraţi de sprijinul părintesc. încercaţi să deschideţi cît mai larg uşa comunicării ulterioare

cu el, pentru ca să vă poată spune despre temerile şi frămîntările prin care trece datorită creşterii şi dezvoltării sale fizice. (2)

Băiatul meu de treisprezece ani a devenit tot mai leneş în ultimii doi ani. Stă mai mult tolănit prin casă, iar sîmbăta doarme aproape jumătate de zi. Mereu se plînge că e obosit. Este tipică pentru adolescenţi comportarea sa? Cum trebuie să-l **tratez?**

Nu este un lucru neobişnuit pentru băieţii şi fetele aflaţi la această vîrstă a pubertăţii să fie mereu obosiţi. Resursele lor fizice sînt investite în procesul rapid de creştere din această perioadă, astfel încît energia rămasă pentru alte activităţi este mai mică. Această "lenevie" nu durează foarte mult şi, de obicei, este urmată de perioada cea mai plină de energie din toată viaţa.

Vă sugerez, în primul rînd, să îl duceţi pe fiul dumneavoastră la un control medical de rutină, pentru excluderea posibilităţii unor cauze mai grave a oboselii lui. Dacă se dovedeşte că starea lui accentuată de oboseală se datoreşte numai pubertăţii, aşa cum bănuiesc, atunci trebuie "să lăsaţi lucrurile să curgă de la sine." Asiguraţi-i toate condiţiile să se odihnească şi să doarmă mult. Uneori, această nevoie nu este împlinită, deoarece adolescenţii înşişi cred că nu mai trebuie să se culce atît de devreme ca mai înainte, cînd erau doar copii. De aceea, stau treji pînă tîrziu, iar a doua zi sînt extenuaţi. Este surprinzător, dar adevărat, că un copil de doisprezece sau treisprezece ani are nevoie de mai multă odihnă decît a avut nevoie cînd a avut nouă sau zece ani, datorită procesului de creştere rapidă prin care trece.

Ce doresc să vă spun este că ar fi bine să îl lăsaţi pe copil să doarmă sîmbăta dimineaţa, dacă este posibil. Uneori este dificil pentru un tată sau o mamă să lase pe copilul lor de treisprezece ani să doarmă pînă la ora 10:00 dimineaţa, mai ales dacă ai nevoie de ajutorul lui la treburile gospodăriei. Totuşi, ei trebuie să ştie că

motivul pentru care ei întîrzie în pat este nevoia lui reală de mai mult somn şi ar fi foarte înţelept din partea lor să îl lase să îşi împlinească somnul. *Apoi,* după ce s-a trezit, puneţi-l la treabă.

în al doilea rînd, hrana pe care o primeşte copilul în timpul acestei perioade este foarte importantă. Corpul lui are nevoie de materialele cu care să construiască celulele musculare, oasele şi fibrele care trebuie dezvoltate. Alunele, ciocolata şi sucurile, nu vor reuşi acest lucru. La vîrsta pubertăţii este foarte necesară o alimentaţie *echilibrată.*

în rezumat, copilul dumneavoastră se schimbă peste noapte dintr-un copil într-un bărbat. Unele caracteristici fizice pe care le observaţi fac parte din această transformare. Faceţi tot ce puteţi pentru a facilita acest proces. (3)

Fetiţa mea de treisprezece ani încă mai arată ca un băiat. Totuşi insistă pe lîngă **soţia mea să îi cumpere sutien. Nu are încă nevoie de aşa ceva şi singurul motiv pentru care doreşte unul este că au şi colegele ei. Trebuie sau nu să cedăm?**

Fetiţa dumneavoastră, care încă mai arată ca un băiat, are nevoie de un sutien pentru a se asemăna cu colegele ei, pentru **a** evita ridiculizarea şi a se simţi ca o adevărată femeie. Acestea sînt motive excelente. Soţia dumneavoastră ar trebui să îndeplinească cererea fetei, mîine dimineaţă, dacă nu se poate mai devreme. **(4)**

Fata noastră, aflată la vîrsta adolescenţei, a devenit foarte ruşinoasă în ultimul timp. Cere chiar şi surorilor ei să plece din cameră cînd se îmbracă. Cred că aceasta este o prostie, nu-i aşa?

Nu. Vă sugerez să îndepliniţi cererile fetei de a avea intimitate. Sensibilitatea ei se datorează, probabil, faptului că a observat schimbările ce se petrec în corpul ei, şi se simte jenată de dezvoltarea ce a avut loc (sau de lipsa ei). Probabil că atitudinea ei este trecătoare şi nu trebuie să vă opuneţi. (5)

Copiii de astăzi se maturizează la o vîrstă inferioară copiilor din generaţiile trecute. Este adevărat? Şi dacă da, care sînt cauzele acestei dezvoltări mai timpurii?

Da, *este* adevărat. Statisticile demonstrează că astăzi copiii cresc mai înalţi decît copiii din trecut, datorită, probabil, hranei mai bune, asistenţei medicale, exerciţiilor fizice, odihnei şi condiţiilor superioare de recreaţie. Aceste condiţii superioare de viaţă cauzează, probabil, dezvoltarea sexuală prematură, la vîrste tot mai mici. Opinia generală este că pubertatea

"intră în acţiune," cînd este atins un anumit nivel de creştere; din acest motiv, condiţiile de mediu care i-au asigurat o creştere mai rapidă, vor determina şi apariţia mai timpurie a maturizării sexuale. De exemplu, în anul 1850, vîrsta medie a primei menstruaţii a fetelor norvegiene era de 17,0 ani. fn 1950 era de 13,0 ani. Vîrsta medie de apariţie a pubertăţii a scăzut cu patru ani într-un secol. în Statele Unite, vîrsta apariţiei primei menstruaţii a scăzut de la 14,2 în 1900, la 12,9 în 1950. Cifre mai recente indică scăderea acestei vîrste pînă aproape de 12,6 ani! Deci, tendinţa debutului pubertăţii şi trezirii sexuale a organismului tot mai timpuriu se datorează, parţial, acestui mecanism fiziologic. Presupun că singura posibilitate de a creşte din nou vîrsta, ar fi să asigurăm copiilor noştri condiţii de creştere mai vitrege ... dar mă îndoiesc că este o idee bună. (6)

Mă simt jignită pentru că adolescentul meu se ruşinează să fie văzut împreună cu mine. l-am dat naştere, l-am hrănit şi i-am devotat întreaga mea viaţă. Acum, deodată, se simte ruşinat să fie văzut împreună cu mine, mai ales cînd prietenii lui sînt prin apropiere. Este normal să fie aşa? Să mă împotrivesc sau să accept situaţia aşa cum este?

Trebuie să înţelegeţi că adolescenţii sînt măcinaţi de dorinţa de a fi adulţi şi au repulsie de orice lucru care implica faptul că sînt încă copii. De exemplu, cînd sînt văzuţi cu "mămica şi tăticu," umilinţa pe care o resimt este aproape de nesuportat. Nu le este ruşine de părinţii lor, dar se simt stînjeniţi de relaţia părinte-copil, valabilă în anii anteriori. Deşi poate vi se pare dificil trebuie să acceptaţi acest aspect sănătos al creşterii copilului, fără să vă simţiţi ofensată. Relaţia plină de afecţiune dintre dumneavoastră şi copil se va restabili peste cîţiva ani, dar nu va mai fi niciodată aceea dintre părinte şi copil. Astfel a programat Dumnezeu desfăşurarea acestui proces al creşterii. (7)

Trebuie să mă comport şi eu ca un adolescent, în vorbire, gusturi, maniere şi mod de a mă îmbrăca, pentru a demonstra adolescentului meu că îl înţeleg?

Nu. Un "fost adolescent" de 35 de ani poate părea dezgustător. Nu a fost necesar să vă trîntiţi pe jos şi să faceţi accese de furie pentru a înţelege copilul cînd a avut doi ani; tot astfel, nu trebuie să deveniţi un clovn ridicol pentru a demonstra adolescentului dumneavoastră că îl simpatizaţi şi acceptaţi. De fapt, exact motivul pentru care adolescentul afişează o comportare şi un stil de viaţă diferit de al dumneavoastră este acela de **a** manifesta o identitate diferită de a părinţilor. Invadîndu-i teritoriul, îl veţi dezamăgi rapid şi va trage concluzia, "Mama încearcă din greu să îmi fie pe plac, dar aş prefera ca ea să se fi maturizat deja!" Pe lîngă aceasta, copilul încă mai are nevoie de autoritate, şi numai dumneavoastră puteţi duce la îndeplinire această misiune. (8)

Cum îl pot învăţa pe copilul meu de 14 ani valoarea banilor?

O metodă bună ar fi să îi daţi suficienţi bani pentru un anumit scop şi apoi să îl lăsaţi pe el să se descurce. De exemplu, puteţi începe prin a-i da banii necesari pentru hrana de la şcoală timp de o săptămînă. Dacă cheltuieşte totul într-o zi, atunci fie va lucra să cîştige alţi bani, fie va răbda de foame. Aceasta este realitatea dură cu care se va confrunta mai tîrziu în viaţă şi va fi folositor să înveţe această lecţie în anii adolescenţei.

Totuşi, trebuie să vă avertizez că acest pricipiu, uneori, poate da greş. Un doctor, prieten al meu, are patru fete şi acordă fiecăreia, anual, o anumită sumă de bani pentru îmbrăcăminte, de cînd împlinesc 12 ani. Apoi este răspunderea fetelor să îşi planifice astfel bugetul pentru a avea haine corespunzătoare pe durata întregului an. Dar, ultima fată care a împlinit 12 ani nu **a** fost suficient de matură pentru a îndeplini această sarcină. A sărbătorit **a** doisprezecea aniversare cumpărîndu-şi o haină scumpă, dimi-nuîndu-şi astfel capitalul disponibil. Primăvara care **a** urmat **a** găsit-o cu fondurile epuizate şi a trebuit să poarte ciorapi rupţi şi aceleaşi rochii tot restul anului. Părinţii s-au abţinut cu greu să nu intervină în rezolvarea situaţiei, dar au decis să o lase să înveţe o lecţie preţioasă despre planificarea cheltuielilor.

Poate că fiul dumneavoastră nu a învăţat pînă acum despre valoarea banilor, pentru că i-au venit prea uşor. Orice lucru care este din abundenţă devine lipsit de valoare. Vă sugerez să micşoraţi "diafragma" conductei prin care îi vin banii şi să măriţi răspunderea cu care trebuie să îi cheltuiască. (8)

Care este cea mai dificilă perioadă a adolescenţei şi care este motivul tulburărilor?

De obicei, al treisprezecelea şi al patrusprezecelea an de viaţă sînt cei mai dificili. în acest

timp, sentimentele de inferioritate şi îndoială de sine ajung la maxim, sub presiunea celor mai mari tensiuni sociale experimentate pînă acum. Sentimentul adolescentului despre valoarea lui ca om depinde, precar, de modul în care grupul de colegi şi prieteni îl acceptă, deziderat nu tocmai uşor de realizat. De aceea, incidente relativ minore care îi dau impresia că este respins sau ridiculizat, au o semnificaţie mare pentru cel care crede deja despre el însuşi că este un ratat şi bun de nimic. Nu putem supraestima impactul unor incidente cum ar fi, refuzul cuiva să se aşeze lîngă tine în autocar atunci cînd mergi cu şcoala într-o excursie, să nu fi invitat la un eveniment important, să fi luat în rîs de cei din "interiorul" grupului, să te trezeşti dimineaţa cu şapte coşuri noi pe faţă sau să fii respins de fata despre care ai crezut că ţine la tine tot atît de mult cît ţii şi tu la ea. Unii băieţi şi fete sînt continuu confruntaţi cu astfel de catastrofe sociale în anii adolescenţei. Nu vor uita niciodată aceste experienţe amare.
Doctorul Urie Bronfenbrenner, o eminentă autoritate în domeniul dezvoltării copiilor, de la Universitatea Corneli, a declarat în faţa unei comisii a Senatului Statelor Unite, că ultimii doi ani ai ciclului secundar sînt cei mai critici din dezvoltarea mintală a copilului. în timpul acestei perioade a îndoielii de sine, personalitatea este deseori asaltată şi afectată, dincolo de limita restabilirii. Concluzia doctorului Bronfenbrenner a fost: nu este un lucru neobişnuit ca nişte copii sănătoşi, fericiţi să intre în această perioadă şi să devină peste doi ani nişte adolescenţi descurajaţi şi zdrobiţi sufleteşte.
Sînt în totalitate de acord cu opiniile doctorului Bronfenbrenner asupra acestui subiect. Copiii de această vîrstă sînt brutali unii cu alţii, atacă şi lovesc pe cei mai slabi, aproape la fel cum o haită de

lupi ucide şi devorează un iepure. Puţine lucruri îmi stîrnesc mai mult indignarea decît faptul de a vedea un copil vulnerabil, modelat de mîna Creatorului şi aflat în zorii existenţei sale, care învaţă să se urască pe sine însuşi, să îşi dipreţuiască înfăţişarea fizică şi ajunge să dorească să nu se fi născut niciodată. (10)
Nimic nu mă supără mai mult decît să îmi văd fiul suferind de lipsa respectului de sine. Este chiar la această vîrstă critică (la sfîrşitul celui de al doilea ciclu de învăţămînt) şi ştiu că trece printr-o perioadă dificilă. Puteţi să mă asiguraţi că va trece cu bine prin această etapă sau îi va afecta tot restul vieţii?
în pofida tuturor lucrurilor pe care le-am scris despre durerile sufleteşti provocate de lipsa respectului de sine, există totuşi şi o latură pozitivă a problemei,/c^are vă poate încuraja. Amintiţi-vă că personalitatea umană se dezvoltă în mijlocul adversităţilor, *dacă nu este zdrobită în cursul acestui proces.* Contrar concepţiei multora, mediul ideal pentru creşterea unui copil nu este cel complet lipsit de probleme şi încercări. Chiar dacă aş putea, eu nu aş îndepărta toate greutăţile aflate în drumul copiilor mei, lasîndu-i să se strecoare fără nici o problemă. Ei au dreptul să se întîl-nească cu problemele şi să beneficieze de pe urma acestor confruntări.
Am verificat valoarea unor probleme minore în propria experienţă. Copilăria mea a fost remarcabil de fericită şi lipsită de griji. Am fost iubit atît de mult încît nu m-am îndoit niciodată de acest lucru, iar performanţele şcolare au fost bune. De fapt am trăit această fericire pînă acum, cu excepţia a doi ani dureroşi cînd eram în clasa a şaptea şi a opta, respectiv la vîrstă de 13-14 ani.
în acea perioadă m-am aflat sub tirul presiunilor sociale care mi-au cauzat aceleaşi sentimente intense de inferioritate şi îndoială de sine, pe care le-am descris anterior. Chiar dacă pare ciudat, dar aceşti doi ani au contribuit la dezvoltarea mea ca adult mai mult ca oricare altă perioadă de timp din viaţa mea. Simpatia pe care o am pentru ceilalţi, dorinţa de a avea succes în viaţă, motivaţia pe care o am să lucrez cu copiii, înţelegerea sentimentelor de inferioritate şi comunicarea pe care o am cu adolescenţii, toate sînt rezultatele acelor doi ani agitaţi. Cine ar fi crezut că din acele 24 de luni ar fi putut rezulta ceva pozitiv? Totuşi, neliniştea şi tulburarea s-au dovedit instructori utili.

Deşi este dificil să acceptaţi acest adevăr acum, totuşi copilul dumneavoastră are nevoie şi de micile eşecuri şi dezamăgiri pe care le întîlneşte. Cum poate învăţa să se descurce în faţa problemelor şi frustrărilor ulterioare, dacă primele lui experienţe sînt complet lipsite de încercări? Un pom din pădurea tropicală nu este forţat să îşi întindă rădăcinile prea adînc în căutarea apei; în consecinţă, este slab înrădăcinat şi un vînt puternic îl poate doborî uşor. Dar un cactus din deşert este mereu ameninţat de mediul ostil în care trăieşte. Nu poate

supravieţui decît dacă îşi trimite rădăcinile la mai mult de zece metri în pămînt, în căutarea apei. Datorită adaptării sale la acest teren arid se mai întîmplă şi altceva. Planta, adînc ancorată, devine puternică şi rezistentă la orice atacuri.
Ilustraţia se aplică şi copiilor: cei care au învăţat să învingă problemele vor fi mult mai în siguranţă decît cei care nu s-au confruntat niciodată cu ele. Dacă aşa stau lucrurile, atunci sarcina noastră ca părinţi este nu de a elimina orice provocare cu care sînt confruntaţi copiii noştri, ci de a fi aliaţii lor, încurajîndu-i cînd sînt copleşiţi de probleme, intervenind cînd nu mai pot face faţă şi, mai presus de orice, înzestrîndu-i cu uneltele necesare pentru învingerea obstacolelor. (11)
Fiul nostru de 15 ani "fierbe" de ostilitate cînd este acasă, faţă de mine şi mama lui, faţă de surorile lui, faţă de toată lumea. Credeţi-mă, nu am făcut nimic care să-i provoace supărarea şi nu înţeleg care este cauza ei. Dar şi alţi părinţi ai căror copii sînt adolescenţi, au aceeaşi problemă. De **ce aşa de mulţi adolescenţi sînt** atît de **furioşi faţă de familie? Uneori se pare că urăsc pe oamenii care îi iubesc cel mai mult!**
Parţial, la această întrebare se poate răspunde prin statutul intermediar al adolescenţilor. în etapa în care se află, ei nu se bucură nici de avantajele adulţilor, nici de privilegiile copiilor. Gîndiţi-vă puţin la condiţia dificilă a celor de 15 ani. Toate privilegiile adulţilor, la care se face atîta reclamă, le sînt refuzate pe motivul că sînt "prea tineri." Nu pot conduce maşina, nu se pot căsători, munci sau părăsi casa părintească. Dorinţele lor sexuale nu pot fi satisfăcute, acum cînd strigă după împlinire. Singurul lucru care li se permite, sau cel puţin aşa li se pare lor, este să stea cuminţi la şcoală şi să citească manuale plictisitoare. Desigur,

aceste lucruri sînt exagerate, dar ele exprimă punctul de vedere al tinerilor şi tinerelor care simt că privilegiile le sînt refuzate şi sînt mereu insultaţi de societate. Cea mai mare parte a furiei tinerei generaţii este datorată perceperii acestei nedreptăţi.
Mai este un aspect al acestei volatilităţi a adolescenţei. Sînt convins acum că modificările hormonale ce au loc într-un organism ce se dezvoltă pot afecta sentimentele mai mult decît am crezut înainte. Tot astfel cum emoţiile depind mult de tensiunea premenstruală, de menopauză şi oboseală extremă, este posibil ca experienţele adolescenţilor să fie tot pe bază hormonală. Cum altfel putem explica *universalitatea* instabilităţii emoţionale din aceşti ani? Urmărind mii de copii aflaţi în faza de tranziţie de la copilărie la adolescenţă, am rămas uimit cum caracteristicile descrise de manualele de specialitate apar deodată, exact la timp, ca şi cum ar fi programate de un computer. De fapt, probabil aşa şi sînt. Nu pot verifica această ipoteză, dar mi se pare tot mai validă, pe măsura trecerii anilor.
Copilul meu se simte nerespectat şi este ostil. Totuşi, trebuie să îi impun anumite limite şi să-l disciplinez, nu-i aşa?
Da, dar poţi să conduci adolescenţii fără să îi insulţi şi să te confrunţi cu ei, dacă nu este necesar. Am învăţat aceasta cînd am fost profesor de liceu. Mi-am dat foarte repede seama că pot impune o disciplină şi o comportare strictă elevilor mei, *dacă* tratez fiecare tînăr cu respect şi demnitate adevărată. Am cîştigat prietenia lor, înainte şi după ore, la masă şi în timpul orelor de clasă. Am fost ferm atunci cînd eram provocat, dar niciodată nepoliticos, insultător sau meschin. Am apărat pe cei mai neajutoraţi şi am încercat cu tenacitate să zidesc respectul de sine şi încrederea fiecărui copil. Totuşi, nu am compromis niciodată standardele de comportament pe care le-am avut. Elevii nu vorbeau în timpul orelor, nu mestecau gumă, nu se comportau greşit, nu se înjurau sau loveau cu rechizitele. Era clar, eu eram căpitanul vasului şi îl conduceam cu un zel demn de un militar.
Rezultatul acestei combinaţii de amabilitate şi fermitate în disciplină a rămas ca una dintre cele mai frumoase amintiri din viaţa mea profesională. îmi *iubeam* elevii şi am toate motivele să cred că şi eu eram iubit. Sîmbăta şi duminica îmi lipseau (un lucru pe care soţia mea nu l-a înţeles niciodată în întregime). La plecare,

după încheierea ultimului an, pe cînd îmi împachetam lucrurile, vreo treizeci de copii cu ochii înlăcrimaţi s-au învîrtit timp de mai multe ore pe lîngă biroul meu şi au rămas în parcare privind trişti în timp ce plecam cu maşina. Bineînţeles şi eu am vărsat lacrimi în acea zi. (Vă rog să mă iertaţi pentru acest paragraf laudativ la adresa mea. Nu doresc să vă deranjez cu eşecurile mele, care sînt mult mai puţin interesante.) (12)
Fiul meu adolescent petrece foarte puţin timp cu colegii lui şi este implicat în puţine activităţi. Preferă să stea majoritatea timpului în camera lui şi vorbeşte destul de rar la

telefon. Ce credeţi că îl determină să se izoleze în acest mod?
Probabil că a adoptat una dintre metodele cele mai obişnuite de a rezolva problema sentimentului de inferioritate şi inadaptabilitate, şi anume retragere şi renunţarea la orice. Individul care a recurs la această metodă, a decis în mintea lui că este inferior. îşi măsoară valoarea după reacţia colegilor lui, care poate fi distructivă în aceşti ani de competiţie între adolescenţi. Astfel, el trage concluzia, "Da, este adevărat! Sînt un ratat aşa cum am crezut. Oamenii rîd de mine. Unde să mă ascund?"
Odată ce a acceptat lipsa lui de valoare, prima lui greşeală, este forţat acum să îşi păzească eul rănit de alte lovituri. "Precauţia" devine cuvîntul lui de ordine. Se retrage într-o carapace de singurătate şi tăcere, hotărîndu-se să nu îşi mai asume riscuri emoţionale, pe care le poate evita.
Cred că avem mai multe motive, mai ales în timpul anilor şcolii elementare, să ne preocupe mai mult sănătatea emoţională a copiilor mai retraşi decît a celor mai agresivi care provoacă, de obicei, deranj. Copiii de ambele extreme au nevoie de intervenţia adulţilor, dar copilul retras este puţin probabil că o va obţine. El nu deranjează pe nimeni. Cooperează cu profesorii şi încearcă să nu intre în conflict cu colegii. Dar comportarea lui liniştită este înşelătoare. Adulţii din viaţa lui nu reuşesc să observe că imaginea distructivă despre sine însuşi pe care o are copilul, se solidifică rapid şi nu va mai putea fi remodelată. Dintre toate alternativele de rezolvare a problemei inferiorităţii, retragerea şi renunţarea este cea mai puţin eficientă şi dureroasă.
Ştiind prin ce trece fiul dumneavoastră, ar trebui să înţelegeţi mai bine care sînt nevoile lui, să îl iubiţi şi sprijiniţi. (13)

225

CONFRUNTAREA CU ADOLESCENTA

Fiul meu Brian, are acum 14 ani şi a intrat, brusc, într-o perioadă de rebeliune, neobişnuită pentru caracterul lui. încalcă toate regulile şi se pare că urăşte întreaga familie. Cînd eu şi mama lui încercăm să îl disciplinăm, se enervează dar chiar şi cînd este liniştit, se pare că îl stinghereşte prezenţa noastră. Vinerea trecută s-a întors acasă la o oră nepermis de tîrzie, dar a refuzat să ofere vreo explicaţie plauzibilă. Trecem printr-un coşmar, pe care *niciodată* nu l-am anticipat.
lată problema mea. Aş dori să îmi spuneţi exact cum să abordez această situaţie, care este rolul meu **în confruntarea cu Brian. Doresc să ştiu cum să îi răspund în astfel de momente.**
Desigur. Vă recomand să luaţi micul dejun într-o sîmbătă, singur cu Brian. Ar fi bine ca aceasta să se întîmple într-o perioadă mai liniştită a relaţiilor voastre, nu în mijlocul unei bătălii între generaţii. Spuneţi-i că aveţi ceva important de comunicat, lucru ce nu se poate face acasă, dar nu-l anunţaţi înainte de dimineaţa zilei respective. Apoi, într-un moment adecvat, transmiteţi-i următoarele mesaje (sau o adaptare a lor):
A. Brian, doresc să vorbesc cu tine datorită schimbărilor care **au loc** în tine şi în familia noastră. Ştim amîndoi că ultimele săptămîni nu au fost prea grozave. Mai tot timpul ai fost nervos, neascultător şi nepoliticos. Nici eu, nici mama ta nu ne-am comportat foarte bine. Ne-am enervat şi noi şi am spus unele lucruri pe care acum le regretăm. Nu aceasta doreşte Dumnezeu de la noi ca părinţi, sau de la tine ca fiu al nostru. Trebuie să existe o altă cale de a rezolva problemele pe care le avem. Din acest motiv sîntem aici.
B. Pentru început, Brian, doresc să înţelegi ce se întîmplă. Ai intrat într-o nouă perioadă de viaţă, cunoscută sub numele de adolescenţă. Aceasta este etapa finală a copilăriei şi, de obicei, aceşti cîţiva ani sînt furtunoşi şi dificili. Aproape fiecare om de pe pămînt trece prin aceşti ani grei, iar acum este rîndul tău. Multe din problemele cu care te confrunţi acum, au fost previzibile încă de cînd te-ai născut, deoarece procesul creşterii nu este tocmai uşor. Astăzi asupra copiilor se exercită presiuni chiar mai mari decît atunci cînd am fost noi tineri. Ţi-am comunicat toate acestea pentru a spune următoarele: noi te înţelegem şi te iubim tot atît de

mult ca şi pînă acum, chiar dacă ultimele luni au fost dificile pentru familia noastră.
C. De fapt, ceea ce se întîmplă este că tu ai acum o mare dorinţă de libertate. Te-ai săturat să fi copil, să ţi se spună cu ce să te îmbraci, cînd să te scoli şi ce să mănînci. Acest gust al libertăţii este sănătos, şi te ajută să creşti. Acum, doreşti să fi tu însuţi stăpînul tău şi să iei decizii fără intervenţia nimănui. Brian, acest lucru pe

care îl doreşti îl vei avea peste foarte puţin timp. Acum ai 14 ani şi în curînd vei avea 15, apoi 17 şi 19. Vei creşte cît ai clipi din ochi iar noi nu vom mai răspunde de tine. în curînd vine ziua cînd vei hotărî la care şcoală vei merge, îţi vei alege profesiunea care îţi place şi te vei căsători cu cine doreşti. Eu şi mama ta vom încerca să nu decidem pentru tine în aceste probleme. Te vom respecta ca pe un adult. Mai mult, cu cît se apropie mai mult ziua aceea, eu şi mama am hotărît să îţi acordăm şi mai multă libertate. Acum, ai mai multe privilegii decît ai avut anul trecut, şi procesul va continua. în curînd te vom lăsa complet liber, şi vei răspunde doar în faţa lui Dumnezeu şi faţă de tine însuţi.

D. Dar, Brian, te rog să înţelegi următorul lucru: încă nu ai ajuns acolo. în ultimele săptămîni ai dorit ca eu şi mama să te lăsăm în pace, să îţi permitem să vii acasă la miezul nopţii, să ai note slabe la şcoală şi să nu ai nici o reponsabilitate în familie. De cîte ori ţi-am refuzat aceste lucruri, chiar şi cererile cele mai exagerate, ai "explodat." Adevărul este că tu doreşti libertatea unui tînăr de douăzeci de ani, dar nu ai decît patrusprezece şi trebuie să ai cămăşile călcate, să fi hrănit şi să fi ajutat financiar. Doreşti ce este mai bun din amîndouă lumi, dar fără nici o responsabilitate. Deci, ce trebuie să facem? Cel mai uşor lucru ar fi să te lăsăm să faci ce doreşti. Astfel, nu vor mai exista conflicte, certuri şi nu te vei mai simţi frustrat. Mulţi părinţi care au copii de patrusprezece ani au făcut aşa. Dar noi nu trebuie să cedăm acestei tentaţii. Tu încă nu eşti pregătit pentru o independenţă totală şi noi am dovedi ură (nu dragoste) faţă de tine dacă am proceda astfel. Toată viaţa vom regreta greşeala şi, curînd, şi tu ne vei învinovăţi. Apoi, mai ai şi două surori mai mici, care te urmăresc cu atenţie; trebuie să le ferim de lucrurile pe care le învaţă de la tine.

E. Pe lîngă toate acestea, Dumnezeu ne-a dat o reponsabilitate ca părinţi ca să facem ce este folositor pentru tine, şi El ne va cere socoteală de modul în care ne îndeplinim slujba.

227

CONFRUNTAREA CU ADOLESCENTA

Vreau să îţi citesc un pasaj din Biblie despre un tată, numit Eli, care nu şi-a disciplinat şi corectat pe cei doi copii, de nestăpînit, pe care i-a avut. (Citiţi istoria lui Eli din 1 Samuel 2:12-17, 22-25, 27-34; 3:11-14, 10-22.) Este foarte clar că Dumnezeu S-a supărat pe Eli pentru că a permis fiilor lui să se comporte nerespectuos şi să fie neascultători. Dumnezeu a permis nu numai uciderea celor doi fii într-o bătălie, ci l-a pedepsit şi pe tatăl lor pentru neîndeplinirea sarcinilor părinteşti. Sarcina dată părinţilor poate fi întîlnită în multe pasaje biblice: mamelor şi taţilor li se cere să îşi educe copiii şi să îi disciplineze cînd este kiecesar. Ceea ce doresc să îţi spun este că Dumnezeu nu ne va dezvinovăţi dacă te vom lăsa să te comporţi în acest mod distructiv şi pentru tine şi pentru alţii.

F. Aceasta ne aduce la întrebarea, "Ce vom face de acum încolo?" Vreau să îmi iau un angajament, acum şi aici: eu şi mama ta vom fi mai atenţi decît am fost în trecut la nevoile şi sentimentele tale. După cum bine ştii, nu sîntem perfecţi şi este posibil ca, uneori, să fi fost nedrepţi faţă de tine. Dacă se mai întîmplă aşa, exprimă-ţi punctele de vedere şi te vom asculta. Dorim ca uşa comunicării dintre noi să fie larg deschisă. Cînd vei cere un privilegiu nou, mă voi întreba, "Există vreo posibilitate să îndeplinesc cererea lui, fără să dăuneze altora şi lui însuşi?" Dacă pot face aceasta, fără să am mustrări de conştiinţă, îţi voi îndeplini cererea. Mă voi lăsa înduplecat pînă unde îmi va permite capacitatea mea de judecată.

G. Dar, Brian, ascultă şi următoarele lucruri. Există anumite domenii în care nu se poate ajunge la un compromis. Vor fi şi ocazii cînd va trebui să spun, "Nu." Cînd vor veni aceste momente, poţi fi sigur că voi fi tot atît de neclintit ca şi Stînca Gibraltar. Nici o violenţă, nici o explozie de furie, nici o uşă trîntită nu mă vor face să îmi schimb hotărîrea. De fapt, dacă te decizi să lupţi cu mine pentru anularea acelor puţine reguli care încă mai sînt valabile, îţi garantez că vei pierde enorm de mult. Desigur, eşti prea mare să te mai bat, dar am şi alte posibilităţi să te fac să regreţi.

Acesta va fi scopul meu. Crede-mă, Brian, voi sta treaz toată noaptea, dacă va fi nevoie, ca să găsesc o posibilitate să te pedepsesc. Am curajul şi sînt hotărît să îmi îndeplinesc slujba de părinte în aceşti ultimi ani cît te mai am acasă şi intenţionez să folosesc toate resursele de care dispun pentru atingerea acestui scop. Deci, totul depinde de tine. Putem petrece această ultimă parte a copilăriei

tale într-o cooperare paşnică, sau putem să ne luptăm, dacă doreşti aceasta. Orice cale vei alege, *vei* ajunge acasă cînd ţi se va spune, îţi *vei* îndeplini răspunderile pe care le ai în cadrul familierşi *vei* continua să o respecţi pe mama ta şi pe mine.
H. în sfîrşit, Brian, dă-mi voie să mai accentuez o dată mesajul de la începutul conversaţiei noastre. Te iubim mai mult decît crezi tu şi vom rămîne prieteni în timpul acestor ani dificili. Astăzi, există **atît** de multă durere în lume. Viaţa este plină de dezamăgiri, pierderi, respingeri, tulburare, suferinţă şi, în final, moarte. Tu încă nu ai simţit toate acestea, dar vei gusta din ele în curînd. Deci, de ce să mai adăugăm şi noi la suferinţa care există deja în lume? Avem nevoie unul de celălalt. Noi avem nevoie de tine şi, dacă crezi sau nu, şi tu ai nevoie uneori de noi. Acesta este mesajul pe care am vrut să ţi-l transmit în această dimineaţă. Să facem ca lucrurile să meargă mai bine de acum înainte.
I. Doreşti să ne spui ceva?
Conţinutul acestui mesaj trebuie modificat pentru a se potrivi situaţiei specifice a adolescentului în cauză. Reacţia copiilor va fi foarte diferită, de la persoană la persoană. Un adolescent "deschis" îşi va dezvălui sentimentele cele mai profunde în astfel de momente, făcînd din această conversaţie un moment preţios de comunicare şi descărcare. La polul opus, un adolescent mîndru, sfidător şi încăpăţînat poate sta nemişcat şi cu capul plecat tot timpul discuţiei. Dar, chiar dacă copilul rămîne ostil şi stoic, cel puţin cărţile au fost date pe faţă şi intenţiile părinţilor clar explicate. (14)
Aţi afirmat mai înainte că nu aprobaţi ca adolescenţii să fie bătuţi. Ce aţi face dumneavoastră pentru a încuraja pe copilul meu de 14 ani, care se comportă sfidător, să coopereze mai paşnic cu familia? îşi aruncă hainele pe unde apucă, refuză să ducă la îndeplinire sarcinile zilnice pe care le are şi îl cicăleşte continuu pe fratele lui mai mic.
Aş încerca să leg comportarea lui de unele lucruri importante pentru un copil de 14 ani, cum ar fi unele privilegii sau chiar banii. Dacă primeşte regulat o anumită sumă de bani, atunci aceştia pot deveni un instrument util în generarea unor motivaţii pozitive. Să presupunem că primeşte 300 de lei săptămînal. Această sumă poate fi redusă dacă încalcă regulile stabilite anterior. De exemplu,

fiecare haină pe care o aruncă la întîmplare, îl va costa 20 de lei. Provocarea deliberată a fratelui său, îl va costa 50 de lei. în fiecare sîmbătă va primi banii rămaşi pentru săptămîna care a trecut. Acest sistem ilustrează principiul care stă la baza oricărei metode de disciplinare **a** adolescenţilor, şi anume: "nu este suficient să spui copilului ce să facă, ci oferă-i şi motivele să asculte. (15)
Am o fată de 14 ani, Margareta, care doreşte să se întîl-nească cu un băiat de 17 ani. Nu prea îmi convine acest lucru, dar nu ştiu cum este mai bine să reacţionez. Ce ar trebui să-i spun?
în loc să bat nervos din picior şi să strig, "Nu, şi acesta este ultimul meu cuvînt!" aş concepe un plan rezonabil pentru anii care urmează şi aş găsi motivaţia respectării lui. Aţi putea spune, "Margareta, acum ai 14 ani şi înţeleg interesul tău mai nou pentru băieţi. Acesta este un lucru normal. Dar, nu eşti destul de mare pentru a face faţă presiunilor pe care le exercită un băiat mai mare asupra unei fete de vîrsta ta." (Dacă nu înţelege prea bine acest lucru, explicaţi-i ce vreţi să spuneţi.)
"Tatăl tău şi cu mine dorim să te pregătim pentru întîlnirile viitoare cu băieţii, dar există cîţiva paşi intermediari care trebuie făcuţi. Trebuie să înveţi cum să devii 'prietena' unui băiat, înainte de a deveni 'iubita' lui. Pentru a face aceasta ar trebui să petreci mai mult timp în grupuri de băieţi şi fete de vîrsta ta. Vom invita pe unii dintre ei la noi acasă, iar tu poţi merge să îi vizitezi. Apoi, între 15 şi 16 ani te poţi întîlni cu băieţi, dar însoţită de părinţi. Numai după vîrsta de 16 ani te poţi întîlni singură cu cine doreşti."

"Noi nu dorim să te oprim să cunoşti băieţi, să te bucuri de compania lor şi intenţia noastră este să fim rezonabili. Dar acum încă nu eşti pregătită să te arunci într-o relaţie apropiată cu un băiat de 17 ani şi va trebui să găsim o altă modalitate de **a** satisface nevoile tale sociale." (16)

Fiica mea, necăsătorită, mi-a spus recent că este gravidă în luna a treia. Care ar trebui să fie atitudinea mea faţă de ea?

Nu puteţi anula situaţia prezentă prin duritate şi lipsă de dragoste. Fiica dumneavoastră are nevoie de mai multă înţelegere decît pînă acum, şi ar trebui să îi oferiţi acest lucru, dacă este posibil. Ajutaţi-o să treacă prin această situaţie dificilă şi evitaţi

comentariile de genul, "Ţi-am spus eu." în următoarele luni ea va face faţă unor decizii importante şi va avea nevoie de părinţi calmi, raţionali, care să o sprijinească în găsirea celei mai bune căi de urmat. Dragostea şi afecţiunea durabilă se dezvoltă adesea între oameni care au trecut împreună prin momente de criză. (17)

Fiul meu de 15 ani este un mare iubitor al naturii. Camera lui este plină de cuşti cu şerpi, cuiburi, plante şi insecte. Chiar şi garajul este plin de animalele pe care le-a prins şi îmblînzit. Nu îmi place deloc mirosul lor şi doresc să îşi găsească altceva de făcut. Ce trebuie să fac?

Dacă îşi ţine grădina zoologică curată şi bine întreţinută, lăsaţi-l să îşi satisfacă plăcerea. Nu uitaţi că la 15 ani, pasiunea "insectelor" **o** înlătură pe cea a drogurilor sau altor lucruri de genul acesta. (18)

Majoritatea adolescenţilor ştiu că drogurile sînt dăunătoare trupurilor lor şi îi pot chiar ucide. De ce, atunci, le consumă? Sînt tinerii victimele obişnuite ale unor "vînzători" lipsiţi de scrupule?

Nu în mod obişnuit. Consumul de droguri începe de obicei de la prieten la prieten, într-un cadru social. Pastilele de droguri sînt împărţite la petreceri, iar cel care nu le foloseşte, nu îşi permite să le refuze pentru a nu fi etichetat drept demodat şi fricos. Mulţi adolescenţi şi-ar risca viaţa dacă prietenii din grupul lor le-ar cere aceasta, şi nevoia aprobării sociale devine astfel instrumentul prin care tinerii sînt iniţiaţi în consumul de droguri. (19)

Care sînt simptomele consumului de droguri, pe care părinţii trebuie să se străduiască să le descopere?

Mai jos, este dată o listă de simptome emoţionale şi fizice care ar putea indica faptul că cineva consumă droguri.

1. Inflamaţia pleoapelor şi a nasului este un lucru obişnuit. Pupilele ochilor sînt sau foarte mici sau foarte mari, în funcţie de tipul de droguri folosit.
2. Manifestările energiei sînt extreme. Copilul este fie extenuat, apatic sau retras, fie zgomotos, isteric şi foarte sprinten.

3. Pofta de mîncare este şi ea situată la extreme: fie prea mică fie prea mare. Poate apare şi scăderea în greutate.
4. Personalitatea se schimbă brusc: individul poate deveni sau iritabil, nervos, neatent şi confuz, sau agresiv, suspicios şi exploziv.
5. Mirosul trupului şi al respiraţiei este, de obicei, urît. Curăţenia este ignorată.
6. Sistemul digestiv poate ti afectat şi este posibil să apară diareea, senzaţiile de vomă şi greaţă. Durerile de cap şi vederea dublă sînt şi ele obişnuite. Alte semne ale deteriorării fizice pot fi schimbarea nuanţei pielii şi a poziţiei generale a corpului.
7. înţepăturile de pe corp, în special de pe braţe, sînt un simptom important. Uneori, ele se pot infecta şi devin răni.
8. Valorile morale se prăbuşesc şi sînt înlocuite de idei şi valori noi. (20)

Credeţi că problema abuzului de droguri poate fi rezolvată printr-o educaţie mai bună?

Din nefericire, consumul de narcotice de către adolescenţi nu va fi înlăturat prin învăţături cu privire la pericolul pe care îl reprezintă. Copiii cunosc deja consecinţele consumului de droguri, poate chiar mai bine decît părinţii lor. Nu sînt surzi şi, cel mai adesea, abuzul se produce *în pofida* marelui preţ care trebuie plătit. Deşi trebuie să spijinim educaţia tineretului (este singura şansă pe care o avem), consumul de droguri va continua pînă cînd nu va mai fi la modă să "călătoreşti." Cînd va deveni dezonorant să foloseşti droguri, epidemia se va stinge de la sine, dar nici un minut mai devreme. (21)

Cum pot să ajut pe copilul meu preadolescent, să reziste tuturor presiunilor de a se

conforma lumii în probleme importante, cum ar fi consumul de droguri sau imoralitatea sexuală?
Este important ca preadolescentul să cunoască despre presiunile exercitate de grup, înainte ca ele să ajungă la intensitatea lor maximă. Poate că într-o zi se va afla într-o maşină cu alţi patru colegi care se decid să ia nişte pastile mici, roşii şi el

trebuie **să** ştie *în avans* cum se va comporta într-o astfel de situaţie. încercaţi să îl puneţi, imaginar, într-o astfel de situaţie şi învăţaţi-l ce să facă şi ce să spună. Pregătirea nu este o garanţie că va rezista de unul singur presiunilor sociale din acel moment crucial, dar faptul că ştie despre puterea de influenţă pe care **o** poate avea un grup, îl va ajuta să aibă independenţa de a face **ce** este bine. De aceea, vă recomand să discutaţi cu el această problemă a conformării sociale şi să repetaţi diferite scenarii din care copilul preadolescent să înveţe să facă faţă momentelor reale. (22)
Aţi descris detaliat pericolul conformării sociale şi îl recunosc în cazul fetei noastre adolescente. Dar, ce se întîmplă cu adulţii din cultura noastră apuseană? Sîntem şi noi vulnerabili presiunii grupului şi **conformităţii?**
Unul dintre cele mai grozave mituri ale Americii este că americanii sînt individualişti neînduplecaţi. Dar, de fapt, ne-am făcut de rîs exact în acest punct. Ne place să credem despre noi că sîntem un fel de Abraham Lincoln sau nişte cow-boy care stăm curajoşi şi fermi în faţa respingerii sociale. Dar, pentru mulţi americani această imagine nu corespunde realităţii. Adevărul este că sîntem o naţiune de laşi din punct de vedere social. Se pare că o mare parte din energia de care dispunem este consumată pentru a încerca să fim ca ceilalţi, fiindu-ne teamă de adevărata individualitate.
Desigur, la această generalizare există şi multe excepţii, dar independenţa socială şi încrederea în sine nu sînt predominante în mentalitatea americană.
Ce credeţi despre pericolul consumului de marijuana? Am auzit că folosirea ei nu are capacitatea de a se transforma în patimă, deci nu este dăunătoare; dar am mai auzit că este şi foarte periculoasă. Care este adevărul?
Permiteţi-mi să citez pe doctorul Harold Voth pentru a răspunde la această întrebare. Doctorul Voth a fost psihiatru principal şi psihanalist la Fundaţia Menninger din Topeka, Kansas şi este responsabilul psihiatriei educaţiei de la Topeka Veterans Administration Medical Center. Iată părerea dumnealui:

Familia mea a fost unul din motivele pentru care m-am implicat în problema abuzului de droguri. Văzîndu-i pe cei trei fii ai mei devenind adevăraţi bărbaţi, mi-am dat seama de diferenţa vizibilă dintre ei şi acei tineri pe care i-am observat de-a lungul anilor, a căror viaţă a fost distrusă sau afectată de marijuana.
Să fii martor la modul în care un tînăr se distruge singur este o scenă tragică, îţi zdrobeşte inima. M-am gîndit la ce ar fi putut deveni, la visele spulberate ale părinţilor şi la tristeţea care a acoperit întreaga lorfamilie.
Dorind să scutesc pe alţii să aleagă această cale plină de decepţii, vă prezint următoarele fapte.
* Toţi sînt de acord, chiar şi acei care luptă pentru legalizarea consumului de marijuana şi distribuirea ei în mod oficial, că adolescenţii, copiii, adulţii tineri, a căror trupuri şi minte încă nu s-au maturizat, precum şi femeile gravide, nu au voie să fumeze marijuana.
* 90 % din cei care consumă droguri puternice, cum ar fi heroina, au început cu marijuana.
* Cinci ţigări cu marijuana au aceeaşi capacitate de producere a cancerului ca şi 112 ţigări convenţionale.
* Marijuana rămîne în organism în celulele grase timp de trei la cinci săptămîni. Performanţele fizice şi mintale sînt afectate în această perioadă.
* Organismul unei persoarie care fumează regulat marijuana, acumulează THC, o substanţă toxică, în celulele grase, mai ales pe creier. Dezintoxicarea completă a unui astfel de organism durează între trei şi cinci luni.
* Acea parte a creierului care are funcţia concentrării atenţiei, creaţiei, învăţării şi conceptualizării, este încă în plină dezvoltare în timpul adolescenţei. Utilizarea continuă a marijuanei pe o perioadă de timp mai lungă, va întîrzia creşterea normală a celulelor respective ale creierului.
* Un studiu efectuat de Universtiatea Columbia arată că femeile care fumează marijuana suferă de o rată sporită a distrugerii ADN-ului (acizi nucleici care transmit codul genetic). De asemenea, s-a mai dovedit că ovulele sînt deosebit de vulnerabile la acţiunea marijuanei.
* Un al doilea studiu al Universităţii Columbia, efectuat asupra unui grup controlat de fumători de

marijuana care fumau o ţigară pe zi timp de un an, au prezentat o scădere cu 39 % a numărului de celule albe, afectînd astfel sistemul imunologic al organismului, care devine mai predispus la boli şi infecţii.

* O singură ţigară de marijuana provoacă o scădere cu 41 % a capacităţii de conducere a maşinii. Două ţigări produc o scădere cu 63 %.

Cum pot să îmi dau seama dacă fiul meu de 16 ani consumă marijuana?

Drug Abuse Central din San Antonio, Texas, prezintă următoarea listă de simptome ale consumului de marijuana:

1. Capacitate diminuată de conducere a maşinii; ambiţia scade.
2. Scăderea semnificativă a calităţii activităţilor şcolare.
3. Puterea de concentrare a atenţiei scade.
4. Slăbirea deprinderilor de comunicare.
5. Răcirea considerabilă a atitudinilor sociale; mai puţină atenţie pentru sentimentele celorlalţi.
6. Faţa este palidă, ochii roşii şi se mişcă necontrolat.
7. Neglijarea înfăţişării personale.
8. Reacţii exagerate la critici relativ minore.
9. Modificarea interesului faţă de acţiuni şi adoptarea unei poziţii mai retrase, pasive.
10. Prietenia cu alţii care refuză să îşi decline identitatea, sau pur şi simplu închid telefonul dacă răspunde un părinte.
11. Secretul tot mai mare în legătură cu cheltuirea banilor sau dispariţia din casă a banilor sau altor valori.

plecările, vizitele nenumărate, cine se duce la primul meci şi îndeplineşte toate sarcinile "obligatorii" din această perioadă? Mama trebuie să fie cea care "ţine" familia împreună şi trebuie să se pregătească şi pentru confruntările tipice, inevitabile în această perioadă tensionată. Nu poate face aceasta dacă în fiecare seară ajunge acasă de la un sen/ici care i-a consumat toate resursele. Această situaţie pregăteşte scena unor explozii emoţionale între generaţii.

Aveţi o convingere deosebit de puternică în legătură cu necesitatea ca mamele să fie acasă cu copiii lor, cînd aceştia sînt mici. Ce părere aveţi despre mamele copiilor din ciclul doi sau de la liceu, care lucrează?

Dacă mi-aţi fi pus această întrebare cu cinci ani în urmă, răspunsul meu ar fi fost că sînt convins de necesitatea ca mamele să stea acasă cu copiii lor, în primul rînd, cînd ei sînt preşcolari. După grădiniţă, factorul cel mai important este ca mama să fie acasă cînd vine copilul de la şcoală. Acesta ar fi fost răspunsul meu atunci cînd copiii mei au fost cu cinci ani mai mici. Dar acum, cînd Danae are 16 ani, iar Ryan 11, cred cu şi mai multă tărie în nevoia ca mamele să fie acasă în timpul adolescenţei. Aceasta nu este o opinie prea populară, dar nu fac altceva decît să afirm, cu toată onestitatea, ceea ce am observat în realitate.

Activitatea frenetică a anilor adolescenţei provoacă presiuni mari asupra familiei, lucru care cere multă atenţie din partea adulţilor. Cine va fi disponibil ca să-i pregătească pentru toate

ÎNTREBĂRI DIN PARTEA

ADOLESCENŢILOR

Sînt adolescentă şi vreau să arăt şi să mă îmbrac ca toate prietenele mele. Părinţii spun că trebuie să am o individualitate diferită de cei din jurul meu şi să îmi asum curajul de a fi diferită, dar pur şi simplu nu pot face aceasta. Dumneavoastră *înţelegeţi?*

Desigur, te înţeleg. Dă-mi voie să îţi spun de ce există atîtea presiuni să fii asemenea celorlalţi. Răspunsul are legătură cu sentimentele de inferioritate, care sînt foarte puternice în timpul adolescenţei. Vezi, cînd te simţi lipsită de valoare şi stupidă, cînd nu îţi place de tine însăţi, atunci eşti şi mai speriată de ameninţarea de a fi ridiculizată şi respinsa de prietenii tăi. Eşti mai sensibilă la faptul că alţii ar putea să rîdă de tine. îţi lipseşte încrederea în tine însuţi şi curajul de a fi diferită. Problemele tale par şi aşa destul de grele, încît nu vrei să le îngreunezi prin sfidarea dorinţei majorităţii. Deci, te îmbraci cum îţi spun alţii, vorbeşti cum vorbesc alţii şi ideile tale sînt, de fapt, ideile grupului, îţi este teamă să te ridici în clasă şi să expui propriile idei. Dorinţa **ta** cea mai mare este să te comporţi în modul cel mai "sigur" cu putinţă. Toate acestea au un numitor comun: provin din lipsa încrederii în tine însuţi. Progresiv, respectul faţă de tine se va restabili, pe măsură ce te vei maturiza şi obşnui cu modul în care te-a creat Dumnezeu. (1)

Am 14 ani şi faţa îmi este plină de coşuri. Care este cauza apariţiei lor, şi ce pot face pentru a scăpa de ele?

în această perioadă de transformări prin care trece organismul tău, practic orice părticică a corpului este afectată, într-un fel sau altul. Chiar şi pielea suferă mari transformări, indiferent dacă eşti băiat sau fată. De fapt, acesta este cel mai neplăcut aspect al modificărilor fizice prin care treci în perioada de început a adolescenţei. în cadrul unui studiu efectuat asupra a două mii de adolescenţi, li s-a pus întrebarea, "Care este aspectul care vă displace cel mai mult cu privire la voi?" Răspunsurile care s-au referit la aspectele pielii, le-au depăşit cu mult pe toate celelalte.

Erupţiile de pe piele sînt cauzate, în principal, de o substanţă uleioasă, secretată în timpul adolescenţei. Porii pielii se umplu cu această substanţă şi se blochează. Deoarece uleiul nu poate fi eliminat, se întăreşte şi provoacă coşuri, sau puncte negre. Te poţi aştepta la aceste imperfecţiuni ale pielii tale, timp de cîţiva ani, deşi la unii se manifestă mai puţin.

Dacă coşurile şi punctele negre apar în număr mare şi regulat, condiţia aceasta a pielii se numeşte acnee. Dacă apare, este foarte important să îţi păstrezi faţa curată, reducînd pe cît posibil prezenţa uleiului şi murdăriei de pe faţă. Am fost obişnuiţi să credem că ciocolata şi anumite mîncăruri grase contribuie la această afecţiune, dar medicii au început să aibă îndoieli în această privinţă. Dacă problema este mai gravă, aşa cum se pare, cere părinţilor să te ducă la un dermatolog, un doctor specializat în bolile de piele. în unele cazuri acneea se poate trata. (2)

Am 13 ani şi o părere foarte proastă despre mine însumi. Pot face ceva?

în primul rînd, trebuie să înţelegi că nu eşti singur. Observă-i pe cei din jurul tău şi încearcă să detectezi sentimentele de inferioritate, ascunse cu multă grijă de majoritatea oamenilor. Mîine cînd mergi la şcoală, urmăreşte atent pe colegii tăi. Te asigur, mulţi dintre ei au aceeaşi preocupare ca şi tine. îşi descoperă îndoielile pe care le au în legătură cu ei înşişi prin diferite modalităţi: sînt foarte ruşinoşi şi tăcuţi, sau zgomotoşi şi meschini, se comportă stupid, le este teamă să participe la jocuri sau concursuri, roşesc frecvent şi sînt mîndri şi înfumuraţi. în

curînd vei putea recunoaşte cu uşurinţă semnele inferiorităţii şi îţi vei da seama că sînt *foarte* frecvente! Odată ce ţi-ai dat seama că şi alţii au aceleaşi sentimente ca şi tine, *nu mai trebuie* să te simţi singur niciodată. Acest lucru îţi va da mai multă încredere, ştiind că şi ceilalţi se tem să nu fie puşi în situaţii jenante sau ridicole, toţi affîndu-ne în aceeaşi barcă găurită şi încercînd să astupăm orificiile prin care apa pătrunde în ea. Crede-mă cînd aveam 14 ani, şi eu eram pe punctul de a mă îneca cu această barcă, ce se scufunda tot mai mult.

în al doilea rînd, te sfătuiesc să priveşti corect şi cinstit, cu toată obiectivitatea de care eşti capabil, toate grijile care îţi chinuie mintea şi inima şi care atîrnă deasupra ta ca un nor negru, zi şi noapte. Găseşte un loc în care să fii singur şi nimeni să nu deranjeze meditaţia ta. Fă o

listă cu toate lucrurile pe care nu le agreezi cu privire la tine însuţi. Nimeni nu va vedea această listă, decît cei cărora doreşti să le-o arăţi, deci poţi fi foarte sincer. Scrie tot ce te-a deranjat. Recunoaşte toate caracteristicile care nu îţi plac chiar şi tendinţa de a te enerva şi "exploda" de mînie.
Identifică-ţi cele mai serioase probleme cît poţi de bine. Te supără alţi oameni şi te simţi frustrat din pricina lor? Sau timiditatea este cea care te face să îţi fie teamă cînd te afli în compania altor oameni? Este vorba, oare, despre incapacitatea ta de a exprima în cuvintele cele mai potrivite gîndurile pe care le ai? Este vorba de lenevia ta, de lipsa de bunătate faţă de alţii, sau de felul cum arăţi? Orice lucru care te preocupă, scrie-l pe hîrtie cu cele mai bune cuvinte. După ce închei lista, citeşte-o din nou şi subliniază ceea ce te deranjează mai mult, adică lucrurile la care te gîndeşti mai des, care te chinuie mai mult.
în al treilea rînd, gîndeşte-te la fiecare punct de pe listă. Depune efortul de a găsi modalităţile cele mai creatoare de a schimba aceste defecte. Dacă doreşti, poţi vorbi despre ceea ce ai scris pe listă cu părinţii, cu păstorii, cu oameni care să **te** poată sfătui, cu cineva în care ai încredere. Persoana respectivă te poate ajuta să găseşti **o** cale de ieşire din problemele ce te frămîntă. Te vei simţi mult mai încrezător în tine pentru că ai avut curajul să înfrunţi problemele cu care eşti confruntat şi s-ar putea să găseşti soluţii foarte ingenioase de rezolvare a dificultăţilor prin care treci.
Acum, ajungem la un pas important. Cheia sănătăţii mintale este capacitatea de a accepta ceea ce nu poţi schimba. După ce ai făcut tot ce ai putut pentru a rezolva problemele pe care le-ai

trecut pe listă, cred că ar fi bine să arzi lista cu lucrurile care te deranjează, într-un fel de mică ceremonie, numai între tine şi Dumnezeu. Dedică-ţi încă odată viaţa lui Dumnezeu, cu toate calităţile şi defectele, punctele tari şi cele slabe, şi cere-l să binecuvinteze tot ce ai. Dumnezeu a creat tot universul din nimic, deci poate face ceva frumos şi din viaţa ta. (3)

Sînt adolescent şi îmi este foarte greu să îmi fac prieteni. Puteţi să mă învăţaţi cum să influenţez pe alţii în acest sens şi să îi determin să mă placă?

"Cea mai bună cale de a *avea* un prieten, este să *fii* un prieten bun pentru alţii." Este un proverb vechi, dar adevărat. Permite-mi să îţi ofer o soluţie care te va ajuta să te comporţi adecvat cu oameni *de toate vîrstele.* Aşa cum am afirmat mai înainte, majoritatea oamenilor au sentimente de inferioritate şi îndoială de sine. Dacă înţelegi acest lucru şi nu îl uiţi, aceasta te va ajuta să ai succes pe plan social. *Niciodată* să nu ridiculizezi pe alţii sau să rîzi de ei. Fă-i să vadă că îi respecţi, îi accepţi şi îi consideri importanţi pentru tine. Depune efortul de a fi sensibil la sentimentele lor şi de **a** proteja reputaţia pe care o au. Cred că vei descoperi, destul de repede, că şi ei se vor comporta asemănător cu tine. (4)

Am 12 ani, şi tata îmi spune că organismul meu se va schimba foarte mult, nu peste multă vreme. Aceasta se întîmplă deja cu cîţiva dintre băieţii pe care îi cunosc. Dar, nu înţeleg ce mi se va întîmplă şi de ce. Puteţi să mă ajutaţi să mă lămuresc?

Sînt bucuros să o fac. Procesul de creştere este un eveniment interesant şi minunat. Este controlat de o glandă endocrină coordonatoare, numită *glanda pituitară.* Acest mic organ, de mărimea unei boabe de fasole, aşezat la baza creierului, este un fel de conducător al celorlalte glande, pentru că le comunică ce au de făcut. Este "marele şef," care face ca întregul sistem glandular să intre în acţiune atunci cînd lansează comanda. Undeva în glanda pituitară există un plan al întregului tău organism. La momentul potrivit va trimite nişte mesageri chimici, numiţi hormoni, care vor spune celorlalte glande din corpul tău, "Puneţi-vă în

mişcare, este timpul să înceapă creşterea." Aceşti hormoni vor influenţa mult organismul tău în următorii cîţiva ani.
îmi pare bine că tatăl tău ţi-a spus despre schimbările ce vor avea loc în curînd. Există mai multe motive pentru care tu trebuie să înţelegi acest aspect al dezvoltării tale fizice. în primul rînd, dacă nu ştii ce se întîmplă cu corpul tău, s-ar putea să te

sperii foarte tare atunci cînd totul pare scăpat de sub control. Nu este un lucru neobişnuit ca un adolescent să înceapă să fie îngrijorat în legătură cu ceea ce se întîmplă cu el. îşi pune o serie de întrebări, "Ce se întîmplă? Am vreo boală? S-ar putea să fie cancer? Este ceva în neregulă cu trupul meu? Să îndrăznesc să discut toate acestea cu cineva?" Toate aceste temeri nu sînt necesare şi provin numai din ignoranţă şi informaţii greşite despre corpul uman. Cînd tinerii înţeleg procesul, îşi dau seama că toate aceste schimbări reprezintă evenimente normale, naturale care trebuiau anticipate. Deci, îţi voi spune exact la ce te poţi aştepta în această primă parte a adolescenţei. Nu există nici un motiv să te îngrijorezi de schimbările fizice rapide prin care vei trece.

Cea mai importantă modificare pe care o vei sesiza, este pregătirea trupului tău pentru a putea deveni părinte. Fii atent însă, nu am spus că vei deveni părinte (aceasta se va întîmplă peste cîţiva ani), ci am afirmat numai că organismul tău se *echipează* cu capacitatea de reproducere. Aceasta este una din modificările majore care au loc în această perioadă. Numele acestei treziri sexuale este *pubertate.*

în timpul pubertăţii vei începe să creşti foarte rapid, mai repede decît oricînd în viaţa ta. Muşchii tăi se vor dezvolta şi se vor asemăna tot mai mult cu muşchii unui bărbat, vei deveni mai puternic şi îţi vei putea coordona mai bine mişcările. Din aceste motive, un elev de clasa a şaptea sau a opta are performanţe sportive mai bune decît unul de clasa a şasea, iar cel din primii ani de liceu depăşeşte pe cei din şcoala elementară. în această perioadă are loc o creştere extraordinară a dimensiunilor, tăriei şi coordonării corpului.

în al doilea rînd, părul va începe să fie ca părul unui bărbat. Vei observa apariţia părului pe faţa ta şi în curînd vei începe să te bărbiereşti din cînd în cînd. Va începe să crească pentru prima dată părul sub braţe şi în regiunea pubiană (pe care o putem denumi partea intimă), în jurul organelor sexuale. Organele sexuale se vor mări şi vor deveni asemănătoare celor adulte.

Acestea sînt dovezi ale dispariţiei pentru totdeauna a copilului şi înlocuirea lui cu un bărbat, capabil să devină tată şi să se îngrijească de soţia şi familia lui. Această transformare fantastică îmi aduce aminte de o omidă care se înconjoară cu un fel de gogoaşă şi după un timp iese din ea o creatură total diferită, un fluture. Desigur, transformările unui băiat nu sînt chiar atît de radicale, dar nu vei mai fi acelaşi niciodată după ce ai parcurs acest proces de *maturizare* (termenul medical pentru creştere).

Aceste schimbări radicale bat la uşă. Lucrul cel mai înspăimântător pentru unii copii este că ele se petrec deodată, peste noapte. Glanda pituitară începe foarte repede să pună în mişcare totul din interiorul trupului. împarte ordine în stînga şi în dreapta, iar trupul întreg se află într-o adevărată cursă pentru ducerea la îndeplinire a acestor ordine.

Totul este afectat, chiar şi vocea se schimbă. Sînt sigur că ţi-ai dat seama cît de joasă este vocea tatălui tău faţă de a ta. Te-ai întrebat vreodată cum a ajuns aşa? A fost întotdeauna joasă şi profundă? A sunat întotdeauna ca o sirenă? Ţi-l poţi închipui pe tatăl tău, cînd era în leagăn, strigînd cu o voce profundă? Bineînţeles că nu. El nu s-a născut aşa. Vocea i s-a schimbat în timpul pubertăţii şi tot aşa se va întîmpla şi cu tine. Pentru unii adolescenţi, vocea poate fi deranjantă pentru că, pînă procesul transformării nu este încheiat, vocea este destul de instabilă. Este stridentă, ascuţită, răguşită şi tremurătoare, timp de cîteva luni. Dar, acest lucru nu este un motiv de îngrijorare deoarece, curînd, vocea va fi joasă şi stabilă. Corzile vocale au nevoie de puţin timp pentru aceasta.

O altă problemă a băieţilor şi fetelor în timpul pubertăţii este oboseala, lipsa de energie. Un timp, corpul tău va investi atît de multă energie în procesul creşterii, încît va mai rămîne puţină pentru alte activităţi. De obicei, această fază nu durează prea mult, dar starea de oboseală trebuie anticipată. De fapt, ar trebui să influenţeze

comportarea ta în două moduri.
în primul rînd, trebuie să dormi şi să te odihneşti din belşug în timpul acestei creşteri rapide. Această nevoie rămîne deseori neîmplinită deoarece adolescenţii cred că nu mai este nevoie să se culce aşa devreme ca atunci cînd erau mici. Din acest motiv ei nu se culcă pînă seara tîrziu, iar a doua zi abia îşi tîrăsc picioarele într-o stare avansată de extenuare. Chiar dacă nu crezi, dar la doisprezece sau treisprezece ani ai nevoie mai multă de somn

decît ai avut atunci cînd erai doar de nouă sau zece ani, tocmai datorită accelerării procesului de creştere.
în al doilea rînd, hrana pe care o mănînci în timpul adolescenţei este şi ea foarte importantă. Corpul tău are nevoie de materia primă cu care să construiască celulele musculare, oasele şi fibrele care fac parte din proiectul creşterii. Este necesar să ai o alimentaţie *echilibrată* în perioada pubertăţii; aceasta este chiar mai importantă acum decît atunci cînd aveai şase sau opt ani. Dacă nu te hrăneşti corespunzător în această perioadă, vei suferi de tot felul de boli şi probleme fizice. Corpul tău *trebuie* să aibă la dispoziţie vitaminele, sărurile minerale şi proteinele atît de necesare pentru creşterea lui.
Acestea sînt cîteva din schimbările principale la care te poţi aştepta în anii următori. Cînd ele vor avea loc, te vei afla pe calea transformării într-un adevărat bărbat. (5)
Mă numesc Kim şi am 11 ani. La ce schimbări mă pot aştepta? Mă interesează, mai ales, menstruaţia şi cum se fac copiii.
Corpul unei fete trece prin schimbări mai complexe decît cel al unui băiat, deoarece se pregăteşte pentru complicata funcţiune a maternităţii. Modul în care funcţionează organismul unei femei pentru a produce o viaţă umană este unul dintre cele mai extraordinare mecanisme din întregul univers creat de Dumnezeu. Să studiem puţin acest proces.
Fiecare viaţă umană începe printr-o minusculă celulă, atît de mică încît nu poate fi văzută decît cu ajutorul microscopului. Această celulă se numeşte zigot, şi începe să se dividă şi să crească în uterul matern.
Uterul este un loc special din partea inferioară a abdomenului mamei. Uterul este un fel de săculeţ special, care asigură perfect mediul de viaţă pentru embrionul aflat în plină creştere şi dezvoltare. *(Embrion* este numele bebeluşului în primul său stadiu de dezvoltare.)
Toate nevoile de hrană, oxigen şi căldură ale fătului sînt asigurate continuu de trupul mamei în timpul celor nouă luni dinaintea naşterii. Orice dereglare în această primă perioadă (mai ales în primele trei luni) provoacă moartea copilului aflat în plin proces de creştere. Embrionul este deosebit de delicat, şi trupul

mamei trebuie să se afle într-o condiţie fizică corespunzătoare pentru a împlini toate nevoile lui.
Trupul unei fete suferă multe trasnformări în timpul pubertăţii pentru a putea face faţă acestor complicate sarcini. Una din aceste transformări este menstruaţia şi mă bucur că ai întrebat de ea. Este un subiect pe care fetele trebuie să îl înţeleagă pe deplin, înaintea declanşării lui. în unele şcoli se dau sfaturi fetelor de această vîrstă şi, deci, ce îţi spun s-ar putea să nu fie decît o repetare a acestor sfaturi. Cred că şi băieţii ar trebui să înţeleagă apest proces, deşi lor li se dau foarte puţine informaţii despre acest subiect.
Cînd o femeie rămîne gravidă, adică atunci cînd zigotul este plantat în uter în urma unei relaţii sexuale cu un bărbat, corpul ei începe să protejeze acest embrion şi să-l ajute să crească. Embrionul are nevoie de oxigen, hrană, şi multe alte substanţe chimice necesare vieţii. Acestea sînt expediate automat prin sîngele mamei. Dar, pentru că uterul nu ştie momentul cînd un embrion va fi plantat, trebuie să se pregătească să primească unul în fiecare lună, în caz că soseşte vreunul. De aceea, pe pereţii uterului se acumulează sînge pentru a hrăni un embrion, dacă femeia rămîne însărcinată. Dar dacă ea *nu* rămîne gravidă în aceea lună,

sîngele uterin nu mai este necesar. Este eliberat şi evacuat prin vagin, acea deschidere prin care sînt născuţi copiii.
La fiecare douăzeci şi opt de zile (această perioadă poate diferi puţin, de la persoană la persoană), trupul femeii va elimina acest sînge devenit inutil, care ar fi fost folosit pentru hrănirea copilului dacă femeia ar fi rămas însărcinată. în general, este nevoie de trei la cinci zile pentru ca sîngele să se oprească, timp în care femeia trebuie să fie pregătită pentru această situaţie. Acest proces se numeşte *menstruaţie.*
Doresc să înţelegi cîteva atitudini importante. în primul rînd, fetele nu trebuie să se sperie şi să se teamă de menstruaţie. Deoarece ne înfiorăm atunci cînd este vorba de sînge, unele fete au tendinţa să devină foarte tensionate cînd acest proces debutează în organismul lor. Unele fete încep să se îngrijoreze şi să aştepte cu groază începerea procesului, iar altele doresc să nu apară niciodată. Dar, de fapt, menstruaţia face posibil cel mai fantastic şi extraordinar eveniment care se poate produce, crearea unei fiinţe umane. Ce miraculos este ca o singură celulă, zigotul, să se dividă în două celule, apoi în patru, în opt şi aşa mai departe,

pînă se ajunge la formarea de trilioane de celule! Din mănunchiul de celule se formează o inimă mică care începe să bată. Apoi, apar degetele, călcîiele, ochii, urechile şi toate celelalte organe interne. Copilul este înconjurat de un lichid special (numit amniotic) care îl protejează de loviturile pe care le-ar putea primi mama. Acolo petrece nouă luni, pînă este capabil să supravieţuiască în lumea exterioară. Apoi, la momentul potrivit, corpul mamei începe să împingă copilul afară prin canalul de naştere (vaginul), în mîinile doctorului care îi aşteaptă sosirea.
Cel mai frumos aspect al acestui sistem incredibil de complicat este faptul că funcţionează *automat* în interiorul corpului uman. Totul se întîmplă ca şi cum Marele Proiectant, Dumnezeu însuşi, ar fi în apropiere şi ar spune organismului ce are de făcut în continuare. De fapt, chiar aşa stau lucrurile. Regele David, autorul multor psalmi, ne spune că Dumnezeu este prezent la crearea unei vieţi noi. Să citim descrierea acestui eveniment, din Psalmul 139:13-15:
Tu mi-ai întocmit rărunchii, Tu m-ai ţesut în pîntecele mamei mele: Te laud că sînt o făptură aşa de minunată. Minunate sînt lucrările Tale, şi ce bine vede sufletul meu lucrul acesta! Trupul meu nu era ascuns de Tine, cînd am fost făcut într-un loc tainic, ţesut în chip ciudat, ca în adîncimile pămîntului.
Dumnezeu nu a supravegheat doar dezvoltarea lui David în pîntecele mamei lui (un termen ce se referă la uter), ci a făcut aceasta şi pentru tine şi pentru mine! De asemenea, El a pregătit toate zilele vieţii noastre şi ele sînt înregistrate în cartea Sa. Din toate lucrurile pe care le cunosc, această idee este cea mai plină de semnificaţie!
Deci, după cum ai văzut, menstruaţia nu este un lucru înspăimîntător. Este semnul că trupul tău se pregăteşte să coopereze cu Dumnezeu în crearea unei fiinţe noi, dacă aceasta va fi dorinţa Lui specifică pentru tine. Prin menstruaţie, corpul îi spune unei fete că a crescut, că nu mai este copil, şi ceva deosebit se petrece în interiorul fiinţei ei.
Kim, te rog să nu te îngrijorezi în legătură cu acest aspect al sănătăţii tale. Te asigur că nu vei muri din cauza asta. Menstruaţia este un proces la fel de natural ca dormitul, mîncatul şi oricare alt proces fizic. Dacă crezi că ceva nu este normal, dacă te deranjează un anumit aspect al menstruaţiei, dacă ai dureri sau

întrebări, atunci adună-ţi tot curajul şi spunei mamei sau doctorului despre aceste probleme. în aproape 98 % din cazuri, temerile se dovedesc nejustificate. Vei afla că totul este normal şi problema **a** fost doar lipsa ta de înţelegere a acestui mecanism.
Este evident faptul că şi alte lucruri se vor întîmpla, pe lîngă procesul menstruaţiei. Vei avea o perioadă de creştere foarte rapidă, chiar înainte de declanşarea primei menstruaţii. (Dacă tot sîntem aici, ar fi potrivit să îţi spun că vîrsta medie de apariţie **a** menstruaţiei este, în Statele Unite, de aproximativ 12,5 ani, dar poate avea loc şi foarte devreme, chiar şi la nouă sau zece ani, sau mai tîrziu, la şaisprezece ani. Vîrsta diferă mult, de la fată la fată.)
în acest timp, corpul tău se va rotunji, întocmai ca al mamei tale. Pieptul va creşte şi, uneori, te va durea (şi băieţii au cîteodată astfel de dureri). Aceasta nu înseamnă că ai cancer, sau vreo altă boală, ci doar că sînii, ca şi întreg corpul de altfel, se modifică, iţi va creşte păr sub braţ, pe picioare şi în zona pubiană, asemenea băieţilor. Acestea sînt modificările fizice cele mai importante şi sesizabile şi cînd le vezi producîndu-se poţi spune rămas bun copilăriei. Te afli în plină viteză pe drumul spre maturitate. (6)

Am treisprezece ani şi jumătate şi nu am început încă să mă schimb. Sînt mai scund şi mai slab decît majoritatea prietenilor mei. Ei au voci mai joase decît a mea. Este ruşinos! Nici măcar nu mi-a crescut părul în zona inferioară! Este ceva anormal în corpul meu?

Nu. Nu este nimic anormal în ceea ce te priveşte. Progresezi conform programului tău. Este tot atît de sănătos să creşti mai tîrziu, ca şi mai devreme, şi nu există nici un motiv să te temi că nu te vei maturiza. Aşteaptă un an sau doi şi apoi focurile de artificii vor lumina şi pentru tine, la fel ca şi pentru ceilalţi! Te asigur că aşa se va întîmpla. Dacă nu mă crezi, priveşte la adulţii din jurul tău. Vezi pe vreunul din ei care să arate ca un copil? Desigur că nu. *Fiecare* creşte, mai devreme sau mai tîrziu.

Bineînţeles, nu este deloc amuzant ca prietenii să rîdă de tine, dar dacă ştii că diferenţele dintre tine şi ei vor dura puţin timp, vei putea face faţă atacurilor. Cel mai important lucru pe care doresc să ţi-l spun este ca nu cumva tu însuţi să te faci vinovat că ai

determinat pe altcineva să se simtă ridicol, numai pentru că se maturizează mai tîrziu decît tine. (7)

Pot să vă pun o întrebare despre sexualitate? Doresc să ştiu mai mult despre modul în care se fac copiii, şi toate aceste lucruri, despre care fratele mai mare vorbeşte mai tot timpul.

Este o întrebare foarte importantă şi mă bucur că ai pus-o. Pe măsură ce corpul tău începe să se schimbe vei descoperi că manifeşti tot mai mult interes faţă de persoanele de sex opus. Brusc, fetele încep să pară grozave în ochii băieţilor, şi acestora, la rîndul lor, vor începe să le placă băieţii. De unde ştiu că aşa se va întîmpla? Cum pot prevedea aceasta cu atîta precizie? Deoarece sexul va deveni foarte curînd o "dorinţă" interioară. Dacă pierzi micul dejun, te asigur că pe la ora două vei fi mort de foame. Corpul tău cere hrană. Este creat aşa. în organismul tău există substanţe chimice care îţi provoacă senzaţia de foame, cînd nu ai mîncat de mai multă vreme.

în acelaşi mod, alte substanţe chimice din corpul tău vor începe să dezvolte, între doisprezece şi cincisprezece ani, o dorinţă nouă. Această dorinţă nu va striga după hrană, ci se referă la ceea ce se numeşte sexualitate, sau aspectul masculin sau feminin al naturii umane. Pe măsură ce creşti, această dorinţă va deveni tot mai mult o parte a fiinţei tale. Vei dori să petreci cît mai mult timp cu cineva de sex opus. în final, această dorinţă te va conduce la căsătorie. Căsătoria este o minunată unire a două fiinţe care au găsit partenerul potrivit. Totuşi, permite-mi să te avertizez în această privinţă.

Una dintre cele mai grave greşeli pe care le poţi comite în viaţă, este să te căsătoreşti *prea curînd.* Poate fi tragic. Doi oameni care se căsătoresc fără să fie pregătiţi se îndreaptă spre dezastru. Din nefericire aceasta se întîmpla prea des. Voi mai aborda acest subiect în această carte, dar te avertizez să nu te căsătoreşti pînă **ce** nu ai, cel puţin, douăzeci de ani. *Jumătate* din căsătoriile încheiate între adolescenţi se destramă în cinci ani, provocînd multe lacrimi şi dureri. Nu vreau ca familia ta să intre în această categorie.

Acum, dă-mi voie să descriu sentimentele pe care le va produce sexualitatea în următorii ani. Băieţii vor fi atraşi de trupurile fetelor, de felul cum arată, de fineţea lor, de frumuseţea

ochilor şi a părului lor. Chiar şi piciorul lor feminin poate fi atrăgător pentru băieţii de această vîrstă. Dacă eşti băiat, este foarte probabil că te vei gîndi des la aceste fascinante creaturi care sînt fetele pe care, înainte, le urai atît! De fapt, la băieţi apetitul sexual este mai puternic între 16 şi 18 ani decît în oricare altă perioadă a vieţii lor.

Pe de cealaltă parte, fetele nu vor fi chiar atît de mult atrase de forma şi înfăţişarea trupului băieţilor (cu toate că îl vor găsi interesant). Vor fi fascinate de băiatul însuşi, de felul cum vorbeşte, merge sau gîndeşte. Dacă eşti fată, probabil că te vei "îndrăgosti" de mai mulţi băieţi, unul după celălalt. (Eşti "îndrăgostită" atunci cînd începi să crezi că un anumit băiat este absolut fantastic şi, în fantezia ta, îţi vei imagina cum ar fi dacă te-ai căsători cu el. Nu este un lucru neobişnuit ca o fată să se comporte astfel faţă de un profesor sau o altă persoană mai în vîrstă. De obicei, aceste sentimente sînt foarte schimbătoare, durează numai cîteva săptămîni sau

luni, apoi persoana adorată este înlocuită cu alta.)
Acum este momentul să vorbim foarte direct despre relaţiile sexuale, numele dat actului care are loc între un bărbat şi o femeie atunci cînd se dezbracă complet (de regulă are loc în pat) şi organul sexual al bărbatului *(penisul)* devine rigid. Bărbatul introduce penisul în vaginul femeii. Au loc mişcări alternative de introducere şi retragere, pînă cînd amîndoi partenerii experimentează un sentiment profund de satisfacţie care durează unul-două minute. Este un act dătător de multe satisfacţii, practicat regulat de soţ şi soţie. Probabil că ai auzit despre relaţiile sexuale, aşa cum le-am descris eu. Dar, ai ştiut că soţul şi soţia nu au relaţii sexuale numai cu scopul unic de a da naştere copiilor? O fac pentru că în acest mod îşi exprimă sentimentele de dragoste pe care le au şi îşi oferă satisfacţii reciproce. Relaţiile sexuale pot avea loc de două sau de trei ori pe săptămînă, sau chiar numai o dată pe lună. Fiecare cuplu este diferit. Dar, aceasta este o parte fericită a căsniciei şi face ca soţul şi soţia să se simtă foarte apropiaţi. Este un act pe care îl rezervă numai partenerului lor. Dumnezeu a creat acest apetit sexual în tine. Vreau să accentuez această idee. Relaţiile sexuale nu sînt nici păcătoase, nici rele. Nimic din ce a creat Dumnezeu nu poate fi păcătos. El a plantat acest aspect al naturii umane în noi: a creat acele substanţe chimice (hormonii) care ne determină să îi găsim

atrăgători pe cei de sex opus. A făcut aceasta pentru ca fiecare să aibă familia lui. Fără această dorinţă nu ar exista căsătorii, familii, copii sau dragoste între bărbat şi femeie. Deci, relaţiile sexuale nu sînt, în nici un chip, murdare sau păcătoase. Ele reprezintă un mecanism minunat, frumos, indiferent ce ai auzit despre ele pînă acum. Dar, trebuie să îţi spun şi faptul că intenţia lui Dumnezeu a fost ca noi să controlăm relaţiile sexuale. Deseori, El a afirmat în Biblie că trebuie să ne rezervăm trupurile exclusiv pentru acela (aceea) cu care ne vom căsători, şi că este greşit să ne satisfacem dorinţele cu alte persoane, înainte de căsătorie. Nu există nici o altă posibilitate de interpretare a Bibliei. Unii dintre prietenii tăi îţi vor spune, probabil, ceva cu totul diferit, îţi vor povesti cum s-au "bucurat" unul de altul, o experienţă minunată, pe care trebuie să o încerci şi tu.
Dă-mi voie să îţi vorbesc şi mai personal. Este posibil că *vei* avea o ocazie să întreţii relaţii sexuale cu cineva, înainte de a ajunge la douăzeci de ani. Mai devreme sau mai tîrziu, ţi se va oferi această ocazie. Vei întîlni o persoană de sex opus care îţi va da de înţeles că este dispusă să experimenteze, împreună cu tine, acest gen de relaţii. Pînă atunci, tu trebuie să te decizi ce vei face în acel moment. Cînd se va ivi ocazia nu vei avea prea mult timp de gîndit. Sfatul pe care ţi l-aş recomanda, cu toată tăria, este să decizi *chiar acum* că îţi vei rezerva trupul numai pentru partenerul cu care te vei căsători. Dacă nu îţi controlezi dorinţa, mai tîrziu vei dori să fi reuşit să o fi controlat cînd era necesar.
Porunca lui Dumnezeu de a nu practica relaţiile sexuale înainte de căsătorie nu a fost dată cu scopul de a ne priva de o plăcere. Dumnezeu nu a dorit să scoată din viaţa noastră momentele plăcute. Dimpotrivă, *dragostea* Sa L-a determinat să ne interzică relaţiile sexuale premaritale, deoarece în urma neascultării de El se produc atîtea consecinţe neplăcute.
Ai auzit, probabil, de bolile venerice provocate de relaţiile sexuale cu persoane bolnave de aceste boli. Sifilisul, gonoreea şi alte boli sînt foarte răspîndite astăzi. Ele sînt o adevărată epidemie şi dacă nu sînt tratate ruinează corpurile umane afectate. Dar, mai există şi alte consecinţe pentru cei care practică relaţiile sexuale premaritale. Există riscul aducerii pe lume a unui copil nedorit. Cînd se întîmplă astfel, apare şi responsabilitatea creşterii unei fiinţe umane, o făptură micuţă, cu toate nevoile ei de dragoste,

disciplină şi stabilitatea unui cămin, dar aceste condiţii nu sînt realizate. Aceasta este o

tragedie.
Tot atît de grave sînt şi schimbările ce survin în *mintea* cuiva care are relaţii sexuale în afara căsătoriei. în primul rînd, cea mai importantă consecinţă este ruperea relaţiei cu Dumnezeu. Relaţiile sexuale premaritale sînt păcătoase şi nu poţi fi prieten **cu** Dumnezeu atît timp cît continui să practici deliberat şi intenţionat aceste relaţii. în 1 loan 1:6 se spune, "Dacă zicem că avem părtăşie cu El, şi umblăm în întuneric, minţim, şi nu trăim adevărul." Este foarte simplu. Nimic nu poate fi ascuns de Dumnezeu, fiindcă El vede totul.
Păcatul are întotdeauna un efect devastator asupra unui tînăr. Cred însă, că păcatul relaţiilor sexuale premaritale este cel mai dăunător pentru o persoană tînără care îl practică. El, sau ea, îşi pierd inocenţa tinereţii şi, uneori, devin reci *şi* duri. Deasemenea, va afecta şi căsătoria ulterioară, deoarece această experienţă deosebită care trebuie împărtăşită cu o singură persoană nu mai are nimic deosebit.
Vezi, deci, că există multe motive pentru care Dumnezeu ne-a poruncit să ne controlăm dorinţele sexuale. Intenţia lui Dumnezeu **a** fost să ne cruţe de toate aceste consecinţe negative ale relaţiilor sexuale anterioare căsătoriei. Dar, de fapt, cea mai *dăunătoare* consecinţă încă nu am menţionat-o. Este vorba de judecata lui Dumnezeu în viaţa viitoare. Sîntem avertizaţi, foarte clar, că vieţile noastre vor fi descoperite în întregime în faţa Lui, şi nici un secret nu va rămîne ascuns. Destinul nostru etern depinde de credinţa şi ascultarea de Dumnezeu.
Sper că am reuşit să răspund la această întrebare. Ar mai fi multe de spus, dar nu este posibil acum şi aici. Dacă mai ai şi alte întrebări, notează-le şi discută-le cu tatăl sau cu pastorul tău. (8)

Ce sînt visele umede, despre care îi aud vorbind pe ceilalţi băieţi?

Mulţi băieţi au "vise umede," sau ceea ce doctorii numesc *emisii nocturne.* Aceasta se referă la fluidul care, ocazional, se scurge din penis în timpul nopţii. Fluidul se numeşte spermă şi conţine milioane de celule atît de mici încrt nu le poţi vedea cu ochiul liber. Una din aceste celule poate deveni copil dacă este injectat în corpul unei femei şi se combină cu celula ou. (Rezultatul

ar fi zigotul, despre care am discutat anterior.) Acest fluid este eliberat, uneori, noaptea, în timpul unui vis; apoi, dimineaţa, băiatul găseşte o pată pe pijama şi se întreabă ce s-a întîmplat. Acest lucru este perfect normal. Se întîmplă aproape tuturor băieţilor şi nu există nici un motiv de îngrijorare. Emisia nocturnă este calea prin care corpul se eliberează de cantitatea suplimentară de fluid care a fost acumulată. (9)

Mai există oare unele lucruri referitoare la creştere, despre care nu am ştiut să întreb?

Ar mai fi doar faptul că pe mulţi tineri îi îngrijorează, fără temei, de ceea ce se petrece cu corpurile lor. Iată cam ce fel de întrebări îi chinuie:
1. Trebuiau să se petreacă aceste schimbări?
2. Oare nu este ceva în neregulă cu mine?
3. Am vreo boală, sau se petrece ceva normal?
4. Voi fi diferit de alţi oameni?
5. înseamnă durerea pe care o simt în piept că am cancer? (Amintiţi-vă că am menţionat faptul că apar uneori dureri ale pieptului în timpul adolescenţei.)
6. Voi fi capabil să am relaţii sexuale sau ceva nu este în ordine?
7. Vor rîde ceilalţi băieţi de mine? Mă vor respinge fetele? (Este un lucru obişnuit ca oamenii să creadă că nu vor fi atrăgători pentru cei de sexul opus şi nimeni nu va dori o relaţie permanentă cu ei, deoarece nu sînt atît de frumoşi cît ar dori să fie.)
8. Mă va pedepsi Dumnezeu pentru gîndurile sexuale pe care le am? (Ţi-am spus deja că este foarte probabil că te vei gîndi des la persoane de sex opus în această perioadă. Cînd se va întîmplă aşa, te vei simţi vinovată de gîndurile care apar.)
9. Nu ar fi îngrozitor dacă aş deveni homosexual? (Homosexualul este persoana care se simte atrasă nu de cineva de sex opus, ci de *acelaşi* sex. Este vorba de un băiat interesat numai de băieţi şi de fete interesate numai de fete. Homosexualitatea este o dorinţă anormală, care reflectă probleme profunde, dar nu apare decît destul de rar şi este foarte improbabil că va apare în cazul tău.)
10. Pot rămîne însărcinată şi fără a avea relaţii sexuale? (Aceasta este o altă posibilitate de care se tem foarte mult unele

fete. Doresc să ştii că aceasta nu se întîmplă *niciodată,* este o imposibilitate. S-a întîmplat o singură dată în istorie, în cazul fecioarei Măria, care a rămas gravidă fără a avea relaţii sexuale. Isus a fost^ conceput, sau plantat în uterul Măriei de către Dumnezeu însuşi. Este singura ocazie din istorie cînd o fiinţă umană s-a născut fără participarea unui tată, cu partea sa la formarea zigotului.)
11. Este posibil ca unii oameni să nu se maturizeze sexual niciodată? (Oricare din sistemele corpului poate să prezinte deficienţe în funcţionare, dar acesta foarte *rar* dă greş.)
12. Va fi sacrificată modestia mea? (Modestia extremă faţă de corp este comună în primii ani ai adolescenţei. Ştii că trupul tău este în plin proces de transformare, şi nu doreşti ca şi alţii să afle aceasta. Din acest motiv, te îngrijorează perspectiva să te găseşti în cabinetul unui doctor şi să fi nevoit să te dezbraci în faţa altor oameni.)
Dă-mi voie să îţi mai spun acest lucru încă o dată: aceste temeri sînt aproape universale în timpul primilor ani de adolescenţă. Fiecare tînăr care creşte în societatea noastră este tulburat şi se teme de subiectul sexului. Vreau să te ajut să învingi aceste temeri. Dezvoltarea ta sexuală este normală şi este controlată de undeva din interiorul corpului tău. Se va termina cu bine, deci poţi fi liniştit atunci cînd o vezi desfăşurîndu-se. Dar, în primii ani care urmează va trebuie să controlezi dorinţele sexuale pe care le vei avea, şi aceasta va cere multă hotărîre şi o voinţă puternică. Dacă vei învăţa cum să canalizezi aceste impulsuri pe calea destinată de Dumnezeu, atunci această parte a naturii tale poate deveni unul dintre cele mai fascinante şi frumoase aspecte ale vieţii tale, care va contribui la clădirea unei căsătorii fericite şi durabile. (10).

CAPITOLUL 15
TELEVIZIUNE SI VIOLENTA

257

Care este părerea dumneavoastră despre televiziune, în general? Este oare necesar ca părinţii să stabilească ce programe să urmărească copiii lor?

Majoritatea programelor de televiziune sînt îngrozitoare! Conform opiniei doctorului Gerald Looney, de la Universitatea Arizona, copilul preşcolar urmăreşte pînă ajunge la vîrsta de 14 ani, în medie, 18.000 de crime la televizor şi nenumărate ore de violenţă, absurdităţi şi conducere total iresponsabilă a maşinii! Mai mult, doctorul Saul Kapel afirmă că activitatea care ocupă cel mai mult timp din viaţa unui copil este, nu şcoala, nici activităţile familiale, ci absorbirea cu nesaţ în timpul copilăriei a 14.000 de ore preţioase, petrecute în faţa televizorului! Aceasta echivalează cu şederea în faţa micului ecran opt ore pe zi, timp de 4,9 ani!

Există şi alte aspecte ale televiziunii care necesită limitare şi control. Un lucru esenţial este împiedicarea comunicării din cadrul familiei. Cum putem vorbi unul cu celălalt, cînd o emisiune de un milion de dolari, prezentată atrăgător, ne captează atenţia? Sînt îngrijorat de asemenea şi de moda actuală, conform căreia fiecare producător de televiziune trebuie să includă în emisiunile sale idei de avangardă, trebuie să meargă cu un pas mai departe, să discute ceea ce pare de nediscutat, atacînd astfel bunul simţ şi decenţa. Făcînd aşa, ei zguduie temeliile familiei şi tot ceea ce ţine de etica creştină. De exemplu, în ultimul timp ni s-au oferit episoade comice avînd drept subiect avorturile, divorţurile, relaţiile sexuale extramaritale şi populara temă, "Tata este un idiot." Dacă aces-

tea sînt "relevante" din punct de vedere social, atunci într-adevăr urăsc de moarte toate aceste mesaje cu care sîntem hrăniţi.

Televiziunea, cu uriaşul ei potenţial de instruire şi influenţă, şi-a demonstrat marele potenţial pe care îl are. De exmplu, "Little House **on** the Prairie" (Căsuţa din preerie) a fost, ani de zile, cel mai bun program pentru copii. Deci, nu recomand aruncarea televizorului pe fereastră. Mai degrabă, cred că trebuie să învăţăm să îl controlăm, în loc să devenim sclavii lui. Dacă li se permite copiilor să urmărească desenele animate, jumătate de oră în fiecare seară şi

sîmbăta şi duminica, aceasta pare a fi un orar adecvat pentru copiii de vîrstă şcolară. (1)
Deoarece televiziunea ridică atît de multe probleme în familie, nu ar fi mai bine să renunţăm la televizor pînă copiii cresc?
Unele familii au procedat aşa şi eu le admir curajul. Totuşi, cred că este *posibil* să ne păstrăm televizoarele, fără să fim dominaţi de ele. V-aş sugera ca întrega familie să se adune şi să discute problemele legate de televiziune: ce este greşit, cum poate fi folosit şi despre modul în care copiii pot să discearnă între diferitele emisiuni şi să le aleagă pe cele folositoare.
Un alt lucru important este ca părinţii să urmărească programele de la televizor *împreună* cu copiii lor, nu numai ca să înţeleagă ci şi ca o activitate comună plăcută. Vizionarea emisiunilor poate furniza un cadru minunat pentru abordarea diferitelor subiecte de discuţie şi astfel copiii pot fi instruiţi.
Sînt preocupat de impactul televiziunii în căminul nostru. Cum pot controla acest, lucru fără a recurge la reguli dictatoriale?
în calitate de părinţi, se pare că avem trei obiective. în primul rînd, dorim să supraveghem *calitatea* emisiunilor vizionate. în al doilea rînd, dorim să controlăm *cantitatea* vizionării. Chiar şi unele programe bune pot avea un impact negativ asupra celorlalte activităţi ale copilului, dacă se pierde prea mult timp în faţa ecranului, în al treilea rînd, trebuie să includem toată familia în stabilirea unui program adecvat de vizionare, dacă este posibil.
259
TELEVIZIUNE SI VIOLENTĂ
Am citit recent despre un sistem care s-a dovedit foarte eficient în realizarea celor trei obiective. în primul rînd, părinţii trebuie să stabilească, împreună cu copiii, o listă de programe adecvate vîrstei. Apoi, aşezaţi această listă într-un loc vizibil pentru a putea fi consultată permanent.
în al doilea rînd, cumpăraţi sau confecţionaţi singur nişte bilete. Daţi fiecărui copil zece bilete pe săptămînă, cu care poate să îşi "cumpere" emisiunile pe care le urmăreşte, de pe lista deja stabilită. La terminarea biletelor, vizionarea din săptămînă respectivă s-a încheiat. Aceste bilete îl vor determina pe copil să aleagă cu grijă ce emisiuni urmăreşte. Zece ore pe săptămînă reprezintă un obiectiv potrivit de atins. Am aflat că, în medie, un copil preşcolar petrece cincizeci şi cinci de ore pe săptămînă în faţa televizorului. Aceasta este exagerat de mult, chiar şi pentru copii mai mari.
Acest sistem poate fi adaptat şi altor situaţii familiale specifice. Dacă în anumite perioade există mai multe programe pe care toţi copiii doresc să le vadă (cum ar fi Charlie Brown, sau emisiuni speciale în timpul Crăciunului sau cu alte ocazii), atunci copiii primesc mai multe bilete. De asemenea puteţi acorda mai multe bilete drept recompensă.
Adevărata probă este însă a părinţilor. Ei înşişi trebuie să se supună acestui sistem. Deseori, avem nevoie de aceleaşi limite în privinţa timpului petrecut în faţa micului ecran! (2)
Ce putem face împotriva violenţei şi decadenţei promovate de televiziune?
Avem mai multă putere decît ne imaginăm. Am aflat că fiecare scrisoare care este trimisă producătorilor de programe reprezintă, după unele estimări, opiniile a aproximativ 40.000 de spectatori care nu s-au deranjat să scrie. Am scris uneori directorilor şi conducătorilor diferitelor posturi de televiziune, dar impresia mea a fost că aceasta a rămas fără rezultate. Am descoperit o cale mult mai eficientă, şi anume să scriu sponsorilor, celor care finanţează respectivele posturi. Ei sînt mult mai receptivi la cerinţele noastre deoarece motivul pentru care sponsorizează programul este cîstigarea noastră ca posibili clienţi pentru produsele lor. Putem să le atragem atenţia, informîndu-i în legătură cu programele cu care nu sîntem de acord. într-adevăr trebuie să procedăm astfel! (3)
260
JAMES DOBSON
în societatea apuseană trebuie să existe şi un alt factor psihologic important care stimulează violenţa, pe lîngă televiziune, literatură şi altele. Cum explicaţi predispoziţia noastră pentru crimă şi violenţă?
Aţi pus o întrebare care dezvăluie o mare putere de discernere. Pe lîngă industria "distracţiilor" mai există şi un alt factor care explică, într-o anumită măsură, violenţa de care sîntem înconjuraţi. Mă refer la ostilitatea cu care reacţionează, de obicei, oamenii de astăzi faţă de sentimentele de inferioritate. Fiecare om care se simte lezat, respins şi nerespectat de către societate se va supăra, probabil, pe societate, indiferent dacă va face parte din mişcarea de emancipare a femeii, a apărării homosexualilor a mişcării Chicano (Beretele Negre), Ligii de Apărare a Evreilor, mişcarea pentru promovarea drepturilor negrilor, sau chiar asociaţiile handicapaţilor. (A mai rămas cineva care să nu facă parte dintr-o *oarecare*

minoritate asuprită?) Sentimentele de inferioritate sînt responsabile chiar şi pentru izbucnirea unor războaie sau a urii internaţionale. Ce a spus Hitler poporului german în 1939? l-a asigurat că pierderea primului război mondial a fost rezultatul incompetenţei liderilor lor; ei, de fapt, sînt fiinţe umane superioare. Hitler a cîştigat încrederea lor pentru că a mizat pe îndoiala de sine şi umilinţa unui popor înfrînt. Părerea mea este că motivul pentru care ei au fost gata să pornească la luptă a fost, în primul rînd, această nouă mîndrie naţională. Atacul arabilor împotriva Israelului din 1973 a fost motivat de răzbunarea pentru înfrîngerea ruşinoasă suferită în Războiul de Şase zile din 1967. Lumea a ridiculizat incapacitatea arabilor, fapt ce a fost mai intolerabil chiar decît pierderea de teritorii, vieţi omeneşti şi alte pagube. Revista *Time* din 22 octombrie 1973 a citat pe un jurnalist arab, la scurt timp după declanşarea ostilităţilor: "Nu are importanţă dacă israelienii contraatacă şi ne împing înapoi. Ceea ce contează este ca lumea să nu mai rîdă de noi."
Dovezi recente indică faptul că sentimentele de inferioritate pot fi socotite responsabile şi pentru creşterea alarmantă a numărului de violuri. Dacă relaţiile sexuale ar fi singurul motiv al celui care violează, atunci el şi-ar putea satisface această dorinţă cu o prostituată. Dar, mai este implicat şi altceva. Se pare că marea majoritatea a celor care comit astfel de fapte doresc să umilească victima. Lipsa succesului la fete în timpul adolescenţei şi a primilor

ani de maturitate, conduce la încercarea de a obţine, în acest mod vulgar, superioritatea asupra unor femei lipsite de apărare.
Ce să mai spunem despre violenţa agresivă din şcolile americane care a crescut constant în ultimii ani? Poate fi atribuită frustrării provocate de un insuficient respect de sine? Sînt înclinat să cred că aşa stau lucrurile. Ce explicaţie mai bună putem găsi pentru milioanele de dolari cu care sînt păgubite anual şcolile în urma distrugerilor? în timpul zilei, elevii se simt nerespectaţi şi ridiculizaţi şi, sub acoperirea întunericului, caută revanşa.
Mai există multe alte exemple. Din acest motiv, susţin ideea că haosul social se măreşte atunci cînd cetăţenii se simt inadecvati şi inferiori sistemului în care trăiesc. Mai există, bineînţeles, şi numeroase alte cauze, dar nici una din ele nu este atît de influentă ca aceasta.
(4)
Care este opinia dumneavoastră, în general, despre violenţa din societatea noastră şi forţele care o promovează? Ce credeţi că poate şi trebuie să fie făcut pentru oprirea ei?
Puţine subiecte mă îngrijorează mai mult decît prezentarea într-o atît de mare măsură a violenţei şi crimei din America de astăzi. Recent, poliţiştii din Los Angeles au reuşit să încolţească un om disperat, înarmat cu o puşcă, care s-a refugiat într-o zonă rezidenţială a oraşului. Fugarul s-a baricadat într-o casă şi a luat drept ostatici trei copii. Televiziunea a filmat cum unul din copii, un adolescent, a fost forţat să iasă din casă şi apoi împuşcat în cap de către cel care l-a luat ostatic, şi care, în cele din urmă, s-a sinucis. Tînăra victimă a murit în faţa unei piscine, într-o baltă de sînge. Am rămas înmărmurit şi m-a durut stomacul cînd am vizionat drama la televiziune.
Un noian de emoţii m-au inundat în timp ce priveam la ochii imobili ai copilului aflat pe moarte. Pe lîngă o adîncă compasiune şi tristeţe, am fost cuprins şi de o revărsare de indignare, o repulsie pe care am acumulat-o de ani de zile. M-am înfuriat pe toţi profitorii care au alimentat cu violenţă societatea noastră şi pe toţi cei care au prosperat de pe urma lor; m-am înfuriat pe toţi producătorii de filme, ca Sam Peckinpah, care au murdărit ecranul cu crime şi sînge, pe toţi proprietarii de teatre care cer o duzină de spintecări pe oră, pe toate canalele de televiziune care ne oferă numai filme poliţiste, pline de pistoale, urmăriri prosteşti de auto-

mobile, lovituri de karate şi brigăzi speciale de intervenţie. M-am supărat şi pe Curtea Supremă de Justiţie care a legalizat uciderea prin avort a 1,5 milioane de copii anul trecut; pe Armata de Eliberare a Palestinei care a ucis opt sportivi israelieni nevinovaţi la Jocurile Olimpice de la Munchen; m-am supărat pe Truman Capote, pentru cartea sa, *Cu sînge rece,* şi pe cititorii săi doritori de senzaţii tari, care vroiau să afle cum o familie paşnică a fost măcelărită fără milă, în propria casă; şi mai ales, m-am înfuriat pe sistemul juridic american care face ca infracţiunile şi crimele să fie profitabile, iar pedepsele improbabile.
Dar, indignarea mea nu va schimba nimic, şi valul de violenţă şi sfidare a legii va continua neabătut. Am devenit atît de insensibili la suferinţa şi exploatarea umană încît chiar şi cele mai oribile evenimente sînt acceptate ca parte din "distracţia" zilnică din faţa micului ecran. Cred că este timpul ca milioanele de cetăţeni decenţi, care respectă legea să se ridice ca o

singură voce şi să se opună acelor industrii care profită de pe urma violenţei. O campanie curajoasă de acest fel a fost condusă de Asociaţia Naţională a Părinţilor şi Profesorilor în 1977, concentrîndu-şi atacurile împotriva acelor canale de televiziune şi sponsorilor lor care promovau programele cele mai dăunătoare. Desigur, profitorii acestei industrii, avizi de cîştig, cu buzunarele pline de bani pătaţi cu sînge, au atacat Asociaţia, acuzîndu-o de lipsă de fairplay. Totuşi, Sears Roebuck, Union Oii şi alte companii mari s-au angajat că nu vor mai sponsoriza emisiunile violente de la televiziune. Această formă de sancţiune economică, condusă acum de Donald Wildmond şi Federaţia Naţională pentru Decenţă, este cel mai eficace instrument aflat la îndemîna noastră pentru a influenţa sistemul liberei iniţiative în care trăim, şi trebuie să îl folosim cu multă incisivitate împotriva celor care ne distrug din interior. Am stat prea mult timp cu mîinile încrucişate. (5)

COMENTARII FINALE

Scopul meu în pregătirea acestei cărţi a fost exprimarea tradiţiilor şi filozofiei iudeo-creştine despre viaţa de familie în multiplele ai aspecte. Care este filozofia de viaţă a familiei? Ea se referă la controlarea copiilor cu dragoste şi grijă de către părinţi, o pregătire rezonabilă pentru exercitarea autodisciplinei şi responsabilităţii, *autoritatea* părintească, care caută realizarea celor mai bune lucruri posibile pentru copii, respectul pentru demnitatea şi valoarea fiecărui membru al familiei, conformarea cu legile morale ale lui Dumnezeu şi încercarea de dezvoltare la maxim a potenţialului fizic şi mintal al copilului. Acesta este planul de lucru. Acesta este firul comun care leagă aspectele şi preocupările discutate în această carte. Dacă obiectivele mai sus menţionate ar putea fi încălzite la temperaturi foarte înalte pînă cînd totul se topeşte şi rămîn doar ingredientele esenţiale, următoarele patru valori ireductibile ar supravieţui neschimbate:

1. Credinţa în valoarea inestimabilă şi demnitatea vieţii umane, la toate nivelurile ei, inclusiv cei încă nenăscuţi, cei în vîrstă, văduvele, întîrziaţii mintali, cei neatrăgători, handicapaţii fizic şi orice altă formă de existenţă a vieţii umane, de la concepţie pînă la mormînt.
2. Dedicarea neabătută faţă de instituţia căsătoriei ca o relaţie permanentă, pentru întreaga viaţa, indiferent de dificultăţi, boli, lipsuri financiare sau presiuni emoţionale care se pot ivi.
3. Dedicarea faţă de naşterea şi creşterea copiilor, chiar şi într-o lume întoarsă cu susul în jos care denigrează privilegiul procreaţiei.
4. Angajarea pentru realizarea scopului suprem în viaţă: obţinerea vieţii veşnice prin Isus Cristos, Domnul nostru, începînd

din familia noastră şi continuînd într-o lume suferindă, care nu cunoaşte dragostea şi sacrificiul său. Comparativ cu acest scop suprem, nici o realizare umană nu are semnificaţie sau valoare.

Aceste patru aspecte ale perspectivei creştine au fost serios atacate în ultimii ani. Cu toate acestea, filozofia creştină de viaţă va rămîne viabilă atît timp cît pe faţa pămîntului vor locui împreună mame, taţi şi copii. Cu siguranţă va supravieţui umanismului şi neînsemnatelor eforturi ale omenirii de a găsi o alternativă.

"NOUA SPERANŢĂ"

misiune creştină pentru
adolescenţi, tineret şi
familii

Cărţi în curs de apariţie:

"Dr. Dobson răspunde la întrebările dumneavoastră despre FAMILIE"
Dr. James Dobson
"Dr. Dobson răspunde la întrebările dumneavoastră despre CĂSNICIE ŞI VIAŢA INTIMĂ"
Dr. James Dobson ***"Pregătirea pentru adolescenţă"***
Dr. James Dobson ***"Paşi spre maturitate"***
David A. Clemens ***"Liderul de tineret"***

Jim Burns
Puteţi obţine informaţii sau comanda aceste lucrări, scriindu-ne pe adresa noastră:
Misiunea Creştină "NOUA SPERANŢĂ"
O.P.14 CP. 1129
1900 Timişoara
De la aceeaşi adresă puteţi comanda şi...

C0SNICI0 CERE MfII MCJLT DECÎT DRfIQOSTE

Jack & Carole Mayhall

JACK fi CAROLE MATHAll

CĂSNICIA

cere

mal

mult

decît

D RA6CSTE

"Căsnicia cere mai mult decît dragoste se ocupă de peste treizeci de elemente care vă vor ajuta să faceţi din căsnicia dumneavoastră un succes, dacă vă veţi hotărî să o trăiţi şi să o perfecţionaţi după voia lui Dumnezeu."
Aveţi posibilitatea de a vă întîlni în fiecare dimineaţă cu Domnul nostru Isus. Cum? Citind Biblia, meditînd, rugîndu-vă şi trăgînd învăţăminte pentru viaţa voastră, cunoscînd întîmplări din viaţa celor ca şi voi.

Toate acestea prin

Jurnalul meu

pe/uacîtc devatituuU penfrut dlii Ai t

TIPOGRAFIA **RomFLCiR PRESS** ROMÂNIA
S.R.L.
AFILIATĂ COMPANIEI THE FLAIR GROUP U.K.
RESPONSABILITATEA PENTRU TRADUCERE ŞI EDITARE NU APARŢINE TIPOGRAFIEI

"Ne-am putea aştepta, ca posibilităţile mintale ale copiilor din America să depăşească cu mult pe cele ale copiilor crescuţi fără această asistenţă tehnică, dar aceasta nu este adevărat. Delicventa juvenilă, consumul de droguri, alcoolismul, sarcinile nedorite, bolile mintale şi sinuciderile ating cifre înspăimîntătoare printre tineri ... De ce? Deoarece specialiştilor în comportament le-au lipsit, în general, încrederea în etica iudeo-creştină şi au neglijat înţelepciunea nepreţuită a acestei tradiţii!
Admit că această carte, pe

care o veţi citi, conţine şi multe sugestii şi puncte de vedere pe care nu încerc să le validez sau să le dovedesc. Prin ce diferă scrierile mele de recomandările lipsite de orice suport ale celor pe care i-am criticat? Diferenţa se refera la sursa concepţiilor pe care le prezint. Principiile fundamentale prezentate aici ... îşi au originea în scrierile autorilor biblici inspiraţi, scrieri pe care se bazează toate relaţiile de familie."

James C. Dobson

- * Creşterea copiilor

James C. Dobson este fondatorul şi preşedintele organizaţiei **FOCUS ON THE FAMILY,** organizaţie care transmite zilnic programe dedicate problemelor familiei, prin peste 1300 de staţii radio.El a fost membru al comitetelor de consilieri ai preşedintelui şi ai procurorului general al Statelor Unite ale Americii. Este autor al mai multor cărţi de succes, printre care:
Marriage and Sexuality,
Preparing for Adolescence,
Confident, Healthy Families,
Emotions: Can You Trust Them?,
The Strong Willed Child.

NOUA SPERANŢĂ
Misiune Creştină pentru adolescenţi, tineret şi familii
Of.R14C.P. 1129
1900 Timişoara
România